

ამონიოსის „სინა-რაითის წმიდა
მამათა მოსწავის“ არაბულ-ქართული
ვერსიები

IX—XI, XIII და XVII სს. ხელნაწერების მიხედვით

ტექსტები გამოსცა და გამოკვლევა დაურთო
რუსულან ზვარამიამ

გამომცემლობა „მეცნიერება“
თ ბ ი ლ ი ს ი
1973

ქვეყნდება ეგვიპტელი ხუცეს-მონაზონის ამონიოსის თხზულების „სინა-რაითის წმიდა მამათა მოსრვის“ არაბულ-ქართული ვერსიები. არაბული ვერსია ქვეყნდება პირველად IX — XI, XIII და XVII საუკუნეების ნუსხების მიხედვით. ტექსტებს ახლავს გამოკლევა, რომელშიც განხილულია ამონიოსის თხზულების არაბული რედაქციები და ქართული ვერსიის წარმოშედობის საკითხი.

ნაშრომი საყურადღებო იქნება ქრისტიანული არაბული მწერლობისა და ქართულ-არაბული ლიტერატურული ურთიერთობის მკვლევართათვის.

რედაქტორი ბ. ჟიბითილი

შ ი ნ ა ა რ ს ი

წინასიტყვაობა	07
ცნობები ივტორისა და ნაწარმოების შესახებ	. 010
„სინა-რაითის წმიდა მამათა მოსრეის“ ხელნაწერები და გამოცემები	. 014
არაბულ ვერსიასთან დაკავშირებული ზოგიერთი საკითხი	
1. თარგმნის თარიღის დაზუსტებისათვის	. . 022
2. ხელნაწერების სადაურობის საკითხი	. . 025
„სინა-რაითის წმიდა მამათა მოსრეის“ არაბული რედაქციები და	
ქართული ვერსიის ადგილი ამ თხზულების თარგმანთა შორის	. 031
ქართული ვერსიის წარმომავლობის საკითხი	. 047
ტექსტისათვის	. 059
Арабско-грузинские версии повести Аммония «Убление св.	
отцов в Синае и Раифе»	061
ქართული ტექსტი	3
არაბული ტექსტი	ჴ

წიგნის ტყვეობა

ქრისტიანული მწერლობის არაერთი ძეგლი სხვადასხვა ვერსიის სახით არის ჩვენამდე მოღწეული. ამ ვერსიების შესწავლა და მათი წყაროების დადგენა ავლენს ქრისტიან მოღვაწეთა ლიტერატურულ კონტაქტებს ჩვენს შორეულ წარსულში. ამ მხრივ საყურადღებო ძეგლს წარმოადგენს ეგვიპტელი ხუცეს-მონაზონის ამონიოსის თხზულება „სინა-რაითის წმიდა მამათა მოსრვა“, რომელიც თითქმის ყველა ქრისტიანი ხალხის მწერლობას დაუცავს.

ამონიოსის თხზულების სხვადასხვა ვერსიათაგან ჩვენს ინტერესს იწვევს არაბული და ქართული ვერსიები. არაბული ვერსია ქრისტიანული არაბული ლიტერატურის აღმოცენების ხანას განეკუთვნება და ამ მწერლობის პირველ თარიღიან ძეგლს წარმოადგენს. იგი 772 წელს ითარგმნა ბერძნულიდან არაბულად. ეს ფაქტი საგანგებოა აღნიშნულ სამეცნიერო ლიტერატურაში, მაგრამ თვით ძეგლი შესწავლილი და გამოცემული არ არის.

ჩვენ შესაძლებლობა მოგვეცა გავცნობოდით არაბული ვერსიის შემცველ ხელნაწერებს¹. მათი გაცნობის შედეგად ირკვევა, რომ ისინი ერთგვაროვან ტექსტს არ შეიცავენ. აქ გამოიყოფა ორი ერთმანეთისაგან რამდენადმე განსხვავებული ტექსტი, რომელთაგან ერთი სხვაობს ყველა სხვა ვერსიისაგან, გარდა ქართულისა. ეს გარემოება განსაკუთრებით უსვამს ზახს არაბული ტექსტის დადგენისა და მისი რაობის გარკვევის საჭიროებას.

საკმაოდ არქაულია ქართული ვერსიაც. იგი შემოგვინახა პირველმა ქართულმა თარიღიანმა ხელნაწერმა 864 წლის სინურმა მრავალთავემა. ძეგლი რამდენიმეჯერ არის გამოცემული და მისი წარმომავლობის შესახებ გამოთქმულია გარკვეული მოსაზრებები. კ. კეკელიძეს ადრე ძეგლი ბერძნულიდან მომდინარედ მიაჩნდა. ამასთანავე, მას შე-

¹ ერთი ნუსხის მიკროფილში Brit. Mus. or. 5019 მივიღეთ ბრიტანეთის მუზეუმის ბიბლიოთეკიდან. დანარჩენი ნუსხების მიკროფილმები — Sin. ar. 542, Sin. ar. 400, Sin. ar. 401, Sin. ar. 557, Sin. ar. 423 ინახება საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტში. ეს მიკროფილმები სინური კოლექციის სხვა ნუსხების მიკროფილმებთან ერთად ინსტიტუტმა მიიღო ვაშინგტონის კონგრესის ბიბლიოთეკიდან.

ნიშნული ჰქონდა ქართული ვერსიის ერთგვარი დაცელება ბერძნული ტექსტიდან და ამის საფუძველზე წერდა: „ამმონიოსის თხზულება... ქართველ მთარგმნელს ცოტად გადაუყეებია“². შემდგომში, როგორც ჩანს, მან შეიცვალა შეხედულება. ქართული ნათარგმნი აგიოგრაფიული ძეგლების აღნუსხვისას ამონიოსის „სინა-რაითის წმიდა მამათა მოსრვასთან“ დაკავშირებით კ. კეკელიძე აღნიშნავს — „არაბულიდან“ და უთითებს P. Peeters-ს³. P. Peeters-ი ა. შანიძის „ძველი ქართულის ქრესტომათიაზე“ დაწერილ რეცენზიაში გაკვრით შენიშნავს, რომ ამონიოსის „სინა-რაითის წმიდა მამათა მოსრვის“ ქართული ვერსია, რომლის ერთი ნაწყვეტი დაბეჭდილი იყო ქრესტომათიაში, მომდინარეობს არაბულიდან⁴. შემდგომში P. Peeters-ი ამ საკითხს აღარ შეხება და, ამდენად, მის მიერ გამოთქმული მოსაზრება დაუსაბუთებელი დარჩა.

ქართული ვერსიის ყველა სხვა ვერსიასთან შეჯერების საფუძველზე ირკვევა, რომ ქართული ვერსიის წარმომავლობის კვალი მართლაც არაბულთან მიდის, სახელდობრ, არაბული ვერსიის იმ ადრეულ ნუსხებთან, რომელთა ანდერძშიც თარგმნის თარიღად მითითებულია 772 წელი. ისე რომ, ქართული ვერსიის წყაროს გამოვლენა უკვე რეალური ზდება. თავისთავად ეს მნიშვნელოვანი ფაქტია არა მარტო კონკრეტულ ძეგლთა შესწავლის თვალსაზრისით, არამედ საერთოდ ქართულ-არაბული ლიტერატურული კონტაქტების კვლევისათვის.

წინამდებარე ნაშრომი ძირითადად არაბული ვერსიის რაობისა და ქართული ვერსიის წარმომავლობის საკითხებს ეხება. გამოკვლევასთან ერთად ვაქვეყნებთ არაბულ ტექსტს ამჟამად ცნობილი ყველა ხელნაწერის მიხედვით. ქართულ-არაბული ტექსტების სიახლოვის უფრო თვალნათლივ ჩვენებისთვის ვურთავთ აგრეთვე ქართულ ვერსიას.

არაბული ხელნაწერების ენობრივი ანალიზისაგან თავს ვიკავებთ. J. Blau-ს ფუნდამენტალური ნაშრომის — „ქრისტიანული არაბულის გრამატიკის“⁵ გამოსვლის შემდეგ, სადაც გათვალისწინებულია დიდძალი მასალა და მათ შორის ამონიოსის „სინა-რაითის წმიდა მამათა მოს-

² კ ი მ ე ნ ი, ტ. I, ტფილისი, 1918, გვ. XLI.

³ კ. კ ე კ ე ლ ი ძ ე, ქართული ნათარგმნი აგიოგრაფია, ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, ტ. V, 1957, გვ. 137.

⁴ Analecta Bollandiana, t. 53, გვ. 404.

⁵ J. Blau, A Grammar of Christian Arabic, Louvain, Fasc. — 1966, Fasc. II, III — 1967.

რვის" აღრეული ნუსხები⁶, ჩვენს მიერ ამ საკითხების კვლევა ზედმეტად მიგვაჩნია. მაგრამ მთელი საუკუნეებით ერთმანეთისაგან გამიჯნული ხელნაწერების მიხედვით ტექსტის გამოცემა, რომელშიც ასახული იქნება ამ ნუსხათა ენობრივი თავისებურებანი, სპეციალისტებისათვის მაინც საინტერესო უნდა იყოს. აქ შესაძლებელი ხდება ისტორიულ კრილში ენის გარკვეული მომენტების ევოლუციის თვალის გადევნება.

⁶ Brit. Mus. or. 5019 და Sin. ar. 542.

ცნობები ავტორისა და ნაწარმოების შესახებ

ამონიოსის თხზულებას ქართულ ხელნაწერებში სათაურად აქვს: „ცხოვრებაჲ წმიდათა და ნეტართა მამათაჲ, რომელნი მოიხრნეს მთა-სა სინასა და რადთს ბარბაროსთაგან“¹. ასეთივე შინაარსის სათაური აქვს წამძღვარებული სხვა ვერსიებსაც. სათაურიდან ჩანს, რომ ძეგლი სინას ნახევარკუნძულის სამონასტრო კოლონიების, კერძოდ, სინას მთისა და რაითის უდაბნოს ბარბაროსთა მიერ დარბევის ამბავს ეხება.

სინას ნახევარკუნძულის სამონასტრო კერებს საუკუნეთა მანძილზე არაერთგზის განუცდიდა სხვადასხვა მომთაბარე ტომების გამანადგურებელი თავდასხმები. წყაროებში დაცულია ცალკეული ცნობები ამ თავდასხმების შესახებ, მაგრამ უზუსტობანი და ხარვეზები ბუნებრივია ბევრი გვხვდება. რეგორც K. Heussi აღნიშნავს, „არც არის საყარაულო, რომ რომის იმპერიის სასაზღვრო რაიონებში ბარბაროსთა ყოველი თავდასხმა ასახულიყო ჩვენამდე მოღწეულ ლიტერატურაში“². სინას სამონასტრო კოლონიის ისტორიისათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება სინელ მოღვაწეთა ცხოვრება-მოწამებრიობის ამსახველ თხზულებებს. ასეთ აგიოგრაფიულ თხზულებათა რიგს განეკუთვნება ამონიოსისა და ნილოს სინელის თხზულებები. ნილოს სინელთან ასევე სინას მთისა და რაითის უდაბნოს წმ. მამათა მოსრვის ამბავია მოთხრობილი, ოღონდ უფრო გვიანდელი. მის მიერ აღწერილ მოსრვას V საუკუნის პირველ ნახევარში ჰქონდა ადგილი³, ამონიოსთან დადასტურებული მოსრვა კი, როგორც ქვევით დავინახავთ, თითქმის მთელი ერთი საუკუნით უსწრებდა მას. ორივე თხზულებას რეალურად მომხდარი ფაქტი უდევს საფუძვლად და სპეციალურ ლიტერატურაში ისინი ჩვეულებრივ პირველწყაროებად ფიგურირებენ.

¹ იხ. Sin. georg. 32-57-33 (255v) და Ath. georg. 57 (92r). ხელნაწერისეულ სათაურზე დაყრდნობით სიმარტივისათვის ჩვენ ძეგლს უფრო მოკლე სათაურს ვაძლევთ: „სინა-რაითის წმიდა მამათა მოსრვა“.

² K. Heussi, Untersuchungen zu Nilus dem Aszeten, Leipzig, 1917, გვ. 347.

³ იქვე. St. Schiwietz, Das morgenländische Mönchtum, Bd II, Mainz, 1913, გვ. 11—12. კ. ქვეკლიძე მიიჩნევს, რომ ნილოსმა აღწერა მესამე მოსრვა; (კიშინი, ტ. I, გვ. XLI), მაგრამ ამ მოსრვათა რიგის დადგენის საფუძველი არ ჩანს.

ამონიოსის თხზულება, როგორც ჩანს, დიდი პოპულარობით სარგებლობდა ქრისტიანულ სამყაროში. საბაწმიდის ტიპიკონში იგი მონაზონთა სამაგიდო წიგნად იხსენიება⁴. მისი ვერსიები მოღწეულია ბერძნულ, არაბულ, ქართულ, პალესტინურ-სირიულ და სლავურ ენებზე, ამასთანავე, უმეტეს შემთხვევაში არა ერთი, არამედ რამდენიმე ხელნაწერის სახით.

რამდენადმე პარადოქსალურია თვით თხზულების ბედი. იგი დაწერილია კოპტურ ენაზე, მაგრამ კოპტურ ლიტერატურაში მისი კვალი არ ჩანს. ასეთი გავრცელების წყაროს წარმოადგენს არა კოპტური ორიგინალი, არამედ მისი ბერძნული თარგმანი, რომლიდანაც მომდინარეობს პირდაპირი თუ არაპირდაპირი გზით ყველა სხვა ვერსია⁵.

თხზულების კოპტური წარმომავლობის შესახებ ცნობა დაცულია მხოლოდ ბერძნულად მთარგმნელის ბერი იოანეს ანდერძში: „მე, იოანემ, ღვთის შეწევნით ბერმა, ვიპოვე იგი ერთ მოხუც განდევნილთან⁶ ნაუკრატეოსის მახლობლად ეგვიპტურად⁷ დაწერილი და გადავიღე ბერძნულად, რამეთუ ეგვიპტური კარგად ვიცოდი“ — *Ἰωάννης ἐρὸν ἐξ ἡ' Ἰωάννης σὺν Θεῷ περὶ τῶν περὶ τὴν ἀναχωρήσασαν τῶν πλεόντων Ναυκρατέως, ὑπερμαχῶν Ἀλεξανδριᾶς ὑπερμαχῶν, ἃ τινὰ καὶ μαρτυροῦν ἐν Ἑλληνισμῶν, ἐν ᾧ τῶν Ἀλεξανδριᾶν γλῶσσῃν μαρτυροῦν⁸*.

ავტორის შესახებ ძუნწ ცნობებს მისი ნაწარმოები გვაწვდის. თხზულებას დაუკავს ავტორის ანდერძი, რომელშიც იგი გვაუწყებს თავის სახელს—ამონიოს (Αμώνιος) და გვაშუქებს, რომ იგი იყო ბერი დამკვიდრებული კანოპეს⁹, ალექსანდრიის მახლობლად. თხზულება მას უშუალოდ ნახულისა თუ გაცნობილის საფუძველზე შეუქმნია ნეტარ მამათა ხსოვნის უკვდავსაყოფად¹⁰. როგორც ნაწარმოებიდან ირკვევა, სინასა და რაითს ერთსა და იმავე დროს დასახმია თავს ბარბაროსნი. სინას მთა და მისი შემოგარენი მომთაბარე არაბებს აუოხრებიათ თავიანთი ბელადის გარდაცვალების შემდეგ. რაითელი მამები

⁴ St. Schiwietz, დასახ. ნაშრომი, გვ. 8.

⁵ ამის შესახებ შემდეგ გვექნება საუბარი.

⁶ სირიული ვერსია იძლევა ამ განდევნილის სახელს—Tarus, იხ. A. S. Smith & Lewis, *The Forty Martyrs of the Sinai Desert and the Story of Eulogios, from a Palestinian Syriac and Arabic Palimpsest, Horae Semiticae*, IX, Cambridge, 1912, გვ. 35, 14.

⁷ არაბულ ხელნაწერებში სიტყვა „ეგვიპტურის“ ნაცვლად გვხვდება „კოპტური“ *كبطية*, იხ. Sin. ar. 400 (208r), Sin. ar. 401 (261v) და Sin. ar. 423 (399v).

⁸ F. Combes, *Illustrium Christi martyrum lecti triumphi*, Parisiis, 1660, გვ. 132.

⁹ კანოპე მდებარეობდა დაახლოებით თანამედროვე აბუკირის ტერიტორიაზე, იხ. St. Schiwietz, დასახ. ნაშრომი, გვ. 8.

¹⁰ F. Combes, დასახ. გამოცემა, გვ. 88, 131.

კი ბლემიებს¹¹ ამოუკლესიათ. ამონიოსის, რომელიც წმ. ადგილების მოსალოცად იყო წამოსული ეგვიპტიდან, საკუთარი თვალთა უნახავს სინას მთაზე მოსრვის საზარელი სურათი, რაითელების ამბავი კი ერთი შემთხვევით გადარჩენილი ბერისაგან გაუგია. ყოველივე ეს მას ღეტალურად აუწერია მარტვილი ბერების სათნოებისა და ღირსებების განდიდებითა და შელამაზებით.

რა დროის მოღვაწე უნდა ყოფილიყო ეგვიპტელი ბერი ამონიოსი? როგორც აღვნიშნეთ, ნაწარმოების მიხედვით ირკვევა, რომ ამონიოსი ყოფილა თანამედროვე და თვითმხილველი მის მიერ აღწერილი ამბებისა. ისე რომ, მისი ცხოვრების ხანის გარკვევა დამოკიდებულია მოსრვის თარიღის დადგენაზე და პირუკუ. ამ საკითხების გასარკვევად ორიენტირი ისევ თხზულების ტექსტში იძებნება. ამონიოსი შენიშნავს, რომ წმიდა ადგილების მოლოცვის სურვილი მას გაუჩნდა იმ დროს, როდესაც „ნეტარი მამა ჩუენი პეტრე, მამად-მთავარი ალექსანდრიისაჲ (ბერძნული ტექსტით — ეპისკოპოსი *ἐπίσκοπος Πέτρος*), ივლტოდა და იმაღლოდა ადგილითი ადგილად და ვერ შემძლებელ იყო მწყსად სამწყსოსა მისსა განსუენებით, ვითარ-იგი მას უნდა“¹². მოცემულ შემთხვევაში გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება „პეტრე მამად-მთავარის“ იდენტიფიკაციის საკითხს, რომელიც დიდი ხნის განმავლობაში საცილობელი იყო.

არსებობდა საკმაოდ გავრცელებული, მაგრამ დაუსაბუთებელი შეხედულება იმის შესახებ, რომ „პეტრე მამად-მთავარი“ არის ცნობილი ეპისკოპოსი პეტრე I ალექსანდრიელი, რომელიც დიოკლესიანესაგან სასტიკ დევნას განიცდიდა, მაქსიმიანეს დროს კი 311 წელს მოწამებული სიკვდილით აღესრულა. ამონიოსის „მოსრვაც“ 311 წლის ახლო ხანებში უნდა დაწერილიყო. ამ აზრის იყვნენ Assemani¹³, ბერძნული ტექსტის გამომცემელი F. Combefis-ი¹⁴, არქიმანდრიტი სერგი¹⁵ და სხვ.

¹¹ ეთიოპელთა მომთაბარე ტომი, რომელიც დროდადრო ცხოვრობდა შიდა ნუბიაში. იხ. P a y l y - W i s s o w a, Real - Encyclopädie der klassischen Altertumswissenschaft, Neue Bearbeitung, III, 1, Stuttgart, 1897. სინა-რაითის მამათა ქართულ სვინაქსარულ ცხოვრებაში, რომელიც ნილოს სინელის ტექსტზე დაყრდნობითაა შედგენილი, ბლემიების ადგილსამყოფელი შემდეგნაირადაა განსაზღვრული: „ელემშიონ (ერთ ადგილას — ელემშიონ)... მკდრან არიან უღაბნოთა შინა არაბიათაგან ეგვპტედმდე და პირსა ზღესა მეწამულისასა“ (H1666—108r, A97—104r, A193—114r).

¹² Sin. georg. 32-57-33, 256r; F. C o m b e f i s, დასახ. გამოცემა. გვ. 88.

¹³ A s s e m a n i, Kalendaria ecclesiae uniuersae, Roma, IV, 1755, გვ. 64, შენიშვნა, 8.

¹⁴ F. C o m b e f i s, დასახ. გამოცემის ბოლოსიტყვაობა, გვ. 139.

¹⁵ А р х и м а н д р и т С е р г и й, Полныӣ месяцеслов Востока, т. II, Москва, 1876, გვ. 17

ამჟამად დაშვებულა მეორე შეხედულება, რომლის მიხედვით ამონიოსის მიერ მოხსენებულია არა დიოკლეთიანეს თანამედროვე ეპისკოპოსი პეტრე, არამედ პეტრე II ალექსანდრიელი. ის პეტრე ალექსანდრიელი, რომელმაც 373 წ. შეცვალა ალექსანდრიის არქიეპისკოპოსი ათანასე დიდი, შემდეგ დევნილი და გაძევებული იყო არიანელი ეპისკოპოსის ლუკიანეს მიერ და მხოლოდ 378 წ. დევნის შეწყვეტს შემდეგ შეძლო ალექსანდრიაში დაბრუნება. ამონიოსის პილიგრიმობას და მამათა მოსრვას ადგილი უნდა ჰქონოდა 373—378 წწ. (ამონიოსი ხომ საგანგებოდ უსვამს ხაზს „პეტრე მამად-მთავარის“ დევნას — „იელტოდა და იმაღლოდა ადგილითი-ადგილად და ვერ შემძლებელ იყო მწყსად სამწყსოსა მისსა განსუენებით, ვითარ-იგი მას უნდა“). აღნიშნული შეხედულება დაასაბუთა St. Schiwietz-მა ეგვიპტელი მონაზვნობისადმი მიძღვნილ სპეციალურ გამოკვლევაში¹⁶. St. Schiwietz-ის არგუმენტაცია ძირითადად შემდეგია:

1. ეკლესიის ისტორიკოსებთან — რუფინუსთან, თეოდორიტესთან და სხვ. სწორედ ამ პერიოდშია დადასტურებული სარკინოზთა თავდასხმა ეგვიპტისა და პალესტინის ოლქებზე, თანაც ნიშანდობლივი დამთხვევაა ერთ დეტალში: ამონიოსის მსგავსად ისინი ხაზს უსვამენ იმ გარემოებას, რომ სარკინოზთა თავდასხმა მათი ბელადის გარდაცვალების შემდეგ მოხდა.

2. პილიგრიმობა და თანაც მთელი ქარავნით გამგზავრება (ამონიოსი გზაში სხვა მრავალრიცხოვან პილიგრიმებს უერთდება) დიოკლეთიანესა და პეტრე I ალექსანდრიელის დროს წარმოუდგენელი ფაქტია. ჩვეულებრივ ამბად ეს უფრო გვიან, კონსტანტინეს შემდგომ პერიოდში იქცა.

3. სინასა და რაითში ამონიოსს მონაზონთა მნიშვნელოვანი კოლონიები ხვდება ეკლესიებითა და საცავი კოშკებით. ზოგიერთ მონაზონს იქ უკვე 40, 50 და 60 წელი აქვს გატარებული. ყოველივე ამის დაკავშირება პეტრე I ალექსანდრიელის ხანასთან ანაქრონიზმია, რადგან, როგორც ეს წყაროებიდანაცნობილი, მონაზვნური ცხოვრება ეგვიპტიდან გავრცელდა. ეგვიპტეში კი მას საფუძველი ჩაუყარა წმ. ანტონმა, რომელიც მხოლოდ 306 წ. დაადგა ამ გზას.

ძნელი ხდება St. Schiwietz-ის არგუმენტაციის დარღვევა. მას საესე-ბით ეთანხმებიან O. Bardenhewer-ი,¹⁷ K. Heussi¹⁸. იმავე აზრისა არიან

¹⁶ St. Schiwietz, დასახ. ნაშრომი, გვ. 8—12.

¹⁷ O. Bardenhewer, Geschichte der altkirchlichen Literatur, Bd IV, Darmstadt, 1962, გვ. 166.

¹⁸ K. Heussi, დასახ. ნაშრომი, გვ. 347.

D. Gorge,¹⁹ კ. კეველიძე,²⁰ და სხვ. მოსრვის თარიღად მიახლოებით მიღებულია 373 წ.²¹ ასე რომ, ამონიოსი IV ს. მეორე ნახევრის მოღვაწე გამოდის.

ამონიოსის თხზულებას, როგორც ისტორიული წყაროს, შეფასება მოცემული აქვს K. Heussi-ს. მისი აზრით, ეს თხზულება უთუოდ რეალურად მომხდარ ამბავს ასახავს. იგი შეიცავს „ისტორიულ მარცვალს“. ესაა მოსრვის ფაქტთან დაკავშირებული მთელი რიგი დეტალების კონსტატაცია, მოსრვის დღისა და ამოქლეტილი ბერების სახელებზე მითითება და სხვ. მაგრამ გაზვიადება, ლეგენდალური ამბების ჩართვა და საერთოდ გროტესკული ხასიათი თხრობისა მისდამი მაინც ფრთხილ და კრიტიკულ დამოკიდებულებას მოითხოვს.²²

„სინა-რაითის წმიდა მამათა მოსრვის“ ხელნაწერები და გამოცემები

ამონიოსის თხზულება მოღწეულია ბერძნული, პალესტინური სირიული, არაბული, ქართული და სლავური ვერსიების სახით. მისი გავრცელების არე ფართეა როგორც ტერიტორიულად, ისე ქრონოლოგიურად. VII საუკუნის ტექსტითაა წარმოდგენილი პალიმფსესტში სირიული ვერსია. ასე ათარილებს მას მისი გამოცემელი A. Smith Lewis-ი. იგი ეტყობა იმდენად არქაულ ფორმებს შეიცავს, რომ A. Smith Lewis-ი აღნიშნავს: ტექსტი ნაწერია სირიული ენის იმ დიალექტზე, რომელზედაც, ბარპებრაუსის ცნობით, მეტყველებდნენ პალესტინაში და რომელიც ჩვენი უფლის მშობლიურ ენას წარმოადგენდა. სირიულ ტექსტთან ერთად მას გამოცემული აქვს მისი ინგლისური თარგმანი¹.

¹⁹ D. Gorge, Pèlerins, résidents, explorateurs du Sinaï, დაბეჭდილია კრებულში: L. Prévost, Le Sinaï hier... aujourd'hui, Paris, 1937, გვ. 156, 176.

²⁰ კ. კეველიძე, კმენი, I, გვ. XL.

ეს აზრია გატარებული შემდეგ გამოცემაში: Прибавления к изданию творений св. отцов в русском переводе, т. XVI, Москва, 1857, გვ. 13, შენიშვნა (H). ამასთანავე აქ წარმოდგენილია დაახლოებით ისეთივე არგუმენტაცია, როგორსაც ეხედებით St. Schiwietz-თან.

²¹ იხ. დასახ. შრომები.

²² K. Heussi, დასახ. ნაშრომი, გვ. 346.

¹ A. Smith Lewis, The Forty Martyrs of the Sinai Desert and the Story of Eulogios, from a Palestinian Syriac and Arabic Palimpsest, იხ. წინასიტყვაობა გვ. IX და სირიულ-ინგლისური ტექსტები, გვ. 2—53, 1—14. ამონიოსის თხზულება პირველადი ფენის სახით არის დაცული პალიმფსესტში. პალიმფსესტის ზედა ტექსტი არაბულია. იგი თარიღდება X საუკუნით და წარმოადგენს თხრობას წმ. ევლოგას შესახებ. A. Smith Lewis-ს ეს ტექსტიც აქვს გამოცემული.

ყველაზე უფრო გვიანდელია სლავური ვერსია. იგი მოღწეულია რამდენიმე ხელნაწერის სახით, რომელთაგან ყველაზე უფრო მნიშვნელოვანი და ადრეულია XIV ს. ნუსხა. ამ ნუსხის მიხედვით გამოსცა იგი ი. პომიალოვსკიმ².

ქრონოლოგიურად სირიულ და სლავურ ვერსიებს შორის თავსდება არაბული და ქართული ვერსიები. მხოლოდ ერთი არაბული ნუსხა უფრო გვიანდელია. იგი 1623 წლით თარიღდება.

სამწუხაროდ, შედარებით ძენწი ცნობები დამტურდება ბერძნულ ხელნაწერებთან დაკავშირებით. ბერძნული ვერსია ორი ხელნაწერის მიხედვით გამოსცა F. Combefis-მა³. ამ ხელნაწერების თარიღი არ არის ცნობილი. F. Combefis-ი მხოლოდ ხაზს უსვამს მათ სიძველეს⁴. სხვა გამოცემა, O. Bardenhewer-ის სიტყვები რომ გავიმეოროთ, ჯერ არ ჩანს⁵. ერთი X საუკუნის ხელნაწერი Cod. Par. 513 ინახება პარიზის ნაციონალურ ბიბლიოთეკაში⁶. მისი დასაწყისი კატალოგის მიხედვით ემთხვევა F. Combefis-ის გამოცემის დასაწყისს. ცალკეული ადგილები ბერძნული ვერსიისა, როგორც ჩანს, გაბნეულია სხვადასხვა ხელნაწერ კრებულებში, მაგალითად, ფლორენციის ბიბლიოთეკის Lauren-tianna-ს ხელნაწერში, სალონიკის ბერძნული გიმნაზიის ნუსხაში⁷ და სხვ.⁸.

ახლა შევეცდებით შედარებით სრულად წარმოვადგინოთ ცნობები ქართულ-არაბული ვერსიების ხელნაწერებისა და გამოცემების შესახებ. ზემოთ აღნიშნულ ვერსიათა ხელნაწერებს და გამოცემებს ზოგადად შევხებით იმდენად, რამდენადაც მათგან დამოუკიდებლად, განსაკუთრებით კი ბერძნულის გარეშე, ქართულ-არაბული ვერსიების კვლევა შეუძლებელია.

² Аммония Мниха «Повесть о убиенных св. отцах в Синае и Раифе», издал И. Помяловский, СПб., 1890, гл. 1—29.

³ F. Combefis, *Illustrium Christi martyrum lecti triumphi*, გვ. 88—132.

⁴ იქვე, გვ. 139.

⁵ O. Bardenhewer, დასახ. ნაშრომი., იქვე.

⁶ *Hagiographi Bollandiani et H. Omont, Catalogus codicum hagiographicorum graecorum bibliothecae nationalis Parisiensis, Bruxellis, 1896.*

⁷ A. Ehrhard, *Überlieferung und Bestand der hagiographischen und homiletischen Literatur der griechischen Kirche von den Anfängen bis zum Ende des 16. Jahrhunderts*, Bd III, H. 2, 1952, Lpz., გვ. 930, 932.

⁸ იხ. აგრეთვე F. Halkin, *Suppléments ambrosiens à la Bibliotheca hagiographica graeca, Analecta Bollandiana, LXXII, 1954, გვ. 340, ხელნაწერი № 308.*

ქართული ვერსია. ქართული ვერსია დაცულია ორ ხელნაწერ კრებულში. ეს ხელნაწერები მრავალთაგებს წარმოადგენს. ერთია პირველი ქართული თარგმანი ხელნაწერი ე. წ. სინური მრავალთაგე Sin. georg. 32-57-33, მეორე. — ათონის მრავალთაგე Ath. georg. 57. ორივე ხელნაწერში, როგორც ეს საერთოდ მრავალთაგეებისათვის არის დამახასიათებელი, საკითხავები დღესასწაულთა რიგზეა დალაგებული.

სინურ მრავალთაგეს შედგენილობის მიხედვით G. Garitte-ი აკუთვნებს ბერძნული შესხმითი კრებულების C ტიპს, თუმცა მისი სამი უკანასკნელი დღესასწაული არღვევს დღესასწაულთა საწელიწდო რიგს⁹. მრავალთაგე შერეული ხასიათისაა: შეიცავს ჰომილეტიკურ და აგიოგრაფიულ მასალას. ბოლოს ახლავს ანდერძი, რომელშიაც ა. შანიძის გამოთქმა რომ ვიხმართ, „იშვიათი ზედმიწევნითობით“ არის წარმოდგენილი ცნობები ხელნაწერის შექმნის შესახებ¹⁰: „მე, მაკარი ლეთეთელი, ძმ გიორგი გრძელისაჲ, ცოდვილი ფრიად, ღირს მყოღმერთმან შესაქმედ წმიდისა ამის წიგნისა მრავალთაგისა თანა-შეწევნითა ძმისა ჩუენისა სულიერად პიმენ კახისაჲთა და ჭელთ-წერითა დედის ძმისწულისა ჩემისა ამონა ვახთანგ მოძარლულისა ძისაჲთა... დაიწერა ესე წიგნი იერუსალემს, ლავრასა დიდსა წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა საბაჲსსა დღეთა ღმრთის მოყუარისა თევდოსი პატრეაქისათა... და დაიწერა წმიდაჲ ესე წიგნი დასაბამითგან წელთა: Թ Վ Մ Ի: ქრონიკონი იყო: Մ Ծ: და მე, გლახაკმან მაკარი, შევწირე წმიდაჲ ესე მრავალთაგე წმიდათ-წმიდასა მთასა სინას...“¹¹.

ამრიგად, ხელნაწერი დაუწერიათ საბას ლავრაში. დაწერის თარიღად გამოდის 864 წელი. ამასთან დაკავშირებით ა. შანიძე წერს: „იერუსალიმის პატრიარქად თევდოსი ჩანს 862 — 878 წლებში. დაწერის წელი ორი სათვალავით არის აღნიშნული: დასაბამითგან (ხვდმ 6468) და 532-წლიანი კვიკლოსით (ქრონიკონსა ჰდ 84). ორივე სათვალავი ქართული სისტემით არის მოცემული და ორივე ერთსა და იმავე წელს გვაძლევს: 6468 — 5604 = 864; 780 + 84 = 864“¹².

* G. Garitte, Catalogue des manuscrits géorgiens littéraires du mont Sinaï, Louvain, 1956, გვ. 93. ბერძნული შესხმითი კრებულების C ტიპის შესახებ იხ. A. Ehrhard-ის დასახ. ნაშრომი, Bd II, Erster Teil, Die Überlieferung, გვ. 65—91.

¹⁰ სინური მრავალთაგე 864 წლისა, ა. შანიძის რედაქციით, წინასიტყვაობით და გამოკვლევით, თბილისი, 1959, გვ. 294.

¹¹ ი ქ ე ე, გვ. 280—281 (ხელნაწერში: 273v—274r).

¹² ი ქ ე ე, გვ. 294.

ხელნაწერის შექმნის მოთავე ყოფილა მაკარი ლეთეთელი — „ძმ გიორგი გრძელისაჲ“. მისთვის დახმარება აღმოუჩენია სულიერ ძმას, პიმენ კახს. გადაწერი ყოფილა ამონა, მაკარის დედის ძმისწული, შვილი ვახთანგ მოძარღულისა. დაწერისთანავე მაკარი ლეთეთელს ხელნაწერი სინას მთისთვის შეუწირავს. აქედან წარმოდგება მისი სა-ხელწოდებაც — „სინური მრავალთაჲ“.

სამეცნიერო ლიტერატურაში გამოთქმულია მოსაზრება, რომ მაკარი ლეთეთელი არის გრიგოლ ხანძთელის მოწაფე მაკარი, რომელიც იერუსალიმს მოღვაწეობდა და არაერთი საქებარი ეპითეტიტაა მოხსენიებული გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებაში. ასეთი იდენტიფიკაციის მიხედვით გამოდის, რომ მაკარი ლეთეთელი ყოფილა დიდებული აზნაურთაგანი, ნათესავი ეფრემ მაწყვერელისა. ეს აზრი პირველად გამოთქვა ნ. მარმა¹³, შემდეგ გაიზიარეს ა. შანიძემ¹⁴ და პ. ინგოროყვამ¹⁵.

ამჟამად სინური მრავალთაჲ საში ნაწილისაგან შედგება, რომლებსაც ცალ-ცალკე ნომერი აქვთ (32, 57, 33). მთლიანად ხელნაწერი შეიცავს 275 ფურცელს. ნაწერია ეტრატზე მთავრულით ორ სვეტად. ა. შანიძე ხელნაწერში გამოყოფდა სამ ხელს, მაგრამ იქვე დასძენდა, რომ შესაძლებელია გადაწერი მეტიც ყოფილიყო¹⁶. ცალკეულ ასოთა მოხაზულობის შედარების შედეგად ც. ჭანკიევმა ხელნაწერში გამოავლინა 7 ხელი¹⁷. სათაურები, თავების დასაწყისთა პირველი ასოები და ბოლოს გამოხატული ფიგურა შესრულებულია სინგურით. საზედაო ასოები გამოტანილია სვეტების გარეთ. ერთ-ერთი მინაწერის მიხედვით (274 v) ირკვევა, რომ იოანე-ზოსიმეს 981 წ. ხელნაწერი მესამედ შემოსავს სინას მთაზე. ა. შანიძის ვარაუდით, ხელნაწერის ამჟამად მოღწეული ყდა შესაძლოა სწორედ იოანე-ზოსიმეს მიერ იყოს გაკეთებული ნუსხის მესამედ შემოსვის დროს¹⁸. ამონიოსის „სინა-რაითის წმიდა მამათა მოსრვას“ ხელნაწერში უკავია გვერდები: 255 v — 273 r.

სინური მრავალთაჲ აღწერილია ა. ცაგარლის¹⁹, ნ. მარისა²⁰ და

¹³ Георгий Мерчулз, Жизнь св. Григория Хандзтийского, грузинский текст. Введение, издание, перевод Н. Марра, СПб., 1911, гл. XVIII.

¹⁴ სინური მრავალთაჲ 864 წლისა, გვ. 295.

¹⁵ პ. ინგოროყვა, თხზულებათა III ტომი, თბილისი, 1965, გვ. 343—344.

¹⁶ სინური მრავალთაჲ..., გვ. 299.

¹⁷ ც. ჭანკიევი, საბაწმიდის კალიგრაფიული სკოლა (ხელნაწერი).

¹⁸ სინური მრავალთაჲ..., გვ. 301.

¹⁹ А. Цагарели, Памятники грузинской старины в Святой земле и на Синае, ППС, т. IV, выпуск первый, 1888, гл. 234—235.

²⁰ Н. Марр, Описание грузинских рукописей Синайского монастыря, М.-Л., 1940, гл. 1—26.

G. Garitte²¹-ის მიერ. სრულყოფილი და მაღალმეცნიერულ დონეზე შესრულებული აღწერილობა ეკუთვნის G. Garitte-ს. G. Garitte-მა პირველმა გააერთიანა მრავალთავის სამივე ნაწილი და ერთად აღწერა (32-57-33)²².

ა. შანიძემ სინური მრავალთავის გამოკემას დაურთო გამოკვლევა, რომელშიც მოცემულია ხელნაწერის დეტალური აღწერილობა და შენიშვნები ენობრივ თავისებურებათა შესახებ²³.

ათონის ივერიის მონასტრის ხელნაწერი Ath. georg. 57 შერეული ტიპის მრავალთავს წარმოადგენს. ა. ცაგარელი²⁴ და ნ. მარსი²⁵ ამ ხელნაწერს X საუკუნით ათარიღებენ, ილ. აბულაძე კი მას XI საუკუნეს აკუთვნებს²⁶. ნუსხა ნაწერია ეტრატზე ნუსხურით ორ სვეტად; სათაურები და საკითხავთა დასაწყისი ასოები სინგურით; ყდა ხისაა, ტყავ-გადაკრული. ამონიოსის თხზულებას უჭირავს გვერდები: 92 r — 102 v.

ხელნაწერი აღწერილია ა. ცაგარლის²⁷, ნ. მარსის²⁸ და R. P. Blake²⁹-ის მიერ.

ამონიოსის „სინა-რაითის წმიდა მამათა მოსრვის“ ქართული ვერსია რამდენიმეჯერ არის გამოცემული. პირველად იგი 1918 წ. გამოსცა კ. კეკელიძემ ნ. მარსის მიერ გადმოწერილი სინური ტექსტის მიხედვით. ამ ტექსტს მან დაურთო ვარაუდები ათონის ივერიის მონასტრის ხელნაწერიდან ფოტოპირების მიხედვით³⁰. მისი გამოცემიდან ერთი ნაწყვეტი გამოაქვეყნა ა. შანიძემ „ძველი ქართულის ქრესტომათიაში“ (თბილისი, 1935 წ., გვ. 36 — 39), ხოლო სრულად გადაბეჭდა ივ. იმნა-

²¹ G. Garitte, დასახ. კატალოგი, გვ. 72—97.

²² ა. ცაგარელმა აღწერა მრავალთავის ორი ნაწილი 83 ნომრით. მესამე ნაწილი მან დამოუკიდებელ ხელნაწერად მიიჩნია (მისი აღწერილობით №86). ნ. მარსმა მრავალთავის ორ ნაწილს ცალ-ცალკე ნომრები მისცა 32, 33, თუმცა კი ერთად აღწერა. მან გაარკვია, რომ მრავალთავის დაკლებულ გვერდებს შეიცავდა ხელნაწერი № 57 (ა. ცაგარლის მიხედვით № 86). მაგრამ ნ. მარს ეს ხელნაწერი მის მიერ აღწერილ მრავალთავთან არ გაუერთიანებია.

²³ სინური მრავალთავი..., გვ. 287—338.

²⁴ А. Цагарели, Сведения о памятниках грузинской письменности, в. I, СПб., 1886, გვ. 84.

²⁵ Н. Марр, Агиографические материалы по грузинским рукописям Иверы, ч. I, Описание пяти пергаментных рукописей, СПб., 1900, გვ. 47.

²⁶ ილ. აბულაძე, „მრავალთავი“, ენიშნის შოამბე, XIV, 1944, გვ. 244.

²⁷ А. Цагарели, დასახ. ნაშრომი, გვ. 84—85.

²⁸ Н. Марр, დასახ. აღწერილობა, გვ. 47—72.

²⁹ R. P. Blake, Catalogue des manuscrits géorgiens de la Bibliothèque de la Laure d'Iviron au Mont Athos, Extrait de la Revue De L'Orient Chrétien, t. VIII, №№ 3—4, 1931—32, R. Blake-ის აღწერილობით ხელნაწერის ნომერია 8.

³⁰ კიძე-ნი, ტ. I, გვ. 28—44.

იშვილმა „ქართული ენის ისტორიულ კრესტომათიაში“ (I გამოც., თბილისი, 1949, გვ. 204 — 220; ეს თხზულება შევიდა ამ კრესტომათიის შემდგომ გამოცემებში).

1959 წ. თბილისის უნივერსიტეტის ძველი ქართული ენის კათედრამ მთლიანად გამოსცა სინური მრავალთავის ტექსტი მიკროფილმის მიხედვით ა. შანიძის რედაქციით, წინასიტყვაობითა და გამოკვლევით.

არაბული ვერსია. ყველა ვერსიათაგან განსხვავებით არაბული ვერსიის არც ერთი ხელნაწერი არ არის გამოცემული. ეს ვერსია წარმოდგენილია 6 ხელნაწერ კრებულში. ამათგან ერთი დაცულია ბრიტანეთის მუზეუმში. მისი შიფრია Brit. Mus. or. 5019. დანარჩენი ხუთი ხელნაწერი სინას მთაზე წმ. ეკატერინეს მონასტერში ინახება. ეს ხელნაწერებია Sin. ar. 542, Sin. ar. 557. Sin. ar. 400, Sin. ar. 401 და Sin. ar. 423. „სინა-რაითის წმიდა მამათა მოსრვის“ ექვსივე დასახელებული ხელნაწერი დამოწმებული აქვს G. Graf-ს „ქრისტიანული არაბული ლიტერატურის ისტორიაში“³¹. ბრიტანეთის მუზეუმის ხელნაწერი ფიქსირებულია A. G. Ellis და E. Edwards-ის ბრიტანეთის მუზეუმის არაბულ ხელნაწერთა სიაში³².

რამდენიმე მნიშვნელოვანი ცნობა ამ ხელნაწერის შესახებ გამოქვეყნებული აქვს ჰაბიბ ზაჰაბთან³³. სინურ ხელნაწერთა აღწერილობას ვხვდებით კატალოგებში ჯერ M. Gibson-თან³⁴, შემდეგ კი A. S. Atiya-სთან³⁵. ორივე კატალოგში ძალიან მოკლე და ზოგადი ცნობებია მოცემული. A. S. Atiya-სთან დასახელებულ ხელნაწერთა აღწერილობისას ამონიოსის „სინა-რაითის წმიდა მამათა მოსრვა“ უმეტესად არც კი არის დადასტურებული, სახელდობრ, ნუსხებში Sin. ar. 400, Sin. ar. 401, Sin. ar. 423, Sin. ar. 557.

³¹ G. Graf, *Geschichte der christlichen arabischen Literatur*, (Studi e Tesi, 118), Bd I, Citta del Vaticano, 1944, გვ. 520.

³² A. G. Ellis-E. Edwards, *A Descriptive List of the Arabic Manuscripts*, London, 1912, გვ. 70.

³³ ჰაბიბ ზაჰაბმა გამოაქვეყნა Brit. Mus. or. 5019-ში შესული ერთ-ერთი თხზულება, კერძოდ, „აბდ ალ-მანსურის პარტილობა“ და წინ წაუშლვარა ინფორმაცია ხელნაწერის შესახებ. იხ. *المشرق ، الإسلام في النصرانية* ، حبيب زيات، XXXVI, 1938, გვ. 462.

³⁴ Margaret Dunpol Gibson, *Catalogue of the Arabic Mss. in the Convent of S. Catharine on Mount Sinai*, Studia Sinaitica, III, London, 1894.

³⁵ Aziz Suryal Atiya, *The Arabic Manuscripts of Mount Sinai*, Baltimore, 1955.

Brit. Mus. or. 5019,³⁸. ნუსხა შეიცავს 462 ფურცელს. ნაწერი ეტრატზე. წინ უძღვის სარჩევი, რომელსაც აქვს თარიღი 568 წლის 16 საფარი, ანუ 1172 წლის 17 ოქტომბერი. მაგრამ სარჩევი კრებული სინაარსს არ შეესაბამება. ეს ადრევე შეამჩნია ჰაბზი ზაჰაჰი-მან³⁷. ისე რომ, აღნიშნული თარიღი ეკუთვნის მხოლოდ სარჩევს და არა მთელ ხელნაწერს, ნუსხა თარიღდება X—XI საუკუნეებით³⁸. ხელი მეტად ლამაზი და თავისებური ნასხია არქაული ელფერი, რომლის მსგავსი ნიმუშების დაძებნა ჩვენ ვერ შევძელით. ასოები შედარებით მოქნილია, რომლებიც გადაბმის ადგილას ხშირად წაწვეტებულ კუთხეს ქმნიან სტრიქონს ზევით, უმეტესად კი სტრიქონს ქვევით მიმართულს. შეიმჩნევა ტენდენცია ასოთა გაზიდვისა ზოგჯერ რამდენადმე რკალი-სებური ფორმის შენარჩუნებით. აღნიშნულ კუთხოვნებასთან ერთად ეს სასიამოვნოდ აღიქმება. მარცხე არის გაზიდული ش , س , ع , ق , ض , ص , ხშირად -ი. ع-ისა და ح-ს ბუნიც გაზიდულია ხოლმე მარჯვნივ. ث , ت , ب მარცხნივ მოუმრგვალებელი, ან ნაკლებ მომრგვალებული სახითაა წარმოდგენილი. ტექსტი უმეტესად ნაწერია დიაკრიტიკული ნიშნების გარეშე. სათაურები, როგორც ჩანს, შესრულებულია სინგურით, ტექსტისაგან გამოყოფილია და ბრჭყალების მსგავს ნიშნებშია მოქცეული. ახალ პაგინაციასთან ერთად ხელნაწერს ახლავს ადრინდელი ფურცლობრივი პაგინაცია არაბულ-კოპტური ციფრებით³⁹ და არაბული რვეულებრივი პაგინაცია. ნუსხა წარმოადგენს ჰომილეტიკურ-აგიოგრაფიული ხასიათის კრებულს, უფრო მეტად აგიოგრაფიულს, რომელშიაც ამონიოსის „სინა-რაითის წმიდა მამათა მოსრვას“ უკავია გვერდები: 51 v — 58 v.

³⁸ ჰაბზი ზაჰაჰის შეცდომით აქვს მითითებული ხელნაწერის შიფრი — 5091. იხ. დასახ. ნაშრომი, გვ. 462. მის შეცდომას იმეორებს G. Graf-ი, Geschichte..., I, გვ. 520. შიფრის გვერდით ჩვენ ვუთითებთ „სინა-რაითის წმიდა მამათა მოსრვის“ რიგით ნომერს ხელნაწერ კრებულში.

³⁷ حبيب زيات დასახ. ნაშრომი, იქვე. ჰაბზი ზაჰაჰის უზუსტობა აქვს დაშვებული თარიღის გადაცემაში: 1172 წ. 7 ოქტომბრის ნაცვლად მას გამოსდის 1166 წ. 12 დეკემბერი. ამ გარემოებაზე მიუთითა J. Blau-მ. იხ. J. Blau, Über einige christlich-arabische Manuscripte aus dem 9. und 10. Jahrhundert, Le Muséon, 75, 1—2, 1962, გვ. 103.

³⁸ J. Blau, იქვე; G. Graf, Geschichte..., I, გვ. 520.

³⁹ კოპტები არაბულად წერის დროს ხშირად იყენებდნენ ბერძნულ ასო-ნიშნებს, განსაკუთრებით კურსივის ფორმით, რომელთაც არაბულ შრიფტს უახლოვებდნენ. ასეთი ასო-ნიშნები კოპტურ-არაბული ციფრების სახელწოდებითაა ცნობილი. კოპტურ-არაბულ ციფრებს ზოგჯერ ვხვდებით არაბულ ხელნაწერთა პაგინაციაში. იხ. L. Stern, Koptische Grammatik, Lpz., 1880, გვ. 131, შენიშვ. 1. წიგნს ბოლოს ერთვის კოპტურ-არაბული ციფრების ტაბულა.

Sin. ar. 542,2. თარიღდება IX ს. დასასრულითა და X ს. დასაწყისით. შეიცავს 257 ფურცელს. ხელნაწერის ზომაა 23,5×14; ნაწერია ეტრატზე⁴⁰ ქრისტიანული არაბული ხელნაწერებისათვის დამახასიათებელი ხელით, რომელსაც A. S. Atiya უწოდებს „გვიანდელ ქუფურს“⁴¹; D. S. Margoliouth-ი კი განსაზღვრავს როგორც „ქრისტიანულ ტიპს“ ხელისა⁴². ჩვენი აზრით, ხელნაწერში ორი ან მეტი რამდენადმე განსხვავებული ხელი გამოიყოფა. ნუსხას ახლავს არაბული, ქართული და კოპტური რვეულებრივი პაგინაცია. არაბული პაგინაცია 99r-ზე წყდება. ქართული პაგინაცია კრებულს გასდევს არა მარჯენიდან მარცხნივ, როგორც ამას არაბული ხელნაწერი მოითხოვს, არამედ მარცხნიდან მარჯვნივ. თხზულებები ერთმანეთისაგან ორნამენტირებული ზოლითაა გამოიჯნული. სათაურიც გამოყოფილია ტექსტისაგან. სათაურები და თხზულებათა გამყოფი ზოლი სინგურით უნდა იყოს შესრულებული. ხელნაწერი საშუალო დაცულობისაა. ცუდადაა შემონახული ის გვერდები, რომლებიც ამონიოსის თხზულებას უჭირავს: 8 r — 15 r. ეტრატი ზოგან მოკმუქნულია, ზოგან მოხეული. ტექსტიც გადასულია ხოლმე. ზოგიერთი ადგილის წაკითხვა საერთოდ შეუძლებელია, ყოველ შემთხვევაში ფოტოპირის მიხედვით. A. S. Atiya-ს განმარტების თანახმად ხელნაწერი აგიოგრაფიული ხასიათისაა, მაგრამ, როგორც მისი აღწერილობიდანაც ჩანს, იგი შეიცავს აგრეთვე აპოფთეგმატურ მასალას და ჰომილიებს.

Sin. ar. 557—XIII ს. ხელნაწერი. შეიცავს 313 ფურცელს; ნაწერია ქაღალდზე მსხვილი გარკვეული ნასხით. ამ ხელის ნიმუშები დასტურდება სხვა სინურ ნუსხებშიც, მაგალითად, Sin. ar. 117⁴³. ახლავს არაბული ფურცლობრივი პაგინაცია. წარმოადგენს აპოფთეგმატური ხასიათის კრებულს, რომელშიც ჩართულია აგრეთვე ამონიოსის „სინა-რაითის წმიდა მამათა მოსრვის“ ტექსტი: 111 r — 144 r. თხზულების სათაური ოდნავ უფრო მსხვილი ასოებით არის გამოყოფილი ხელნაწერის გაბმული ტექსტისაგან.

⁴⁰ სინურ ნუსხათა ტექნიკური აღწერილობისას ვითვალისწინებთ A. S. Atiya-ს საკმაოდ არასრულ ცნობებს.

⁴¹ უშუალოდ ამ ხელნაწერის ხელს A. S. Atiya არ ეხება. „გვიანდელ ქუფურს“ უწოდებს იგი, მაგალითად, Sin. ar. 457-ის ხელს, რომლის ფაქსიმილე გამოქვეყნებული აქვს M. D. Gibson-ს დასახელებულ კატალოგში.

⁴² იხ. Forty-one Facsimiles of Dated Christian Arabic Manuscripts with Text and English Translation by Agnes Smith Lewis and Margaret Dunpol Gibson, Studia Sinaitica, XII, 1907, ახლავს D. S. Margoliouth-ის წინასიტყვაობა, იხ. გვ. XI.

⁴³ იქვე, Pl. XIII.

Sin. ar. 400 და Sin. ar. 401—XIII ს. ნუსხები, ქალაღღზე ნაწერი. პირველი შეიცავს 215 ფურცელს, მისი ზომაა: 32,5×22; მეორე 271 ფურცლისაგან შედგება, ზომაა: 32×24; ხელნაწერები ნაწერია საკმაოდ დახვეწილი ნასხით. პალეოგრაფიულად ძალიან ახლოს დგანან ერთმანეთთან, მაგრამ გარკვეული განსხვავება მათ შორის შეიძინევა. ამ ნუსხებში დადასტურებული ხელი, როგორც ჩანს, გავრცელებული იყო ამ დროის სინურ ხელნაწერებში, შდრ. Sin. ar. 104, Sin. ar. 408⁴⁴. ორივე ხელნაწერი წარმოადგენს იანვრის თვის მინელოგიონს. შედგენილობით იდენტური არ არიან. შეიცავენ სხვადასხვა საკითხავებს, მაგრამ ზოგიერთი საკითხავი საერთო აქვთ, მათ შორის „სინა-რაითის წმიდა მამათა მოსრვის“ ტექსტი, რომელიც 14 იანვრის საკითხავს წარმოადგენს. ამონიოსის თხზულებას Sin. ar. 400-ში უჭირავს გვერდები: 200 r — 208 r., Sin. ar. 401-ში კი — 251 r—261 v. Sin. ar. 401-ში ფურცლების ზედა ნაწილი ცოტათი დაზიანებულია, როგორც ჩანს, მოხეულია. Sin. ar. 400-ში მე-200 ფურცლის შემდეგ ტექსტს აკლია ერთი ფურცელი, თუმცა პაგინაციაში ეს არ არის ასახული. ხელნაწერებში საკითხავები ერთმანეთისაგან გამოყოფილია — ისინი კოლოფონის სახით მთავრდებიან და მათ შორის ინტერვალუბია დაცული.

Sin ar. 423 — 1623 წ. ნუსხა, ქალაღღზე ნაწერი; ფურცელთა რაოდენობაა 619; ზომა: 31×21; შესრულებულია ოღნავ მარცხნივ გადახრილი უბრალო ნასხით. წარმოადგენს მინელოგიონს მთელი წლისათვის. შეიცავს აგიოგრაფიულ და ჰომილეტიკურ მასალას. „სინა-რაითის წმიდა მამათა მოსრვა“ 14 იანვრის საკითხავს წარმოადგენს. სათაურად აქვს *كانون الثاني* رابع عشر من, შემდეგ კი პირდაპირ იწყება ტექსტი: 390v—399r.

არაბულ მერსიანთან დაკავშირებული ზოგიერთი საკითხი

1. თარგმნის თარიღის დაზუსტებისათვის

ჰაბიბ ზაფათმა 1938 წ. აღ-მასრიკში დაბეჭდა ცნობა იმის შესახებ, რომ ბრიტანეთის მუზეუმის ხელნაწერ კრებულში (Brit. Mus. or. 5019) დაცული ერთ-ერთი თხზულება, სახელდობრ „სინა-რაითის წმიდა მამათა მოსრვა“ ბერძნულიდან არაბულად ითარგმნა 772 წ. ეს ფაქტი მანამდე უცნობი იყო. ჰაბიბ ზაფათმა გამოაქვეყნა წყარო ამ ცნობისა — ძეგლის ბერძნულიდან არაბულად მთარგმნელის ანდერძი: „ითარგმნა ეს წიგნი ბერძნულიდან არაბულად რაბი-ის თვეში არაბთა წელ-

⁴⁴ ი. ქეე, Pl. XXI, XVIII.

თაღრიცხვის 155 წელს — *فسر هذا الكتاب بالعربية من الرومية في شهر ربيع سنة خمسة وخمسين ومائة من سني العرب*¹

ბრიტანეთის მუზეუმის ხელნაწერის აღნიშნული ჩვენება მეტად მნიშვნელოვანია. ამ ცნობის მიხედვით აშკარა ზღვება, რომ ამონიოსის „სინა-რაითის წმიდა მამათა მოსრვის“ არაბული ვერსია წარმოადგენს უადრეს ძეგლს ქრისტიანული არაბული მწერლობისა. მისი მნიშვნელობა სწავგვარადაც შეიძლება განისაზღვროს. ქრისტიანული არაბული ლიტერატურის განვითარება უკავშირდება არაბთა ექსპანსიას აღმოსავლეთის ქრისტიანულ ქვეყნებში. მისი აღმოცენების ხანად მიიჩნევენ VIII საუკუნეს². VIII საუკუნით ათარიღებენ მხოლოდ ზოგიერთ უთარიღო ხელნაწერს, უმეტესად კი ცალკეულ ფრაგმენტებს ფსალმუნიდან³. თარიღიანი ქრისტიანული არაბული ხელნაწერები IX საუკუნის მეორე ნახევარზე უფრო ადრეული არ დასტურდება⁴. ამდენად, ცნობა 772 წ. ქრისტიანული არაბული ლიტერატურის ძეგლის შექმნის შესახებ დოკუმენტური დადასტურებაა VIII საუკუნეში ამ მწერლობის არსებობისა.

ამჟამად ირკვევა, რომ იმავე ჩვენებას შეიცავს ორი სინური ნუსხაც: Sin. ar. 542 (15 r) და Sin. ar. 557 (143 v — 144 r). ადრე J. Blau-მ გაარკვია აგრეთვე, რომ ჰაბიბ ზაჰაბის მთარგმნელის ანდერძი გამოუქვეყნებია გარკვეული შემოკლებებით⁵. სრული ტექსტი ანდერძის იმ ნაწილისა, რომელიც თარიღზე მითითებას შეიცავს, შემდეგია: „ეწამნენ ეს წმინდანები ბერძენთა ურწმუნო მეფის დიოკლეტიანეს დროს. დიოკლეტიანეს გარდაცვალებიდან ამ წიგნის

¹ حبيب زيات, დასახ. ნაშრომი, გვ. 462.

² G. Graf, Geschichte..., I, გვ. 77.

³ იქვე, გვ. 115; B. Violet, Ein zweisprachiges Psalmfragment aus Damascus, Orientalistische Literaturzeitung, 4, 1901, Berlin; J. Blau, The Emergence and Linguistic Background of Judaeo-Arabic, Scripta Judaica, V, Oxford, 1965, გვ. 5; A. S. Atiya, დასახ. კატალოგი, ხელნ. № 514.

⁴ იხ. J. Blau, A Grammar of Christian Arabic, I, Louvain, 1966, გვ. 21—36; И. Крачковский, Новозаветный апокриф в арабской рукописи 885—886 года по Р. Хр., Византийский Временник, XIV, в. 2—3, 1908, გვ. 247—248.

⁵ J. Blau ქრისტიანული არაბული მწერლობის ძეგლებს სწავლობდა ენობრივი თვალსაზრისით. ბრიტანეთის მუზეუმის ხელნაწერის ანდერძს იგი შეეხო შემდეგ შრომებში: The Importance of Middle Arabic Dialects for the History of Arabic, Scripta Hierosolymitana, IX, Jerusalem, 1961, გვ. 219; Über einige christlich-arabische Manuscripte aus dem 9. und 10. Jahrhundert, Le Muséon, 75, 1962, გვ. 103—104; The Emergence and Linguistic Background of Judaeo-Arabic, Oxford, 1965, გვ. 5—6.

არაბულად თარგმნამდე (გავიდა) 474 წელი. ითარგმნა ეს წიგნი ბერძნულიდან არაბულად რაბი'ის თვეში არაბთა წელთაღრიცხვის 155 წელს — شهدوا هاولى القديسين فى زمان دقليطانوس الملك الرومى الكافر — ولدقليطانوس مذ مات الى فسر هذا الكتاب بالعربية اربع مائة واربعه وسبعين سنة فسر هذا الكتاب بالعربية من الرومية فى شهر ربيع سنة خمسة وخمسين ومائة من سنى العرب (58v)

აქ ძეგლის თარგმნის თარიღი ორჯერ არის მითითებული. ერთხელ ჰიჯრით, როგორც ეს ჰაბიბ ზაჰაშის აქვს გამოქვეყნებული, და მეორედ კიდევ დიოკლეტიანეს გარდაცვალების თარიღზე დაყრდნობით. ასევეა თარიღი მითითებული Sin. ar. 557-ში. Sin. ar. 542-ში კი იგი მხოლოდ ჰიჯრით არის წარმოდგენილი.

ჰაბიბ ზაჰაშთი არ იცნობდა დასახელებულ სინურ ნუსხებს. მან ბრიტანეთის ხელნაწერის ანდერძი, როგორც ჩანს, შეგნებულად შეამოკლა⁶. საქმე ისაა, რომ აქ თარიღები არ ემთხვევა ერთმანეთს. დიოკლეტიანეს გარდაცვალებიდან 474 წელი 787 — 790 წლებზე მოდის (დიოკლეტიანეს გარდაცვალების თარიღად 313 — 316 წლები ივარაუდება), ჰიჯრის 155 წელი კი ქრისტიანული წელთაღრიცხვის 772 წელს შეესაბამება. თარიღებს შორის განსხვავება 15 — 18 წელია. ძეგლის თარიღის ოციოდე წლით უკან გადაწევა მის ზემოაღნიშნულ მნიშვნელობას არ ამცირებს, მაგრამ ერთ ანდერძში ორი საწინააღმდეგო ცნობის არსებობა თავისთავად შეუთავსებელია. J. Blau ყოველგვარ შესაძლებლობას უშვებს ამ წინააღმდეგობის თავიდან ასაცილებლად. იგი ცდილობს სიტყვაში مات — „გარდაიცვალა“ ამოიკითხოს ملك — „გამეფდა“, ხან კი مات-ს გადატანით მნიშვნელობას ანიჭებს — „ტახტიდან გადადგა“. მაგრამ ეს ვარაუდები, როგორც თვითონვე აღნიშნავს, არ არის ეფექტური. პირველ შემთხვევაში განსხვავება 14 წელია, მეორე შემთხვევაში კი — 7. (დიოკლეტიანეს მეფობის წლებია 284 — 305 წწ.)⁷.

აღნიშნულ წინააღმდეგობას, ჩვენი აზრით, არა აქვს არსებითი მნიშვნელობა. დიოკლეტიანეზე მითითება შეიძლება გამოწვეული იყოს არა მთარგმნელის გათვითცნობიერებით დიოკლეტიანეს მეფობის საკითხებში, არამედ ნაქარნახევი იყოს ტრადიციით, რომელიც

⁶ ჰაბიბ ზაჰაშზე დაყრდნობით ასევე შემოკლებული ანდერძის გერმანული თარგმანი აქვს გამოქვეყნებული G. Graf-ის ამ ადრეული არაბული ხელნაწერის მოხსენებისას, in: Geschichte... I, გვ. 489.

⁷ იხ. J. Blau-ს დასახ. შრომები. ბრიტანეთის ხელნაწერში مات-ს ნაცვლად ملك-ს ამოკითხვა ძალზე ხელოვნურია. სხვა ხელნაწერებში კი — Sin. ar. 542 და Sin. ar. 557 ამის შესაძლებლობა სრულიად გამორიცხულია.

ფსიქოლოგიურ მომენტს ეყრდნობა. დიოკლეტიანე ქრისტიანთა დევნა-უბედურების სიმბოლოდ იყო ქცეული. მის შემდგომდროინდელ საშინელებებსაც მისი მეფობის ხანას აწერდნენ და თარიღის განსაზღვრისათვის წელთა გადათვლას ისევ დიოკლეტიანედან იწყებდნენ ხოლმე ზედმეტი დაზუსტების გარეშე.

ამის საბუთს ისევ არაბული ვერსიის მთარგმნელის ანდერაში ვხვდებით, სადაც აღნიშნულია: „ეწამნენ ეს წმინდანები ბერძენთა ურწმუნო მეფის დიოკლეტიანეს დროს“ — *هؤلاء القديسين في زمان دقليطانوس الملك الرومي الكافر* აღწერილი „მოსრვა“ დიოკლეტიანეს ეპოქასთანაა დაკავშირებული. ეს კი ანაქრონიზმია. St. Schiwietz-ის ზემომოტანილი არაგუმენტაციის გათვალისწინებით აშკარა ხდება, რომ ეს მოსრვა 373 წელზე ადრე ვერ მოხდებოდა. J. Blau გამოთქვამს ვარაუდს, რომ ამ შემთხვევაში აღნიშნული „მოსრვა“ არეულია 40 წმინდანის მარტივობასთან, რომელსაც დიოკლეტიანეს დროს ჰქონდა ადგილი⁸. ასეთი ვარაუდიც ვერ მეტყველებს არაბულად მთარგმნელის კომპეტენტურობის სასარგებლოდ. გამოდის, რომ მას აერია თითქმის სამი მეოთხედი საუკუნით ერთმანეთისაგან დაშორებული ორი მოსრვა. ამის საფუძველზე შესაძლებელი ხდება მის მიერ დიოკლეტიანეს გარდაცვალების თარიღის ცოდნაშიც დაეკეება.

აღნიშნულის გათვალისწინებით არაბული ვერსიის თარგმნის თარიღად სარწმუნო ჩანს არა დიოკლეტიანეს გარდაცვალების თარიღზე დაყრდნობით მითითებული 787 — 790 წლები, არამედ მთარგმნელისათვის მიმდინარე 772 წელი. 772 წელი უფრო სარწმუნოდ უნდა ყოფილიყო მიჩნეული ადრეულ საუკუნეებშიც. როგორც აღვნიშნეთ, IX — X საუკუნეების ნუსხა Sin. ar. 542 მხოლოდ ამ თარიღს უთითებს. სხვა ცნობას იგი არ შეიცავს.

2. ხელნაწერების საღაწრობის საკითხი

ამონიოსის თხზულების შემცველი ექვსი არაბული ხელნაწერიდან ხუთი დატულია სინას მთაზე. ეს ფაქტი და მათი პალეოგრაფიული თავისებურებანი მიგვითითებს აღნიშნული ნუსხების და საერთოდ არაბული ვერსიის პალესტინურ წარმომავლობაზე⁹. პალეოგრა-

⁸ ი. ქ. ე.

⁹ წმ. ეკატერინეს მონასტერი სინას მთაზე, სადაც დატულია არაბული ვერსიის ხელნაწერები, ტერიტორიულად რასაკვირველია არ არის პალესტინური სკრიპტორიუმი, მაგრამ თავისი მწიგნობრული ტრადიციებით იგი პალესტინურ სამყაროს უკავშირდება. სინას მთის ლიტერატურული პროდუქცია სამხ. პალესტინურ ქრისტიანულ არაბულ ძეგრობას განეკუთვნება, იხ. G. Graf, Geschichte..., I, გვ. 77.

ფიული თვალსაზრისით განსაკუთრებით ნიშანდობლივია Sin. ar. 542. იგი ნაწერია ქუფურთან ახლოს მდგომი იმ სპეციფიკური ხელით, რომელიც, როგორც Graf-ი აღნიშნავს, შემუშავდა VIII — XI საუკუნეებში სამხ. პალესტინურ სამყაროში, კერძოდ, საბას ლავრაში და სინას მთაზე და მხოლოდ ამ სკრიპტორიუმებიდან გამო-სული ხელნაწერებისათვის არის დამახასიათებელი¹⁰. მონაცემების მხრივ რამდენადმე ცალკე დგას თავისებური კალიგრაფიით შესრუ-ლებული ბრიტანეთის მუზეუმის ხელნაწერი Brit. Mus. or. 5019 — მისი ადრინდელი დაცულობის ადგილის შესახებ ჩვენთვის არა-ფერი არ არის ცნობილი. მაგრამ ლოგიკურია, რომ ეს ხელნაწერი და დანარჩენი 5 ნუსხა ერთი და იმავე წარმომავლობისა იყოს, მით უფ-რო, რომ იგი ზოგიერთ მათგანთან, როგორც შემდგომ დავინახეთ, ერთ რედაქციულ ჯგუფში ერთიანდება.

სახელდობრ, რომელ სამწერლობო კერასა თუ კერებში უნდა შექმნილიყვნენ არაბული ვერსიის ხელნაწერები? ამ საკითხთან და-კავშირებით გადაჭრით რაიმეს თქმა რასაკვირველია ძნელია, მაგრამ გარკვეული ვარაუდების დაშვება მაინც შესაძლებელია.

პალესტინური წარმოშობის ქრისტიანული არაბული მწერლო-ბის ძირითად კერებს წარმოადგენდნენ საბას ლავრა სამხ. პალესტინაში (سبأ مار سا), რომელსაც მნიშვნელოვანი როლი განეკუთვნება საერ-თოდ ქრისტიანული ლიტერატურის ისტორიაში¹¹, და წმ. ეპატერიანეს მონასტერი სინას მთაზე¹². ქრონოლოგია სინური და საბაწმიდური ხელნაწერებისა ერთგვარ საფუძველს გვაძლევს ამ სკრიპტორიუმებში არაბულენოვან ქრისტიანთა მოღვაწეობის საუკუნეთა მიხედვით ლოკა-ლიზაციისა.

¹⁰ ი. კ. ვ.

¹¹ იხ. ამის შესახებ: A. Ehrhard, Das griechische Kloster Mar-Saba in Palästina, seine Geschichte und seine literarischen Denkmäler, Römische Quartalschrift für christliche Altertumskunde und für Kirchengeschichte, VII, 1893, გვ. 32—79.

¹² ქრისტიანული არაბული მწერლობის კვალი პალესტინაში სხვა სკრიპტორიუ-მებშიც ჩანს, მაგალითად, ხარიტონის ლავრაში, ექვთიმეს ლავრაში და სხვ., მაგრამ აღნიშ-ნულ მონასტრებთან შედარებით პათი ხუდრითი წონა ქრისტიანულ არაბულ ლიტერა-ტურაში უფრო მცირეა. ამას აშკარად ხდის G. Graf-ის „ქრისტიანული არაბული ლიტე-რატურის ისტორიის“ ვაცნობა. ამის გამო ამონიოსის თხზულების არაბული ვერსიის ხელ-ნაწერების სადაურობის შესახებ მსჯელობისას ჩვენ ყურადღებას ვამახვილებთ სინას მთასა და საბას ლავრაზე. გარდა ამისა, რაც მთავარია, ამ ხელნაწერების სინას მთაზე დაცულობა მათი სინური, ან საბაწმიდური წარმომავლობის საბუთია. საბას ლავრიდან სინას მთა-ზე ხელნაწერთა გახიზნვის ფაქტი საერთოდ ცნობილია. ამასთანავე, ანგარიშგასაწევი ნუსხათა პალეოგრაფიული თავისებურებები, რასაც ჩვენ უკვე შევეხეთ, და აგრეთვე ქარ-თული ვერსიის საბაწმიდური წარმომავლობა, რაც ერთგვარად მიგვიანიშნებს საბას ლა-ვრაში ამონიოსის თხზულების თარგმნის ტრადიციის არსებობაზე.

საბაწმიდური არაბული ხელნაწერები ქრისტიანული არაბული მწერლობის ადრეულ პერიოდს, VIII — X სს. განეკუთვნება. შემდგომ საუკუნეებში საბაწმიდური ხელნაწერები არ ჩანს¹³. სინურ ხელნაწერთა კატალოგში ადრეული პერიოდის ხელნაწერების შედარებით უმნიშვნელო ოდენობაა ფიქსირებული¹⁴. ხელნაწერთა ოდენობა მატულობს XI საუკუნიდან და კულმინაციას აღწევს XIII საუკუნეში. 602 სინური ხელნაწერიდან 332 XIII ს.-ში არის დაწერილი. XIII საუკუნეში მწიგნობრული საქმიანობის ასეთი აღმავლობა სინას მთაზე გარკვეული ისტორიული პირობებით იყო გამოწვეული. მონღოლთა შემოსევამ არაბულ ხალიფატში, მუდმივმა შფოთმა და არეულობამ არაბულენოვან ბერთა დენა გამოიწვია სინას მთაზე, რომელიც, როგორც მღვარდნილი კუთხე, უსაფრთხოების მეტ გარანტიას ქმნიდა¹⁵.

VIII — X სს.-ში მწიგნობრული ტრადიცია, როგორც ჩანს, საკმაოდ ძლიერი იყო საბას ლავრაში. აქ შეიქმნა უძველესი თარგმანები ბიბლიიდან¹⁶ და ფსალმუნიდან¹⁷; აქ ითარგმნა კირილე სკითოპოლისის თხზულებები¹⁸; აქ დაიწყო მოღვაწეობა თეოდორე აბუჟურამ¹⁹ და სხვ. ამ პერიოდში სინელ და საბაწმიდელ მოღვაწეთა შორის კონტაქტი იყო დამყარებული, პრიორიტეტი კი, სავარაუდოა, საბას ლავრის მხარეზე იყო. ყოველ შემთხვევაში, აქ სპეციალურად იქმნებოდა ხელნაწერები სინელ მოღვაწეთა დაკვეთით. ასე მავალიოაღ. ლენინგრადის სალტიკოვ-შიჩერდინის სახ. საჯარო ბიბლიოთეკის 885 — 886 წწ. ხელნაწერი — Ap. H. C. 263 დაწერილია საბას ლავრაში ანტონ ბაღდადელი დავუდ იბნ სინას ნიერ სინას მთის მოღვაწის

¹³ იხ. H. L. Fleischer, Ueber einen griechisch - arabischen Codex rescriptus der Leipziger Universitäts - Bibliothek, ZDMG, I, 1847, გვ. 159—160; A. H. Mai, Scriptorum veterum nova collectio, t. IV, 2, Romae, 1831, ხელნაწერი № 71; И. Крачковский, დასახ. გამოცემა, გვ. 247, 261.

¹⁴ A. S. Atiya, დასახ. კატალოგი.

¹⁵ იქვე, წინასიტყვაობა, გვ. XXIV—XXV. ლტოლილ ბერებს ავბედობისაგან დასაცავად ხელნაწერები უნდა გადაეტანათ სინას მთაზე. სპეციალური კვლევის შედეგად შესაძლებელია საბაწმიდური ხელნაწერები აღმოჩნდეს ადრეულ სინურ ნუსხათა შორის. ამჟამად საბაწმიდურად მიჩნეულია მხოლოდ ის ხელნაწერები, რომელთა ანდერძშიც დაწერის ადგილად მითითებულია საბას ლავრა. მაგრამ ხომ არ არის სავარაუდო, რომ ეველა საბაწმიდურ ნუსხას შემოენახა ანდერძი?

¹⁶ G. Graf, Geschichte..., I, გვ. 126.

¹⁷ იქვე, გვ. 115.

¹⁸ იქვე, გვ. 407.

¹⁹ იქვე, ტ. II, გვ. 8.

ამბა ისაკის თხოვნით²⁰. ასევე ამბა ისაკის ხარჯებით არის დაწერილი საბას ლავრაში ვატყანის ხელნაწერი 885 წ.— Vat. ar. 71²¹. როგორც G. Graf-ის მიმოხილვიდან ჩანს, სინას მთის სკრიპტორიუმში შემოქმედებითი მუშაობა ვითარდებოდა სამხ. პალესტინის ლიტერატურული ტრადიციების მიხედვით²².

სინას მთასა და საბას ლავრაში არაბულენოვან ქრისტიანთა მოღვაწეობა ბერძენ, ქართველ და სხვა ეროვნების მწიგნობართა საქმიანობის გვერდით იმლებოდა. ამის ერთ-ერთი გამოვლინებაა ბერძნული, კოპტური და ქართული პაგინაცია ამ სკრიპტორიუმებიდან გამოსულ არაბულ ხელნაწერებში²³. ქართული მასალის მიხედვით მკიდრო კონტაქტი ჩანს ქართველ და არაბულენოვან მოღვაწეთა შორის. ქართულ ხელნაწერებში დაცულია არაბული პაგინაცია²⁴, უამრავი არაბული მინაწერი²⁵ და არაბული ანბანიც კი საგანგებოდ ქართველთათვის შედგენილი²⁶. საერთო ისტორიული გარემო წარმოადგენდა ერთსა და იმავე ობიექტურ ფაქტორს აღნიშნულ სკრიპტორიუმებში ქართველ და არაბულენოვან მწიგნობართა მოღვაწეობის გაშლისათვის. აქედან გამომდინარე, არაბულენოვან ქრისტიანთა მოღვაწეობაზე მსჯელობისას არაბული ხელნაწერების შედარებით ძუნწი ცნობების გვერდით²⁷ ქართული მასალის გათვალისწინება, ვფიქრობთ, არ იქნება ინტერესს მოკლებული.

საბას ლავრა და სინას მთა ქართველთა მეტად მნიშვნელოვან სამწერლობო კერებს წარმოადგენდა. ამ სკრიპტორიუმებში ქართველთა მოღვაწეობას კ. კეკელიძე შემდეგნაირად წარმოგვიდგენს: „საბას ლავ-

²⁰ И. Крачковский, *დასახ. გამოცემა*, გვ. 261.

²¹ Ang. Mai, *დასახ. კატალოგი*.

²² G. Graf, *Geschichte...* I, გვ. 77—78.

²³ ქართული პაგინაცია ხელნაწერებში: Sin. ar. 542, Sin. ar. 460, აგრეთვე სტრასბურგში დაცული სინურ ნუსხაში, იხ. J. Oestrup, *Ueber zwei arabische Codices sinaitici der Strassburger Universitäts-und Landesbibliothek*, ZDMG, 51, 1897, გვ. 454.

²⁴ H. M a r p, *Предварительный отчет о работах на Синае...*, Сообщения Импер. Прав. Палест. общества, т. XIV, ч. II, 1903, გვ. 33.

²⁵ იხ. სინური ხელნაწერები, №№ 1, 6, 15, 22, 46, 52, 71, 72, 78, 79, 80, 81, 85, 93, 96. ეს მინაწერები უმთავრესად ასახულია სინას მთის ხელნაწერთა აღწერილობებში: იხ. H. M a r p, *დასახ. აღწერილობა*; ივ. ჯ ა ვ ა ხ ი შ ვ ი ლ ი, *სინას მთის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა*, თბილისი, 1947 და G. Garitte, *დასახ. კატალოგი*.

²⁶ ეს ანბანი დაცულია სინურ ხელნაწერში — Sin. georg. 78. იხ. И. В. М е р е л и д з е, *Арабская азбука с древне-грузинской транскрипцией*, Эпиграфика Востока, VIII, 1953, გვ. 36—42.

²⁷ უფრო სწორად, არ არსებობს დაწვრილებითი აღწერილობა არაბული სინური ხელნაწერებისა და, ამდენად, მათ შესახებ მსჯელობა რთულდება.

რას სწორედ ახლა (ე. ი. VIII — X სს. — რ. გ.) მოუპოვებია ის მნიშვნელობა, რომლითაც ის ცნობილია ჩვენი მწერლობის ისტორიაში. მართლაც, VIII — X საუკუნეებში აქ, შეიძლება ითქვას, დულდა ქართველების ნამდვილი ინტენსიური ლიტერატურული შემოქმედება. უმეტესი ნაწილი იმ უძველესი ხელნაწერებისა, თარიღიანისა თუ უთარილოსი, რომელნიც დღეს სინას მთაზე ინახება განსაკუთრებით, ამ ხანაშია დაწერილი და ნათარგმნი სწორედ საბას ლავრაში²⁸... მომეტებული ნაწილი აქაური (ე. ი. სინური — რ. გ.) უძველესი ხელნაწერებისა საბას ლავრიდანაა გადმოტანილი²⁹.

საკმაოდ ნათლად ვლინდება ამ ადრეულ პერიოდში საბას ლავრის პრიორიტეტი სინას მთასთან შედარებით. საბას ლავრაში არის ნათარგმნი ოთხთავის უძველესი რედაქცია, რომელიც საბაწმიდურის სახელითაა ცნობილი³⁰. აქვე შემუშავდა ის ხელი, რომელსაც ძველი ძეგლები საბაწმიდურს უწოდებენ³¹. საბას ლავრაში შექმნილი ხელნაწერები მოიცავენ საეკლესიო მწერლობის თითქმის ყველა დარგს. განსაკუთრებით მრავალფეროვანია ლიტურგიული მასალა. უძველესი და უნიკალური ლიტურგიკული ძეგლები სწორედ ამ ლავრაშია შედგენილი და თარგმნილი³². აქ აგრეთვე სპეციალურად იქმნებოდა ხელნაწერები სინას მთისთვის შესაწირავად³³ და სხვ.

ქართველთა ინტენსიური ლიტერატურული შემოქმედება ამ სკრიპტორიუმში, როგორც კ. კეკელიძე აღნიშნავს, VIII — X საუკუნეებს მოიცავს, უფრო ზუსტად, იგი გრძელდება X საუკუნის 70-იან წლებამდე. ამას ადასტურებს სინაზე დაცული ცნობილი საბაწმიდური ხელნაწერების ანდერძ-მინაწერები³⁴. სინაზე დაცულ ნუსხათა შორის ც. ჰანკიევა საგანგებო, ძირითადად პალეოგრაფიული თვალსაზრისით შესწავლის საფუძველზე, გამოავლინა მანამდე უცნობი სა-

²⁸ კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. I, თბილისი, 1960, გვ. 91.

²⁹ იქვე, გვ. 92.

³⁰ იქვე, გვ. 91.

³¹ იქვე.

³² ძლისპირნი და ღმრთისმშობლისანი, ორი ძველი რედაქცია X—XI სს. ხელნაწერების მიხედვით, გამოსცა და გამოკლევა დაურთო ელენე მეტრეველმა, თბილისი, 1971, გვ. 07, 027.

³³ იხ. 864 წ. სინური მრავალთავის ანდერძი; კ. კეკელიძე, დასახ. ნაშრომი, გვ. 92.

³⁴ იხ. მ. მარის, ივ. ჯავახიშვილის და G. Garitte-ის დასახ. აღწერილობანი, აგრეთვე, ც. ჰანკიევი, საბაწმიდის კალიგრაფიული სკოლა (ხელნაწერი); G. Garitte-ი ვარაუდობს, რომ ყველაზე აქტიური საბაწმიდელი მოღვაწე იოანე-ზოსიმე 973 წლიდან უკვე სინას მთაზეა. იხ. Le calendrier Palestino-Georgien du Sinaiticus 34 (X-e siecle), Edité, traduit et commenté par G é r a r d G a r i t t e, Bruxelles, 1958, გვ. 19.

ბაწმიდური წარმომავლობის ხელნაწერები. ეს ხელნაწერებიც იმავე ჩვენებას შეიცავენ — ისინი X საუკუნეზე უფრო გვიანდელი არ არიან³⁵. X საუკუნის შემდეგ საბას ლავრაში ქართველთა მოღვაწეობა, როგორც ჩანს, კერძო და შემთხვევით ხასიათს ატარებს³⁶.

ქართველების მწიგნობრული საქმიანობის დაცემა საბაწმიდაში გამოწვეული იყო იქ მოღვაწე ბერთა ნაწილობრივ ამოუღებელი, ნაწილობრივ კი სინაზე გადასახლებით. თავის მხრივ ამის მიზეზს წარმოადგენდა მომთაბარე არაბი ტომების განუწყვეტელი დამარბეველი თავდასხმები საბას ლავრაზე³⁷. X საუკუნის მეორე ნახევრიდან, უფრო კი უკანასკნელი მეოთხედიდან, საბაწმიდური ტრადიციების გამგრძელებელი და ძლიერი სამწერლობო კერა ხდება სინას მთა³⁸.

ნიშანდობლივია, რომ უმრავლესობა სინას მთისათვის შეწირული ხელნაწერებისა სწორედ X საუკუნეს განეკუთვნება. ხელნაწერთა ბედით შეწუხებული ბერები, რომელთაც იცინან, რომ „ნამუშავევი ჩამს, მუშაკი მტუჭრ და ნაცარ [ტ]ოტამ“ (Sin. georg. 69, 150 v), წყევლა-კრულვას უთვლიან ყველას, ვინც კი ხელნაწერებს მათი მყუდრო საცავიდან—სინას მთიდან გაიტანს. კრულვის ფორმულა არაბულადაც იწერება (سنا من خرج من طور سينا), როგორც ჩანს, ხელნაწერების იმ მომხდურთაგან დასაცავად, რომელთაში შიში ღრმად იყო შეჭრილი ფსიქიკაში³⁹.

საბოლოოდ გამოდის, რომ სინაზე დაცულ ქართულ ხელნაწერებში იმიჯება აღრეული საბაწმიდური ნუსხები. უფრო გვიანდელი ხელნაწერები კი ადგილობრივი სინური წარმომავლობისაა.

ქართველთა მოღვაწეობასთან დაკავშირებული ეს მოკლე ისტორიული ექსკურსი, ვფიქრობთ, არ ეწინააღმდეგება არაბული ხელნა-

³⁵ ც. ქ ა ნ კ ი ე ვ ი. დასახ. შრომა და მისივე „X საუკუნის სინური ნუსხური ხელნაწერების პალეოგრაფიული თავისებურებანი“ (ხელნაწერი).

³⁶ კ. კ ე ე ლ ი ძ ე. დასახ. ნაშრომი, გვ. 91. XI საუკუნეში საბას ლავრაშია გადაწერილი ხელნაწერი H 1664. იხ. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა (H კოლექცია), ტ. IV, თბილისი, 1950.

³⁷ კ. კ ე ე ლ ი ძ ე. დასახ. ნაშრომი, იქვე; ცნობილია რამდენიმე თარიღი საბას ლავრის არაბთა მიერ მოხრეხვისა: 796, 805, 816 წწ. იხ. A. E h r h a r d, დასახ. ნაშრომი, გვ. 37.

³⁸ კ. კ ე ე ლ ი ძ ე. დასახ. ნაშრომი, გვ. 92.

³⁹ არაბულად კრულვის ფორმულა სინურ მრავალთავსაც ახლავს — 275v. ზოგჯერ ამკარად ჩანს, რომ არაბული მინაწერები ქართველის მიერაა შესრულებული. მაგალი-

თად, ფიგურირებს ვინმე იოანე ქართველი—يوحنا الجرجاني (Sin. georg. 81—4r), يوحنا الكرجي (Sin. georg. 96—1r).

წერების ჩვენებებს. პირიქით, იგი ემთხვევა მათ და საერთო ისტორიული პირობების გათვალისწინებით გარკვეული ანალოგიების გატარების შესაძლებლობას იძლევა.

ყოველივე აღნიშნულის საფუძველზე დასაშვებად მიგვაჩნია ვარაუდი, რომ ამონიოსის თხზულების IX — X და X — XI სს. ნუსხები Brit. Mus. or. 5019 და Sin. ar. 542 საბას ლავრაში დაიწერა. აქვე უნდა შექმნილიყო 772 წ. არაბული თარგმანი ბერძნული ვერსიისა. ამასთან დაკავშირებით მნიშვნელოვანია ის ფაქტიც, რომ ქართული ვერსიის სახით გვაქვს პრეცედენტი საბას ლავრაში ამონიოსის თხზულების თარგმნისა. რაც შეეხება XIII ს. ხელნაწერებს, ისინი ღინას მთაზე არიან გადაწერილი, ან თარგმნილი.

„სინა-რაითის წმიდა მამათა მოსწრვის“ არაბული რედაქციები და ქართული ვერსიის ადგილი ამ თხზულების თარგმანთა შორის

ამონიოსის თხზულების არაბული ხელნაწერები იმიჯნება ანდერძ-მინაწერების მიხედვით. ზოგიერთი ხელნაწერი — Brit Mus. or. 5019, Sin. ar. 542 და Sin. ar. 557 შეიცავს ბერძნულიდან არაბულად მთარგმნელის ზემოთ განხილულ ანდერძს. ეს ანდერძი მათში დაცული ტექსტის ბერძნული წარმომავლობის უშუალო საბუთია. დანარჩენი ხელნაწერები — Sin. ar. 400, Sin. ar. 401 და Sin. ar. 423 ამ ანდერძს არ შეიცავენ, მაგრამ მათში წარმოდგენილია კოპტურიდან მთარგმნელის ბერი იოანეს მოხსენიებული ანდერძი. ეს ანდერძიც ამ ხელნაწერების ტექსტის ბერძნული წარმომავლობის მანიშნებელია. იგი ბერძნული ტექსტიდან უნდა გადმოსულიყო არაბულ ხელნაწერებში.

ანდერძ-მინაწერებით განსხვავებული არაბული ხელნაწერების შესწავლა მათ შორის სხვა რიგის სხვაობასაც ავლენს. დასახელებულ ხელნაწერებში წარმოდგენილია თხზულების ერთი და იგივე სიუჟეტური ქარგა, დაცულია თხრობის თითქმის ერთნაირი თანმიმდევრობა, მაგრამ თხრობის გადმოცემის ხასიათით და მთელი რიგი დეტალებით ისინი ერთმანეთისაგან სხვაობენ. განსხვავებანი ძირითადად ტექსტოლოგიური ხასიათისაა, როგორიცაა, მაგალითად, მატება, კლება, პერიფრაზირება, სხვადასხვა რიგის დეტალების ცვლა და ა. შ. ეს განსხვავებანი ისეთი ოდენობითაა წარმოდგენილი, რომ ხელნაწერების ერთ სვეტში მოთავსება ტექნიკურად შეუძლებელი ხდება. აქედან გამომდინარე ამონიოსის თხზულების არაბულ ხელნაწერებში ჩვენ გამოვყოფთ ორ რედაქციულ ჯგუფს, რომლებსაც C და Q ლიტერე-

ბით აღენიშნავთ. **℣** რედაქცია მოიცავს ადრეულ ხელნაწერებს: Sin. ar. 542 (IX — X სს.), Brit. Mus. or. 5019 (X — XI სს.), Sin. ar. 557 (XIII ს.). **℥** რედაქცია უფრო გვიანდელ ხელნაწერებს აერთიანებს: Sin. ar. 400 (XIII ს.) Sin. ar. 401 (XIII ს.), Sin. ar. 423 (1626 წ.).

რა მიმართებაშია აღნიშნული არაბული რედაქციები ამოსავალ ბერძნულ ტექსტთან და სხვა ვერსიებთან? **℥** რედაქცია ძალიან ახლოს დგება ბერძნულთან. ხშირ შემთხვევებში იგი თითქმის სიტყვა-სიტყვით მისდევს მას და სტილიც აქ რამდენადმე დამძიმებულია. **℣** რედაქცია, მიუხედავად ბერძნული ტექსტის საკმაოდ მიახლოებული გადმოცემისა, მაინც უფრო თავისუფალი თარგმანის ხასიათს ატარებს. აქ არ იგრძნობა დედნის დამატყვევებელი გავლენა. თხრობაც უფრო ლაღი და გამართულია. ეს რედაქცია ზუსტად ისევე სხვაობს ბერძნული ტექსტისგან, როგორც ამ ტექსტთან თანხვედრილი **℥** რედაქციისაგან.

სირიულ-სლავური ვერსიები, რომლებსაც აგრეთვე დაუცავთ მათი ბერძნული წარმომავლობის მანიშნებელი საბუთი—ბერი იოანეს ანდერძი, ბერძნული ვერსიის მიდევნებით ხასიათდებიან. ისინი შეიცავენ ძირითადად იმავე ხასიათის ტექსტს, როგორც ბერძნულ ვერსიაშია წარმოდგენილი¹. ამდენად, ამ ვერსიებს უახლოვდება არაბული **℥** რედაქცია და ცილდება არაბული **℣** რედაქცია. არაბულ **℣** რედაქციას მიჰყვება მხოლოდ ქართული ვერსია, რომელიც ყველა სხვა მოხსენიებული ტექსტისაგან სხვაობს. ასე რომ, ბერძნული ვერსია, არაბული **℥** რედაქცია და სირიულ-სლავური ვერსიები ერთ რედაქციულ ჯგუფში ერთიანდება. მათგან ცალკე დგება არაბული **℣** რედაქცია და ქართული ვერსია.

შევეცდებით კონკრეტული მასალით დავასაბუთოთ ჩვენ მიერ გამოთქმული მოსაზრებანი. ერთი მხრივ, ვეცდებით ვაჩვენოთ რედაქციული დაცილებები არაბული ხელნაწერებისა და მათი განსხვავებული მიმართება ბერძნულ ტექსტთან, ხოლო, მეორე მხრივ, ქართული ვერსიის მიდევნება არაბულ **℣** რედაქციასთან. მაგალითებს მოვიტანთ ოთხივე დასახელებული ტექსტიდან. თარგმანს წარმოვადგენთ მხოლოდ ბერძნული მასალისა — იგი ძირითადად ასახავს შესაბამის ადგილებს არაბული **℥** რედაქციიდან; ხოლო ციტატები ქართული

¹ სირიულ ვერსიაში ბერძნული ტექსტის ზოგიერთი ადგილი შემოკლებულია, მაგ. რამ, ჩვენი აზრით, მთლიანობაში ეს არსებით სხვაობას არ ქმნის. ბერძნულთან მეტი სიახლოვით გამოირჩევა სლავური ვერსია. ამ სიახლოვეს ზაზს უსვამს მისი გამოცემელი ი. პომიალოვსკი. დაცილებათა შემთხვევაში მას სქოლიოებში მოჰყავს განსხვავებული ბერძნული ტექსტი. იხ. დასახ. გამოცემა, გვ. II და ტექსტზე დართული შენიშვნები.

ვერსიიდან, არაბული **Რ** რედაქციის პარალელურად მოტანილი, თითქმის ზუსტად გადმოსცემს ამ რედაქციის ტექსტს. მათ შორის განსხვავებათა შემთხვევებს აღვნიშნავთ სქოლიოში.

დავიმოწმებთ აგრეთვე სირიული და სლავური ვერსიების გამოცემებს, რათა ყოველივე ზემოაღნიშნული ამ ვერსიების ტექსტოლოგიურ მიმართებათა შესახებ ლიტონ განცხადებად არ იქცეს, მით უფრო, რომ მათ მონაცემებს გარკვეული მნიშვნელობა ენიჭება. ამ ვერსიებზე მიუვითითებთ იმ შემთხვევებში, როდესაც ისინი, ერთი მხრივ, მიჰყვებიან არაბულ **ⴌ** რედაქციას და ბერძნულ ტექსტს, მეორე მხრივ კი სცილდებიან არაბულ **Რ** რედაქციასა და ქართულ ვერსიას.

კლემა². 1. ბერძნულ ტექსტში ვკითხულობთ: „მას მოწაფედ ესვა მავანი სახელად ფსოე, წარმოშობით თებეს სანახებიდან, რომელიც მის ზევით ცხოვრობდა 46 წელიწადს. მას სრულებით არაფერი შეუცვლია ბერის წესიდან, არამედ იქცა სახედ და ანაბეჭდად მამისა მისისა, როგორც ამბობენ ისინი, ვისაც იგი ნახულობდა და მოძღვრავდა.

დამაწყისში მე მასთან ეცხოვრობდი, მაგრამ, მისი ცხოვრების წესის აუწერელი სიმკაცრის გამო, განვშორდი მას: ვერ შევძელი ატანა მისი ცხოვრების დამაბულობისა და სხეულის გვემისა. შემდგომში იგი ყველა მსხვერპლად შეწირულთან ერთად აღესრულა. ყოველ მათგანს ვერაფერს გაიხსენებს. მე შემიძლია აღვნიშნო მათი საქმიანობის უდიდესი ნაწილი, რათა იგი წარმოჩენილი და განცხადებული იქნას. მაგრამ მაინც ყველაფერს გვერდს აუვლი და მხოლოდ ერთ ამბავს გავიხსენებ, რამეთუ არ არის მართებული ასეთ საზარელ და უჩვეულო ამბავზე ღუმილი“.

τοῦτῃ τις ἐμαυτῆτευσεν Ὑβίης θυγάτηρ ἐκ τῶν μερῶν Θηβαΐδος ἑπάρχων, ὃς καὶ ἄνωθεν αὐτοῖς ἔμενεν ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα ἕξ, μὴδὲν τὸ σύνολον παραλλάξας ἐκ τοῦ κανόνος τοῦ γέροντος· ἀλλὰ σφραγὶς καὶ ἐκτύπωμα γενόμενος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὧς εἰπεῖν,

هذا تعلم انسان يسما بستوس
من نوحاحي الصعيد موطنه وسكن
فوق قلايته واقام ستة واربعين سنة
لم ينقص شيئا من قانون الشيخ
لكنه صار له خاتم وتمثال كما يقال

² მაგალითების კვალიფიკაციები რამდენადმე პირობითია. მკაცრი ზღვარის გავლენა ყოველთვის არ ხერხდება, მაგალითად, მატების და კლების ელემენტები ზოგჯერ გვხვდება პერიფრაზირებისას და ასევე პირუკუ.

ὧν τε ἐώρακεν, καὶ ὧν ἐδιδάχη· παρ' ᾧ τινι τὰς ἀρχὰς συνέμεινα, καὶ διὰ τὴν ἀφ᾽ αὐτοῦ σκληραγωγίαν διεχωρίσθην ἐξ αὐτοῦ, μὴ δυνάμενος ὑπενεγκεῖν αὐτοῦ τῆς πολιτείας τοὺς τόνους, καὶ τοῦ σώματος τὴν κακουχίαν. ὅστις μετὰ τῶν λοιπῶν σφαγόντων ἐτελεύτησεν ὕστερον. Καὶ περὶ ἐκείνου αὐτῶν οὕτινος ἀναμνησθῶ, καὶ μελίζονα τούτων ἔργα δύνάμει εἰπεῖν ὅτι ἔωραξεν, καὶ ἐνεδείξατο· ἀλλ' ὅμως πάντα παραλιπὼν, ἐν ἔργῳ καὶ μόνον μνησθήσομαι· σὺ γὰρ ὁκλαῖον τοιοῦτον φοβερὸν καὶ παράδοxon πρᾶγμα σαπηθῆναι.

102; სირ. 20, 5; სლ. 9—10³

არაბულ ო რედაქციასა და ქართულ ტექსტში ეს გრძელი ტირადა მოკლედ არის რეზიუმირებული:

وكان له تلميذ منذ سنة وأربعين سنة يسكن فوقه قليلا من أهل مريس اسمه يسوع وكان على ما كان معلمه عليه من العبادة والصالح وهو أحد القتلا

ტ 17—16

2. ბერი განძის მაძიებელ „უღმრთოებს“ უხსნის, რომ მას არაფერი გააჩნია გარდა იმ ძველი ძაძის სამოსისა, რომელიც ტანთ აცვია. ბერძნული ტექსტის მიხედვით ამ სიტყვებზე „მან ხელი მოჰკიდა თავის ტანსაცმელს და აჩვენა მათ“.

καὶ τῇ χειρὶ ἐκράτει τὸ περιβόλαιον αὐτοῦ, καὶ ἐδείκνυσεν αὐτοῖς
117; სირ. 33, 10, სლ. 19

موضحا الترتيب الذي أبصره من معلمه لأنني أقمّت أنا معه منذ مبادئ حصولي هناك ولأجل صعوبة سيرته التي لا توصف فأرقتّه إذ لم أطق احتمال مصاعب عيشته وشقا الجسم وما يمكنني أن أذكر أعمالهم كلهم وأتألمهم ونسكهم وأشرح سيرة واحدا فواحدا منهم لكنني مع هذا أترك الجماعة وأصف أمرا واحدا لأن ليس من العدل أن يصمت عن مثل هذا الأمر المعجز والمذهل ويدفع إلى النسيان

¶ 17—16

და ესუა მას მოწათმე, რომელი იყოფოდა მის თანა ორმოცდაექუს წელ. და ზინ იგი მახლობელად სენაკსა ზერისასა, და სახელი მისი იყო ევსებეოს ბერისელი. და იგიცა შეუღდა გზათა მოძღურისა თვისისათა. და იგი იყო ერთი ზოკლულთა მათგანი.

8—9.

وآراهم إياها يده ماسكا لبوسه

¶ 17—12, 13

³ ეუთოთებთ გვერდებს F. Combefis-ის, A. S. Lewis-ის (სირიული ტექსტის და ინგლისური თარგმანის) და ი. პოშიალოვსკის დასახელებული გამოცემებიდან. ქართულ-არაბულ ციტატებს კი დავიმოწმებთ წინამდებარე გამოცემის მიხედვით.

არაბულ **ტ** რედაქციასა და ქართულ ტექსტში არ ჩანს, ბერს რომ თავისი სამოსის ილუსტრირება მოეხდინოს.

3. ამბა სოლომონი შეგნებულად ანრისხებს მტრებს და ბოლოს მართლაც „განრისხდნენ ისინი, გადმოჰარკლეს თვალები, ააჭრიალეს კბილები და ასო-ასო აჰქუწეს იგი“.

ფსαλმუნტეს γάρ, και τοὺς βφθα-
λμοὺς αὐτῶν στρεψάσαντες, και
τρίζοντες τοὺς δόντας, κατέκο-
ψαν αὐτὸν μέλη μέλη.
وصروا اعيونهم وصروا
اسنانهم وقافزوا اليه فقطعوه
اعضوا

120; სირ. 36, 11; სლ. 22

ღ 11-9, 36

ქართულში და არაბულ **ტ** რედაქციაში ასეთ ხატოვნებას ვერ ვხვდებით. იქ უბრალოდ არის აღნიშნული:

وكذلك كان غضبوا جميعا واشتغلوا
من شدة الغضب فقطعوه بالسيف
ვითარცა იქმნა, ყოველნი გან-
რისხნეს მის ზედა⁴ და დაჭრეს
იგი მახვლითა.

ტ 10-9, 36

16, 3-4

4. თვითმხილველი ბერი მუქ ფერებში ხატავს აბაშთა მხეცობას და ბოლოს დასძენს—„ყველამ ერთად შეეცაბეთ: „უფალო შეგიწყალო!“
και οὖτως ὁὗ πάντες, τῷ, Κύριε
ἔλκυσον ἐκράζομεν.
وهفتنا كلنا صوتا مشتركا يا رب
ارحم

111; სირ. 31, 8; სლ. 16

ღ 13-12, 26

ეს ფრაზა არ არის არაბულ **ტ** რედაქციაში და ქართულ ტექსტ-ში და ა. შ.

მატება. 1. ამბა თევდოლისმა „განაფრთხენა სულნი ჩუენნი ნუგე-შინის-ცემითა და სიტყვთა სულიერითა“-ო — აღნიშნულია ყველგან მაგრამ არაბულ **ტ** რედაქციასა და ქართულ ვერსიაში სხვა ტექსტე-ბისაგან განსხვავებით ამ ადგილას არ არის დასმული წერტილი. ამის შემდეგ მადლიერი ხალხის რეაქციაა აღწერილი.

وحمدنا الله جميعا على الموت
والحياة
და ერთობით მადლი შევწირეთ
ღმრთისა, რომლისა წელთა მისთა
არს ცხობრებად და სიკუდილი⁵.

ტ 12-13, 26

19, 23 — 25

2. წმინდა ადგილების მონახულების მსურველი ამონიოსი ამ-ბობს:

⁴ „მის ზედა“ არაბულ ტექსტში არ არის. ამის ნაცვლად გვითხრობთ: „და გა-ცოფდნენ უზომო სიბრახის გამო“.

⁵ ეს ადგილი არაბულში ცოტა სხვაგვარადაა: „ყველამ ერთად მადლი შევწირეთ ღმერთს სიკუდილისა და სიცოცხლის გამო“.

فدعوت الى الله ان يعينى وان
يسره لى ففعل ربه لى الله الحمد
ت ۱۱-۹۰۴

და ვითხოვდ ღმრთისაგან შეწევ-
ნასა ამისთვის, და მომპაღლა მე
ესე უფალმან ჩუენმან, რომლი-
საჲ არს ღიდებაჲ უკუენისამდე.
3,13 — 15

ეს ფრაზა მარტო არაბულ ტ ჩედაქციაჲსა და ქართულ ვერსია-
შია.

3. უმკაცრეს ფერებშია დახატული ყველგან ბერის ცხოვრების
წესი, რომელიც „არარას მოიგებდეს ამის საწუთროჲსა საქმეთაგანსა“.
მაგრამ სხვა ვერსიათაგან განსხვავებით არაბულ ტ ჩედაქციასა და
ქართულ ტექსტში მაინც მითითებულია მისი საარსებო წყარო:

وكانوا اناس من اهل البلد ياتون
بقمعة من مصر يطوهم اياه وياخذون
من عمل ايادهم بدله
ت ۹-۷, ۲۲

და იყვნეს კაცნი მის ქუეყანისა-
ნი, რომელნი მოართუმიდეს მათ
იფქლსა ეგვპტით და წარიღებ-
დეს ჭელთ-საქმარსა მათსა ნაც-
ვალად მისა.
10 — 11

და სხე.

პერიფრაზირება. 1. ბერძნულ ტექსტში დეტალურად არის გად-
მოცემული მოსრვის შედეგები და მოცემულია შესხმა მარტვილი ბე-
რებისა: ფარანგლები „ემზადებოდნენ ჩვენთან ერთად თავიანთი
მთავარი ობედიანოსითურთ წმინდანების დასამარხავად. და როდესაც
შევედით მათი გვაშების მოსაგროვებლად, ვტიროდით და ვგლოვობდით,
რამეთუ ვხედავდით ქრისტეს სამწყსოს მიწაზე დანარცხებულს, ვითარ-
ცა ცხვარს მგლისაგან განადგურებულს. საზარელი და აუტანელი იყო
ჭრილობები ქრისტეს მონებისა და მარტვილებისა. ერთი მხრიდან ჭი-
პამდე იყო დაჭრილი, მეორე ორად გაკვეთილი ეგდო მიწაზე. ზოგს თხე-
მიდან კისრამდე მიეღო ჭრილობა, ზოგს შიგნეულის ნახევარი მუცელში
ჰქონდა, დანარჩენი კი მიწაზე გადმოჰყარდა. ამრიგად, სხვადასხვანი-
რად დჭრილი ღვთისმოსავი წმინდანები აქედან აღიგავენ და ამჟამად
ცაში არიან ანგელოზებთან ერთად. ხალხმა, რომელსაც სხეული მიწა-
ზე ჰქონდა, გონება და სასუფეველი ცაში მოიპოვა. მათ სხეულის
სადგომისათვის არ უზრუნვიათ არასოდეს, იესუს სიკედილს კი მუ-

* არაბული ტექსტი აქ რამდენადმე სხვაობს ქართულისაგან, შდრ. „და ვთხოვე
ღმერთს, რომ შემწეოდა მე და შეემსუბუქებინა ჩემი (მღვდმარეობა). და ქმნა (ეს) უფალმა
ჩემმა და მას ვკუთვნის ღიდება“.

დამ სხეულით ატარებდნენ, რათა მომავალ ცხოვრებაში აღმდგარიყვნენ. მთელი თავიანთი ცხოვრება ღვთისაღმშობელის კეთილგანწყობაში გაატარეს და სიცოცხლის დასასრულს სრულ სათნოებას მიაღწიეს. საკუთარი სისხლით გაბრწყინდნენ და მარტვილებში ჩაირიცხნენ, რამეთუ ისინი ყველანი უფლისა მიმართ აღესრულნენ“.

καὶ μεθ' ἡμῶν παρεσκευάζοντο εἰς τὴν ταφὴν τῶν ἀγίων, ἅμα Ὁβεδιανῷ τῷ ἀρχοντὶ αὐτῶν. Καὶ εἰσελθόντες ἀναλίσκονται τὰ σώματα αὐτῶν, ἐθρηνοῦμεν, καὶ ἑστενάζομεν ὁρῶντες τὴν ποίμνην τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ γῆς ἐβρίμμενην, ὡς πρόβατα ὑπὸ λύκων ἀπολεσθέντα. Φοβεράς γάρ, καὶ ἀνυπονόητοις* εἶχον τὰς σφαγὰς οἱ τοῦ Χριστοῦ δοῦλοι καὶ μάρτυρες. Ὁ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ ὤμου λαβὼν μέχρι τοῦ ὀμφαλοῦ τὴν πληγὴν εἶχεν· ἄλλος εἰς δύο τμηθεὶς ἔκειτο χαμαί· ἕτερος ἀπ' ἄκρου τῆς κεφαλῆς ἕως τοῦ τραχήλου τὸ τραῦμα ἐδέξατο· ἄλλος τῶν σπλάγχχνων εἶχεν τὸ μὲν ἡμισυ μέρος ἐν τῇ κοιλίᾳ τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἐν τῇ γῇ ἐβρίμμενον· οὕτως οὖν ἀλλήλῃς τὰς πληγὰς ἔχοντες οἱ ὅσοι μάρτυρες, τῶν ἐνθενδε ἀπέλιπον· καὶ νῦν εἰσὶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς μετὰ τῶν ἀγγέλων· ἄνδρες τὸ μὲν σῶμα ἔχοντες ἐν τῇ γῇ, τὸ δὲ φρόνημα καὶ τὴν πολιτείαν ἐν οὐρανοῖς κεκτημένοι μηδέποτε φροντίζα τοῦ σκηνώματος αὐτῶν ποιησάμενοι ἀλλὰ πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα τῷ μέλλοντι αἰῶνι ζωοποιῶσιν.

ثم جاؤوا إلينا واستعدوا منذ ذلك لدفن القديسين مع أفذاذناوس رئيسم واذ دخلنا لنضم أجسامهم انتحبنا وبكيناً بمرارة وقرعنا صدورنا ناظرين إلى رعية المسيح طريحين على الأرض كنهم قد اهلكتها الذباب لأن كانت فيهم ضربات مرهبة جداً لا يصبر عليها في أجسام عبيد المسيح الشهدا لأن احدهم كانت فيه ضربة قد اخذت من كتفه إلى صدرته آخر قد جزم شطرين طريحا على الأرض آخر قبل الضربة من أعلا رأسه إلى عنقه آخر كانت نصف امعاء في جوفه والنصف الآخر مفروش على الأرض فهكذا توفواوا كلهم واحدا فواحدا فيهم الضربات في سائر أعضائهم طريحين للنظر المحسر أناسا كانت أجسادهم على الأرض محصلين عقولهم في السموات لكنهم كل وقت كانوا حاملين موت إيسوع في أجسادهم ليحيوا في الدهر العتيق

* გამოცემაში მოცემულია ამ სიტყვის ვარიანტული წაკითხვა — ძეინად

Ἄπαντα τὸν βίον αὐτῶν ἐναρέτως
τῷ Θεῷ πολιτευσάμενοι, καὶ πέρας
τοῦ βίου λαβόντες προσθήκην
ἀρετῆς, τὸ τοῖς ἰδίοις αἵματιν λαμ-
πρυνθῆναι, καὶ ἐν μάρτυσι κατα-
ταγῆναι, ὅτι οὗτοι πάντες διὰ τὸν
Κύριον ἐτελειώθησαν.

127—128; სლ. 25—26

არაბულ ტიკელაძისა და ქართულ ტექსტში ამის ნაცვლად ვკითხულობთ:

ثم اقبلوا الينا ومعهم عبيدناوس
رسم فلما راوا اجساد القديسن ملقاة
ورعية المسيح مقتولة حزنوا حزن
شديد واخذوا يكون يضربون
صدورهم لان غنم المسيح الذياب
قطعت اجسادهم بلا رحمة ولكن عبيد
المسيح وشدهاء قبلوا ذلك كله بطيبة
نفس لما كانوا يعرفوا مما قدمت يديهم
من الخير وما ينقلون اليه مما لا
يوصف لانهم كانوا في هذه الدنيا
واعمالهم في الآخرة لذلك اتم الله
اعمالهم وعبادهم بالشهادة

ტ 13—14

مستبشرين عمرهم كله في رضا
الرب فاخذوا غاية العمر خزانة الفضيلة
واستشفروا بدمائهم لانهم كلهم من
اجل الله توفوا

9 13—14

და მერმე წარმოგმართნეს ჩუენ
კერძო და თანა ჰყვანდა მთავარი
იგი თესი ობედიაწოს. და რაჟამს
იხილნეს ჳორცი იგი წმიდათანი
მღებარენი და სამწყსონი ქრის-
ტტსნი მომწყუდარნი, შეწუხნეს
წუხილითა დილითა და იწყეს
ტირილდ და იცემდეს მკერდთა
მათთა, რამეთუ სამწყსოთა მათ
ქრისტტსთა ჳორცი ესრტთ გა-
ნერყუნნეს მგელთა მათ უწყა-
ლოთა. და მონათა მათ ქრისტტს-
თა და მოწამეთა მისთა შეიწყნა-
რეს იგი სიხარულით, რამეთუ
იცოდეს, რომელ-იგი წინა-წარედ-
ღუანა მათ კეთილი და რომელსა-
იგი მოელოდეს მოსაგებელსა
მიუთხრობელსა, რამეთუ იყვნეს
იგინი სოფელსა ამაჲ შინა, ხოლო
საქმენი მათნი — საუკუნისათჳს.
და ამისათჳს ჳარულ ყვნა ღმერთ-
მან საქმენი მათნი და ღირს ყვნა
იგინი წამებასა მას⁷.

18,5 — 16.

⁷ უკანასკნელი ფრაზა ქართულში აზრობრივად უფრო გამართულია. არაბულში ვკითხულობთ: „ამის გამო სრულ-ქმნა ღმერთმა საქმენი მათი და მორჩილება მათი წამე-ბისათვის“.

2. ბერძნული ტექსტის მიხედვით პავლე წინამძღვარი შთაგონებულად მიმართავს თავის მრევლს: „გაიხსენეთ, ძმანო ჩემნო და მამანო, ერთმანეთის გვერდით მსჯდარნი როგორ ვადიდებდით მარად ჟამს მისი წმიდა სახელისათვის მარტვილ წმინდანებს, გვსურდა რა ჩვენც მათთან ვყოფილიყავით. და, აი, შეილნო, დადგა უკვე დრო და აღსრულდა სურვილი ჩვენი, რამეთუ მომავალ ცხოვრებაში თქვენი სურვილისამებრ მათთან ერთად იქნებით უკუნიითი-უკუნიისამდე“.

μνημονούσατε, ἀδελφοί μου καὶ πατέρες, πῶς ἀεὶ ἐμακαρίζομεν καθεξῆς μετ' ἀλλήλων τοὺς θία τὸ θνομα αὐτῶν τὸ βίον μαρτυρῶσαντας ἄγιους, καὶ ἐπεμυσόμεν καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτῶν ἐνρεθίζοντες ὁὖν, ὡς τέχνα, ὁ καιρὸς ἔφθασεν, καὶ ἡ ἐπιθυμία ἡμῶν πεπλήρωται, ἵνα μετ' αὐτῶν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἡμῶν διαΐκητε εἰς αἰῶνας αἰῶνων ἐν τῇ μέλλοντι βίῃ.

112—113; სირ. 31—32, 8;

სლ. 16—17

არაბულ Ⴀ რედაქციასა და ქართულ ვერსიაში ეს სიტყვები უფრო პათეტიკურად ელერს:

اما تذكروا ياخوة حين كنا نقد جميعا فنقرأ شهادات القديسين ونعجب من صبرهم ونقول بعضنا لبعض طوبى لهؤلاء الذين منجل المسيح شهدوا واهرقوا دماهم ودعوا قديسين² و كنا نشتهي نكون مثلهم فهذا ياوлады قد بلغ الحين

اذكروا ياخوتي واباى كيف كنا نطلب دائما القديسين ونشتهي ونحن ان نوجد معهم فى الان ياوлады الوقت قد بلغ وشهوتنا قد كملت ان نكون معهم كشهوتكم الى دهر الدهور فى العصر المستأنف

9 28—27

არა გავსოვსა, ძმანო ჩემნო საყუარელნო¹, რაჟამს-იგი ვსხდით ერთობით და ვიკითხვიდით წამებასა წმიდათასა და გვკვრნ მოთმინებაჲ იგი მათი და ვიტყოდით ურთიერთას: ნეტარ არიან, რომელნი-იგი ქრისტესსთვის იწამნეს და დასთხინეს სისხლნი მათნი¹ და გული გვთქუამნ, თუმცა ვიყვენით ვითაჲცა იგინი. და აჲ ესერა ჟამი მოწევნულ არს, შეილნო,

¹ სიტყვა „საყუარელნო“ არაბულ ტექსტში არ არის.

² ამის შემდეგ არაბულშია: „და წმინდანებად იწოდნენ“.

والشهوة قد جت لان نكون مثلهم
ونكون معهم فيما هم فيه من الخير
الذي لا يزول ولا يتغير

ტ 28-27

და გულის-თქუმა იგი მოახლებულ
არს, რაათა ვიყვნეთ ვითარცა
იგინი და თანა-ზიარ მათა, რომელ-
სა-იგი შინა არიან კეთილსა წარუ-
ვალსა და შეუცვალებელსა.

13, 2-10

3. ბერძნული ტექსტით ბერი იერემია „დააყენეს“ შიშველი და
ესროდნენ ისრებს იქამდე, რომ მის სხეულზე ისრებისაგან თავისუფა-
ლი აღგილი აღარ დარჩა. ასე გმირულად შეებრძოლა იგი ეშმაკს და იყო
პირველთაგანი მათ შორის, ვინც (მოწამებრიობის) გვირგვინით შეიმო-
სა. სიკვდილამდე თელა მან თავი გველისა (და) იქმნა საწყისი სიკეთი-
სა და მშვენიერი მაგალითი წმინდანთათვის“.

και στήσαντες αὐτὸν γυμνὸν, ἐτο-
ξεύον, ἕως οὐκ ἀπελειφθῇ τόπος
γυμνὸς ἐν τῇ σάρτει αὐτοῦ ἀπὸ
τῶν βελῶν. Καὶ οὕτως ἀγωνισά-
μενος ἀνδρείως κατὰ τοῦ διαβόλου,
πρῶτος πάντων τὸν στέφανον ἀνε-
δήσατο, μέχρι θανάτου καταπατή-
σας τοῦ θφεας τὴν κεφαλὴν· ἀπαρ-
χῇ ἔχῃ, καὶ καλὸν ὑπὲρδεύμα
τοῖς ἀγίοις γενόμενος.

116; სირ. 33, 9; სლ. 18-19

واقاموه مجردا ورشقوه بالنشاب الى
هذا المقدار الى ان لم يبقا في
جسمه موضعا فبكنا جاهد بشجاعة
اول الجماعة ولبس التاج اولا
مجتهدا الى وفاته ووطى راس
الثعبان وصار انموذجا للقديسين
ومقدمة حنة لهم

9 13-8, 31

არაბულ ტ რედაქციისა და ქართულ ტექსტში ეს აღგილი განს-
ხვავებულად ელერს:

واقاموه عريان ولم يزلوا يرموه بالنبل
حتى ملوا جسده ولم يبرح مكانه ولم
يجزع لذلك ولكن قبل ذلك بطيبة
نفس وحمد كثير وصبر حسن حتى

და დაადგინეს იგი შიშველი და
ესროდეს მას ისრითა, ვიდრემ-
დის აღიესნეს ქორცნი მისნი;
და არა შეიძრა იგი აღგილსა
მისგან¹⁰, არამედ შეიწყნარა
იგი სიხარულითა და მადლობითა
ღმრთისა მიმართ¹¹ და შეუენი-
ერითა მოთმინებითა, ვიდრემდის

¹⁰ არაბულში ამ აღგილას დამატებულია: „და არ შეშინდა ამის გამო“.

¹¹ არაბულშია „პრაველი ქება-დიდებათ“ ნაცულად სიტყვებისა: „და მადლობითა
ღმრთისა მიმართ“.

اسلم نفسه يدي خالقه فهو اول الشهدا
ومن كل وغلب الشيطان حتى مات
شاهد وبدوا اصلاح كان لاصحاب وسنة
حسنة

ტ 15-8, 31

შეჰვედრა სული თვისი თვისსავე დამ-
ბადებელსა. და იგი არს პირველი
მოწამეთაჲ მათ, რომელი გვარგვ-
ნოსან იქმნა და სძლო ეშმაკსა,
ვიდრემდის მოკულდა იგი მოწამე
და კეთილის დაწყება ექმნა მო-
ყუასთა თვისთა¹².

14, 17-23

4. ბერი მხილველი იმისა, თუ როგორ ეძებდნენ უღმრთონი სა-
ფასეს, ბერძნული ტექსტის მიხედვით აღნიშნავს: „მათთან მყოფს
ერთი წვეთი სისხლიც კი აღარ გამაჩნდა, არამედ მკვდარივით ვეგ-
დე“.

Ἐγὼ δὲ τοῦτων γινόμεναυ, οὐδὲ
μὴν θανὼν ἀψματος εἶχον· ἀλλ'
ὀλὸς ἐκέμην ὥσπερ νεκρός.

122; სირ. 39, 11; სლ. 23

არაბულ ტ რელაქციასა და ქართულ ვერსიაში კი იგი ამბობს:

وحيث رأيتم يفتشون ذهب دمي
ومات جسدی من الفزع

ტ 8-6, 38

فأذا صار التفتيش لم يبقا في أنا
ولا نقطة دم بل كنت كمايتا طريحا

ჟ 4-6, 38

და ვითარცა ვიხილენ, ჰკუერავი-
დეს რაჲ იგინი, წარვიდა სისხლი
ჩემი, და მოკულდეს ჭორცნი ჩემნი
შიშისაგან.

16, 23 — 24

5. ბერძნული ტექსტით ობედიანოსი „გვპირდებოდა, რომ მუდამ
მოგვინახულებდა და გულმოდგინედ მოგვემსახურებოდა“.

ἐπισχενομένων σου συνεχῶς ἐπισκέπ-
τεσθαι ἤμαρ, καὶ διακονεῖν ἡμῖν
πρὸς ὅσῳ.

130; სლ. 27.

ქართული და არაბული ტ რელაქციის ტექსტებით კი იგი:

أوعدنا أن يطلعنا كل خير بقضى
حوايجنا ويكفيننا إياها وما يحينا من
أمر هذه الدنيا

ტ 4-1, 16

وعدا أنه يتفقدنا دائما ويخدمنا
بنشاط

ჟ 6-1, 16

აღვტოქემიდა ყოველსა კეთილსა
მოცემად ჩუენდა საგმარი ჩუენი¹³
და რაჲთა იგი იყოს შზარუნველ
ყოველსა საქმესა ამის სოფლისა-
სა.

18 — 19

¹² „თვსთა“ არაბულში არ არის. ამის ნაცვლად დასტურდება: „და მშვენიერი
წესის დადგინება“.

¹³ ამის შემდეგ არაბულში რამდენადმე განსხვავებულია: „და დაემაყოფილებას ამისა
(ჩუენი საჭიროებისა) და იმისა, რაც ჩუენი საზრუნავია ამ სოფლის საქმისაგან“.

ცალკეული დეტალების ცვლა. აქ სხვადასხვა რიგის მასალის მოტანა შეიძლება. უპირველეს ყოვლისა ყურადღება გვინდა გავამახვილოთ საკუთარ სახელებზე, რომლებიც ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ორიენტირს წარმოადგენენ ტექსტოლოგიურ მიმართებათა კვლევისას. საკუთარი სახელების ხმარებისას არაბული **ت** რედაქცია ზოგჯერ სხვაობს ბერძნულისაგან და რედაქციულად მასთან ახლოს მდგომი ვერსიებისაგან. ასეთ შემთხვევებში ქართული ვერსია ყოველთვის, გამონაკლისის გარეშე, მიჰყვება არაბულ **ت** რედაქციას. ასე მაგალითად, არაბ. **ت** صلمون (1, 36) და ქართ. „სოლომონ“ (15, 25 — 26) შდრ. ბერძნ. Σαλμων (119), არაბ. **ق** ادم (7, 36) და სლ. Адам (21); არაბ. **ت** ايسوي من اهل مري (2, 17) და ქართ. „ევესების მერი-სელი“ (9, 1) შდრ. ბერძნ. „ფსოუ... თებეს სანახებიდან“ — Ψθης... ἐκ τῶν μερῶν Θηβαίων (102), არაბ. **ق** بستيس من نواحي الصعيد (1, 17), სირ. Psoses, თუ Sisoes (19, 20, 5)¹⁴ და სლავურში საიდანლაც — Моисей (10); არაბ. **ت** خوريب (17, 6) და ქართ. „ქორები“ (4, 25) შდრ. ბერძნ. Χόριρ (91).

ქართულში დაცულია აგრეთვე საკუთარი სახელების არაბული ფორმები, ანალოგიური არაბულ **ت** რედაქციაში დადასტურებული შემთხვევებისა. მაგალითად, ქართ. „ჩეთრე“ (4, 25) შდრ., ერთი მხრივ, არაბ. جثرى (16, 6) და, მეორე მხრივ, ბერძნ. Γεθραββί (91, 93), სირ. Get-rabbi (5, 2), სლავურსა და არაბ. **ق**-ში კი საერთოდ განსხვავებული: Тедровил (3) და تتراف (17, 6); ასევე ქართ. „სერჯი“ (16, 7) შდრ., ერთი მხრივ, არაბ. سرجيوس (16, 36) და, მეორე მხრივ, ბერძნ. Σέργιος (221).

ქართული ვერსია მხოლოდ ერთ შემთხვევაში გვაძლევს არაბული **ت** რედაქციისაგან რამდენადმე განსხვავებულ ფორმას: „თევედოლოს“ (4, 21; 19, 13) შდრ. არაბ. **ت** صوا — „დულა“ (2, 16; 11, 6). მაგრამ ქართულს ამ შემთხვევაში არც ერთი სხვა ტექსტის ჩვენება არ უჭერს მხარს. ყველგან არაბული **ت** რედაქციის ანალოგიური ფორმაა წარმოდგენილი, შდრ. ბერძნ. Δουλας (130), არაბ. **ق** صوا (11, 6) სირ. Dulos (4, 2), სლ. Дула (28).

სიმპტომატურია მომხდურთა იკანსხვავებულნი კვალიფიკაციები. არაბები და ბლემიები, სინა-რაითის წმ. სავანეთა ამოხრებელნი, ქართულ და არაბული **ت** რედაქციის ტექსტებში ყოველთვის თან-

¹⁴ ინგლისურ თარგმანშია Psoses, მაგრამ სირიულ ტექსტში წერია **ܬܫܘܣܝܐ**

ხვედრილი და სხვა ვერსიათაგან განსხვავებული ეპითეტებით იხსენიებიან. ბერძნულში და რედაქციულად მასთან ახლოს მდგომ ტექსტებში ყველაზე ხშირად დასტურდება „ბარბაროსნი“: ბერძნ. οἱ Βάρβαροι, (110, 115, 120, 122, 123), არაბ. البربر (1, 3, 31; 11, 25, 3, 37), სირ. Barbarin (31, 8; 33, 9; 34, 10; 9, 11), სლ. Варвары (5, 18, 22, 23). „ბარბაროსნი“ გვხვდება მხოლოდ ქართული ვერსიის სათაურში. მთელი ტექსტის მანძილზე კი ეს სიტყვა არც არაბულ ორედაქციაში და არც ქართულ ვერსიაში არც ერთხელ არ არის ნახმარი. მის შესატყვისად ორივეგან თანხვედრილ ადგილებში გვხვდება ხან „ულმრთონი“ (12, 5; 14, 14; 16, 18) — المناقون (3, 38; 15, 31; 11, 25), ერთხელ კفار-ი (16, 30), ხან „ჰაბაში“ (16, 1; 17, 1) — الحبشى (7, 39; 7, 39), ხან „შავნი“ (17, 13; 17, 18) — السودان (15, 40; 18, 40), ხან „მტერნი“ (14, 27) — العدو (2, 32) და ხან „მტერნი იგი ღმრთისანი“ (15, 30) — اعداؤه (12, 30). ასევე „ბლუჰიებთან“ დაკავშირებით: ბერძნ. οἱ Βλῆμυαδες (107, 26), არაბ. البربر (10, 42), ორიოდე შემთხვევაში — البجاء (15, 23; 16, 11), სირ. Blemīn (44, 12) და სლ. Варвары (25)-ის ნაცვლად ქართულ და არაბულ ორედაქციის ტექსტებში დასტურდება „ჰაბაშნი“ (11, 9) — الحبشة (15, 23) და „მტერნი“ (18, 1) — العدو (15, 42); „მაერები“ — οἱ Μαρμαί (110, 95) გადმოცემულია სიტყვით: „ულმრთონი“ (12, 9), مناقون (17, 25).

დასტურდება შემთხვევები ცალკეული გამოთქმების და ლექსემების ცვლისა, მაგალითად, ბერძნული ტექსტით იესუ ქრისტე იქმოდა „მისტერიებს“ — μυστήρια (89), არაბ. أسرار المرهبة (9, 4), ქართულსა და არაბულ ორედაქციაში კი „საკვრველთა დიდ-დიდთა“ (3, 13) — الايات الكبار العظام (9, 4). ბერძნული ტექსტით ძე ღვთისა მოვლენილია „სახსნელად ჩვენი მოდგმისა“ — εἰς σωτηρίαν τοῦ γένους ἡμῶν (95), არ. لتخليص جنس الناس (18, 9), ქართულში და არაბულ ორედაქციაში კი „ქსნისათჳს შეილთა ადამისთა“ (5, 33) — ادى بنى آدم (18, 9). ბერძნული ტექსტით ამონიოსი მიდის მოსანახულებლად „წმიდა ადგილებისა“ — εἰς τοῦς ἁγίους τόπους (89), არაბ. الى الاماكن المقدسة (12, 4), ქართულ და არაბულ ორედაქციაში იგი მიდის „ეღიად“ (3, 22) — بيتا المقدس || اورشليم (12, 4) და სხვ.

ხშირია განსხვავებანი შინაარსობლივი დეტალების გადმოცემისას, მაგ., ქართულ ვერსიასა და არაბულ ორედაქციაში მონაზონმა

„შეხედნა მას განჰებულისაგან
კარისა“.

9,10.

فاطلع من شق الباب

ῥ 5-18

ბერძნულში კი იგი ბერს პირდაპირ შესასვლელიდან უყურებს:

παρὰ πύλας δὲ δὶα τῆς εἰσόδου.

103;

فاطلع من المدخل

ῥ 3-2, 18

ქართული და არაბული ῥ რედაქციის ტექსტებით ძმა ამბობს,
რომ მოვიდა

„უწინარეს ხუთ ეჰმისა“.

9,19

منذ قريب من خمس ساعات

ῥ 15-14, 18

ბერძნულში კი ოთხი საათის შესახებაა ლაპარაკი:

ἔχων ἄρα τὴν τεσσάρων.

104;

من أربع ساعات

ῥ 15, 18

ქართულსა და არაბულ ῥ რედაქციაში ბერი

„იღვა მას აღვილსა მრავალ ეჰმ“.

9-13;

ومكث طويلا ملقا

ῥ 8-7, 18

ბერძნულში კი — მხოლოდ ერთ საათს

ἐπὶ μίαν ὥραν.

103; სირ. 7; სლ. 11

ساعة واحدة

ῥ 6, 18

და სხვ.

მნიშვნელოვანი დაცილება ჩანს მოსრვის თარიღთან დაკავ-
შირებით. ამონიოსის თხრობის მიხედვით წმ. პამათა მოსრვა სინა-
სა და რაითში მოხდა ერთსა და იმავე დღეს. ბერძნულ ტექსტში ეს
დღე ორჯერ არის აღნიშნული და ორივეჯერ მითითებულია 14 იან-
ვარი (გვ. 95, 129). ბერძნული ვერსიის ამ ცნობას იმეორებს არა-
ბული ῥ რედაქცია და სლავური ვერსია:

Ἀπὸ θανάτου δὲ οἱ ἀγιοὶ οὗτοι καὶ
τοῦ Χριστοῦ ἀποφύγοι, μὴνι τυβί
β' περὶ ὥραν ἐνάτην· κατὰ δὲ
Ρωμαιοὺς ἐπιτελεῖται ἡ μνήμη
αὐτῶν μὴνι Ἰανουαρίᾳ 14'.

129; სლ. 27

وتوفي قديسو المسيح الابنون

الغلبة في رابع عشر من شهر كانون

الثاني في ساعة التاسعة

ῥ 15 - 13, 14

14 იანვარი წარმოადგენს სინა-რაითის მარტვილთა მოსახსენი-
ებელ ტრადიციულ თარიღს. უმეტეს შემთხვევებში ამ დღისთვის

არის განკუთვნილი სხვადასხვა ლიტურგიკულ კრებულებში ამ მარტვილთა საკითხავი¹⁵. მაგრამ არაბული **℟** რედაქციისა და ქართული ვერსიის ტექსტები ამ თარიღიდან გადახვევას გვიჩვენებენ. ამ ტექსტებში თარიღი ასევე ორჯერაა მითითებული, მაგრამ მოსალოდნელი 14 იანვრის ნაცვლად აქ ვხვდებით 28 დეკემბერს (არაბ. **℟** 11, 10, ქართ. 6, 18).

قتلوا هاولى القديسين في ثمانية
وعشرين يوما حلت من دكمس
بعد الملاء بثلاثة ايام في تسع ساعات
من النهار

და იყო მოწყუედაჲ წმიდათაჲ მათ
მოწამეთაჲ ოცდარეჲსა დეკენ-
ბერისასა, შემდგომად ქრისტეს
შობასა მესამესა დღესა, მეცხრე-
სა ოდენ ეჲმსა დღისასა.

℟ 16 — 13, 11

18, 29 — 31

ქართულ-არაბული ტექსტების ეს ცნობა დადასტურებულია აგრეთვე სირიულ ვერსიაშიც, ოღონდ იქ იგი განსხვავებულადაა ტექსტთან დაკავშირებული. თვით ამონიოსის თხრობაში არაერთგვაროვანი თარიღი არ არის. 28 დეკემბერზე მითითება მოცემულია მხოლოდ ბოლოს — ამონიოსის და კოპტურიდან ბერძნულად მთარგმნელის ანდერძების შემდეგ (53, 14). საფიქრებელია ეს ცნობა სირიელი მთარგმნელის მიერ იყოს დამატებული, რის გამოც იგი იძულებული იქნებოდა მისი ჩვენების საწინააღმდეგო 14 იანვარი საერთოდ ამოეღო ამონიოსის თხრობიდან.

როგორც ირკვევა, არსებობდა გარკვეული საფუძველი აღნიშნული ჩვენებისათვის. კონსტანტინეპოლის სვინაქსარის ზოგიერთ ხელნაწერში რაითელთა მოსრვის დღედ მითითებულია 28, ან 27 დეკემბერი¹⁶. გიორგი მთაწმიდელის სვინაქსარში — H 1661 სინელ მამათა საკითხავი განკუთვნილია 14 იანვრისათვის (107 v), რაითელთა საკითხავი კი 28 დეკემბრისათვის (89 v). ანალოგიური ჩვენებაა სხვა

¹⁵ Архимандрит Сергий, Полный месяцеслов Востока, 2-й т.; Н. Delehayе, Synaxarium ecclesiae constantinopolitane, Propylaeum ad acta sanctorum novembris, Bruxellis, 1902, გვ. 390—391; იხ. აგრეთვე ზევით განხილული არაბული შინელოგიონები: Sin. ar. 400 (200r), Sin. ar. 401 (250v), Sin. ar. 423 (390v) და ქართული მასალა: თვენი X—XI სს. — იერ. 42 (224v), გიორგი მთაწმიდელის თვენი X ს. — H2338 (136r), იოანე-ზოსიმეს კალენდარი (კ. კეკელიძის გამოცემა, ეტიუდები, V, გვ. 258). იოანე-ზოსიმეს კალენდარი, სინური მრავალთავი და Ath. georg. 57 ერთი დღის დაცილებას გვიჩვენებენ: 14 იანვრის ნაცვლად უთითებენ 13 იანვარს.

¹⁶ H. Delehayе, დასახ. გამოცემა, გვ. 350, 354.

ქართულ სვინაქსარშიც — A 97 (81 r, 103 v). კონსტანტინეპოლის სვინაქსარში ვხვდებით საინტერესო ცნობას ამ თარიღთან დაკავშირებით. იქ აღნიშნულია, რომ სინა-რაითის წმ. მამანი აღესრულნენ დეკემბერში, მათი ხსოვნა კი დაწესდა 14 იანვარს¹⁷. მაგრამ მიზეზი 14 იანვარს წმ. მამათა ხსოვნის დაწესებისა მაინც აუხსნელი რჩება. ჩვენთვის თავისთავად ნიშანდობლივია ის ფაქტი, რომ არაბული ორედაქცია სხვა ვერსიათაგან განსხვავებულ თარიღს იძლევა და მას მხოლოდ ქართული ვერსიის ჩვენება ემთხვევა.

აქ განხილული და მსგავსი მაგალითები, ვფიქრობთ, ნათლად წარმოაჩენენ ამონიოსის თხზულების ორი არაბული რედაქციის არსებობას. უფრო ზუსტად ეს არის ორი დამოუკიდებელი, განსხვავებული თარგმანი შესრულებული ბერძნულიდან.

ბერძნული ტექსტის შესახებ მსჯელობისას ჩვენ ვითვალისწინებთ F. Combefis-ის მიერ გამოცემულ ერთადერთ ხელმისაწვდომ და ცნობილ ტექსტს. ამ ტექსტის პარალელურად შეიძლება, რასაკვირველია, ვივარაუდოთ სხვა ბერძნული ტექსტის არსებობაც და არაბული ხელნაწერების რედაქციული განსხვავებანი მათ სხვადასხვა წყაროდან წარმოშობას დაეუკავშიროთ. მაგრამ არსებობს ერთგვარი კონტრასტული ასეთი ვარაუდისათვის.

F. Combefis-ის მიერ გამოცემული ტექსტი გადასულია სხვადასხვა ვერსიებში და მოღწეულია VII საუკუნის სირიული პალიმფსესტით, XIII საუკუნის არაბული ხელნაწერებით, XIV და უფრო გვიანდელი საუკუნეების სლავური ხელნაწერებით და 1623 წლის არაბული ხელნაწერით. ე. ი. გამოდის, რომ სწორედ აღნიშნული ტექსტი გავრცელდა თითქმის მთელ ქრისტიანულ სამყაროში და მიმოქცევაში იყო საუკუნეთა მანძილზე VII საუკუნიდან მოყოლებული ვიდრე XVII საუკუნემდე. ამის გათვალისწინებით სხვა ტექსტის ვარაუდისათვის თითქმის საფუძველიც ალარ რჩება, ხოლო არაბული ორედაქციის განსხვავებანი ამ საყოველთაოდ გავრცელებული ბერძნული ტექსტიდან არაბულ ნიადაგზე წარმოქმნილად შეიძლება ვივარაუდოთ.

ამასთან დაკავშირებით ყურადღება გვინდა გავამახვილოთ სიტყვაზე **فسر**, რომელიც ორედაქციის ხელნაწერებში არაბულად მთარგმნელის ანდერძში გვხვდება: ...**البرية من الرمية**. (10. — 9, 45) — „მთარგმნა ეს წიგნი ბერძნულიდან არაბულად...“ არაბულში თარგმანის მნიშვნელობით ჩვეულებრივ გვხვდება: **ترجم ، نقل**.¹⁸ 9.

¹⁷ იქვე, გვ. 391.

¹⁸ X. K. Б а р а н о в, Арабско-русский словарь, Москва, 1957.

რედაქციის ხელნაწერებში ამ ცნებისათვის სწორედ *قل* არის გამოყენებული: *قلنا إلى النانية* (V, 47) „ვთარგმნე იგი ბერძნულად“—აღნიშნავს იოანე თავის ანდერძში. *قل* ნიშნავს „ახსნას, განმარტებას“.¹⁹

ე. ი. აქ ისეთი სამუშაოს ჩატარება იგულისხმება, სადაც სხვის ტექსტზე დაყრდნობით შეიძლება საკუთარი შემოქმედებითი ელემენტის გამოვლენა. ამ ნიუანსის გათვალისწინებით *قل* რედაქციის ტექსტში ზთარგმნელის მიერ სიტყვა *قل*-ს ხმარება შეიძლება შემთხვევითი კი არ იყოს, არამედ უთითებდეს შედარებით თავისუფალ დამოკიდებულებაზე იმ ამოსავალი ტექსტის მიმართ, რომლის გადმოღება — *قل* სხვა მთარგმნელმა შეძლებისამებრ ადეკვატურად სცადა.

ამონიოსის თხზულების არაბული რედაქციები სხვადასხვა დროს და სხვადასხვა ადგილას უნდა იყოს თარგმნილი. *قل* რედაქცია, როგორც ცნობილია, 772 წ. ითარგმნა. მისი წარმოშობის ადგილად ადრე მოტანილი მსჯელობის საფუძველზე ვეარაუდოებთ საბას ლავრას. *قل* რედაქცია, მოდწეული მხოლოდ სინური ნუსხებით, *a priori* უფრო გვიანდელია — მისი უადრესი ნუსხები XIII საუკუნით თარიღდება. ამ საუკუნეში სინას მთაზე არაბ მწიგნობართა კონცენტრაცია და მათი ინტენსიური ლიტერატურული საქმიანობა საფუძველს გვაძლევს *قل* რედაქციის აღმოცენება სინას სამონასტრო კოლონიებში XIII საუკუნეს მივაკუთვნოთ.

წარმოდგენილი მასალა წარმოაჩენს აგრეთვე ქართული ვერსიის ადგილს ამონიოსის თხზულების სხვადასხვა ვერსიათა შორის. იგი მიგვითითებს ქართული ვერსიის დამოკიდებულებაზე არაბული *قل* რედაქციის ტექსტზე, უფრო კონკრეტულად, მის მომდინარეობაზე ამ არაბული რედაქციიდან. ამასთან დაკავშირებით ვლინდება სხვა რიგის მასალაც და საჭირო ზდება აგრეთვე ზოგიერთი მომენტის აქცენტირება. ამდენად, ამ საკითხს ჩვენ ცალკეც შევვხებით.

ქართული ვერსიის წარმომავლობის საკითხი

განხილული მაგალითების მიხედვით ნათელი ზდება, რომ ქართულ ვერსიაში დასტურდება ისეთივე ცვლილებები ბერძნული ტექსტისა, რითაც ხასიათდება არაბული *قل* რედაქცია. ეს ცვლილებებია: მატება, კლება, პერიფრაზირება, შინაარსობრივი თუ ფაქტობრივი ხასიათის დეტალების ცვლა, საკუთარი სახელების სრულიად განსხვავებული ან არაბიზებული ფორმით ხმარება და სხვა. განხილულ რედაქციულ ცვლილებებთან ერთად ქართულ ვერსიაში ასახულია

¹⁹ ი ქ ე ე.

არაბული ტექსტის სპეციფიკაც. აქ ვხვდებით იმავე პარონომაზიას, იმავე ნაწილაკებს, იმავე სიტყვათა რიგს და სხვ. ქართული ენის ნორმების თვალსაზრისით დარღვევებს ჩვეულებრივ თითქოს არა აქვს ადგილი, მაგრამ ასეთი დამთხვევების სისწორე ბერძნულთან განსხვავებათა ფონზე უკვე ნიშანდობლივი ხდება, მაგალითად,

1. და ვითარცა იხილეს სარკი-
ნოზთა მათ ცეცხლი იგი, შეეშინ-
ნა შიშითა ღიღითა.

فلما راوا العرب تلك النار فزعوا
فزع شديد

ტ 13-12,7

4, 37

შდრ. ბერძნ. „შეეშინდა ყველას.“

ἐπτηξαν πάντες.

ذهلوا كلهم وجزعوا
ღ 13,7

92

2. და რაჟამს იხილნეს...
სამწყისონი ქრისტესნი მომწყუ-
დარნი, შეწუხნეს წუხილითა ღი-
ღითა და იწყეს ტირილად.

فلما راوا ... رعية المسيح مقتولة
حزنوا حزن شديد واخذوا يبكون
ტ 21-18, 42

18.6 — 8

შდრ. ბერძნ. „ტიროდნენ და გოდებდნენ, ხელავდნენ რა ქრისტეს
სამწყისოს მიწაზე დანარცხებულს“.

ἐθρηνησμεν, και ἐστεναζομεν θρ-
ντες τὴν ποιμνὴν τοῦ Χριστοῦ
ἐπὶ γῆς ἐβρύχμεν.

وبكىنا بمرارة ... ناظرين الى رعية
المسيح طريحين على الارض
ღ 22-20, 42

127

3. დაღაცათუ ობედიანოს²⁰
გუევედრებოდა ჩუენ...

مع ان عبيديانوس محب المسيح
قد طلب اليانا ...
ტ 1-2, 15

18,34 — 35

შდრ. ბერძნ. „ქრისტეს მოყვარე ობედიანოსი ბევრს მიჩვედა
მე...“

πολλὰ τοῦ φιλοχρίστου Ὁβεδιανου
παρὰκαλοῦντος μέ...

وقد تملقنى المحب لله وفاضيانوس
كثيرا...

130

ღ 1-3, 15

4. კაცი ისმაელის შვილთაგანი.

انسان من بنى اسمعيل
ტ 17-16, 10

6,11

²⁰ არაბულში ობედიანოსს ახლავს ეპითეტი: „ქრისტეს მოყვარე“.

შდრ. ბერძნ. „ვინმე ისმავლელი“.

тис Ἰσμευλτης.

95

رجل اسماعيلي
ق 16, 10.

5. ნავი ნავებისაგან ჰაღლელ-
თაჲსაჲ.

11,9 — 10

سفينة من سفن ايلة
ت 6, 23

შდრ. ბერძნ. „ნავი აილიდან“, არაბ. ق-ში კი პირდაპირ — „ნავი“

πλοιον ἀπὸ Αἰλᾶ ὑπάρχον.

107

العركب

ق 6, 23

6. უმშვდტს იყო იგი ყოველ-
თა კაცთა და უსულგრძელტს.

4,22 — 23

وكان من اسكن الناس واطوله
روحا

ت 13-12, 6

შდრ. ბერძნ. „სულგრძელობა და მორჩილება გააჩნდა მას (ისე-
თი), როგორც არავის სხეას“.

μακροθυμειν και παρότητα ἐνέ-
τητο ὧς οὐκ ἄλλῶς τις.

91

كانت له وداعة كثيرة وطول اناة
ما ليستا الاخر

ق 13-12, 6

7. და არარაჲ პოვეს მის თანა,
რომელსა-იგი ეძიებდეს.

14,37 — 38

ولم يجدون عنده شى مما يطلبون

ت 18, 32

შდრ. ბერძნ. „ვერაფერი ნახეს“

οὐδὲν ἠνρίσχον.

117

لم يجدوا له شى

ق 18-17, 32

8. ესრტთ იტყოდა ყოვლითა
გულითა თვისითა.

6,2

كذلك كان يقول من كل نفسه

ت 7-6, 10.

ეს ფრაზა ბერძნულ ტექსტში და არაბულ ق რედაქციაში. არ
არის.

საინტერესო ცნობები მოგვაწოდა ზ. სარჯველაძემ სიტყვათა
რიგთან დაკავშირებით სინურ მრავალთავეში. აქ მას აღნუსხული აქვს
წინადადების წევრთა თანმიმდევრობის ყველა შემთხვევა, სახელ-
ლობრ, სახელისა და ზმნის, მსაზღვრელ-საზღვრულის და სხვ. ირკვევა,

რომ „სინა-რაითის წმიდა მამათა მოსრვის“ ტექსტი გამოირჩევა მთელი ლინური მთავალთავისაგან ქართულისათვის ჩვეულებრივი ლიტყვათა რიგის ღარღვევის სიხშირით. მრავალთავის მთელ ტექსტში უმთავრესად სახელი უძღვის წინ ზმნას. „სინა-რაითის წმიდა მამათა მოსრვის“ ტექსტში კი სკარბობს საწინააღმდეგო წყობა — პირველ ადგილას აქ უფრო ხშირად ზმნა არის, შემდეგ კი სახელი. რაოდენობრივი შეფარდება შემდეგია:

სინური მრავალთავი	სინა-რაითის მამათა მოსრვა
VS 2812	207
SV 4114	177
VO ირ. 1395	105
O ირ. V 635	24
VOჰ. 2169	188
Oჰ. V 1639	59

მსხვა ტექსტებისაგან განსხვავებით ამონიოსის თხზულების ტექსტში სკარბობს აგრეთვე ატრიბუტული მსაზღვრელის პოსტპოზიციური წყობა. შდრ.:

სინური მრავალთავი	სინა-რაითის მამათა მოსრვა
BA 1023	76
AB 1363	64

ლიტყვათა რიგში „სინა-რაითის წმიდა მამათა მოსრვის“ ტექსტის აღნიშნული განსხვავებანი მთელი სინური მრავალთავისაგან შესაძლებელია არაბული ღდღნის გავლენას დავუკავშიროთ²¹.

არაბულ ენაში ზმნა ჩვეულებრივ პირველ ადგილზეა. მხოლოდ ზოგიერთ შემთხვევაში თავსდება იგი სახელის შემდეგ, კერძოდ, როდესაც წინადადებაში გამოყენებულია გარკვეული ნაწილაკები,

²¹ სხვათაშორის, ზ. სარჯველადის ცნობებით აღნიშნული თვალსაზრისით კიდე უფრო მეკეთრად გამოირჩევა ი. მოსხას „ლიმონარის“ ქართული ეერსია, რომელსაც ჩვენ არაბულიდან მომღინარედ მიიჩნევთ, იხ. აღ-ბუსთანი, X საუკუნის სინური ხელნაწერის მიხედვით, არაბული ტექსტი ქართული თარგმანითა და გამოკვლეუთ გამოსცა რუსუდან გვარამიამ, თბილისი, 1965, გვ. 40—53. მაგალითად, სახელისა და ზმნის მიმართება აქ შემდეგ სურათს გვიჩვენებს:

VS 1139
SV 647
VO ირ. 787
O ირ. V 93
VOჰ. 866
Oჰ. V 255

კითხვითი ან მიმართებითი ნაცვალსახელები, ან საჭიროა სუბიექტ-ობიექტის განსაკუთრებული აქცენტირება და სხვ.²² ქართული ვერსიის ზმნით დაწყებულ ფრაზებს არაბულ ტექსტში იმავე წყობის ფრაზები შეესატყვისება: „და შეისმინა მისი ღმერთმან“ (6,2—3) — *فقبل الله منه نيتا* (C 8—7, 10); „სადა ერთმან მათგანმან მახვლითა“ (14, 38) — *ضرب احدهم بالسيف* (C 19, 32); „და რა უწყოდეს უბადრუკთა“ (16, 20) — *ولا يدرون الاشقى* (C 16—3, 38) და სხვ.

მეორე მხრივ, იმ შემთხვევებშიც კი, როდესაც ქართულ ვერსიაში სახელი უძღვის წინ ზმნას, არაბულში ხშირად ანალოგიურ მდგომარეობას ვხვდებით განპირობებულს ზემოთ აღნიშნული მიზეზებით, მაგალითად: „ჰაბაშნი გამოვიდეს ზღუასა მეწამულსა“ (6,12) — *ان الحبشة خرجت من بحر الاحمر* (C 18—17, 10); „ხოლო წმიდაჲ იგი უცალო იყო ლოცვასა თჳსსა“ (9, 15) — *فاما القديسين فكان مشغول في صلاته* (C 9—8, 18) „და სხუთაცა მრავალთა სასწაულთა იტყუედ“ (8, 33) — *وايات اخر عظام يحدثون* (C 15, 16) და ა. შ.

ასევე არაბული ენისათვის დამახასიათებელია ატრიბუტული მსაზღვრელის პოსტპოზიციური წყობა²³. ამონიოსის თხზულების ქართულ ვერსიაში დადასტურებულ პოსტპოზიციური ატრიბუტული მსაზღვრელის შემთხვევებს არაბულ ვერსიაში, ბუნებრივია, ანალოგიური შესატყვისი ეძებნება, მაგალითად: „რკმლები ჭდილები“ (14,11) — *خشب طوال* (C 19, 30), „ძელი გრძელოვანი“ (14, 1) — *سيوف مسولة* (C 7—6, 30), „მკეცი ბოროტნი“ (14,4) — *السباع الخبيثة* (C 9, 30) და ა. შ.

არაბული ღედნის კვალს უფრო თვალნათლივ წარმოაჩენენ სხვა რიგის არაბიზმები.

ერთ შემთხვევაში ლექსიკურ არაბიზმთან უნდა გვექონდეს საქმე. ფარანის მდებარეობა ქვეყნის მხარეებზე მითითებითაა დახასიათებული: „აღმოსავალით მისა მთაჲ მოსდგამს... და დასავალით მისა არს ზღუაჲ მეწამული“ (7, 14—16) და ამის გვერდით „მარცხენით კერძო გრძელი არს“ (7, 12—13). მარცხენაზე მითითება არალოგიკური ჩანს დასავლეთ-აღმოსავლეთის გვერდით, მით უფრო, რომ დასავლე-

²² H. Reckendorf, Arabische Syntax, Heidelberg, 1921, გვ. 10; Б. М. Гранде, Курс арабской грамматики в сравнительно-историческом освещении, Москва, 1963, გვ. 479—483.

²³ H. Reckendorf, დასახ. ნაშრომი, გვ. 72.

თი თავისთავად „მარცხენით კერძო არს“. ბერძნულში და არაბულ Φ რედაქციაში „მარცხენის“ ნაცვლად გვაქვს „სამხრეთი“²⁴— $\nu\theta\iota\varsigma$ (97), الحية القبية (Φ 11 — 10, 12). არაბულ Σ რედაქციაში კი ამ ადგილას იკითხება شما (Σ 12, 12), რომელსაც ორი ძირითადი მნიშვნელობა გააჩნია: ერთი ამ ტექსტისათვის ისევე ლოგიკური, როგორც ბერძნული $\nu\theta\iota\varsigma$, სახელდობრ, „ჩრდილოეთი“ და მეორე—ქართულ ტექსტში დადასტურებული „მარცხენა“ (იგი ნიშნავს კიდეც „ჩრდილოეთის ქარს“ და „მარცხენა ხელს“)²⁵. ასე რომ, ქართულში სიტყვა „მარცხენას“ ხმარება არაბული شما -ის პოლისემანტიზმით იხსნება. აქ გვაქვს ე. წ. „Mistranslation“-ის შემთხვევა²⁶.

არაბული ტექსტის ანარეკლი უნდა იყოს სიტყვებში „მწუხრი“ და „მიმწუხრი“—„და რაჟამს მოიწიის შაბათი მწუხრი“ (4, 5) და „და ვითარ იყო ხვალისაგან მიმწუხრი“ (11, 25). არაბულში შესაბამის ადგილებში იკითხება: $\text{لما كان من الفد عند}$ — يوم السبت عشية (Σ 11, 6) და عند المساء (Σ 8, 24). ბერძნულში ამ სიტყვების შესატყვისად გვხვდება მხოლოდ $\epsilon\sigma\pi\epsilon\rho\alpha$ (90, 108)—„სალამო“.²⁷ ქართულში „მწუხრი“ და „მიმწუხრი“ სინონიმებად ითვლება, მაგრამ მოცემულ შემთხვევაში მათი კანონზომიერი შესატყვისობა მოტანილ არაბულ ფორმებთან მათ შორის ნიუანსურ სხვაობას გვაგვარაუდებინებს. ამ სხვაობის საფუძველი უნდა იყოს عند ნაწილაკის მიახლოებითობის მნიშვნელობის გათვალისწინება—ე. ი., ერთი მხრივ, عند المساء — „სალამო ხანს, სალამოს მიახლოებულ დროს“ შესატყვისი ქართული ფორმით „მიმწუხრი“ და, მეორე მხრივ, კი უკვე ნამდვილი „სალამო“ — عشية შესატყვისი ქართული ფორმით „მწუხრი“.

გვხვდება არაბიზმები არაბული ფრაზის კალკირებითა და არასწორი გაგებით გამოწვეული.

ცნობილია, რომ არაბულ ენაში ნაწილაკები ხშირად ცვლიან ზმნის მნიშვნელობას. ამის გაუთვალისწინებლობა, ე. ი. ზმნის ძირითადი

²⁴ И. Х. Дворецкий, Древнегреческо-русский словарь, Москва, 1958.

²⁵ Х. К. Баранов, Арабско-русский словарь, Москва, 1957.

²⁶ Mistranslation ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ორიენტირად არის მიჩნეული თარგმნის საკითხებზე მსჯელობისას, იხ. G. G a r i t t e, Traduttore traditore di se stesso, Extrait du Bulletin de l'Académie royale de Belgique (Classe des Lettres), 1971, 1—3, გვ. 74—79.

²⁷ И. Х. Дворецкий, დასახ. ლექსიკონი.

მნიშვნელობიდან ამოსვლა და ნაწილაკის ზუსტად თარგმნა, აზრის არასწორ გადმოცემას იწვევს. ასეთ შემთხვევასთან გვაქვს საქმე შემდეგ მაგალითში: „ვიწყე ვედრებად უფლისა ჩემისა... რაჟთა... დაუბრმეს თულანი მათნი ჩემგან“ (16, 8—10). ეს არის სიტყვა-სიტყვითი თარგმანი არაბული ფრაზისა: *أخذت اطلب الى ربى... ان يعمى ابصارهم* (C 1 — 1, 37). *عن* — „გან“ ნაწილაკით იგი უკვე სხვა ცნებას გამოხატავს: „ვერ დაინახა, ვერ შეამჩნია“²⁸. ისე რომ, მოტანილი არაბული ფრაზის თარგმანი უნდა ყოფილიყო: „დაუწყე ვედრება ჩემს უფალს, რათა არ დავენახე მე მათ თვალებს“²⁹.

ქართულში გვხვდება შემდეგი ადგილი: „ჩემი არა მრავალი ჟამი არს, ვინაჲთგან დავემკდრე რაჟთს“ (7, 8 — 9). ფრაზა სინტაქსურად და აზრობრივად გაუმართავია. შესაბამისი კონტექსტის გარეშეც აქ არაბული კონსტრუქცია ჩანს. სათანადო არაბული ფრაზა კი უკვე ექვს აღარ ტოვებს, შდრ. *ليس لي زمان كثير منذ رأيت ربه* (C 1 — 1, 12).

ქართულში არ არის გათვალისწინებული ქ წინდებულისანი არაბული კონსტრუქციის თავისებურება. ქ გააზრებულია როგორც კუთვნილების გამოხატველი წინდებული და აქედან გამომდინარე ფრაზის ზუსტი კალკია მოცემული. სინამდვილეში კონსტრუქცია უფრო რთული და სპეციფიკურია. აქ ქ წინდებული მართავს პიროვნების აღმნიშვნელ სახელს, რომლის შემდეგაც თავსდება დროის აღმნიშვნელი სიტყვები. ასეთ კონსტრუქციაში ქ დამატებით აზუსტებს დროს. იგი გამოხატავს განვლილ დროს იმ მდგომარეობის მიმართ, რომელშიც ამჟამად იმყოფება პიროვნება. ასეთი წყობა ხშირად გვხვდება ქრისტიანულ არაბულ ძეგლებში³⁰. ისე რომ, მოტანილი არაბული ფრაზის თარგმანია: „დიდი ხანი არ არის მას შემდეგ, რაც მე დავემკვიდრე რაჟთს“. ქ აქ საერთოდ არ ითარგმნება.

²⁸ X. K. Баранов, დასახ. ლექსიკონი.

²⁹ შდრ. ბერძნ. „დაუწყე ვედრება უფალს... რომ... დაებრმავებია მათი თვალები, რათა მე მათ არ შევემჩნეო“ — *ἐγὼ παρεχάμους τὸν... Θεόν, ἵνα... τυφλῶται ἅπτεσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῖς μὴ θεόσσωτοις με* (121) — *انضرع الى ابصارهم ليلا يصروننى* (9 1 — 2, 37)

³⁰ J. Blau, A Grammar of Christian Arabic, Syntax, I, 1967, გვ. 421.

არაბული კონსტრუქცია ჩანს სხვა ფრაზაშიც: „და ვითარ ესმა მისთვის ამა თვედოლის, მამასახლისსა სინისასა, და შეიწყნარა იგი სიხარულით“ (7, 3 — 4). აქ უადგილოდ არის ნახმარი „და“ კავშირი სიტყვასთან „შეიწყნარა“. მისი აზრის შესაძლებლობას იძლევა არაბული ტექსტი: *فلما سمع به دولا ريس دير طورسينا قبله بنفس طيبة* (17—18, 11). გამოდის, რომ ქართულში *ფ* გააზრებულია, როგორც მოქმედების თანმიმდევრობის გამომხატველი „და“ კავშირი. სინამდვილეში ამ რთულ ქვეწყობილ წინადადებაში *ფ* მაქვემდებარებელი კავშირის როლში გამოდის და გამოხატავს ცნებას „მაშინ“³¹, ისე რომ, „და შეიწყნარა“—ს ნაცვლად უნდა ყოფილიყო „მაშინ შეიწყნარა“ და ფრაზაც გამართული იქნებოდა.

მოტანილი მაგალითები წინა თავში განხილულ მასალასთან ერთად, ვფიქრობთ, უდაო საბუთია ქართული ვერსიის არაბული *Ṭ* რელაქციიდან მომდინარეობისა.

თავისი ხასიათით ქართული თარგმანი, მიუხედავად არაბული ტექსტის საკმაოდ მიახლოებული გადმოცემისა, ზუსტ, პედანტურ თარგმანს არ წარმოადგენს. ზოგიერთ შემთხვევაში აქ არაბული ტექსტისაგან განსხვავებებიც დასტურდება — უმთავრესად ცალკეული ფრაზებისა, თუ სიტყვების მატება-კლების შემთხვევები. მაგრამ ეს „მატება-კლებანი“ არ აკნინებენ ქართულ თარგმანს და არც აშორებენ მას არაბულ ტექსტს. აღნიშნული განსხვავებები განმარტების ხასიათს ატარებს, ან აზრის უფრო ლაკონიურად და მოხდენილად გადმოცემას ემსახურება. თარგმნის ეს სტილი ჩვეულებრივია ძველი ქართული მწერლობისათვის³². ამასთანავე, აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ განსხვავებათა შემთხვევაშიც ქართული ვერსია ხშირად უფრო არაბულ ტექსტს მიჰყვება, ვიდრე ბერძნულს. განსხვავებათა ხასიათის საჩვენებლად მოვიტანთ ორიოდ მაგალითს.

1. „იმარხვილეს იგინი მცნებათა ღმრთისათა, რომელნი ამცნო მათ,

³¹ შტრ. W. W r i g h t, A Grammar of the Arabic Language, V. II, Cambridge, 1955, გვ. 345.

³² იხ. კ. კ ე ე ლ ი ძ ე, მთარგმნელობითი მეთოდი ძველ ქართულ ლიტერატურაში და მისი ხასიათი, ეტუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, I, 1956, გვ. 185—186.

რომელი ყურსა არა უსმის და ენაჲ ვერ შემძლებელ არს მითხრობად მას, რომელსა-იგი შინა იყენეს ღმრთის მსახურებასა“ (7,27 — 30). არაბულში ეს ადგილი ასევეა გადმოცემული, მაგრამ ბოლოს იქ სხვა ფრაზებსაც ვხვდებით „და რაც შეემთხვათ მათ შხაყვარი ეშმაკის ცდუნებისაგან, რაც შეუტყნობელია და რის წინააღმდეგ მოთმინების ძალით აღჭურვა ისინი ღმერთმა“ — لا يسمعون لما أوصا الله به من شيء حافظين لما أوصا الله به من شيء يسمعون أذن ولا يقوا لسان يخبر ما كانوا عليه من العباداة وما كانوا يلقوا من قتال الشيطان العدو الذي لا يروا وكان الله يصبرهم عليه (17 — 13, 13) (C)

ქართულში ეს უკანასკნელი ფრაზები მექანიკურადაა დაკლებული. შესაბამისი ბერძნული ტექსტისაგან კი იგი უფრო მეტად სხვაობს. შტრ.: „ტანჯვის, წუხილის და ეშმაკის მიერ მათ წინააღმდეგ გამართული ცდუნების გადმოცემა შეუძლებელიაო, ოსაყვარელნო, მათ საქმეთა სიმრავლის გამო“ — ἡν διηγήσασθαι τοὺς βίβλους καὶ τοὺς ἀποκρυφους, καὶ τοὺς ἑνὸς τοῦ θεοῦ βιβλίου καὶ ἑνὸς τοῦ θεοῦ βιβλίου καὶ ἑνὸς τοῦ θεοῦ βιβλίου καὶ ἑνὸς τοῦ θεοῦ βιβλίου (98). არაბული ამ შემთხვევაში შეუალეღურ საფეხურად გვევლინება. იგი ორივე ტექსტის კომპონენტებს აერთიანებს.

2. იოსებ ჰაფელის შესახებ არაბულში აღნიშნულია: „შემდგომად ამისა შეეშინდა წმინდანს, რომ განდიდებული იქნებოდა ხალხის მიერ და ილოცა ღმრთის მიმართ, რათა დაეფარა იგი. და დაფარა იგი (ღმერთმა) და არავის ეჩვენებოდა იგი კაცთაგანს“ — بعد ذلك خشي القديس أن يسبح من الناس فدعا إلى الرب أن يكتمه — فكتمه ولم يكن يظهر لاحد من الناس (C 10. — 7, 19)

ქართულში ეს ადგილი რამდენადმე განსხვავებულია — შეცვლილი და დამატებულია ცალკეული სიტყვები: „ამისა შემდგომად შეეშინა წმიდასა მას, ნუუკუე აწყინებდენ მას კაცნი, და ილოცა ღმრთისა მიმართ რაჟთა დაფაროს საქმე მისი. და არლარავის ეჩვენებოდა იგი მიერ დღით გან“ (9,26 — 28).

შესაბამისი ადგილი ბერძნული ვერსიისა სხვაობს ქართულ-არაბული ტექსტებისაგან, განსაკუთრებით კი ქართულისაგან: „ამის შემდეგ უხილავი გახდა იგი, ეშინოდა რა ადამიანთა ქებისა“ — καὶ μετὰ ταῦτα καὶ ἀνέβη ἀφανὴς βύθους, φανεῖται δὲ τοῦ θεοῦ τῶν ἀνθρώπων. (104).

3. „იწყეს დამარხვა თავიანთი მეგობრებისა, აღრინდელებისა და უკანასკნელებისა, და დამარხეს ისინი“ — ნათქვამია არაბულ $\mathcal{C}$ რედაქციაში — $\text{واخذوا في دفن اصحابهم الاولين والآخرين مدفونهم}$ (78—79, 12). ხაზგასმა „აღრინდელებისა და უკანასკნელებისა“ ამ ფრაზისათვის თითქმის ზედმეტი და შეუთავსებელია. ბერძნულთან შედარებით ირკვევა, რომ ეს სიტყვები ბერძნული ტექსტიდან არის გადმოსული არაბულში, მაგრამ ბერძნული ფრაზის გადაკეთებამ მათ გარკვეული ფუნქცია დაუკარგა. შდრ.: „და შეაგროვეს მათ აღრე და გვიან გარდაცვლილი თავისიანების გვამები, რომლებიც მრავლად იყვნენ, და მკერდში იწყეს ძლიერად ხელის ცემა“ — $\alpha\lambda\iota\ \sigma\upsilon\nu\alpha\gamma\alpha\gamma\theta\nu\nu\epsilon\varsigma\ \tau\acute{\alpha}\nu\ \zeta\acute{\epsilon}\lambda\omega\nu\ \alpha\mu\acute{\epsilon}\tau\omega\nu\ \tau\acute{\alpha}\ \sigma\acute{\alpha}\mu\alpha\tau\alpha\ \tau\acute{\alpha}\ \pi\acute{\epsilon}\rho\tau\epsilon\rho\epsilon\upsilon\ \delta\pi\iota\theta\mu\alpha\nu\theta\nu\epsilon\alpha,\ \kappa\alpha\iota\ \epsilon\iota\varsigma\ \tau\acute{\epsilon}\beta\ \mu\sigma\tau\epsilon\rho\epsilon\upsilon,\ \pi\iota\lambda\lambda\acute{\alpha}\ \nu\alpha\delta\acute{\alpha}\rho\chi\omicron\nu\tau\epsilon\alpha,\ \xi\pi\iota\sigma\eta\sigma\alpha\nu\tau\omicron\ \chi\omicron\pi\epsilon\tau\epsilon\upsilon\ \mu\acute{\epsilon}\chi\upsilon\alpha\nu$ (126—127).

ქართულში დაცულია არაბული ტექსტი, მაგრამ აღნიშნული სიტყვები ამოღებულია და ამდენად ფრაზა აქ უფრო გამართულია: „და იწყეს დაფლვად მოყუასთა თვსთა და დაჰმარხნეს იგინი“ (18,3 — 4) და ა. შ.

მთლიანობაში ამონიოსის თხზულების ქართული თარგმანი არაბული ტექსტის მიდევნებითა და სწორი გადმოცემით ხასიათდება. აქ გათვალისწინებულია ხოლმე უმნიშვნელო ნიუანსებიც კი. ხშირად კეშმარიტ განცვიფრებას იწვევს სპეციფიკური არაბული კონსტრუქციების ქართული შესატყვისობანი. ასეთ შემთხვევებში ზუსტად არის გადმოცემული აზრი არაბული ფრაზისა, მაგრამ კონსტრუქცია ქართულ ყაიდაზეა გამართული. ვფიქრობთ, ძნელი იქნება შემდეგი აღგილების უკეთ გადმოღება:

1. მოიქცა წმიდა იგი პირველისაებრვე სახისა³³.
9,16 — 17

رجع القديس كما كان
 $\mathcal{C}$ 12 — 11, 18

2. და იგიცა შეუდგა გზათა მოძღვრისა თვისისათა³⁴.
9,1 — 2

وكان على ما كان معلمه عليه من
العبادة والصلاح
 $\mathcal{C}$ 1 — 3, 17

³³ შდრ. ბერძნ. „კვლავ ადამიანის მსგავსად წარმოსდგა“ — $\pi\acute{\alpha}\lambda\iota\nu\ \tau\acute{\omega}\varsigma\ \delta\epsilon\nu\theta\epsilon\omega\text{---}\pi\alpha\omega\varsigma\ \xi\phi\alpha\upsilon\eta\acute{\iota}$ (104) — ظهر ايضا كإنسان (9, 12 — 11, 17).

³⁴ ბერძნულში და არაბულ 9 რედაქციაში ამ ფრაზას, როგორც წინა თავში დავიანახეთ, მთელი აზნაუი შეესაბამება.

3. არარას ზრუნვიდეს განსა-
სუენებელსა ამის სოფლისასა³⁵.

4, 11 — 12

لم يكونوا يهوا بشي مما يتنجس في
هذه الدنيا

ტ 19 — 18, 5

4. და ფრიად ამცნებდა მოწა-
ფესა თვისა და ეტყოდა სარგე-
ბელისათვის სულისა და მოლო-
დებისათვის კეთილისა მერმისა სა-
უკუნოჲსა³⁶.

10, 18 — 20

وكثير اوصا تلميذه وحده مما ينتفع
النفس به ومما يرجا من الخير في
الآخرة

ტ 7 — 5, 21

5. და ვილოცევდით ღმრთისა
მიმართ, რამათა უმჯობესი გა-
მოგვრჩიოს³⁷.

11, 22 — 23.

وكنا ندعو الى الله ان يخبر لنا

ტ 6 — 5, 22

6. იმარხვიდეს იგინი მცნებათა
ღმრთისათა, რომელნი ამცნო
მათ³⁸.

7, 27 — 28

حافظين لما اوصا الله به من شي

ტ 13, 13

ცალკეულ სიტყვებსა და გამოთქმებსაც ოსტატური შესატყვისი ეძე-
ბნებათ: *ني* (8, 10) — კეთილი გულს-მოდგინებაჲ (6, 3), *الحسبات* (5, 19) —
გულის სიტყუანი (9, 24), *قليل الرحمة* (12, 8) — უწყალოჲ (5, 12), *منكسر*
(11, 8) — *قاسى القلب* (12, 18) — შემუსრვილ გულითა (12, 18), *اشتد ذلك عليه* (5, 12),
გულფიცხელი (5, 12), *اشتد ذلك عليه* (3 — 2, 36) — შეზრუნდა ამისთვის
(15, 33 — 34), *اشتيت* (5, 2) — გული მითქუმიდა (3, 17), *هز روحه* (2, 36) —

³⁵ შტრ. ბერძნ. „არ შეუძენია არაფერა სიტკბოების და ნეტარების მომვერელთაგან“
— *οὐδὲν γὰρ ἐκείνουτο τῶν εἰς ἀπὸλασιον καὶ τρυφὴν φερόντων* (90) —
ما قتنوا شي مما يتنجس به (9, 19, 5).

³⁶ შტრ. ბერძნ. „ბევრს ესაუბრებოდა მძას სულისა და მომავალი სიკეთის შესა-
ხება“ — *καὶ πολλὰ διαλεχθεὶς τῷ ἀνδρὶ περὶ ψυχῆς, καὶ τῶν μελλόν-
των ἀγαθῶν* (106) — *وخطب الاخ باقوال كثيرة عن نفس وعن الخيرات المستانفة* (9, 7 — 5, 21).

³⁷ შტრ. ბერძნ. „შევთხოვდით ღმერთს, რათა დახმარება გაეწია ჩვენ სულთათვის“ —
παρεκαλοῦμεν τὸν Θεὸν ἵνα τὸ συμφέρον ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ποιήσῃ
(108) — *طابنا الى الله ان يعمل معنا ما يوافق نفوسنا* (9, 7 — 6, 22).

³⁸ ბერძნულში და არაბულ 9 რედაქციაში ეს ფრაზა არ არის.

ალიძრა სულითა თჳსითა (15, 35—36), تمليت (13, 6) — აღუისრულე ნებაჲ ჩემი (3, 17), لم تكن لم اجساد (18—19, 6) — ვითარცა უტორცონი (4, 11), لحاجة الجسد (1, 6) — საჭმრად ჟორცთა (4, 14) და მრავალთ სხვა.

როგორც ჩანს, ქართული თარგმანი შესრულებულია ქართულ-არაბული ენების საკმაოდ კარგი მცოდნე და კვალიფიცირებული მთარგმნელის მიერ.

ტ რედაქციის ხელნაწერთაგან ქართული ვერსია ყველაზე ახლოს დგება ბრიტანეთის მუზეუმის ხელნაწერთან (Brit. Mus. or 5019). ბრიტანეთის მუზეუმის X—XI საუკუნეების ნუსხასა და 864 წლის ქართულ ვერსიას შორის ქრონოლოგიური ბარიერი რომ არ ყოფილიყო, ეს არაბული ნუსხა ქართული ვერსიის textus receptus-ად შეიძლება ჩაგვეთვალო. ყოველ შემთხვევაში ის მაინც აშკარა ხდება, რომ ტ რედაქციის მოღწეულ ხელნაწერთაგან Brit. Mus. or. 5019 ყველაზე უფრო ახლოსაა იმ არაბულ დედანთან, რომლისგანაც მომდინარეობს ქართული ვერსია.

დასასრულ, კიდევ ერთხელ გავიხსენებთ კ. კეკელიძის სიტყვებს „ამონიოსის თხზულება ქართველ მთარგმნელს ცოტად გადაუკეთებია“³⁹—ო და მის ნათქვამში კორექტივს შევიტანთ: ამონიოსის თხზულება გადაუკეთებია არა ქართველ მთარგმნელს, არამედ არაბულად მთარგმნელს. ქართველ მთარგმნელს კი თავის ენაზე გადმოუღია ეს „ცოტად გადაკეთებული“ ტექსტი.

საბოლოოდ ჩვენი დასკვნები შემდეგი სახით შეიძლება ჩამოვყალიბოთ:

1. არაბულ ხელნაწერებში დადასტურებულია ორი დამოუკიდებელი თარგმანი ამონიოსის თხზულების „სინა-რაითის წმიდა მამათა მოსრვისა“.
2. ერთი თარგმანი 772 წლისაა, მეორე უფრო გვიანდელია. სავარაუდოა იგი XIII საუკუნეს განეკუთვნებოდეს.
3. 772 წლის თარგმანი შესრულებული უნდა იყოს საბას ლავრაში. გვიანდელი თარგმანი სინური წარმომავლობისაა.
4. ქართული ვერსია 772 წლის არაბული თარგმანიდან მომდინარეობს.

³⁹ კიშენი, I, გვ. XLI.

1. არაბულ ტექსტს ცაქვეყნებთ ორ სვეტად **ჯ** და **ჟ** რედაქციების მიხედვით. ხელნაწერებს აღვნიშნავთ შემდეგი ლიტერებით:

Brit. Mus. or. 5019—A	Sin. ar. 400—D
Sin. ar. 542 —B	Sin. ar. 401—E
Sin. ar. 557 —C	Sin. ar. 423—F

თითოეული რედაქციის ფარგლებში დასტურდება ვარიანტული სხვაობები, რომლებსაც ჩვენ სქოლიოებში ვუთითებთ.

ვარიანტული სხვაობები ბევრია **ჯ** რედაქციის ხელნაწერებს შორის. C ნუსხის განსხვავებანი A და B ნუსხებისაგან ხშირად ორთოგრაფიული ხასიათისაა, როგორც ეს მოსალოდნელი იყო IX — XI და XIII საუკუნეების ხელნაწერებს შორის. B ნუსხის განსხვავებულ წაკითხვებს ვუთითებთ ხარვეზებით. ხელნაწერის დაზიანების გამო ტექსტის ყველა ადგილის ამოკითხვა ვერ მოვახერხეთ.

ჯ რედაქციის ძირითად ხელნაწერად მივიჩნევთ A ნუსხას, რადგან იგი არის ერთ-ერთი ადრეული ნუსხა, კარგი დაცულობისაა და ყველაზე უფრო ახლოს დგას ქართულ ვერსიასთან. რამდენიმე შემთხვევაში მხოლოდ B და C ხელნაწერებში დასტურდება ის წაკითხვები, რომლებიც ქართულ ვერსიაშია დაცული. ეს წაკითხვები ჩვენ ძირითადად ტექსტში გვაქვს ატანილი. ქართული ვერსიის ჩვენებები გვაკარაულებინებს, რომ ისინი **ჯ** რედაქციის ხელნაწერთა არქეტიპში უნდა ყოფილიყვნენ წარმოდგენილნი.

ვარიანტული ცვლილებები უმნიშვნელოა **ჟ** რედაქციის ხელნაწერებს შორის. D და E ნუსხები თითქმის იდენტურ ტექსტებს შეიცავენ. E ნუსხაში მხოლოდ ერთხელ დასტურდება ისეთი ფრაზა, რომელიც D ხელნაწერში არ არის (გვ. 15, სქოლიო 2), კონტექსტისა და ბერძნული ტექსტის გათვალისწინებით კი იგი არაბულ ტექსტში უნდა ყოფილიყო. E ხელნაწერში გვხვდება უნებლიე შეცდომები, ჩამატებული და გადახაზული ადგილები. შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ E ხელნაწერი D ნუსხისაგან არის გადაწერილი, ოღონდაც გადაწერის საკონტროლოდ სხვა მესამე ნუსხაც უნდა ჰქონოდა, ანდა ეს ხელნაწერები ერთი და იმავე დედნის თითქმის ზუსტ ასლს წარმოადგენენ. F ნუსხა უფრო მეტად სხვაობს D და E ხელნაწერებისაგან. განსხვავებები აქ უმთავრესად ორთოგრაფიული ხასიათისაა.

ჯ რედაქციის ძირითად ხელნაწერად მივიჩნევთ D ნუსხას. მის ერთ ნაკლულ ფურცელს ვაყვებთ E ხელნაწერის მიხედვით. **ჯ** რედაქციის ხელნაწერთაგან განსხვავებით **ჟ** რედაქციის ხელნაწერებში ზოგჯერ წარმოდგენილია თემდნდი, ჰამზა, თჳ მარბჴ-

ტას წერტილები და იშვიათად გახმოვანებაც კი, ოღონდ ხშირად შეცდომებით.

მიღებული პრინციპების მიხედვით ტექსტს არ ვმართავთ კლასიკური არაბული ენის ნორმების მიხედვით — ქრისტიანული არაბული ძეგლებისათვის დამახასიათებელ ენობრივ და ორთოგრაფიულ თავისებურებებს უცვლელად ვტოვებთ⁴⁰, ვასწორებთ მხოლოდ უნებლიე შეცდომებს, მაგრამ ხელნაწერისეულ წაკითხვებს სქოლიოებში ვუთითებთ.

2. ქართულ ტექსტს ვაქვეყნებთ სინური ხელნაწერის მიხედვით. ვითვალისწინებთ აგრეთვე ამ ნუსხის შანიძისეულ გამოცემას.

ათონურ ხელნაწერში (Ath. georg. 57) სინურ ნუსხასთან შედარებით საკმაოდ მრავალრიცხოვანი ვარიანტული სხვაობები ვლინდება. ამ სხვაობებს, ათიოდე შემთხვევის გარდა, არაბული ორედაქციის ჩვენებები არ ემთხვევა. ამის გამო ქართულ-არაბული ტექსტების სიახლოვის საჩვენებლად წინამდებარე ნაშრომს მხოლოდ სინური ხელნაწერის ტექსტს ვურთავთ, მაგრამ არაბულ ორედაქციასა და ათონურ ხელნაწერს შორის დამთხვევათა შემთხვევების აღნუსხვა მაინც საჭიროდ მიგვაჩნია. ეს დამთხვევები შემდეგია:

ოცდაათვრამეტა წმიდათაგანნი (ათ. 30, 5, სქოლიო)⁴¹ — اثنان وعشرون قدسيا (ტ 2 — 1, 6), შდრ. ოცდაათვრამეტაგან (სინ. 5, 7); ორი დღის სავალი (ათ. 31, 11, სქ.) — مسيرة يومين (ტ 1, 4), შდრ. ორი დღის სავანე (სინ. 6, სქ. 19); მახლობლად მთასა მას (ათ. 32, 6, სქ.) — قريب من الجبل (ტ 7, 13), შდრ. მთისა მის ძირსა (სინ. 7, 24); და დღესა ერთსა მოუტდა მას (ათ. 33, 20) — ... من يوم من ذلك (ტ 1, 18), შდრ. მოუტდა მას (სინ. 9, 8); და ჰრქუა (ათ. 34, 16, სქ.) — قال (ტ 6, 20), შდრ. მაშინ ჰრქუა (სინ. 10, 3); და ჰრქუა (ათ. 34, 24, სქ.) — وقال (ტ 1, 21), შდრ. კუალად ჰრქუა (სინ. 10, 14); შემოგვკდეს ყოველნი (ათ. 38, 8, სქ.) — جميعا دخلوا (ტ 1, 23), შდრ. შემოვიდეს (სინ. 14, 4);

ტექნიკური მიზეზების გამო ქართული ვერსიის გამოქვეყნება არაბული ორედაქციის პარალელურად არ ხერხდება. შედარების გასამარტივებლად ქართულ-არაბული ტექსტების შესაბამის მონაკვეთებს ენომრავთ.

⁴⁰ იხ. ამის შესახებ „ალ-ბუსთანი“, გვ. 45—55.

⁴¹ ეუთითებთ ქ. კ ე ჯ ლ ი ძ ი ს გამოცემას, კიბენი, ტ. 1.

АРАБСКО-ГРУЗИНСКИЕ ВЕРСИИ ПОВЕСТИ АММОНИЯ «УБИЕНИЕ СВ. ОТЦОВ В СИНАЕ И РАИФЕ»

Резюме

Многие памятники древней христианской литературы дошли до нас в различных версиях. На основании изучения этих версий и выявления их источников прослеживаются литературные контакты христианских народов на протяжении ранних столетий. В этом отношении интересным памятником является повесть египетского монаха Аммония «Убиение св. отцов в Синае и Раифе».

Повесть Аммония сохранилась в греческой¹, палестино-сирийской², славянской³, арабской и грузинской версиях, к тому же в большинстве случаев не по одной, а по нескольким рукописям. Такая популярность повести объясняется ее характером. Это агнографическое сочинение является в известной степени историческим памятником, поскольку в нем, хотя и с некоторыми преувеличениями, описаны исторические факты — истребление монахов Синайской горы и Раифской пустыни кочевыми племенами арабов и блемиев. Как явствует из произведения, современником и отчасти очевидцем этих событий был сам Аммоний. St. Schiwietz-ем весьма убедительно аргументирована дата описанного нашествия — 373 г.⁴ Следовательно и Аммоний является автором IV века.

Несколько парадоксальна участь самого произведения. Оно было написано Аммонием на коптском языке, но распространилось почти по всему христианскому миру не через коптский оригинал, а через его греческий перевод. Греческий перевод исполнен неким Иоанном монахом, увековечившим свое имя в колофо-

¹ Греческая версия, по сведениям издателя, опубликована по двум древним рукописям, см. F. Combefis, *Illustrium Christi martyrum lecti triumphi*, Párisiis, 1660, стр. 139, 88—132.

² Сирийская версия сохранилась в палимпсесте, древний слой которого, содержащий повесть Аммония, датируется VII веком. Эту версию с английским переводом издала A. Smith Lewis, *The Forty Martyrs of the Sina Desert and the Story of Eulogios, from a Palestinian Syriac and Arabic Palimpsest, Horae Semiticae*, IX, Cambridge, 1912, стр. IX, 2—53, 1—14.

³ Славянская версия представлена в нескольких рукописях, самая ранняя из них XIV века. В основном по этой рукописи издал эту версию И. Помояловский — Аммония мниха «Повесть о убиенных св. отцах в Синае и Раифе, СПб., 1890.

⁴ St. Schiwietz, *Das morgenländische Mönchtum*, Bd II, Mainz, 1913, стр. 8—12; см. также O. Bardenhewer, *Geschichte der altkirchlichen Literatur*, Bd IV, Darmstadt, 1962, стр. 166.

не перевода⁵. Этот колофон из греческого текста перешел в палестинско-сирийскую и славянскую версии, а также и в некоторые арабские рукописи.

Среди упомянутых версий повести Аммония наше внимание привлекают арабская и грузинская версии.

Арабская версия повести Аммония является ранним памятником христианско-арабской литературы. Дата перевода памятника восходит к VIII веку. Относительно этой даты в специальной литературе были опубликованы сведения, однако сама версия до настоящего времени не изучалась и ни одна из ее рукописей, в отличие от всех остальных версий, не издавалась.

При ознакомлении с арабскими рукописями «Убиения св. отцов» обнаруживаются некоторые расхождения между ними. Выделяется часть рукописей, которая несколько отклоняется как от остальных арабских списков, так и от греческой, сирийской и славянской версий. Свидетельство греческого происхождения текста имеется во всех рукописях. Некоторые содержат колофон греческого переводчика Иоанна монаха, а некоторые — колофон арабского переводчика, в котором прямо указывается на перевод с греческого.

Довольно архаична и грузинская версия. Она сохранилась в первой грузинской датированной рукописи — в Синайском многоглаве 864 г. (Sin. georg. 32-57-33)⁶ и в списке Иверского монастыря X—XI вв. (Ath. georg. 57)⁷. Синайский многоглав был создан в лавре св. Саввы в Палестине и посвящен Синайской горе. Отсюда и происходит название рукописи.

Грузинская версия несколько раз была издана⁸ и о происхождении этой версии существовали различные мнения. Ранее

⁵ В колофоне Исана монах отмечает, что этот текст, исполненный египетскими письменами (по арабским рукописям — коптскими قبطية Sin. ar. 400—208 г, Sin ar. 401—261 v), он нашел близ Наукратеоса у одного монаха и, поскольку хорошо знал египетский, перевел текст на греческий, F. Combefis, указ. издание, стр. 132.

⁶ См. G. Garitte, *Catalogue des manuscrits géorgiens littéraires du Mont Sinaï*, Louvain, 1956, стр. 72—97.

⁷ Н. Марр, *Агиографические материалы по грузинским рукописям Ивора*, ч. I, описание пяти пергаментных рукописей, СПб., 1900, стр. 47—72.

⁸ Впервые ее издал К. Кекелидзе — *Monumenta hagiographica Georgica*, Keimera, I, Tiflis, 1918, стр. 28—44; Отсюда этот текст перепечатал И. Иманшвили — *Историческая хрестоматия грузинского языка*, Тбилиси, 1949, стр. 204—220 (см. также последующие издания этой хрестоматии). В 1959 году был издан весь Синайский многоглав — *Синайский многоглав 864*, редакция, введение и исследование А. Шанидзе, Тбилиси.

К. Кекелидзе считал, что памятник переведен с греческого. Некоторые расхождения, засвидетельствованные между грузинской и греческой версиями, К. Кекелидзе объяснял вольностью грузинского переводчика: «греческий текст... грузинский переводчик немного переделал» — писал он⁹. Р. Peeters, в рецензии на «Древнегрузинскую хрестоматию» А. Шанидзе, высказал мнение об арабском происхождении грузинской версии¹⁰, которое впоследствии, очевидно, стал разделять и К. Кекелидзе. При перечислении грузинских переводных агиографических памятников, в связи с произведением Аммония, К. Кекелидзе пишет: «с арабского» и ссылается на Р. Peeters-а¹¹. Однако Р. Peeters специально к этому вопросу в дальнейшем не возвращался и теза об арабском происхождении грузинской версии осталась неаргументированной.

Рукописи не содержат прямых указаний о происхождении грузинской версии. В них нет ни одного колофона. Сличение грузинской версии с остальными переводами повести Аммония выявляет интересный факт: с одной стороны, эта версия несколько отличается от некоторых арабских рукописей, от греческой, сирийской и славянской версий, а с другой стороны, увязывается с той частью арабских рукописей, которые, как уже отмечалось выше, также расходятся от упомянутых текстов.

Это обстоятельство естественно вызывает интерес к изучению арабских рукописей «Убиения св. отцов в Синае и Раифе» и исследованию вопроса о происхождении грузинской версии. Именно этих вопросов и касается предлагаемая работа.

Интерес арабоязычных христиан к повести Аммония не ослабевал на протяжении веков. Эта повесть встречается в списках IX—X вв. — Sin. ar. 542 (8r—15r), X—XI вв. — Br. Mus. or. 5019 (51v—58v), XIII в. — Sin. ar. 557 (111r—144r), Sin. ar. 400 (200r—208r) и Sin. ar. 401 (251r—261v) и, наконец, в рукописи 1623 г. — Sin. ar. 423 (390v—399r). Все эти рукописи, за ис-

⁹ Keimena. I, стр. XLI.

¹⁰ Analecta Bollandiana, t. 53, стр. 404. Упомянутая хрестоматия содержит отрывок из повести Аммония (Тбилиси, 1935, стр. 36—39).

¹¹ Этюды по истории древнегрузинской литературы, V, Тбилиси, 1957, стр. 137.

ключением списка британского музея¹¹, хранятся в монастыре св. Екатерины на Синайской горе¹².

Рукописи являются сборниками различного характера. Вг. Mus. or. 5019 и Sin. ar. 542 содержат агнографический, гомилетический и отчасти апостолематический материал, Sin. ar. 557 — Минея на целый год, Sin. ar. 400 и Sin. ar. 401 — Минеи на январь месяц, Sin. ar. 423 — в основном сборник патристического характера.

Самая древняя из рукописей — Sin. ar. 542 написана на пергаменте почерком, характерным для христианско-арабских рукописей палестинского происхождения, а именно, для рукописей созданных в лавре св. Саввы и на Синайской горе¹³. В рукописи имеются коптская, грузинская и арабская пагинация по тетрадам. Арабская пагинация прекращается на странице 99 г. В целом сборник неважной сохранности. На страницах с текстом повести Аммония местами чернила стерты и пергамент измят. В таких случаях текст разбирается с трудом, а иногда и вовсе не читается (во всяком случае по фотокопиям).

Вг. Mus. Or. 5019 привлекает внимание несколько стилизованным, очень своеобразным и красивым насхом. Диакритическая пунктуация часто отсутствует. Рукопись пагинирована коптско-арабскими цифрами¹⁴ по листам, имеется также арабская пагинация по тетрадам.

Рукописи XIII века — Sin. ar. 400, Sin. ar. 401 и Sin. ar. 557 исполнены насхом, который нередко встречается в синайских рукописях¹⁵. Между почерком первых двух рукописей наблюдается большое сходство.

¹¹ A. G. Ellis - E. Edwards, A Descriptive List of the Arabic Manuscripts, London, 1912, стр. 70.

¹² Все эти рукописи фиксированы G. Graf-ом, Geschichte der christlichen arabischen Literatur, (Studi e Testi, 118), Bd I, Città del Vaticano, 1944, стр. 520. См. Описание синайских рукописей — Margaret Dunpol Gibson, Catalogue of the Arabic Mss. in the Convent of S. Catharine on Mount Sinai, Studia Sinaitica, III, London, 1894; Aziz Suryal Atiya, The Arabic Manuscripts of Mount Sinai, Baltimore, 1955.

¹³ G. Graf, Geschichte... I, стр. 77—78. Этот почерк D. S. Margoliouth именует «христианским типом» письма, см. Forty-one Facsimiles of Dated Christian Arabic Manuscripts with Text and English Translation by Agnes Smith Lewis and Margaret Dunpol Gibson, Studia Sinaitica, XII, 1907, предисловие D. S. Margoliouth-a, стр. XI.

¹⁴ См. L. Stern, Koptische Grammatik, Lpz., 1880, стр. 131, прим. I, и таблица в конце книги.

¹⁵ Cp. Forty-one Facsimiles of Dated Christian Arabic Manuscripts... Pl. XVIII, XXI.

Рукопись Sin. ar. 423 написана насхом позднего времени. Во всех рукописях отдельные части, в том числе и «Убиение св. отцов в Синае и Раифе», выделены от остальных.

По данным некоторых рукописей можно судить о конкретной дате перевода повести Аммония на арабский язык. Указание на дату перевода содержит колофон арабского переводчика, имеющийся в рукописях: Вг. Mus. ог. 5019 (58 г), Sin. ar. 542 (15 г), Sin. ar. 557 (143v—144г). В колофоне говорится: «приняли мученическую смерть эти святые во времена римского императора безбожника Диоклетиана. И со времени Диоклетиана до перевода этой книги на арабский (прошло) 474 года. Переведена эта книга с греческого на арабский в месяце раб¹ I 155 года по летоисчислению арабов» — شهدوا هاولى القديسين فى زمان دقليطانوس الملك الرومى الكافر ولدقليطانوس مذ مات الى فسر هذا الكتاب بالعربية اربع مائة واربعه وسبعين سنة فسر هذا الكتاب بالعربية من الرومية فى شهر ربيع [اول] سنة خمسة وخمسين ومائة من سنى العرب

Этот колофон и ранее был известен в специальной литературе, но только по британской рукописи. В 1938 г. Хайб Заййāt опубликовал некоторые сведения относительно данного списка и при этом отметил, что часть рукописи, а именно «Убиение святых отцов в Синае и Раифе», была переведена с греческого на арабский в 772 г. В подтверждение сказанного он опубликовал колофон переводчика, но с некоторыми сокращениями. Он издал лишь ту часть колофона, которая содержит указание на дату по хиджре⁶. Однако, как явствует из вышеприведенного текста, помимо этого указания переводчик уточняет время перевода памятника ссылкой на дату смерти Диоклетиана, это и вызывает некоторую путаницу, которую очевидно хотел избежать Хайб Заййāt.

474-й год после смерти Диоклетиана приходится на 787—790 годы, а 155-й год хиджры соответствует 772 году по христианскому летоисчислению. Получается разница между датами на 15—18 лет. На это обстоятельство обратил внимание J. Blau. Он попытался устранить указанное несоответствие между датами и высказал некоторые предложения по этому поводу. Однако

¹⁶ حبيب زيات، الشهداء النصرانية فى الاسلام — Maṣriq. XXXVI, 1938, стр. 462.

его предположения, как он и сам справедливо отмечает, не оказались эффективными¹⁷.

Мы полагаем, что разница в указанных годах несущественная помеха для датировки памятника. Ссылку на Диоклетиана можно объяснить традицией. Диоклетиан, прославившийся своими неоднократными гонениями христиан, стал как бы символом их злоключений. Иногда и последующие гонения-мученичества по психологическим мотивам, независимо от достоверности имеющихся сведений, приписывали его эпохе и летоисчисления увязывали с его именем.

Свидетельство этого мы находим и в исследуемом нами памятнике. В колофоне арабского переводчика сказано, что эти святые приняли мученическую смерть во времена Диоклетиана. Однако это не соответствует истине: как было отмечено выше, описанное истребление св. отцов имело место в 373 году. Исходя из сказанного, нам представляется возможным усомниться в достоверности дат 787—790 гг. и счесть реальной датой перевода текущий для переводчика 772 год.

Видимо, так считали и в ранние столетия. В колофоне рукописи IX—X вв. Sin. ar. 542 датой перевода указывается лишь 155/772 год, другой даты там нет.

Само по себе сведение о переводе повести Аммония на арабский язык в VIII веке, точнее в 772 году, имеет важное значение. Истоки христианско-арабской литературы восходят к VIII веку. Этим столетием предположительно датируют некоторые ранние памятники¹⁸. Следовательно, арабская версия повести Аммония является первым датированным христианско-арабским памятником и подтверждением существования подобной литературы в VIII веке.

По данным рукописей можно также судить о месте их создания. Арабские рукописи повести Аммония южно-палестинского происхождения. Об этом свидетельствует как факт их хранения на Синайской горе¹⁹, так и почерк рукописей²⁰.

¹⁷ J. Blau старается вместо مات «умер» прочесть ملك «стал царствовать», или же слову مات придать переносное значение «отрекся от трона», но в первом случае получается разница между датами на 14 лет, а во втором — на 7 лет, см. J. Blau, *The Emergence and Linguistic Background of Judaeo-Arabic*, Scripta Judaica, V, Oxford, 1965, стр. 5—6.

¹⁸ G. Graf, *Geschichte...* I, стр. 115; J. Blau, указ. соч., стр. 5; A. S. Atiya, указ. каталог, рукопись № 514.

¹⁹ Синайская литературная продукция объединяется в южно-палестинскую христианскую арабскую литературу, см. G. Graf, *Geschichte...* I, стр. 77—78.

²⁰ Некоторое исключение составляет британская рукопись. Она исполне-

Конкретным местом происхождения указанных списков вероятнее всего был монастырь св. Екатерины на Синае. Можно также предложить, что некоторые из них были созданы в лавре св. Саввы, в этом наиболее важном палестинском скриптории. Основанием подобного предположения является хронология палестинских рукописей, история упомянутых скрипториев, и факт существования традиции перевода повести Аммония в лавре св. Саввы, как явствует об этом возникшая в этой лавре грузинская версия.

Лавра св. Саввы и монастырь св. Екатерины, сыгравшие важную роль в истории всей христианской литературы, были главными очагами христианско-арабской письменности палестинского происхождения. Однако интенсивная литературная деятельность арабоязычных христиан в этих скрипториях охватывает разные периоды. Рукописи из лавры св. Саввы датируются VIII—X веками²¹ и в этот ранний период кажется очевидным приоритет лавры св. Саввы по сравнению с Синайской горой. Здесь специально создавались рукописи для Синая, например, ленинградская рукопись 885—886 г. Ар. Н. С. 263 была написана в лавре св. Саввы Дауд-ибн-Сина Антонием Багдадским по просьбе аввы Исака из Синая²². Тот же авва Исаак оплачивает расходы по переписке в лавре св. Саввы другой рукописи 885 г. — Vat. ar. 71²³. В лавре св. Саввы были выполнены ранние переводы из Библии²⁴ и Псалтыря²⁵; тут же были переведены сочинения Кирилла Скифопольского²⁶; в этой лавре начал свою деятельность Теодор Абу Кура²⁷ и т. д.

Синайский скрипторий, вероятно, в более поздние века становится важным центром арабоязычных христиан. Число руко-

на редким и своеобразным почерком, к тому же нет никаких сведений относительно ее первоначального хранения. Тем не менее, следует предположить, что она принадлежит к тому же кругу, где были созданы все остальные рукописи, тем более, что в редакционном отношении она примыкает к некоторым из них.

²¹ H. L. Fleischer, Ueber einen griechisch-arabischen Codex rescriptus der Leipziger Universitäts-Bibliothek, ZDMG, I, 1847, стр. 159 — 160; И. Крачковский, Новозаветный апокриф в арабской рукописи 885—886 года по Р. Хр., Византийский временник, XIV, в. 2—3, 1908, стр. 247, 261; Ang. Mai, Scriptorum veterum nova collectio, t. IV, 2, Romae, 1831, рукопись № 71.

²² И. Крачковский, указ. издание, стр. 261.

²³ Ang. Mai, указ. каталог.

²⁴ G. Graf, Geschichte... I, стр. 126.

²⁵ Там же, стр. 115.

²⁶ Там же, стр. 407.

²⁷ Там же, т. II, стр. 8.

писей здесь возрастает с X века и достигает кульминации в XIII веке. Из 602 синайских рукописей 332 написаны в XIII веке. Это объясняется нашествием монголов, когда благочестивые монахи вынуждены были искать убежище в укромном уголке Синая²⁸.

Кстати, почти аналогичная картина наблюдается по грузинским рукописям, которая дополняет историю деятельности арабоязычных христиан в этих скрипториях. Такое совпадение не случайно. Обусловленная одними и теми же историческими факторами деятельность христианских книжников в этих скрипториях, в том числе грузин и арабоязычных христиан²⁹, характеризовалась почти одновременными спадами и подъемами.

Бурная и плодотворная деятельность грузинских монахов VIII—X вв. в лавре св. Саввы прекращается в 70-х годах X столетия. Нескончаемые опустошительные набеги арабских кочевых племен послужили причиной переселения монахов в более защищенный и тихий Синай. Рукописи также были перенесены и посвящены Синайской горе³⁰. В этих грузинских списках часто встречаются проклятия на арабском языке, адресованные посягателям на рукописи — محروم من يخرج من طور سينا; это, видимо, отголосок страха перед нашествием упомянутых арабских племен.

Продолжателем традиции лавры св. Саввы и важным грузинским скрипторием Синайская гора становится с X века³¹.

На основании этого краткого обзора деятельности христианских книжников в упомянутых скрипториях, мы считаем возможным допустить, что арабские рукописи повести Аммония IX—XI веков Sin. ar. 542 и Br. Mus. or. 5019 были созданы именно в лавре св. Саввы. Здесь же, вероятно, в 772 году была переведена и сама повесть. Рукописи XIII века Sin. ar. 400, Sin. ar. 401 и Sin. ar. 557 переписаны, или даже переведены на Синае. Синайского происхождения и поздняя рукопись — Sin. ar. 423 (1623 г.).

²⁸ A. S. Atya, указ. катал., стр. XXV—XXV.

²⁹ О контактах грузин и арабоязычных христиан в этих скрипториях свидетельствуют арабская пагинация и многочисленные арабские приписки в грузинских рукописях лавры св. Саввы и Синайской горы, арабская азбука, составленная специально для грузин (Sin. georg. 78), а также грузинская пагинация в арабских рукописях (Sin. ar. 542, Sin. ar. 460 и др.).

³⁰ См. К. Кекелидзе, История грузинской литературы, т. I. Тбилиси, 1960, стр. 91, 92 (на груз. языке); Le calendrier Palestino-Géorgien du Sinaiticus 34 (X-e siècle). Edité, traduit et commenté par Gérard Garitte, Bruxelles, 1958, стр. 19.

³¹ К. Кекелидзе, указ. сочинение, стр. 92.

Арабские рукописи повести Аммония, как уже отмечалось выше, содержат разные колофоны. Одна часть рукописей — Bg. Mus. or. 5019, Sin. ar. 542, Sin. ar. 557 — содержит колофон арабского переводчика, а другая часть — Sin. ar. 400, Sin. ar. 401, Sin. ar. 423 — колофон греческого переводчика, который представлен также в палестино-сирийской и славянской версиях. Различия между названными рукописями не ограничиваются колофонами. Между ними наблюдается более существенная разница текстологического характера, обусловленная их разным отношением к исходному греческому тексту. Рукописи второй группы характеризуются более точным, порою даже дословным воспроизведением греческого текста. Рукописи первой группы отличаются более свободной, несколько художественной манерой перевода. В них как бы проявляется творческая инициатива переводчика.

Между текстами этих рукописных групп прослеживаются разночтения различного характера. Встречаются сокращения, прибавления, перефразировка, изменения отдельных деталей. К тому же, все это представлено в таком количестве, что тексты технически не укладываются в один столбец. Исходя из этого, упомянутые разночтения мы считаем редакционными и в арабских рукописях повести Аммония выделяем две редакционные группы, которые обозначаем литерами **С** и **Ч** (древне-грузинскими заглавными буквами А и Б). **С** редакция — первая группа рукописей (Bg. Mus. or. 5019, Sin. ar. 542, Sin. ar. 557), **Ч** редакция — вторая группа (Sin. ar. 400, Sin. ar. 401, Sin. ar. 423).

С греческим текстом тесно увязываются также славянская³² и палестино-сирийская³³ версии. Постольку, эти версии, греческая версия и арабская **Ч** редакция объединяются в одну редакционную группу. От них несколько отличаются арабская **С** редакция и грузинская версия. Грузинская версия обнаруживает очень большое сходство с арабской **С** редакцией. В большинстве случаев разночтения, отличавшие эту арабскую редакцию от греческой версии, засвидетельствованы в грузинском тексте.

³² И. Помяловский подчеркивает большую близость славянского текста с греческим, несмотря на встречающиеся между ними некоторые разночтения, которые он фиксирует в примечаниях; число этих разночтений невелико. См. издание И. Помяловского «Повесть о убиенных св. отцах...», стр. II и примечания к тексту.

³³ В сирийской версии чаще встречаются сокращения, однако нам кажется, что в целом она не отличается от греческого текста в редакционном отношении.

В качестве иллюстрации вышесказанного приведем несколько примеров. В греческом тексте и в арабской $\mathcal{T}$ редакции в связи с упоминанием одного монаха, жертвы нашествия варваров, приводится пространная речь очевидца:

τοῦτω τις ἐμαθήτευσεν Ψῶης ὀνόματι ἐκ τῶν μερῶν Θηβαίδος ὑπάρχων, ὃς καὶ ἀνῶθεν αὐτοῦ ἔμενεν ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα ἑξ, μὴ δὲν τὸ σύνολον παραλλάξας ἐκ τοῦ κανόνος τοῦ γέροντος· ἀλλὰ σφραγίς καὶ ἐκτύπων γεγόμενος τοῦ πατρός αὐτοῦ, ὡς εἰπεῖν, ὧν τε ἑώρακεν, καὶ ὧν ἐδιδάχθη· παρ' ᾧ τινι τὰς ἀρχὰς συνέμεινα, καὶ διὰ τὴν ἀφατον αὐτοῦ σκληραγωγίαν διεχωρίσθη ἐξ αὐτοῦ, μὴ δυνάμενος ὑπενεχεῖν αὐτοῦ τῆς πολιτείας τοὺς τόνους, καὶ τοῦ σώματος τὴν κακουχίαν· ὅστις μετὰ τῶν λοιπῶν σφαγέντων ἐτελεύτηθ' ὑστερον. Καὶ περὶ ἐκάστου αὐτῶν οὕτινος ἀναμνησθῶ, καὶ μείζονα τούτων ἔργα δύναιμαι εἰπεῖν ὅτι ἔωραξεν, καὶ ἐνεδείξατο· ἀλλ' ὅμως πάντα παραλιπὼν, ἐν ἔργον καὶ μόνον μνησθήσομαι· οὐ γὰρ δίκαιον τοιοῦτον φοβερόν καὶ παράδοξον πρᾶγμα σιωπηθῆναι.

102—103

Эта длинная тирада в арабской $\mathcal{T}$ редакции и в грузинской версии очень лаконично резюмирована:

وكان له تلميذ منذ ستة وأربعين سنة
يسكن فوقه قليلا من أهل مريس اسحق
إسوييس وكان ما كان معلمه عليه من
العبادة والصلاح وهو أحد قتلا

$\mathcal{T}$ 4—3, 17

هذا تلميذ انسان يسما بستويس من
نواحي الصعيد موطنه وسكن فوق
قلايته واقام ستة وأربعين سنة لم ينقص
شيا من قانون الشيخ لكنه صار له خاتم
وتمثال كما يقال موضحا الترتيب
الذي ابصره من معلمه لانني اقم
انا معه منذ مبادئ حصولي هناك
ولاجل صعوبة سيرته التي لا توصف
فارقته اذ لم اطق احتمال مصاعب
عيشته وشقا الجسم وما يمكنني ان
اذكر اعمالهم كلهم واتعابهم ونسكهم
واشرح سيرة واحدا فواحدا منهم
لكنني مع هذا اترك الجماعة واصف
امرا واحدا لان ليس من العدل ان
يصمت عن مثل هذا الامر المعجز
والمذهل ويدفع الى النسيان

9 17—12

და ესაუ მას მოწოდებ, რომელი იყო-
ფოლად მის თანა ორმოცდაექუს
წელ. და ზინ იგი მახლობელად სე-
ნადსა ბერისასა, და სახელი მისი
იყო ევსემიოს მერისელი. და იგიცა
შეუღდა გზათა მოძღუერისა თჳსი-
სათა. და იგი იყო ერთი მოკლულ-
თა მათგანი.

8—9

(См. также примеры на страницах 034—035 настоящего издания)³⁴.

Аммоний, которому представилась возможность посетить святые места, хвалу возносит богу:

და ვითხოვდ ღმრთისაგან შეწევ-
ნასა ამისთვის, და მომბაღლა მე ესე
უფალმან ჩუენმან, რომლისაჲ არს
ღიღებაჲ უკუენისამდე.

Ⲯ 11—9, 1

3, 14—16

Эти фразы, в отличие от всех других версий, встречаются лишь в арабской Ⲯ редакции и в грузинской версии (см. стр. 035—036 настоящего издания).

В греческом тексте и в арабской 9 редакции св. отец Павел обращается к удрученной убиением монахов братии с ободряющей речью:

μνημονύσατε, ἀδελφοί μου καὶ
πατέρες, πῶς αἰετ μακαρίζομεν
καθεζόμενοι μετ' ἀλλήλων τοὺς δια-
τὸ ὄνομα αὐτοῦ τὸ ἀγίον μαρτυ-
ρήσαντας ἀγίους, καὶ ἐπεθυμοῦμεν
καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτῶν εὐρεθῆναι.
Ἰδοὺ οὖν, ὦ τέκνα, ὁ κακὸς
ἔφθασεν, καὶ ἡ ἐπιθυμία ἡμῶν
πεπλήρωται, ἵνα μετ' αὐτῶν κατὰ
τὴν ἐπιθυμίαν ὑμῶν διαξήτε εἰς
αἰῶνας αἰῶνων ἐν τῷ μέλλοντι
βίῳ.

اذكروا ياخوة واباي كيف كنا
نطوب دايمًا القديسين ونشتمى ونحن
ان نوجد معهم في الان ياولادي
الوقت قد بلغ وشهوتنا قد كملت
ان نكون معهم كشهوتكم الى دهر
الدهور في العصر المستأف

9 28—27

112—113

Речь св. отца Павла в арабской Ⲯ редакции и в грузинском тексте облачена в иную форму и здесь она звучит более патетично:

اما تذكروا ياخوة حين كنا نقعد
جميعا فنقرأ شهادات القديسين ونعجب
من صبرهم ونقول بعضنا لبعض طوبا
لهاولا الذي منجل المسيح
شهدوا واهرقوا دماهم ودعيوا قديسين

არა გავსოვსა, ძმანო ჩემო სა-
ყუარელნო, რაჟამს - იგი ვსხდით
ერთობით და ვიკითხვიდით წამე-
ბასა წმინდათასა და გვკვრნ მოთ-
მინებდა იგი მათი და ვიტყოდით
ერთიერთას: ნეტარ არიან, რა-
მელნი იგი ქრისტესთვის იწამნეს
და დასთხინეს სისხლნი მათნი!

³⁴ В исследовании при цитировании мы указываем также на соответствующие места в сирийской и славянской версиях по изданиям M. Gibson и И. Помяловского.

وكنّا نشتهى نكون مثلهم فهذا يا ولادى
قد باغ الحين والشهوة قد جت لان
نكون مثلهم ونكون معهم فيما هم
فيه من الخير الذى لا يزول ولا
يتغير

ტ 28—27

და გული გვტუტამენ, თუმცა ვიცევნით
ვითარცა იგინი. და აწ ესეჩა უამბი
მოწვევულ არს, შვლნო, და გუ-
ლის-თქუმაჲ იგი მოახლებულ
არს, რადგან ვიცევნეთ ვითარცა
იგინი და თანა-ზიარ მათა, რო-
მელსა-იგი შინა არიან კეთილსა
წარუვალსა და შეუცვალებელსა.

13, 2—10

(См. стр. 036—040 настоящего издания).

Симптоматичными являются отдельные детали. Встречается разноречивость в употреблении собственных имен между арабской ტ редакцией и остальными версиями, за исключением грузинской. Грузинская версия и арабская ტ редакция в этом отношении абсолютно идентичны, например, ср. ар. سلمون (1, 36), груз. სოლომონ (15, 25—26) и греч. Σαλατῆλ (119), ар. آدم (17, 36), слав. Адам (21); ар. ايسوييس من اهل مريس (17, 2), груз. ევსებოის მერიხელი (9, 1) и греч. Ψόγος... ἐκ τῶν μερῶν Θηβαΐδος (102), ар. تسويس من نواحي الصعيد (17, 1), сир. Sisoēs (20), слав. Моисей (10); ар. خوريب (17, 6), груз. ჯორები (4, 25) и греч. Χοῖρά (91).

Блемии и арабы, истребившие благочестивых монахов, как правило именуются «варварами» в арабской 9 редакция (1, 38; 3, 31; 11, 26), греческой (110, 115, 120, 122), сирийской (31, 8; 33, 9—10; 39, 11) и славянской (5, 18, 22, 23) версиях. Лишь два раза упоминаются «блемии» (греч. 107, 126; сир. 44, 12). Слово «варвары» встречается в заглавии грузинской версии, а на протяжении всего текста «варвары» и «блемии» совершенно не фигурируют ни в грузинской версии, ни в арабской ტ редакция. В соответствующих местах их эквивалентами являются «безбожники» — المنافقون (1, 38; 3, 31; 11, 26) и უღმრთონი (12, 5; 14, 14; 16, 18), «черные» — السودان (16, 40; 18, 40) и შავნი (17, 13; 17, 18); «абашцы» — الحبشى (17, 39; 17, 36) и ჰაბაში, (16, 1; 17, 1), «враги Господа» — أعدا الله (12, 36) и მტერნი იგი ღმრთისანი (15, 30).

В повествовании зачастую прослеживается разница в отдельных деталях, например, в арабской ტ редакция и в грузинской версии, монах посмотрел на брата через «щель дверцы»

(ар. 5 — 2, 18; груз. 9, 10), а в греческой версии и арабской Ψ редакции он смотрит прямо через вход (греч. 103, ар. 3—2, 18). По арабской Σ редакции и грузинскому тексту Иисус Христос творит «большие чудеса» الايات الكبار العظام (9, 1) — საკრებლსა დიდ-დღესა (3, 13), а по греческой версии и арабской Ψ редакции — «Мистерии» μυστήριας (89) — أسرارہ المرهبة (9, 1) и т. д. (см. стр. 044 настоящего издания).

Существенная разница заключается в указании даты убийства св. отцов. Арабская Ψ редакция (15—13, 11), греческая (95, 129) и славянская (27) версии ссылаются на традиционную поминальную дату св. мучеников Синая и Раифа — 14 января³⁵. Однако арабская Σ редакция и грузинская версия отклоняются от этой даты и называют 28 декабря (Σ 16—13, 11; 12—11, 10. груз. 6, 5—6; 18, 29—31)³⁶.

Сходство грузинской версии с арабской Σ редакцией не ограничивается их одинаковым отношением к греческому тексту. В грузинской версии, написанной хорошим языком, все-таки проскальзывает влияние арабского текста редакции Σ . Часто строение грузинских фраз, расстановка членов предложения, отдельные нюансы совпадают с арабским. В большинстве подобных случаев не приходится говорить о нарушении норм грузинского языка, тем не менее частота подобных совпадений, особенно на фоне разночтений в других версиях, становится симптоматичным. К тому же встречаются и явные синтаксические и лексические арабизмы. Например, одна фраза грузинского текста звучит примерно так: «мое не долгое время, как обосновался в Раифе» — ჩემი არა მრავალი წამი არის, ვინახვამ დავემკდრე რაფას (7, 8—9). Объяснить это выражение можно исключительно с помощью арабской фразы: ليس لي زمانا كثير منذ سكنت راية (Σ 5—1, 12). Нетрудно понять, что в данном случае мы имеем дело с калькой неверно истолкованной арабской специфической конструкции. Можно было бы привести еще несколько примеров аналогичного характера.

Засвидетельствованы случаи употребления лексических единиц, несоответствующих конкретному контексту. Эти слу-

³⁵ В арабских Минеях засвидетельствована именно эта дата — Sin. ar. 400 (200r), Sin. ar. 401 (250v), Sin. ar. 423 (390v).

³⁶ Между прочим, эту дату мы встречаем и в сирийской версии, но, в отличие от всех остальных версий, она здесь дается не в повествовании Аммония, а приписана в самом конце после колофона греческого переводчика (53, 14).

чан, т. н. mistranslations, обусловлены полисемантизмом переводимого слова. Например, вместо слова «север», (ср. с греч. *νοτος* — 97 и ар. *الجهة القبلية* — 10, 12), в грузинской версии неожиданно появляется «левый» («левая сторона») — *მარცხენა* (7, 12), что следует объяснить арабским *شمال*, которое встречается в идентичном месте арабской *Т* редакции (12, 12) и объединяет оба указанных понятия — «север» и «левый».

Встречаются также арабизированные формы собственных имен, например, груз. *ჯორჯი* (4, 25) ср. с. ар. *جئري* (16, 6) и греч. *Γεωργίου* (91, 93); груз. *სერგიო* (16, 7) ср. с. ар. *سرجيوس* (16, 36) и греч. *Σέργιος* (221).

Приведенные и аналогичные примеры, с одной стороны, свидетельствуют о существовании двух самостоятельных арабских редакциях, точнее, переводах повести Аммония. Первая редакция (редакция *Т*) была создана в 772 году, вероятно, в лавре св. Саввы. Вторая редакция (редакция *Ч*) — более поздняя; она встречается в синайских рукописях не ранее XIII века. Если принять во внимание интенсивность литературной деятельности арабоязычных христиан в этом столетии на Синае, можно предположить, что эта редакция возникла здесь в XIII веке.

С другой стороны, становится ясным зависимость грузинской версии от первой арабской редакции. Вернее, грузинскую версию следует считать переводом этой арабской редакции 772 года.

Среди арабских рукописей редакции *Т* грузинская версия наибольшее сходство обнаруживает с британской рукописью. Если бы не было хронологического барьера между британским списком X—XI вв. и грузинской версией 864 года, британскую рукопись можно было бы принять за *textus receptus* грузинской версии. Тем не менее, в результате сличения становится очевидным, что этот список стоит ближе чем остальные рукописи к тому арабскому источнику, на основании которого была создана грузинская версия.

В связи с арабскими редакциями может возникнуть один вопрос: является *Т* редакция арабской переработкой известного нам греческого текста, или же она происходит от какой-либо другой, в настоящее время утерянной, греческой рукописи. Мы склонны предположить первое. Несмотря на отсутствие веских доказательств, некоторое основание для подобного предположения, думаем, все-таки имеется.

1. Греческий текст, изданный F. Combefis-ом, сохранился в различных версиях и дошел до нас сирийским палимпсестом

VII века, арабскими рукописями XIII века, славянскими рукописями XIV и более поздних веков и, наконец, арабской рукописью 1623 г. Стало быть, именно этот греческий текст был в обращении во всем христианском мире на протяжении целого ряда веков — начиная с VII и кончая XVII веком. Следовательно, легче допустить, что и переводчик арабской редакции пользовался этим же текстом.

2. В колофоне арабского переводчика привлекает внимание слово **فر** — **فر هذا الكتاب** «переведена была эта книга». В арабском языке слово «перевод» обычно передается другими лексическими единицами: **نقل** и **ترجم**. Именно **نقل** употребляется для передачи этого понятия в колофоне греческого переводчика — **نقلتها الى اليونانية**. **فر** имеет другое значение, а именно «комментировать, интерпретировать». В этом слове как бы подразумевается проявление собственного творческого элемента на основании чужой работы. Учитывая этот нюанс, можно допустить, что употребление арабским переводчиком слова **فر** является не случайным, а подчеркивает свободный характер перевода.

Под конец еще раз хочется вспомнить слова К. Кекелидзе о некоторой переделке греческого текста грузинским переводчиком и внести корректив в его слова: греческий текст «немного переделан» не грузинским, а арабским переводчиком. Грузинский же переводчик, весьма квалифицированный, лишь перенес на свой язык этот «переделанный» арабский текст, возникший в 772 году.

Вместе с исследованием издается арабский текст в двух редакциях (**Т** и **Ч**) по всем известным рукописям повести Аммония. Рукописи обозначаем следующими литерами:

Brit. Mus. or. 5019 — A	Sin. ar. 400 — D
Sin. ar. 542 — B	Sin. ar. 401 — E
Sin. ar. 557 — C	Sin. ar. 423 — F

Для редакции **Т** основной рукописью считаем — Bг. Mus. or. 5019, а для редакции **Ч** — Sin. ar. 400. Разночтения остальных рукописей фиксируем в примечаниях. Разночтения рукописи Sin. ar. 542 указываем с некоторыми пробелами из-за труднотемости текста.

Текст издаем согласно принятому принципу без шлифовки по нормам классического арабского языка. Сохраняем языковые особенности, присущие вообще христианско-арабским памят-

никам, которые представляют важный материал для изучения истории арабского языка³⁷.

От лингвистического анализа рукописей воздерживаемся. Изучение нами этого вопроса кажется излишним после выхода в свет фундаментальной работы J. Blau «Христианская арабская грамматика»³⁸, в которой учтены и ранние рукописи повести Аммония (Sin. ar. 542, Brit. Mus. or. 5019). Однако издание текста с соблюдением языковых особенностей рукописей, отдаленных друг от друга целыми столетиями, думается представит определенный интерес для специалистов.

Для более наглядной иллюстрации взаимоотношений грузинской версии и арабской **С** редакции к изданию прилагается также грузинский текст синайской рукописи — Sin. georg. 32-57-33.

³⁷ см. K. Vollers, *Volkssprache und Schriftsprache im alten Arabien*, Straßburg, 1906, стр. 82; И. Ю. Крачковский, *Избранные сочинения*, т. I, стр. 345; см. также — Ал-Бустан (по синайской рукописи X века), арабский текст с грузинским переводом и исследованием издала Р. В. Гварамия, Тбилиси, 1965, стр. 54—55 (на груз. языке).

³⁸ J. Blau, *A Grammar of Christian Arabic*, Louvain, Fasc. I—1906, Fasc. II, III—1967.

ქართული ტექსტები

(255 v)

ცხოვრებაში წმიდათა და ნეტართა მამათად,
რომელნი მოიხრანს მთასა სინასა და რაითს
ბარბაროსთაგან

ალწერა წმიდაგან ამონიოს

I. მომიქდა ოდესმე გულსა, ძმანო ჩემნო, ღღესა ერთსა, ვჯედ რაჲ სენაკსა ჩემსა, მახლობელად ალექსანდრიასა, ადგილსა, რომელსა ჰრქვან კანოპე, რაჲთა წარვიდე პალესტინედ, რამეთუ ვერ დაუთმობდი ხილვად ქირთა და განს(256)აცდელთა, რომელნი შეემთხუოდეს მარადლ ძმათა ჩემთა ქრისტიანეთა ალექსანდრიას შინა 5 უღმრთოთაგან კერპთ-მსახურთა.

II. და ნეტარი მამაჲ ჩუენი პეტრე, მამად-მთავარი ალექსანდრიასაჲ, ივლტოდა და იმაღლოდა ადგილითი-ადგილად და ვერ შემძლებელ იყო მწყსად სამწყსოსა მისსა¹ განსუენებით, ვითარ-იგი მას უნდა. და კუალად გულმან მითქუა ლოცვად ადგილთა წმიდათა, რაჲთა 10 თაყუანის-ვსცე საფლავსა და აღსადგომელსა ცხოვრების-მომცემელსა და რაჲთა მოვიხილნე ადგილნი, რომელთა შინა უფალი ჩუენი იესუ ქრისტე იქმოდა საკვრველთა დიდ-დიდთა, და ვითხოვდ ღმრთისაგან შეწევნასა ამისთვის, და მომბაღლა² მე ესე უფალმან ჩუენ- 15 მან, რომლისაჲ არს დიდებაჲ უკუენისამდე.

და ვითარცა მივედ ელიად და მოვილოცენ წმიდანი ადგილნი და აღვისრულე ნებაჲ ჩემი, ვითარცა გული მითქუმიდა, მადლი მივეც ქრისტესა, უფალსა ჩემსა, რომელმან განმიმარჯუა ესე ყოფად წყალობითა მისითა. და მერმე კუალად გულმან მითქუა ლოცვად მთასა სინასა და მომცნა მე ღმერთმან. კეთილნი მოყუასნი კაცნი 20 ქრისტიანენი.

III. და ვითარ გამოვედით ელიაჲთ, წარვედით (v) გზასა უდაბნოხასასა³ და მივიწიენით მთასა სინასა მეთრევაშეტესა ღღესა და მოვილოცეთ წმიდაჲ იგი ადგილი. და დავეყვენ მუნ მცირედნი ღღენი,

¹ მისა. ² მომბაღლა. ³ უდაბნოხასასა.

რამათმცა ვიკურთხე წმიდათა მამათაგან და სულიერთა და მოვილე
ლოცვისაგან მათისა. რამეთუ მივიდი მე სენაკებსა მათსა ყოველთა
დღეთა და სარგებელ მეყვის კეთილისაგან სწავლისა მათისა. ხოლო
თავადსა კვრიაკესა სხენელ იგინი სენაკებსა მათსა, გარემო მათსა მას
5 წმიდასა. და რაჟამს მოიწიის შაბათი მწუხრი, შეკრბიან⁴ ეკლესიად
და ერთბამად აღასრულიან ლოცვაჲ კვრიაკისა ღამისაჲ და განთი-
ადისაჲ, და რაჟამს ეზიარნიან, მიიქცის თითოეული მათი სენაკადვე
თვსა მათად.

და იყვნეს იგინი ვითარცა ანგელოზნი ღმრთის მსახურებასა
10 შინა და პირნი მათნი ყვთელ იყვნეს და ქორცნი მათნი დამკნარ მარ-
ხვითა და ღამის თევითა, რეცა ვითარცა უქორცონი, და არარას
ზრუნვიდეს განსასუენებელსა ამის სოფლისასა—არცა ღვნოსა და არ-
ცა ზეთსა, არცა პურსა, არამედ მცირედ დანაკისკუდსა და ხილსა
განკმელსა (257) საჟმრად ქორცთა. ხოლო მამასახლისსა უცნ მცი-
15 რედ პური უცხოთათვს, ლოცვად მომავალთა.

IV. და ვითარ გარდაცდეს მცირედნი დღენი, მოკუდა მთავარი
სარკინოზთაჲ, და დაგუესხნეს ჩუენ ზედა ერი მრავალი უგრძნულად⁵
სარკინოზთაჲ. და რომელნი პოვნეს მათსა გარე მონაზონნი სენაკებ-
სა შინა, მოწყვდნეს; და რომელნი კოშკსა მას შინა იყვნეს მახ-
20 ლობელად ეკლესიასა, და ვითარ აგრძნეს, ივლტოდეს და შევიდეს
კოშკსა მამასახლისსა⁶ თანა წმიდასა ამა თევდოლოსს. კეშმარიტად
მონაჲ იყო იგი ღმრთისაჲ, რამეთუ უმშვდლქს იყო იგი ყოველთა
კაცთა და უსულგრძელქს, ამისთვს უწოდეს მეორქ მოსე.

ხოლო რომელნი იყვნეს მონაზონთაგანნი სერგის წმიდას, ანუ
25 ჯეთრეს, გინა თუ ქორებს, გინა სხუათა ადგილთა და ქევთა, მოწყვდნეს
და მოაწიეს ვიდრე კოშკადმდე. და მცირედლა და მო-მცა ვიდრემე-
ვეკლენით ჩუენცა თვნიერ ყოლადვე წინა-აღდგომისა, გინა სიტყვ-
საცა ერთისა მიგებისა. არამედ მოწყალემან ღმერთმან, რომელმან
არა უგულუბელს-ყვის თხოვაჲ, რომელნი ითხოვედ მისგან ყოვ-
30 ლითა გულითა, აჩუენა თავსა ზედა (V) მის⁷ მთისასა ცეცხლი ფრიად
დიდი, რამეთუ ყოველი იგი მთაჲ კუმოდა, და ცეცხლი იგი აღიწე-
ოდა ვიდრე ცადმდე. ხოლო ვითარ ესე ვიხილეთ, შიშმან და ძწოლა-
მან დიდმან შემბიჟრნა ჩუენ, და დაცევვენით პირთა თვსთა ზედა თა-
ყუანის-ცემად უფლისა და ვევედრებოდეთ, რამთა გჳსნეს კირისა
35 მისგან, რომელსა შინა ვიყვენით.

V. და ვითარცა იხილეს სარკინოზთა მათ ცეცხლი იგი, შეეშინა
შიშითა დიდითა და ივლტოდეს, და ზოგი აქლემებისა მათისაჲ და სა-

⁴ შეკბიან. ⁵ ოგრძნულად. ⁶ მამასახლისსა. ⁷ მის მის. •

ქურველისა მათისაჲ დაყარეს შიშისაგან. და ჩუენ მადლი შევწი-
რეთ უფლისა და გარდამოვედით მიერ კოშკით და ვიწყეთ სლვად
მთასა მას გარემო სენაკებსა მონაზონთასა და ვეძიებდით, ვინ-ძი
მათგანი მოუკლავს. და ეპოვეთ ოცდაათრვამეტი კაცი მოკლული. და
იყო ჭორცთა მათთა⁸ მრავალი წყლულებჲჲ. და არავინ ეპოვეთ, რო- 5
მელმანმცა გვთხრა, თუ ვითარ სახით მოწყვდნეს იგინი, რამეთუ არა-
ვინ დახუდა მათ. და ამით ოცდაათრვამეტაგან ეპოვენით ჯეთრეს
ათორმეტნი. და კუალად ეპოვენით ორნი სხუანი ცოცხალნი, არამედ
იგინი (258) ცა წყლულ⁹ იყვნეს. სახელი ერთისაჲ მის აშბა ესაია და
მეორისაჲ მის აშბა საბა. და დავჴლენით წმიდანი იგი და ვიწყეთ 10
კურნებად წყლულთა მათ წუხილითა დიდითა¹⁰ და ტირილითა მწართა.

ვინმცა იყო გულფიცხელი, გინა უწყალოჲ და არამცა ტიროდა
და წუხდა, ხედვიდა რაჲ კაცთა მათ მოხუცებულთა და ღმრთის-
მსახურებასა შინა დაბერებულთა მარხვითა და ლოცვითა და მრავ-
ლითა მღვძარებითა და ვედრებითა დღმ და ღამმ, ხედვიდა რაჲ 15
მღებარეთა მოკლულთა. რომელსამე თავი მისი ტყავითა ოდენ ეკი-
და ქედსა მისსა¹¹, და სხუაჲ ყოლადვე ორად განკუეთილი იღვა. და
რომელსამე წყლულებათა სიმრავლითა თუალნი წამოცვენებულ იყე-
ნეს, და სხუაჲ ქელით და ფერჯით დაჭრილი იღვა, ვითარცა ქუნდი.
და რაჲსალა განვაგრძობდე სიტყუასა, ძმანო ჩემნო საყუარელნო? 20
ვერვინ შემკლებელ არს მითხრობად, რომელი იხილეს თუალთა ჩემ-
თა, რაჲამს განვიხილედიტ კორცთა წმიდათა მათ მოწამეთასა.

ხოლო აშბა¹² საბა საგონელ იყო, რამეთუ წყლული მისი არა
ეგოდენ ფიცხელ იყო, და ჰმადლობდა ღმერთსა შემთხუევასა მას
ზედა (v) და მწუხარე იყო არა სიკუდილისათჳს მოყუასთა მისთა თა- 25
ნა, და ტიროდა და იგლოვდა და იტყოდა: ვაჲ მე ცოდვილსა ამას,
რომელი არა ღირს ვიქმენ შერაცხად მამათა ჩემთა თანა, რომელნი
მოწყდეს სიყუარულისათჳს უფლისა ჩუენისა¹³ იესუ ქრისტჳსა,
არამედ ვიპოვე მე მეთურთმეტისა ჟამისათა თანა; ვაჲ, მე, რომელმან
ვიხილე ნავთსადგური მეუფისაჲ და ვერ შევედ მას შინა. 30

და ესრტთ ილოცვიდა და იტყოდა: ღმერთო, ყოვლისა მპყრო-
ბელო, შენ, რომელმან ვითარცა ინებე, მოავლინე ძმ შენი მხო-
ლოდ-შობილი ქნისისათჳს შვილთა ადამისთა, შენ, მხოლოო, მოწყ-
ალეო და მაცხოვარო, ნუ განმაშორებ მამათა ჩემთაგან წმიდათა,
რომელნი მოწყდეს სახელისა შენისათჳს, არამედ აღასრულე რიცხჳ 35
წმიდათა შენთა ორმეოცთაჲ ჩემ ცოდვილისაგან წყალობითა შენითა,

⁸ მათა. ⁹ წყლუ. ¹⁰ დიდით. ¹¹ მისა. ¹² აშა. ¹³ ჩ-ნი.

ქრისტე, ღმერთო ჩემო, რამეთუ შენ შეგიდგე და შეგიყუარე სიყრ-
მით ჩემთგან. ესრეთ იტყოდა ყოვლითა გულითა თვსითა. და შეის-
მინა მისი ღმერთმან და შეიწყნარა კეთილი გულს-მოდგინებაჲ მისი და
შეივდრა სული მისი ღლესა მეოთხესა შემდგომად მოწყუელისა¹⁴
5 მათ წმიდათაჲსა. და აღასრუ (259) ლა ღმერთმან მის მიერ რიცხვ
მათი რიცხვსაებრ წმიდათა¹⁵ ორმოცთაჲსა. და იყო მოწყუელაჲ¹⁶
მათი ოცდარვაჲსა ღეცებერძასა, შემდგომად ქრისტიშობისა სამითა
ღლითა.

VI. და ვიდრე ჩუენ ამასლა შინა ვიყვენით და მწუხარებაჲ სულ-
10 თა ჩუენთაჲ და ცრემლი თუალთა ჩუენთაჲ¹⁷ წმიდათა მათთჳს, და
აჰა ესერა მოიწია ჩუენდა კაცი ისმაელის შვილთაგანი და გვთხრა
ჩუენ, ვითარმედ: ჰაბაშნი გამოვიდეს ზღუასა¹⁸ მეწამულსა და მოკ-
ლეს ყოველი, ვინცა იყო მონაზონთაგანი რამთს.

და შორის რაითსა და შორის მთასა სინასა არს ორის ღლის სა-
15 ვალი¹⁹, პირსა ზღვსა მეწამულისასა, სადა-იგი არს ათორმეტი წყა-
როჲ და სამეოცდაათი დანაკისკული, ვითარცა წიგნი იტყჳს*, —ხო-
ლო ღლეს დანაკისკული მრავალ არს, — და ვჰკითხეთ კაცსა მას: ვი-
თარ სახით მოწყვდნეს? ანუ რავდენი მოკლეს? და რაჟამს მოიკლ-
ნეს? და მან თქუა: არა ვიცი, არამედ მესმა, ვითარმედ მონაზონნი,
20 რომელნი იყვნეს რაითს, მოისრნეს. და სხუანი მოვიდეს ორნი და
კულალდ ესრევე გვთხრეს.

¹⁴ მოწყუელისა. ¹⁵ წმიდა. ¹⁶ მოწყუელაჲ. ¹⁷ ჩუენთა. ¹⁸ ზღუასა. ¹⁹ სა-
ვანე. სინური მრავალთაჲს გამოცემულ ტექსტში ა. შანიძეს დატოვებული აქვს
„სავანე“. იგი აღნიშნავს: „სავანის“ ერთი მნიშვნელობა თავდაპირველად უნდა ყო-
ფილაყო საღვურთი ღილ შარავნაზე, სადაც მოგზაურნი დაივანებდნენ, აქედან შემდეგ
ღისტანცია საღვურებს შორის და, უკანასკნელ, საზოგადოდ მანძილი. ამიტომ ჩვენი
ძეგლის „ორი ღლის სავანე“, თუ იგი შეცდომა არ არის, იგივე უნდა იყოს, რაც „ორი
ღლის გზა, ორი ღლის მანძილი“ (გვ. 331). არაბული ტექსტი გვაფიქრებინებს, რომ
ამ ადგილას შეცდომაა. ყველა არაბულ ხელნაწერში „სავანის“ შესატყვისად
გვხვდება سيرة, რომლის მნიშვნელობაა სწორედ „მანძილი, გზა“. მაგრამ უფრო ზუს-
ტად ქართულში იგი გადმოიცემა სიტყვით „სავალი“, ვინაიდან ნაწარმოებია سار-„სელა“
ზმნისაგან. „სავალის“ მნიშვნელობით აქვს سيرة განმარტებული გ. წერეთელს (ქარ-
თულ-არაბული ლექსიკონი, თბილისი, 1951) და ასევე უნდა გადმოსულიყო იგი ქარ-
თულ ტექსტში, მით უფრო, რომ ამ სიტყვის შემცველი ქართულ-არაბული ფრა-
ზები იდენტურია: „და შორის რაითსა და შორის მთასა სინასა არს ორის ღლის
სავანე“ — وراية من الطور سينا سيرة يومين „შდრ. ბერძნ. „ის ადგილი დაშორებულია
ჩუენგან ორი ღლის მანძილით“ διερχεν δε αφ' ημων ο τσπιδς ημερων δυο διεσθημα
(გვ. 96). ამასთანავე, ათონურ ხელნაწერში გვხვდება არა „სავანე“, არამედ „სავალი“
(კიმენი, I, გვ. 31). * გამოსლ. 15, 27.

და შემდგომად მცირეთა დღეთა მოგვქდა მონაზონი, რაითსა მონაზონთაგანი, (v) რაათამცა იყოფოდა მთასა სინასა, რამეთუ რა-
ითი მოოქრდა და მონაზონნი მოისრნეს. და ვითარ ესა მისთვის ამა
თვედოლის, მამასახლისსა²⁰ სინისასა, და შეიწყნარა იგი სიხარულით.
და ჩუენ ვევედრენით მონაზონსა მას რაითით მოსრულსა, რაათამცა
გვთხრა, ვითარ მოისრნეს მამანი, ანუ ოდეს მოისრნეს, გინა თუ
რავდენი მოისრა მათგანი, გინა იგი ვითარ განერა მტერთა მათგან.

ხოლო მან იწყო სიტყუად ჩუენდამო და იტყოდა, რამეთუ: ჩე-
მი არა მრავალი²¹ ეამი არს, ვინაჲთგან დავემკვდრე რაითს, გარნა
ოცი ოდენ წელიწადი. არამედ სხუანი არიან მუნ მრავლით ეამით-
გან, რომელთაჲმე ორმოცი წელი არს და რომელთაჲმე მცირედ უმ-
ცრო. და ადგილი²² იგი უდაბნოჲ არს, ჰამოჲ და ვაკე; მარცხენით
კერძო გრძელი არს, ხოლო სივრცე მისი არს ვითარ ათორმეტი მი-
ლიონი; და აღმოსავალით მისა მთაჲ მოსდგამს, ვითარცა კედელი
და, რომელმან არა იცინ, ჰგონიედ, ვითარმედ უდაბნოჲ არს ყოვე-
ლად მიუვალი; და დასავალით მისა არს ზღუაჲ მეწამული ვიდრე და-
სასრულადმდე ქუეყანისა. ვითარ იტყვან, ამის ზღვსა მეწამულისა-
გან (260) გამოვალს ათორმეტი წყაროჲ და მოჰრწყავს²³ იგი ფრი-
ადსა ფინიკოვანსა. და მახლობელად მისა არს ჯურღმული, რომელი
მოჰრწყავს სხუასა ფინიკოვანსა და ზღუადვე შთავალს იგი.

და მას ფინიკოვანსა შინა იყოფოდეს უმრავლესნი მონაზონნი,
ვითარცა იტყვს პაელე მოციქული, ქუაბთა და მათა და ნაპრალთა
ქუეყანისათა*. და ეკლესიაჲ მათი, რომელსა შინა შეკრბიან დღესა
კვრიაყესა, იყო მთისა მის ძირსა. და იყვნეს იგინი ქეშმარიტ ზე-
ცისა კაცნი და ქუეყანისა ანგელოზნი; შეურაცხყვნეს კორცნი
მათნი, ვითარცა არა მათნი და არა ერთი სახე იყო ღმრთის მსახუ-
რებაჲ იგი მათი, არამედ მრავალ-სახე. იმარხვიდეს იგინი მცნება-
თა ღმრთისათა, რომელი ამცნო მათ, რომელი ყურსა არა ესმის და
ენაჲ ვერ შემძლებელ არს მითხრობად მას, რომელსა-იგი შინა იყ-
ვნეს ღმრთის მსახურებასა. ხოლო მე გაუწყო მცირედი ერთისა გინა
ორისა მათგანისაჲ, რაათა ესრეტ უწყოდით უაღრმესი იგი, რომელსა
ზედა იყვნეს.

VII. იყო მუნ მონაზონი, რომელსა ერქუა ამაჲ მოსე ფარანე-
ლი, მისვე ქუეყანისაჲ. და მონაზონ ქმნულ იყო იგი (v) სიყრმით მი-
სითგან და დაეყო სამეოცდაათეამეტი წელი ქუაბსა შინა მთასა მას,
მახლობელად ეკლესიასა. და ქეშმარიტად იყო იგი მეორე ელია. ყო-
ველსა, რასაცა ითხოვდა, მოსცემდა მას უფალი. და მრავალნი კურ-

²⁰ მამასახლისა. ²¹ მრავალი ²² ადგილი. ²³ მოჰრწყავს. * ებრ. 11, 38.

ნებანი ეყვნეს ღმერთსა ჯელითა მისითა. და მიეცა ჯელმწიფებაჲ სულთა ზედა არაწმიდათა. და ჯელითა მისითა ქრისტიანე იქმნეს მრავალნი ფარანელნი, რომელნი მას ქუეყანასა დამკვდრებულ იყვნეს, რამეთუ ხედვიდეს საკვრელთა²⁴, რომელთა ღმერთი იქმოდა
5 ჯელითა მისითა. და ჯანუკვრდებინ და პრწმენა უფალი ჩუენი იესუ ქრისტჳ და მოვიდოდეს კათოლიკე ეკლესიად და ნათელ-იღებდეს. და მრავალნი მათგანნი განკურნა ღმერთმან ჯელითა ამბა მოსტსითა ეშმაკეულნი.

და ვინამთგან მარტო ქმნულ იყო იგი ქუაბსა მას შინა, არა
10 ეკამა პური. და საკმალად მისა იყო მცირედ დანაკისკული და სასუმლად მისა წყალი საწყაულით და სამოსლად მისა იყო ზებენისაჲ, რომელ არს ფინიქისა რტოთა ძირსა ბადის სახჳ. ხოლო უფროჲს ყოველთასა უყუარდა დაყუდებჲ. და ძილი მისი იყო შემდგომად ცისკრისა გალობისა. ხოლო მარხვათა ყოლადეე ა(261)რავის
15 ზრახვენ, არცა განადის კარი ქუაბისაჲ ვიდრე დიდად ხუთშაბათადმდე. და დღეთა მარხვისათა შეიტანის მის თანა დანაკისკული რიცხვთ ოცი და ქსესტი ერთი წყალი. და მრავალ გზის ყოლადეე არა იხილის გემოჲცა მისგან ვიდრე კარისა განღებადმდე, ვითარ-ესე გუთხრა მოწაფემან მისმან.

20 და დღეთა მარხვისათა მოჰგუარეს მას კაცი ეშმაკეული ფარანით, — და სახელი მისი ობდიანოზ, მთავარი იყო იგი ყოვლისა ერთსა მისისაჲ, — რამათმცა ულოცა მას და განიკურნა. და ვითარ მიიწინეს²⁵ მახლობელად ქუაბისა მისისა, შეიპყრა იგი ეშმაკმან და შეაშთობდა მას. და იწყო ღალადებად ჯმითა მალლითა და იტყოდა:
25 ვაჲ ჩემდა ბერისა ამისგან მედგრისა, რამეთუ ვერ შეუძლე ქამსაცა ერთსა მოცუენებად მისა ლოცვისაგან. და ვითარ ესე თქუა, განვიდა მისგან ეშმაკი იგი, და მყის განიკურნა ობდიანოზ და პრწმენა უფალი ჩუენი იესუ ქრისტჳ და ყოველნი, რომელნი იყვნეს მის თანა პირველ ნათლის-ღებისა, და წარვიდეს სახილ თვსა და ჰჰადლობდეს ღმერთსა და მონასა მისსა²⁶ ამბა მოსეს. ხოლო ესე იქმნა თვნიერ
30 ხილვისა (V) მისისა, გინა სიტყვსაცა მიგებისა, რამეთუ არავინ იხილის მან დღეთა მათ მარხვისათა.

და სხუათაცა მრავალთა სასწაულთა იტყვედ მისთვის, რომელთა აწ ვერ შემძლებელ ვარ მითხრობად სიმრავლითა მათითა. და
35 ესუა მას მოწაფჳ, რომელი იყოფოდა მის თანა ორმოცდაექუს წელ. და ზინ იგი მახლობელად სენაკსა ბერისასა, და სახელი მისი

²⁴ საკვრელთა. ²⁵ მიიწინეს. ²⁶ მისა.

იყო ევსებეოს მერისელი. და იგიცა შეუდგა გზათა მოძღურისა
თქსისათა²⁷. და იგი იყო ერთი მოკლულთა მათგანი.

VIII. და კუალად მონაზონი იყო, სახელი ერქუა ამბა იოსებ
ჰაღელი. და მასვე მთასა იყოფოდა იგი, შორს წყლისაგან ორსა მი-
ლიონსა. და ბრძენ იყო იგი და სწავლულ ყოვლითა საქმითა, და 5
ღმერთი იყო მის თანა. და დაყო უდაბნოსა მას ოცდაათი წელი. და
აქუნდა მას მოწაფჳ მახლობელად მისა.

და მოუქდა მას ერთი მონაზონთაგანი კითხვად რაჲსმე მისგან
და სწავლად. და ვითარ დაჰრეკა კარსა მისსა²⁸, არაჲ მიუგო მას ბერ-
მან. ხოლო მან შეხედნა მას განპებულისაგან კარისა და იხილა იგი 10
ყოლადვე თავითგან ვიდრე ფერჯადმდე ვითარცა ცეცხლი მოტყინა-
რჳ, დგა რაჲ იგი ლოცვასა (262) თქსსა²⁹. და შეეშინა მას და
დაეცა ვითარცა მკუდარი და იღვა მას ადგილსა მრავალ ჟამ. ხოლო
წმიდაჲ იგი უცალო იყო ლოცვასა თქსსა³⁰ და ზრახვასა უფლისა
თქსისასა და ვერაჲ აგრძნა. 15

და შემდგომად მრავლისა ჟამისა მოიქცა წმიდაჲ იგი პირველი-
საებრვე სახისა, და კუალად ჰრეკა მონაზონმან მან. და განულო მას
ამბა იოსებ ჰაღელმან და ჰკითხა მას: ოდეს მოხუედ აქა? ჰრქუა
მას ძმამან მან: უწინარჳს ხუთ ჟამისა, არამედ რაჲთა არა შეგაწყი-
ნო, არა ვჰრეკე კარსა შენსა, გარნა აწლა ოდენ. 20

მაშინ გულისხმა-ყო ბერმან, ვითარმედ ღმერთმან გამოუცხადა
ძმასა მას საქმჳ მისი და არარაჲ უთხრა მისგანი, არამედ ყოველი,
რაჲცა ჰკითხა მას, გინა ითხოვა მისგან, არარაჲ დააყენა წმიდამან
მან და განკურნა სული მისი გულის-სიტყუათა მათგან, რომელნი
უთხრნა მას, და წარავლინა იგი მშვედობით. 25

და ამისა შემდგომად შეეშინა წმიდასა მას, ნუუქუე აწყინებდენ
მას კაცნი, და ილოცა ღმრთისა მიმართ, რაჲთა დაფაროს საქმჳ მისი.
და არლარავის ერუენებოდა იგი მიერ ღლითგან.

IX. და მივიდა ძიებად მისა ამბა გელასი, მოწაფჳ მისი, ყოველ-
თა (V) ადგილთა და არა პოვა იგი. და დაჲდა იგი სენაკსა მისსა³¹ და 30
მწუხარე იყო იგი განშორებისათჳს მოძღურისა თქსისა. და შემდგო-
მად ექუსისა წლისა მეცხრესა ოდენ ჟამსა ღლისასა ჰრეკა კაცმან
ვინმე კარსა სენაკისა მისისასა. და განვიდა ამბა გელასი და პოვა მოძღუ-
არი იგი თჳსი მღვდმარჳ კარსა ზედა. და დაუკვრდა ფრიალ და ჰგონებ-
და, ნუუქუე ეშმაკი ეჩუენა მას ხატითა მოძღურისა თქსისაჲთა. და 35
ჰრქუა: ვყოთ ლოცვაჲ. მაშინ ყო ლოცვაჲ ბერმან, და შეიწყნარა იგი

27 თქსათა. 28 მისა. 29 თქსისა. 30 თქსა. 31 მისა.

მოწაფემან თვსმან სიხარულით, და შეიტყბნეს ივინი და ამბორს-უყ-
ვეს ურთიერთას მშვდობით და აიწმიდით.

მაშინ პრქუა ბერმან მოწაფესა თვსსა:³² კეთილად ჰყავ, შვილო
ჩემო, რამეთუ ყოვლისა პირველად ლოცვაჲ ითხოვე, რამეთუ საფრ-
5 ქენი ეშმაკისანი მრავალ არიან. პრქუა მას მოწაფემან მისმან: რაჲ-
სათვს, მამაო, განეშორე ძმათაგან შენთა და დაუტრევე შვილო შენი
ოხლად მწუხარებასა შინა შენთვს? მიუგო მას ბერმან: მე თქუენგა-
ნი არავინ მხედვიდა, ვითარცა-იგი ღმერთმან იცის, ხოლო მე არა-
ვიდრე მისრულ ვარ აღგილისა ამისგან და არცა (263) კიდევ-ქმნულ
10 ვარ ზიარებისაგან მამათა თანა ეკლესიას ჯორცსა და სისხლსა უფ-
ლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესსა. მაშინ დაუკვრდა მოწაფესა მისსა³³,
ვითარ-იგი შევიდოდა და გამოვიდოდა, და არავინ მამათაგანი ხელ-
ვიდა მას.

კუალად პრქუა მოწაფემან: და აწ რაჲსათვს მოხუედ მონისა შე-
15 ნისა? მიუგო ბერმან და პრქუა მას: ღლეს მიგიცვალეზი ჯორცთა
ამათგან უბადრუკთა უფლისა ჩემისა და ვინებე, რაჲთამცა შენ დაჰ-
მარხენ ივინი, ვითარცა გინდეს, და მისცნე ქუეყანასა მისნივე იგი. და
ფრად ამცნებდა მოწაფესა თვსსა³⁴ და ეტყოდა სარგებელისათვს
სულისა და მოლოდებისათვს კეთილისა ბერმისა საუკუნოჲსა. და გა-
20 ნირთხა თავით თვსით აღმოსავალით კერძო და დაიწყებანა ჳელნი და
ფერკნი თვსნი და შეისუენა და სული თვსი შეჰვედრა ჳელთა დამ-
ბადებელისა თვსისათა.

მაშინ სრბით გამოვიდა მოწაფე მისი და უთხრა მამათა. ხოლო
ივინი მწრაფლ მოვიდეს ერთბამდ ჟამობითა. და ჳელთა მათთა
25 აჳენდა რტოეზი ბაჲაჲსაჲ, და წარიღეს ჳუჲამი მისი ეკლესიად. (V)
და პირი მისი ბრწყინვიდა ვითარცა მზე. და ვითარცა ყოველნი ერთ-
ბამდ იკურთხნეს მისგან, დაჰფლეს იგი მამათა თანა.

X. და სხუაჲცა ეგევითარი არს ჩემ თანა, რომლისაჲ მინდა უწ-
ყებად თქუენდა მუნ მყოფთა მათთჳს³⁵ მონაზონთა და რომელთა-
30 იგი საკვრველთა იქმოდა ღმერთი ჳელითა მათითა, არამედ გხედავ
თქუენ, რამეთუ გნებავს სმენად, ვითარ-იგი მოისრნეს მამანი და
ვითარ მოიწინეს მტერნი მათ ზედა. და მე წარმოვითხრა თქუენ
ყოველივე.

რამეთუ ესრჱთ სრულ იყვნეს წმიდანი იგი ყოველსა შინა საქ-
35 მესა მათსა და გლახაკ ღმრთისათვს, არარას მოიგებდეს ამის საწუთ-
როჲსა საქმეთაგანსა. და იყვნეს კაცნი მის ქუეყანისანი, რომელნი
მოართუმიდეს მათ იფქლსა ეგკპრით და წარიღებდეს ჳელთ-საქმარ-

³² თვსა. ³³ მისა. ³⁴ თვსა. ³⁵ მათვს.

სა მათსა ნაცვალად მისა. არამედ უფროჲსლა საქმარ მათა იყო ლოც-
ვაჲ და მარხვაჲ, და ყოველი სასოებაჲ მათი იყო ქრისტესა. და
იყვნეს იგინი რიცხვთ ორმოცდასამ. თითოეული მათი მარტოჲ სე-
ნაკსა იყოფვიან, და არაჲინ უწყონ, რასა- იგი იქმნ, გარნა უფალმან
დამბადებელმან მისმან, რომელმან უწყნის დაფარულნი.

5

XI. (264) და ვითარ-იგი ჩუენ ესრჳთ ვიყოფოდეთ, მოგვკ-
დეს ჩუენ ორნი კაცნი ჭალაქისა ერთისაგან, რომელი არს ზღუასა
შინა, აბაშთა კერძო, მცირეთა ძელთა ზედა და გვთხრეს, ვითარმედ:
კრებული დიდი ჰაბაშთაჲ მოიწია პირსა ზღვსასა და პოვეს ნავი ნავე-
ბისაგან ჰაფლელთაჲსაჲ და შეიპყრეს იგი და ეგულეზოდა აღსლვაჲ
მას შინა და წარსლვაჲ კულიზმად. და გურქუეს ჩუენ: შოგუყვანენით
კულიზმად და არაჲინ თქუენგანი მოვკლათ. ხოლო ჩუენ უქადეთ მათ,
რამთაშუა განვერენით მათგან. და ეჭვონებდით ჩუენ მოსლვასა ქარისა-
სა და წარვიდოდეთ მათ თანა.

10

არამედ ინება ღმერთმან კსნაჲ ჩუენი, ვიელტოდეთ ღამით ამით
ძელითა და მოვედით თქუენდა და დაუტევენით იგინი ნავისა მის
უფალთა თანა ზღუასა შინა. ხოლო ჩუენ გეტყვთ თქუენ: ეკრძაღე-
ნით მცირედთა დღეთა, ნუუკუე მოვიდენ და მოგსრნენ თქუენ, რა-
მეთუ კაცნი მელგარნი არიან იგინი. ხოლო არს რიცხვ მათი ვითარ სა-
მას კაც.

20

და ჩუენ ცყავთ ეგრჳთ და მსტუარი დაჟადგინეთ კიდესა ზღვსა-
სა, რამთა ოდეს იხილოს ნავი მომავალი, გვთხრას ჩუენ. და ვილო-
ცევდით ღმრთისა მიმართ, რამთა უმჯობესი გამოგვრჩიოს (V) და ნე-
ბაჲ მისი იყოს ჩუენ ზედა.

XII. და ვითარ იყო ხვალისაგან მიმწუხრი, ვიხილეთ ნავი მო-
მავალი ჩუენ კერძო. და რომელნი იყვნეს ჩუენ თანა ერისა კაცნი
ფარანელნი, განეზადნეს ბრძოლად დედა-წულისა მათისათჳს და ხუას-
თაგისა მათისათჳს, ხოლო ჩუენ, მონაზონნი, მივიელტოდეთ ეკლესიად.
და იყვნეს ფარანელნი იგი ორას ოდენ კაც და შეკრებულ იყვნეს იგინი
მთასა მას ზედა ბრძოლად. ხოლო ეკლესიაჲ, შეზღუდვილ იყო. და იყო
სიმაღლჳ ზღუდისაჲ მის ვითარ ორ კაც ოდენ. და დაჰჳჳმენით³⁵ ჩუენ
კარნი წინაშე ჩუენსა.

30

და ვითარ მოიწინეს³⁶ იგინი ჳმელად, დადგეს; და მენავენი იგი
წინა-უძლოდეს. და დაყვეს ღამჳ იგი ძირსა მის მთისასა, მახლო-
ბელად წყაროებისა. და ვითარ განთენა, შეკრნეს მენავენი იგი და
დაუბრევნეს იგი[ნი] მას ადგილსა. და ერთი მენავეთა მათგანი დაუბრევს
მცველად ნავისა მის, რამეთუ მარტოჲ ვერ ავლინებდა ნავსა. ხოლო

35

³⁵ დაჰჳჳმენით. ³⁶ მოიწინეს.

ერთი ჰაბაშთა მათგანი დაუტევეს მის თანა და მერმე მოიმართეს წყაროებად. და ემთხვნეს მათ ფარანელნი იგი ბრძოლად.

- და იყო ბრძოლა მახლობელად წყაროებისა, გუერდით კერძო გორსა. და ესროდეს იგინი ურთიერთას ისრითა. და ისარი იგი კლე-
5 და ორკერძოვთვე კაცებსა (265). ხოლო უღმრთონი იგი, რამეთუ უმ-
რავლეს იყვნეს და ჩუეულ ბრძოლასა, სძლეს ფარანელთა მათ და
მოწყუდეს მათგანი ასორმეოცდამდე კაცი. და სხუანი ივლტოდეს
მთით კერძო, ვითარცა ვინ შემძლებელ იყო განრინებად თავისა თვსი-
10 სა, ხოლო უღმრთოთა მათ წარტყუენეს ყრმები და დედები მათ თანა.
და მისა შემდგომად მოგვცდეს ჩუენ შეზღუდვილსა მას, ვითარ-
ცა მკეცნი მძვინვარენი რბიოდეს და ჯმობდეს ჯმითა მალლითა და
უშუერიითა³⁷ და ჰგონებდეს, ვითარმედ პოონ ჩუენ თანა საფასჲ და-
მალული. და ვითარ მოიციეს კარი იგი, იწყეს ქადებად ჩუენდა მო-
მართ. ხოლო ჩუენ ვითარ გუესმა ჯმა მათი, დამეცა ჩუენ ზედა ში-
15 ში დიდი. არა უწყოდეთ, რამეცა-იგი ვყავთ, გარნა ღმრთისა მივი-
ვლტოდეთ ლოცვითა და ცრემლითა და გულითა მწუხარითა. და რო-
მელნიმე ჩუენგანნი კადნიერ იყვნეს სიკუდილსა ზედა მხიარულითა
გულითა, და ზოგნი — მწუხარე და შემეუსრვილ გულითა, და ზოგ-
ნი ილოცვიდეს და ჰმადლობდეს ღმერთსა, და ზოგნი ერთიერთსა
20 ნუგეშინის-სცემდეს.

- XIII. მაშინ აღდგა მამა და წინამძღუარი ჩუენი წმიდა პავლე
შორის ეკლესიასა და თქუა: ისმინეთ, ძმანო ჩემნო და მამანო, (v)
ჩემ შეურაცხისაგან და ცოდვილისა. აქუენ უწყით ყოველთა, რამე-
თუ უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესთვის შეკრებულ ვიყვენით ყო-
25 ველნი ამას აღგილსა და მოგუეცალა საწუთრომსა ამისგან საცთუ-
რისა და მოსრულ ვიყვენით უქმსა ამას უდაბნოსა და საშინელსა,
რამთამცა აღვიღეთ უღელი ქრისტესი ქედთა ჩუენთა ცოდვილთა
ამთ შიმშილითა და წყურილითა და სიგლახაკითა ფიცხლითა და
მწუხარებითა სოფელსა ამას და შეურაცხ-ვყავთ ყოველი, რაჲ არს
30 მას შინა, რაჲთა სასუფეველი ცათაჲ შევიძინოთ, რომელი აღუთქუა
ღმერთმან მოყუარეთა თვსთა. და აჲ არარაჲ იყოფის თვნიერ ბრძა-
ნებისა მისისა და არარაჲ მოიწევის ჩუენ ზედა საქმჲ სოფელსა და
არცა ჟამსა ამას, გარნა რომელი მას უნდეს, შეგუეწიოს ჩუენ მცი-
რესა ჟამსა ცხორებისა ამის ამოფასასა და მის თანა მიგვყვანნეს
35 ჩუენ.

და აჲ ჭერ-არს ჩუენდა, რაჲთა გვხაროდის და მხიარულ ვიყ-
ვნეთ მისა მიმართ და ვჰმადლობდეთ და არა სულმოკლე ვიქმნეთ.

³⁷ უშუერიითა.

რამე უტკბილესს არს ხილვასა პირისა მისისასა და თაყუანის-ცემად
დიდებასა მისსა!³⁸ არა გაქსოვსა, ძმანო ჩემო საყუარელნო, რა-
ჟამს-იგი ვსხდით ერთო (266) ბით და ვიკითხვიდით წამებასა წმი-
დათასა და გკვკრნ მოთმინებაჲ იგი მათი და ვიტყოდით ურთიერ-
თას: ნეტარ არიან, რომელნი-იგი ქრისტესთვის იწაჰნეს და დასთხი- 5
ნეს!³⁹ სისხლნი მათნი! და გული გვთქუამნ⁴⁰, თუმცა ვიყვენით ვითარცა
იგინი. და აწ ესერა ჟამი მოწიგნულ არს, შვილნო, და გულის თქუმაჲ
იგი მოახლებულ არს, რამთა ვიყვენით ვითარცა იგინი და თანა-ზიარ
მათა, რომელსა-იგი შინა არიან კეთილსა წარუვალსა და შეუცვალე- 10
ბელსა. და აწ ნუ ჰყვიით და ნუცა გეშინის და ნუცა რას იკმთ შეუშ-
გავსებელსა თქუენსა, არამედ ყოველითა ძალითა ჩუენითა შევიმოსოთ
ძალი ქრისტესი და დაუთმოთ სიკუდილსა⁴¹ შეწევნითა მისითა, რამ-
თა შეგვწყნარნეს სასუფეველსა მისსა⁴².

და მათ ყოველთა მიუგეს ერთბამად და თქუეს: ვითარცა სთქუ,
ეგრეცა ვყოთ. რამსა ვივლტოდით ყოველისავეთვს? რომელი მომცა 15
უფალმან სასუმელი ცხოვრებისაჲ, მოვიდოთ და სახელსა უფლისასა
ვხადოთ, ვითარცა საღმუნნი დაეთთისი იტყვს*.

და ვითარ ესმა ესე მათგან, მოიქცა საკურთხეველად აღმოსავალით
კერძო და განიპყრნა კელნი თვსნი ზეცად და თქუა: ღმერთო და
უფალო ჩუენო იესუ ქრისტე, მეუფეო ყოველთაო და (V) ღმერთო 20
ყოველთაო, შენ ხარ სასოჲ ჩუენი და შემწე ჩუენი და ნუ დაივიწ-
ყებ მონათა შენთა, არამედ მოიკსენე შრომაჲ ჩუენი და მოგუეც
ძალი ჟამსა ამას კირისასა და შეიწირენ სულნი ჩუენნი, ვითარცა
მსხუერპლნი წინაშე შენსა, რამეთუ შენდა შუენის დიდებაჲ და პა-
ტივი თანა მამით და სულით წმიდითურთ უკუნითი უკუნისამდე. 25
მიუგეს ყოველთა ერთობით და თქუეს: ამენ.

და ვითარცა მათ თქუეს ამენი, მოიწია კმაჲ ზეცით საკურთხე-
ველით გამო, რომელი იტყოდა: მოვედით ჩემდა ყოველნი, გამო-
ჩეულნო და შეწირულნო, და მე განგისუენო თქუენ შრომათაგან
ამის სოფლისათა სასუფეველსა ჩემსა. და ვითარ ესე კმაჲ გუესმა, 30
ყოველთა შეგუეშინა და ძწოლამან დიდმან შეგვკყრნა, რამეთუ
სული, ვითარცა თქუა ქრისტემან სახარებასა შინა, გულს-მოდგინე
არს, ხოლო ჯორცნი — უძლურ.*⁴³ და მერმე ერთობით აღვიმადღეთ
კმაჲ ჩუენი ღმრთისა მიმართ და წარვიწირენით თავნი ჩუენნი ცხოვ-
რებისაგან.

35

³⁸ მისა. ³⁹ დასთხინნეს. ⁴⁰ გითქუამნ. ⁴¹ ზოჯუდილსა. ⁴² მისა. * უსალ.
115, 3—4. ** მათ. 26, 41; მარკ. 14, 38.

XIV. ხოლო უღმრთოთა მათ მოიღეს ძელი გრძელოვანი და შემოაყრდნეს კედელსა და მიერ აღმოკდეს და განუღეს კარი მოყუ-
 ასთა თჳსთა. და არაჲნი ჩუენგანი წინა-აღუდგა. ხოლო იგინი⁴¹ შე-
 მოვიდეს (267) ვითარცა მკეცნი ბოროტნი და აღმოეჭადა მახვლები
 5 მათი. და შეიპყრეს პირველად რომელი მოხუდა, სახელით იერემია,
 მჭდომარჱ კარსა ზედა ეკლესიისასა, და ჰრქუეს: გვჩუენე ჩუენ მა-
 მასახლისი! და თანა ჰყვანდა მათ ერთი მენავეთა მათგანი, რომელი
 უთარგმნებდა სიტყუასა მათსა. და ჰრქუა მათ იერემია: არა გიჩუ-
 ენო იგი თქუენ და არცა მეშინის თქუენგან, მტერნო ღმრთისანო,
 10 ურჩულონო. და კადნიერ იყო მათ ზედა და არა შეეშინა, რაჟამს
 იხილა პირები იგი მათი და რკმლები ჳდილები, არამედ სიტყუა-
 უებდა მათ გულითა მწუხარითა და ჰრქუა: არა გიჩუენო თქუენ მა-
 მასახლისი ჩუენი. ხოლო მამასახლისი უდგა გუერდით მისა. და
 უკჳრდა უღმრთოთა მათ სიმნჱ იგი მისი და სიმაგრჱ გულისა მი-
 15 სისაჲ, ვითარიიგი არა შეეშინა მათგან.

და შეიპყრეს იგი და შეუტრნეს კელნი და ფერჳნი მისნი და
 დაადგინეს იგი შიშუეელი და ესროდეს მას ისრითა, ვიდრემდის
 აღივსნეს ჳორცნი მისნი; და არა შეიძრა იგი ადგილისა მისგან, არამედ
 შეიწყნარა იგი სიზარულითა და მადლობითა ღმრთისა მიმართ და
 20 შუენიერითა მოთმ (v) ინებითა, ვიდრემდის შეჰვედრა სული თჳსი
 თჳსაჲ⁴² დამბადებელსა. და იგი არს პირველი მოწამეთაჲ მათ, რო-
 მელი გვარგვოსან იქმნა და სძლო ეშმაკსა, ვიდრემდის მოკუდა იგი
 მოწამჱ და კეთილის დაწყებაჲ ექმნა მოყუასთა თჳსთა.

და ვითარცა იხილა ესე წმიდამან მამამან ჩუენმან პავლე, განდ-
 25 გა შორის მოყუასთა თჳსთაგან და ჰრქუა მათ: აჲ ესერა ვარ მე,
 რომელსა მეძიებთ. და უჩუენებდა კელითა თავსა თჳსსა⁴³. და მისცა
 თავი თჳსი ჳელთა მტერთასა და არა შეჰრაცხა სატანჯველი მათი,
 რომელი უყვეს პირველ სიკუდილისა. და ვითარ შეიპყრეს, ჰრქუეს
 მას: გვჩუენე ჩუენ საფაჲჱ, რომელი არს შენ თანა დამალული. ხოლო
 30 მან ჰრქუა მათ მდაბლითა სახითა და სიტყუთა ლბილითა ჩუეულები-
 საებრ თჳსისა: გრწმენინ ჩემი, რამეთუ არარაჲ არს ჳელმწიფებასა
 ჩემსა ჳუეშე ამის სოფლისაჲ, გარნა ესე სამოსელი ძუელი, რომელ
 არს ჩემ ზედა ძაძისაჲ.

ხოლო მათ აღიღეს ჳეაჲ და სცემდეს ჳვითა მით გუერდთა მის-
 35 თა და ესროდეს ჳორცთა მისთა ისრითა და პირსა მისსა⁴⁴ და ეტ-
 ყოდეს: მოიღე, რა (268)ჲ, იგი არს შენ თანა. და ვითარ ტანჯეს
 იგი მრავალ ჟამ და არარაჲ პოვეს მის თანა, რომელსა-იგი ეძიებ-
 დეს, სცა ერთმან მათგანმან მახვლითა შოვა ოდენ თავსა მისსა⁴⁴ და

⁴¹ იგინი + ვითარცა. ⁴² თჳსაჲ. ⁴³ თჳსა. ⁴⁴ მისა.

განაპო წმიდა იგი თავი მისი ორად. და დაქრნეს ჯორცნი მისნი მაქ-
კლითა. და დაეცა იგი მკუდარი შემდგომად ღიდისა ტანჯვისა. ამან
მეორედ სძლო ეშმაკსა და არა შეშინდა სიკუდილისაგან, და არცა
მოუძღურდა გულს-მოდგინებაჲ მისი.

XV. და რაჟამს ვიხილე მე, ჩუქენმან ამან, ფიცხლად სიკუდილი 5
იგი და ვიხილე სისხლი იგი წმიდათაჲ მღინარქ და ჯორცნი მათნი
მდებარენი, კეძიებდ ადგილსა, სადამცა დავიმაღლე, რამათამცა განვე-
რი ჴელთაგან მათთა⁴⁵. და ვიხილე ყურესა ერთსა სენაკისასა ბაჲ-
აჲ⁴⁶ ფრიადი შეყრდნობილი კედელსა, და მას შინა დავიმაღლე, ვიდ-
რე-იგი უღმრთონი უცალოდა იყენეს წმიდათა მათ მოსრევასა, და 10
ვიტყოდე გულსა ჩემსა: უკუეთუ მპოონ, მომკლან მეცა და უკუეთუ
განვერე მათგან, მე დავკმარხნე ჯორცნი ესე წმიდათანი.

და რაჟამს მოიცალეს მოწყუდიისაგან⁴⁷ მათ წმიდათაჲსა, ერთო-
ბით შევიდეს ეკლესიად, ჳ(v)მოზღდეს ჳმითა მალლითა და იწყეს ცე- 15
მად მათა მახვლითა, ვითარცა ვის უნდა: რომელსამე თავი წარჰკუე-
თეს და რომელიმე ორად განკუეთეს და რომელსამე მახვლითა ნაწ-
ლევი გამოუსხნიან გარე და რომელსამე მჟარსა ეხეთქნა და ორად
განეპო ვიდრე მკრდადმდე, ვიდრემდის ესრქთ მოწყუდნეს წმიდანი
იგი მამანი.

ხოლო რაჟამს მონაზონი იგი ამას გვთხოვდა, ვერ შემძლებელ 20
იყო დაქირვად თავისა თჳსისა მჟარისაგან ტირილისა, ვიდრემდის
ჩუენ ყოველნი ეტროდდეთ მის თანავე და ვერღარა შემძლებელ
ეოყვენით სიტყუად. და გუეტყვნ იგი: რაჲ გითხრა თქუენ, ძმანო
ჩემნო, რომელი-იგი იხილეს თუალთა ჩემთა?

XVI. და იყო მუნ სხუაჲ მონაზონი, სახელი ერქუა აბბა ხოლო- 25
მონ. და ჰქონდა მის თანა ყრმაჲ თჳსი, მისი ნაშობი. იყო იგი ათჳთ-
მეტისა წლისაჲ და მონაზონად ეკურთხა იგი წმიდასა მას და მას
განეზარდა იგი სიყრმით მისითგან და ესწავა მისდა პატროსანი
მონაზონებაჲ და ბრძოლაჲ ეშმაკთა მიმართ. და ვითარ იხილეს იგი
კაბუჯად შუენიერად მტერთა მათ ღმრთისათა, შეუყუარდა იგი და 30
უნდა დამარხვაჲ მისი და თანა-წარყვანებაჲ მისი. ხოლო ვითარ-
ესე იხილა ყრმამ (269) ან მან, რამეთუ არა მოჰკლევინ მას მოყუას-
თავე თჳსთა თანა და ეგულეობის წარყვანებაჲ მისი მათ თანა, შეზ-
რუნდა ამისთჳს ფრიალ და იწყო ტირილდ და ღაღადებად. და ვითარ
იხილა, რამეთუ არარას სარგებელ ეყოფვის ტირილი იგი, აღიძრა 35
სულითა თჳსითა და განაგდო მისგან შიში და კადნიერ იქმნა და

⁴⁵ მათა. ⁴⁶ ბაჲ. ⁴⁷ მოწყუდიისაგან.

აღიღო მახვლი ერთისა მათგანისაჲ და უხეტქნა მჭარსა ოდენ ჰაბა-
შისასა, რაჲთა გული განაწყოს და მოკლას⁴⁸ იგი.

5 ვითარცა იქმნა, ყოველნი განრისხნეს მის ზედა და დაჭრეს იგი
მახვლითა. და იგი ღალადებდა და იტყოდა: კურთხეულ არს უფალი
ლმერთი ჩემი, რომელმან არა მიმცა ჯელთა ცოდვილთასა! ესრჱთ
იტყოდა ვიდრე სიკუდილდმდე და ესრჱთ მკნე იქმნა და შეემთხვა
ქრისტესა კაცი იგი ღმრთისაჲ ამბა სერჯი.

10 და რაჲმს ვიხილე ესე ყოველი, ვიწყე ვედრებად უფლისა ჩე-
მისა და ღმრთისა მოწყალისა, რაჲთა მიჰსნეს მე მათგან და დაუბრ-
მეს თუალნი მათნი ჩემგან, რაჲთა ნუუკუე მე ხოლო განვერე და
დავჰმარხნე გუჲმნი იგი წმიდათანი.

15 და ესრჱთ მოისრნეს იგინი სიხარულით და ჰმადლობდეს ღმერ-
თსა ყოვლისავეთეს შემთხუევისა. და რამეთუ იყვნეს იგინი ქუეყა-
ნასა ზედა შრომით და იყვნეს იგინი სადგურ სულისა წმიდისა⁴⁹ (V)
და დაუტევეს ყოველივე სოფლისაჲ ამის და მას შეუდგეს და მასცა
ეძიებდეს და მისა შემდგომად პირითა მახვლისაჲთა მოისრნეს, რომ-
ლისათეს ღმერთსა მივსცეთ ღიდებაჲ მას ზედა.

20 XVII. და ვითარ მოიცალეს მოკლეისა მათისაგან უღმრთოთა
მათ, იწყეს ჰკუერვად ეკლესიასა და სენაკებსა შინა და ეძიებდეს,
ნუუკუე პოონ საფასჱ დამალული. და არა უწყოდეს უბადრუკთა, ვი-
თარმედ არარაჲ აქუნდა წმიდათა⁵⁰ მათ ქუეყანასა ზედა, არამედ ცა-
თა შინა აქუს საფასჱ და სიხარული წარუვალი ქრისტჱს მიერ, უფ-
ლისა ჩუენისა. და ვითარცა ვიხილენ, ჰკუერვიდეს რაჲ იგინი, წარ-
ვიდა სისხლი ჩემი, და მოკუდეს კორცნი ჩემნი შიშისაგან და ვთქუ,
25 ვითარმედ: გამონახვად უც ადგილიცა იგი, სადა მე დამალულ ვიყავ,
და მპოონ და მომკლან. და ვხედევდ დანაჲსიკუდლისა მის რტოჲსა გა-
მომართ, ოდეს-ძი მოვიდენ, და ვხედევდ სიკუდილსა წინაშე თუ-
ალთა ჩემთა. და მას ყოველსა თანა ვილოცევდ უფლისა მიმართ,
რაჲთა, უკუეთუ იყო ს ნებაჲ მისი, განმარინოს მე კელთაგან მათ-
30 თა⁵¹. და ვითარ იხილეს რტოები იგი, შეურაცხ-ყვეს და წარვიდეს
მიერ, რამეთუ ღმერთმან დამიცვა მათგან და (270) დაუბრმნა თუალ-
ნი მათნი ჩემდამო.

35 ხოლო დაუტევნეს წმიდანი იგი მწყუდარნი, მღებარენი ერთი-
ერთსა ზედა, და არარაჲ პოვეს, რაჲმცა წარილეს მათ თანა. და მი-
იქცეს წყაროებადვე, რაჲთამცა წარვიდეს კულიზმად ნავითა მით.
და პოვეს ნავი იგი, რამეთუ განტეხილ იყო, რამეთუ კაცი იგი მენა-
ვჱ, რომელი დაეტევა მხედვარად ნავისა მის, შემძლებელ იქმნა მოკ-

⁴⁸ მოკლეს. ⁴⁹ წმიდი. ⁵⁰ წმიდა. ⁵¹ მათა.

ლვად ჰაბაშისა მის, რომელი დაეტევა მათ თანა. და რამეთუ მოკლა იგი და შეჰკუთვნა საბელნი კავთა ნავისათანი, და განვიდა იგი ცურვით ჰმელად და ივლტოდა იგი მთით კერძო, და ღმერთმან განარინა იგი. მაშინ წარეკუთნა სასოებაჲ ჰაბაშთაჲ მათ და განლოგნეს და არა უწყოდეს, რამცა-იგი ყვეს, გინა ვითარ მიიქცენ ჰუეყანად თჳსა. და მძვნეარებისა მისგან და გულის წყრომისა მოკლეს ყოველი ღედაკაცი და ყრმაჲ, რომელი წარეტყუენა ფარანელთაგანი. და აღაგზნეს ცეცხლი დიდძალი და მოწუეს სიმრავლჳ იგი ფინიკისაჲ.

და ვიდრე-იგი უცალოდა იყვნეს ამას შინა და შეურევებულ, რამეთუ ვერ ეძლო წარსლვაჲ ჰუეყანად თჳსა, და აჰა მოიწია მათ ზედა ფარანით ექუსასი მზ(v)რძოლი ძეთაგან ისმაელისთაჲ, რამეთუ სმენილ იყო მათა ჰამბავი იგი. და ვითარ აგრძნეს შავთა მათ, განიმზადნეს თავნი მათნი ბრძოლად და ზღვთ კერძო მიიყარნეს. და იქმნა მათ შორის ბრძოლაჲ ფიცხელი.

და იყო ბრძოლაჲ იგი მზის აღმოსლვასა ოდენ ადგილსა ვაკესა. და იბრძოდეს იგინი ისრითა. და რამეთუ ფარანელნი იგი უმრავლჳს იყვნეს ჰაბაშთასა და აჯობეს, ხოლო შავთა მათ წარეკუთნა სასოებაჲ მიქცევისაჲ ჰუეყანად თჳსა და სასოებაჲ ცხოვრებისაჲცა, და ამისთჳს მკნელ დაუდგეს ძლიერსა მას ბრძოლასა კიდესა ზღვსასა. და იყო ესე მზის აღმოსლვითგან ვიდრე მეცხრედ ჟამდმდე დღისა. და მოისრნეს ფარანელთაგანნი მას დღესა შინა ოთხმეოცდროთხი კაცი და მოიწყლნეს მრავალნი, ხოლო მტერნი იგი ღმრთისანი ჰაბაშნი — პირველითგან ვიდრე დასასრულადმდე, ვიდრემდის არა დაშთა მათგანი არცა ერთი ერთსა ადგილსა.

XVIII. და რაჟამს ვიხილენ იგინი უცალო ბრძოლისა მისგან, გამოვედ მე დანაკისკუდისა მის ფურცლისაგან, რომელსა შინა ვიყავ, და ვიწყე გარდახილვ(271)ად წმიდათა მათ გუამებოსა და ეპოვენ იგინი ყოველნი, რამეთუ აღსრულებულ იყვნეს, გარნა სამთა ხოლო: დომნოს და ანდრეა [და] არიონისსა;ხოლო დომნოს წყლულ იყო გუერდსა მისსა⁵² ფიცხლითა წყლულებითა და ჭირსა დიდსა შინა იყო იგი; ხოლო ანდრეა წყლულ იყო მრავალგან, არამედ არა ეგოდენ და ცხონდა; და არიონ, ყოლადვე არა იყო მის თანა წყლულებაჲ, არამედ სამოსელი ოდენ განეკუთნა მახვლსა, რამეთუ ჰგონებდა რომელმან-იგი უხეტჳნა, ვითარმედ მოუკლავს, რაჟამს-იგი იხილა მოკლულთა მათ შორის დაცემული. ხოლო იყო იგიცა ჩემ თანა. და ორთავე გარდავიხილენით გუამები იგი მოწამეთაჲ. და რაჟამს მოიცა-

ლეს ფარანელთა მათ მოწყუედისა⁵³ მისგან მტერთაჲსა, დაყარ-
ნეს კორცნი მათნი კიდესა ზღვაჲსა შესაჰმელად მფრინველთა
და მჰეტა და იწყეს დაჰლვად მოყუასთა თვსთა და დაჰმარ-
ხნეს იგინი მთისა მის ძირსა ქუაბებსა, მახლობელად წყაროებსა მას.

- 5 XIX. და მერმე წარმოემართნეს ჩუენ კერძო და თანა ჰყვანდა
მთავარი (v) იგი თვისი ობედიანოს. და რაჲმს იხილნეს კორცნი იგი
წმიდათანი მდებარენი და სამწყსონი ქრისტესნი მომწყუდარნი, შე-
წუხნეს წუხილითა დილითა და იწყეს ტირილდ და იცემდეს მკერდ-
თა მათთა⁵⁴, რამეთუ სამწყსოთა მათ ქრისტესთა ჯორცნი ესრჱთ
10 განერყუნნეს მგელთა მათ უწყალოთა⁵⁵. და მონათა მათ ქრის-
ტესთა და მოწამეთა მისთა შეიწყნარეს იგი სიხარულით, რამე-
თუ იცოდეს, რომელ-იგი წინა-წარედღუანა მათ კეთილი და რო-
მელსა-იგი მოელოდეს მოსაგებელსა მიუთხრობელ [სა]⁵⁶, რამეთუ
იყვნეს იგინი სოფელსა ამას შინა, ზოლო საქმენი მათნი — საუკუნი-
15 სათვს. და ამისათვის სრულ ყვნა ღმერთმან საქმენი მათნი და ღირს
ყვნა იგინი წამებასა მას.

- და ვითარ შეეკრიბენით გუამნი იგი მათნი ერთსა ადგილსა, მო-
ვიდა ობედიანოს, ქრისტეს მოყუარჱ, და მის თანა სხუანიცა წარჩი-
ნებულნი ფარანისანი, და მოიღეს ჰამოსელი წმიდაჲ და წარჰგრაგ-
20 ნეს კორცნი იგი წმიდათანი. და რიცხვ მოწამეთაჲ მათ ოცდააცხ-
რამეტ. და შეკრბეს ყოველნი, რომელნი იყვნეს მას ქუ[ეყანასა].
(272) და აქუნდა რტოები ბაიამსაჲ ჰელთა მათთა⁵⁷. და აღვიხუენით
კორცნი იგი წმიდათა მოწამეთანი ჟამობითა და ლოცვითა სიხარუ-
ლით და ვჰმადლობდით უფალსა ჩუენსა იესუ ქრისტესა და დაჰჰმარ-
25 ხენით აღმოსავალით კერძოსა მის კარისასა.

და ვითარ იყო მიმწუხრი, შეისუენა დომნოსცა. ზოლო დაჰჰმარ-
ხეთ იგი თვსაგან სხუასა ადგილსა, გუერდით წმიდათა მათ, რამეთუ
არა ვინებეთ განლებად საფლავი მათი.

- და იყო მოწყუედაჲ⁵⁸ წმიდათაჲ მათ მოწამეთაჲ ოცდარვასა დე-
30 კენბერისასა⁵⁹, შემდგომად ქრისტეს შობასა მესამესა დღესა, მეცხ-
რესა ოდენ ჟამსა დღისასა. ზოლო ანდრეჲ და არიონ დაუტევენ
ორგულებასა შინა, რამეთუ არა იცოდეს, თუ ყოფად არიან მუნ,
თუ არა. და მე წარმოვედ თხრობად თქუენდა, რამეთუ ვერ შეუძ-
ლე ხედვად მოჰკრებასა მის ადგილისასა. დაღაცათუ ობედიანოს გუე-
35 ვედრებოდა ჩუენ, რაჲთამცა დავადგერით ჩუენ მუნ, და აღგვთქუ-
მიდა ყოველსა კეთილსა მოცემად ჩუენდა საჰმარი ჩუენი და რაჲთა

⁵³ მოწყუედისა. ⁵⁴ მათა. ⁵⁵ უწყალოთა. ⁵⁶ მიუთხრობელ. ⁵⁷ მათა. ⁵⁸ ზეწყუედაჲ.

⁵⁹ დეკენბერისასა.

იგი იყოს მზრუნველ ყოველსა საქმესა ამის სოფლისასა, და არა ვის-
მინეთ მისი.

XX. და სხუადცა მრ(v)ავალი მაქუს თხრობად თქუენდა, რა-
ჟამს მოიწიოს ჟამი მისი, არამედ მე გვედრები თქუენ, რაჟამა მი-
თხრათ, რამ იყო, ანუ ვითარ მოისრნეს მამანი მთისა ამისნი და არა- 5
რამ დაამიფაროთ, ვითარცა მე ყოველი წარმოგიტხარ.

ხოლო ჩუენ წარმოუთხაროთ ყოველი, ვითარ იყო, და ერთობით
დაგვეკვრდა განგებაჲ ღმრთისაჲ და ბრძანებაჲ და განჩინებაჲ, ვი-
თარ-იგი ერთსა შინა ღლესა იყო სიკუდილი მათი, რომელნი იყვნეს
რაითს და მთასა სინასა, და ერთსა შინა ჟამსა. და რიცხვ მათი სწორ 10
იყო. და იყო სიტყუაჲ იგი დაწყება ტირილისა და განახლება მწყუხა-
რებისა და სადიდებელ ღმრთისა.

XXI. მაშინ აღდგა მამად ჩუენი ამბა თევდოლოს შოვრის ჩუენ-
სა და თქუა: ამისთვის, საყუარელნო ჩემნო, რამეთუ მონანი იყე-
ნეს იგინი⁶⁰ ღმრთისანი, კეთილნი და რჩეულნი, და ღირს ყვნა იგინი 15
ღმერთმან სიხარულსა სასუფეველისა მისისასა და მიაგო საქმეთა მათ-
თაებრ⁶¹ და გვრგვნოსან ყვნა იგინი წმიდათა თანა. და არიან იგინი
პატივსა შინა და ღიდებასა მიუწდომელსა. და აწ ჭერ-არს ჩუენდა,
რაჟამა ვზრუნვიდეთ სულთა ჩუენთათჳს (273) და ვპმონებდეთ
ღმერთსა ჩუენსა კეთილითა მონებითა და ვევედრნეთ წმიდათა მათ, 20
რაჟამა ითხოვონ ჩუენთჳს შეწევნაჲ, საქმედ ნებაჲ მისი ნეშტთა ამათ
ღლეთა ჩუენთა. და ვითარ ესე თქუა⁶² წმიდამან მან, განაფრთხვნა
სულნი ჩუენნი ნუგეშინის-ცემითა და სიტყუთა სულიერითა, და ერ-
თობით მაღლი შევეწირეთ⁶³ ღმრთისა, რომლისა ჳელთა მისთა არს
ცხოვრებაჲ და სიკუდილი. 25

XXII. ხოლო მე, ცოდვილმან ამონიოს, დავიწერე ცხოვრებაჲ
ესე მათი ქარტასა და უკუნ-ვიქეც ეგვბტედვე, რაჟამა ყოველთა
ღლეთა ვიკითხვიდე და მიკვრდეს და ვპმადლობდე ღმერთსა სიხარუ-
ლით, რომელმან გამოირჩინა მონანი თჳსნი და შეიწყნარნა სასუფე-
ველსა თჳსსა. და მათ მიერ ვადიდებდეთ მამასა და ძესა და სულსა 30
წმიდასა, ერთსა ღმერთსა, რამეთუ მისი არს ღიდებაჲ და პატივი
უკუნისამდე და უკუნიით უკუნისამდე. ამენ.

⁶⁰ იგი. ⁶¹ მათაებრ. ⁶² თქუ. ⁶³ შევეწიროთ.

الآلام^١ الاب الضابط الكل مع الابن^٢
والروح القدس الان ودائما والى
اباد الادهار امين
الداهرين^٤ امين

- XXIII هذه الاخبار لما وجدتھا انا
يوحنا الراهب بتوفيق الله عند راهب
متوحد مكتوبة بكتابة قبطية فنقلتها
الى اليونانية لانى كنت اعرف اللغة
القبطية بتحرير لمجد ومديح الشهدا
القدسين الذين يعطينا الرب معهم
خطا ونصيبا فى ملكوته امين فانضرع
الى كل من يحصل عنده هذا الخبر ان
يصلى على^٣ امين
- XXIII شهدوا^٥ هاولى^٦ القديسين فى
زمان^٧ دقليطانوس^٨ الملك الرومى^٩
الكافر ولدقليطانوس^{١٠} مذ^{١١} مات الى^{١٢}
فسر هذا الكتاب^{١٣} بالعربية^{١٤} اربع
ماية واربة وسبعين^{١٥} سنة^{١٦} فسر هذا
الكتاب بالعربية من الرومية^{١٧} فى شهر
ربيع اول^{١٨} سنة خمسة وخمسين ومائة من
سنى العرب^{١٩} فمن قراء^{٢٠} نسخه^{٢١}
فليستغفر للذى فسرھ ولمن كتب غفر
الله لهما^{٢٢}

الكرامة ...^٤ C. فان، الذى [فانه] C. الآلام، B. الآلام [اله] BC. الاب^١ ٢
الاکرام والاعتدار والسجود^٢ B. المجد والجلال والمظنة الى ٩. ابدین [الداهرين
B. هولاً^٥ B. كانت شهادة [شهدوا] C. والملك الان ودائما وسرمد الدهر ابدأ
B. - الرومى^٩ C. ذيوكلتيانوس^٨ B. على عهد [فى زمان^٧ C. هولای
C. من الرومية + الكتاب^{١٣} C. ان + الى^{١٢} C. من وقت [مذ^{١١} C. لذيكلتيانوس^{١٠}
B. - ولدقليطانوس مذ مات ... سنة^{١٦} C. سبعون^{١٥} C. الى العربية^{١٤}
C. - فسر هذا الكتاب بالعربية من الرومية: B. من الرومية الى العربية ~^{١٧}
C. او سمعه + نسخه^{٢١} C. او [و^{٢٠} C. - من سنى العرب^{١٩} A. - الاول^{١٨}
من سنى؛ C. فله من المسيح جزيل الثواب [ولمن كتب غفر الله لهما^{٢٢}
B. لله التسبحة وعلينا حمده الى دهر الداهرين امين [العرب ... غفر الله لهما
E. حقارتى + على^٣ E. الاب [الابن^٢ F. الآلام^١ ٩

[illegible]

XXI فحينئذ قام الرئيس ابا ذولاس¹ فقال يا احباي اما اولايك بما انهم عبيد المسيح وكانوا مستحقين مختارين لخدمته فلذلك اهلوا الفرح والملك بعد مثل تلك الجهادات والصعوبة 5 والاحزان ونهاية المحن فلبسوا كلهم تاج الشهدا وحصلوا في المجد العظيم والاکرام فلذنبض نحن ونهتّم بنفوسنا ونسرع اليهم ان يتشفعوا عنا الى الرب ليكون لنا حظ معهم ونخدم الله بكل انفسنا ونشكره الذي سترنا من ايدي المنافقين واذا قال هذا² اقامنا كلنا وعزانا اجمعين بكلمات معزية

XXII فاما انا الخاطي امونيوس عدت الى نواحي مصر وسطرت هذه الاخبار كلها في كتاب وما سكنت في الموضع³ القديم المدعو قانويوس لكنني سكنت بقرب منف في مسكن لطيف الذي تصرف فيه باكيا بتذكرات الصديقين شهدا المسيح مسرورا بجهادتهم والامهم ممجدا 15

١ B ذولا [ذولا⁴ B. - انبا³ C. - وريسا² C. نهض] قام¹ ح
 C. سبجانه + الله⁷ C. من اجل⁶ BC. يا حباي [يا حباي⁶ C. ذولاس
 BC. اهلا¹⁰ C. تبارك + الله⁹ B. - C. خالصين [مخلصين⁸
 [لكن نحن¹⁴ C. لاكن¹³ C. جازاهم [اتاهم¹² B. - لفرح¹¹
 C. هولاي¹⁷ C. نقيه [حسنة¹⁶ BC. نهتّم بانفسنا¹⁶ B. ينبغي لنا نحن ان
 B. عنا ليعينا الله على طاعته باقى [فيما العون... بقية¹⁰ C. لنا [فيما¹⁸
 C. شكرنا¹ B سبجنا [حمدنا²² C. ابيح [سهل²¹ C. هذا القول طابت [ذلك طيب²⁰
 [اشكر الرب²⁵ B. - وكنت في كل حين²⁴ B. اموانوس (sic) A. امانيوس [امونيوس²³
 C. بهم + اسبح²⁸ BC. عبيده [هاولي²⁷ B. - هو²⁸ C. امجد الله
 E. موضعي³ E. هذه² F. ابا ذولاس الرئيس ~¹ ٩

واقبلت اليكم لاننى لم اصبر^١
 ارا^٢ خراب ذلك المكان مع ان
 عبيديانوس^٣ محب المسيح قد طلب
 الينا واكبر^٤ ان نمكث ثمة^٥ واوعدنا
 ان يطلعنا^٦ كل خير بقضى حوارينا^٧
 وبكفينا اياها^٨ وما يهنا من امر هذه
 الدنيا فلم نجيبه الى ذلك

وانا اذ لم احتمل الحزن على خراب
 الموضع ولا اقطع التهنيد والتحصير
 جيت اليكم وقد تملقنى المحب لله
 وفاذيانوس كثيرا ان اجلس فى المكان
 ووعدنا انه يتمدنا دايمًا ويخدمنا
 بنشاط فلم يدعن منجل^٩ الاسباب
 المقدم ذكرها

XX واشياء اخر عرضت لنا
 وساحدثكم بها باجزايا^{١٠} لكنى اتضرع
 اليكم ان تخبرونى بالاشياء التى عملت
 هاهنا اذ قد عرفتم الذى^{١١} عندى
 بمبالغة

XX واشياء اخر كثير^{١٢} سا^{١٣} احديثكم
 اياها^{١٤} اذا وجدت لذلك حينًا^{١٥} وانا
 اطلب اليكم ايضا ان^{١٦} تحدثونى^{١٧}
 ما كان عندكم وكيف قتلوا^{١٨} الرهبان
 عندكم^{١٩} وامرهم كله كما احديثكم
 انا ما كان عندى^{٢٠}

فحينئذ حدثناه بالامور التى عرضت^{٢١}
 بانواعها فمجدنا الله باعماله المعجزة ان
 فى ذلك اليوم بعينه كملت شهادتهم
 كلهم معا وان عدد المقتولين وجد
 متساويا هاهنا وهناك فصار ابتدا البكا
 والنوح ايضا على اجساد^{٢٢} الفريقين

عند ذلك اخبرناه ما^{٢٣} كان عندنا
 فمعجبنا جميعا^{٢٤} لامر الله وقضاء وكيف^{٢٥}
 كان^{٢٦} قتل من قتل فى الطور ومن
 قتل براءة^{٢٧} فى يوم واحد وساعة واحدة
 وعدد واحد فكان^{٢٨} ذلك الحديث بدوا^{٢٩}
 بكاء^{٣٠} وتجدد^{٣١} حزن^{٣٢} والحمد^{٣٣} لله^{٣٤}

C. عبيديانوس^٣ C. ابصر، B انظر الى [ارا^٢ BC. ان + اصبر^١ C
 [يطلعنا^٦ C. هناك [ثمة: B- واكبر ان نمكث ثمة^٥ C. كثيرا [واكبر^٤
 BC. - سا^٩ B. كثيرة [اخر كثير^{١٢} C. - اياها و^٧ BC. يفتقدنا فى
 B. الان احب منكم ان [اطاب ... ان^{١٦} C. وقتنا [حينًا^{١٥} C. بها [اياها^{١٤}
 وامرهم ...^{١٩} B. ايضا + عندكم^{١٩} C. الابا + قتلوا^{١٨} BC. تخبرنى [تحدثونى^{١٧}
 قتل من قتل ...^{٢٠} C. - كان^{١٠} B. - [اجمعين [جميعا^{١٨} B. بالامر الذى [ما^{١٢} B. - عندى
 B. كل + بدوا^{٢٢} C. واحدا كان^{٢١} B. الذى قتلوا فى طور وراية [رية
 B. - C. شكرا [الحمد^{٢٢} C. حزنا^{٢٥} B. كل + تجدد^{٢٨} C. للبكا^{٢٩}
 B. الشكر + لله^{٣٤}

عملت^٣ F. اذا ما وجدت وقتا فيه فسحة للحديث [باجزايا^{١٠} E. من اجل^١ F.
 صارت هاهنا وكيف كان قتل الرهبان عندكم واخبرونى [هاهنا ... عرفتم الذى
 F. - اجساد^{٢٢} F. صارت [عرضت^{٢١} F. بامرهم كله كما اخبرتكم انا ما كان
 ٤٥

واما ذمنس^١ الرومي لم يكن^٢ مات بعد
 واجتمع كل من^٣ كان في البلد^٤
 وحملوا^٥ سفف النخل مترنمين^٦
 فحملنا اجساد القديسين الشهدا^٧ بفرح^٨
 وشكر كثير^٩ ودفنناهم حد القصر
 شرقيا^{١٠}

وعند المسا تنيح ذمنس^{١١} ودفناه
 على حده في مكان اخر الى جانب
 الشهدا الابا^{١٢} ولم نجب^{١٣} ان نفتح
 مقبرتهم ليلا نودهم^{١٤}

قتلوا^{١٥} هاولي* القديسين في ثمانية
 وعشرين^{١٦} يوما حكت^{١٧} من دكرس^{١٨}
 بعد العلام بثلاثة^{١٩} ايام في تسع ساعات^{٢٠}
 من النهار فاما اندرياس^{٢١} واريون
 فتركتها برابة في شك يمكثا^{٢٢} ثمة^{٢٣} ام لا

لان ذمنس الرومي لم يكن قد توفي
 بعد وكافة الموجودين هناك حملوا
 سفف النخل وجاؤوا لاستقبال القديسين
 فحملوا اجسامهم المقدسة بقرآت وفرح
 عظيم ووضعتهم عند^١ القصر كلهم
 معا سوا^٢ ذومنس

عند المسا اسلم وهو روحه فحملناه
 ودفناه لا مع القديسين بل ناحية في
 موضع مفرد بقربهم ليلا^٣ نفتح القبر
 ايضا فنوذى القديسين شهدا المسيح
 الذى به يليق المجد مع اذاب والروح
 القدس الان ودايما والى الابد امين^٤
 وتوفى قديسو المسيح اللابسون
 الغلبة^٥ في رابع عشر من شهر كانون
 الثانى في الساعة التاسعة واما انذرا^٦ آس
 وباوريون اقاما هناك ورايها متقسم في
 المقام في ذلك^٧ الموضع او الانصراف منه

BC. البلاد^٤ BC. كل من^٣ B. فما كان [لم يكن^٢ C. ذمنس^١ C.

A يساعيين (٩) [مترنمين^٦ C. وجاوا حاملين ، B حاملين [وحملوا^٥
 + بفرح^٨ BC. اجسادهم [اجساد القديسين الشهدا^٧ B. سعايا (٩)
 (თხუთმეტი წელიწადი) بتنزىلا وصلاة وشكر كثيرا [بفرح وشكر كثير^٩ B. وصلوة
 B. في القصر الذى كانوا فيه من المشرق [حد القصر شرقيا^{١٠} C. (بتنزىلا
 B. المباركين الذين كانوا بحق ملايكة سماويين وناس ارضين [الابا^{١٢} BC. ذمنس^{١١}
 C. هولاى* C. وكان قتل ، B وتمت شهادة [قتلوا^{١٥} C. ناذهم^{١٤} C. نشا [نحب^{١٣}
 في ثمانية وعشرين...^{١٩} C. كانون الاول [دكرس^{١٨} C. - حكت^{١٧} C. عشرون^{١٦}
 თხუთმეტი წელიწადი საღაღოთი მადლიანად დასაწყისი წელიწადი - بعد العلام بثلاثة
 B. يقيما [يمكثا^{٢٢} C. اندراوس^{٢١} C. تاسع ساعة^{٢٠} B
 C. لم ادري احياهم [فى شك يمكثا^{٢٢} ثمة^{٢٣}

فنوذى^٤ F. لاننا لم نوثر ان [ليلا^٣ F. سوى^٢ F. شرقى ، E بازا [عند^١ F.
 ١٢. وكان قتل شهدا المسيح الابرار [وتوفى... الغلبة^٥ F. - بلقديسين... امين
 D. - ذلك^٦

بلا رحمة ولكن^١ عبيد المسيح^٢
 وشهاد^٣ قبلوا ذلك كله^٤ بطبيعة
 نفس^٥ لما كانوا يعرفوا^٦ مما^٧
 قدمت يديهم^٨ من الخير^٩ وما
 ينقلون^{١٠} اليه^{١١} مما لا يوصف لانهم^{١٢}
 كانوا في هذه الدنيا^{١٣} واعمالهم في
 الآخرة^{١٤} لذلك اتهم^{١٥} الله اعمالهم^{١٦} وعبادتهم
 بالشهادة

لان كانت فيهم ضربات مرهبة جدا
 لا يصبر عليها في اجسام عبيد
 المسيح الشهاد لان^١ احدهم كانت
 فيه ضربة قد اخذت من كتفه الى
 صرته اخر قد جزم شطرين طريقا
 على الارض اخر قبل الضربة من اعلا
 راسه الى عنقه اخر كانت نصف امه
 في جونه والنصف الاخر مفروش على
 الارض هكذا تودعوا كلهم واحدا
 فواحدا فيهم الضربات في ساير اعضائهم
 طريقين للنظر المحسر اناسا كانت
 اجسادهم على الارض محصلين عقولهم
 في السموات لكنهم كل وقت كانوا
 حاملين موت ايسوع في اجسادهم
 ليحيوا في الدهر العتيق مستبشرين
 عمرهم كله في رضا الرب فاخذوا
 غاية العمر خزانة الفضيلة واستشرفوا
 بدمائهم لانهم كلهم من اجل الله توفوا
 فلما جمعنا اجسادهم كلهم من كل
 موضع قدم^٢ وفاذيانوس وباقي روسا
 فاران^٣ ثيابا بيضا واكفانا ثمينه وكفنوا^٤
 القديسين وكان عددهم تسعة وثلاثين

10

15

فلما جمعنا اجسادهم في مكان
 واحد^{١٥} اتا عبيديانوس^{١٦} محب المسيح^{١٧}
 وبقية^{١٨} ريسا^{١٩} فاران^{٢٠} بثياب رفيعة^{٢١}
 فكفنوا بها اجساد القديسين وكانت
 عدتهم^{٢٢} تسعة وثلاثين^{٢٣} قديس

20

BC. - كله^٤ B. فانهم [وشهاد^٣ B. الله [المسيح^٢ B. اما [ولكن^١ ٩.
 B. قدموا قدامهم [قدمت يديهم من الخير^٨ C. ايديهم^٧ C. يعرفون^٦ ما^٥ C. انفسهم^٥
 [في الآخرة^{١٢} B. الفانية + الدنيا^{١١} BC. من النعيم + اليه^{١٠} BC. بصيرون [ينقلون^{١٠}
 C. عبيديانوس^{١٦} C. واحدا^{١٥} B. شعبهم الصليح [اعمالهم^{١٤} BC. تم^{١٣} B. لاخرتهم^{١٢}
 بثياب^{٢٠} C. مع روسا [بقية^{١٨} B. معه [بقية^{١٨} B. - محب المسيح^{١٧}
 C. ثلاثون^{٢٣} BC. كان عددهم [كانت عدتهم^{٢٢} B. ومع ثياب شريفة [رفيعة^{٢١}
 C. قديسا ، B. شاهد [قديس^{٢٣}
 F. وقدموا + فاران^٣ F. اتا [قدم^٢ F. - لا يصبر... الشهاد لان^١ ٩.
 F. اجسام + كفنوا^٤

من الناحية اليمنى الى اليسرى فوقت
ضربته في ثوبه وعبر السيف الى
جنبه الايسر وجاز في الثوب الشعر
فقط ولم يمس السيف^١ جسده فظن
البربري انه قد قتله فتركه ومضا الى اخر
5 فطرح اوريونوس ذاته فوق جثث الشهدا
كمثل مايت هذا قام معي فدرنا على
اجسام القديسين نفتشها ونتعجب ونبكي
جدا على الامور التي عرضت لنا وبعد
10 هذه الامور لما قتل اهل فاران البربر
رجعوا وتركوا جثث البربر على شاطئ
البحر مأكلا للوحوش وطير السماء^٢
و-جمعوا اجسام اهلهم المقتولين اولا
واخرا وكانت كثيرة واقاموا عليهم
15 مناخة عظيمة ودفنوه تحت الجبل بقرب
العيون في مغائر

XIX ثم جاؤوا الينا واستمدوا
مذ ذاك لدن القديسين مع افذايانوس
ريسه ثم واذ دخلنا لنضم اجسامهم انتحينا
20 وبكيننا بمرارة وقرعنا صدورنا ناظرين
الى رعية المسيح طريحين على
ارض كفنم قد اهلكتها الذياب

C: - الشهدا^٤ C. نهض^١ B قام^١ اقام^٣ C. سقط، B وقع^٢ B. اذ^١ حين^١ C
B. مطروحة [ملقاة^٥ C. الاعداء^٥ B. في جمع القديسين [يفتش ... الشهدا
B. في تلك الوطاة السهلة وصاروا [على ساحل البحر طعمم^٥ C طعمما^٧
C. يدفنون [في دفن^{١٠} C. الفارانيين + اخذوا^٨ B. وانهم + و^٨
B. ريسهم عبيديانوس ~^{١٣} C. عبيديانوس^{١٢} B. في مفارة تحت الجبل ~^{١١}
+ حزنوا^{١٥} C. الشهدا [القديسين^{١٥} C. ابصروا، B نظروا الى [اروا^{١٤}
B: قطعها الذياب [الذياب قطعت اجسادهم^{١٨} C. حزنا شديدا^{١٧} B. لذلك
C. الذياب قطعت اجساد غنم المسيح [غنم المسيح ... اجسادهم

F السما^٢ E. ზღუდის მღვიმეში დაკრძალნი არიან. 1 Q.

ბეჭდვითი ორგანიზაცია.

فقتل من الفارانيين في ذلك اليوم^١ أربعة
وثمانين رجلا وخرج منهم ناس^٢ كثير^٣
وأما أعداء الله السودان^٤ فقتلوا عن آخرهم
في مكان^٥ واحد^٦ لم يولى منهم أحد
حتى قتلوا كلهم^٧

5

XVIII وحين^٨ كانوا مشتغلين^٩
في القتال^{١٠} خرجت أنا من^{١١} سفح
فاخذت^{١٢} افئس اجساد القديسين فوجدتهم
اجمعين قد ماتوا الا ثلاثة انفس دمنس^{١٣}
واندرياس^{١٤} واريون^{١٥} فاما دمنس^{١٦}
فكان في جنبه ضربة شديدة وكان
منها في جبه^{١٧} وأما اندرياس^{١٨}
فكانت^{١٩} فيه جراحات كثيرة^{٢٠} وليس^{٢١}
بتلك البالغة^{٢٢} فعاش وأما اريون فلم^{٢٣}
يكون^{٢٤} فيه جرح^{٢٥} انما ضرب بالسيف

10

15

فقتلوا في ذلك اليوم من اهل فاران أربعة
وسبعين رجلا وجرحوا آخرين كثيرين
واستظمر اهل فاران على البربر فقتلهم
كلهم في ذلك المكان فلم يولوا ظهرا
لاعديهم ولا انتزحوا من موضعهم حتى
قتلوا باجمعهم

XVIII فلما كان البربر مشتغلين
بالحرب مع اولايك^١ اتخذت أنا جراحة
يسيرة وخرجت من المكان الذي
كنت فيه مختفيا وفتشت اجسام
القديسين بعد قتلهم فوجدتهم كلهم قد
قضوا اجلهم سوا ثلاثة منهم وهم دمنوس
واندرياس (sic) واوريونوس هؤلاء الثلاثة
أما دمنوس فكان طريقا يتعذب شديدا
لان كانت في جنبه ضربة ردية جدا
وهو الذي عاش خيرا فاما اندرياس
فكان فيه ضربات كثيرة ولم تكن كبار
جدا^٢ فاما اوريونوس فلم يكن فيه بالجملة
ضربة لان البربري ضربه بالسيف

B. عدة [كثير^٣ BC. اناس^٢ B. ذلك اليوم من الفارانيين ~ C. ٢

[يولى ... كلهم^٧ C. احدا^٥ B. موضع [مكان^٥ B. - السودان^٤
في القتال ~ ١٠ B. مشاغيل^٩ B. عند ما [حين^٨ B. يفت منه خلق
C. دمنس^{١٣} B. وجعلت [فاخذت^{١٢} B. خلف + من^{١١} C. المشتغلين
واوجدت فيهم ثلاثة فيهم رمق [فوجدتهم ... اريون^{١٥} C. اندراوس^{١٤}
BC. دمنس^{١٦} B. واحد يقال له دمنس وآخر يقال له اندراوس وآخر يقال له اريون
[جراحات كثيرة^{٢٠} C. كان^{١٩} C. اندروس، B. اندريا^{١٨} C. جهدا عظيما [جهد^{١٧}
C. جراحا^{٢٤} C. يكن^{٢٣} C. بالغة [بتلك البالغة^{٢٢} BC. لم تكن [ليس^{٢١} B. جراح شتا

وأما اندراس فكانت [فاما اندرياس ... كبار جدا^٢ EF. اوليك^١ ٩
F، - E. فيه جراحات ليست بالغة

ثم اوقدوا نارا لا توصف عظمها واحرقوا¹ النخيل بلا رحمة ليبيدوا الموضع كله من حريق² تلك النار العظيمة³ بينما هم مشتغلين بهذا وقد احدثق بهم الحزن والتحير وفيما ذا يعملوه اذ وافا رجال الكثيرون من فاران اسماعيليين عددهم ستمائة رجل كلهم مسيحيين ورماة من القوس بالشاب لما سمعوا الامور التي صارت فلما شعر البربر بموافاتهم سوموا ذاتهم للحرب¹⁰ وتشمروا قليلا الى البحر وانتشب الحرب بينهم عند شروق الشمس في موضع مستوى بقعة وتراموا بالشاب كثيرا متكاثفا واما اهل فاران اذ كانوا كثيرين قتلوا جماعة جزيلة من البربر واما البربر اذ لم يكن لهم مذ ذاك تامل خلاص ولا انتقال للهرب انتصبوا بشهامة⁴ جدا للحرب واستقتلوا ومكث الحرب بينهم الى الساعة التاسعة

وكانت الوقعة عند طلوع الشمس في مكان سهل¹⁵ وتراموا بالنبل فاما الفارانين فكانوا¹⁶ اكثر من السودان واسرعوا فيهم للقتل¹⁷ فاما السودان وكانوا قد يسوا من الرجوع¹⁸ الى بلادهم¹⁹ وانقطع رجاهم من الحياة²⁰ فنصبوا²¹ انفسهم قتال²² شديد²³ قدام الساحل²⁴ من طلوع الشمس الى تسع ساعات من النهار

[حيث... يرجعوا¹ C. حزينين² B. خبيثين³ BC. في ذلك⁴ فيه⁵ B. عامة⁶ اكثر⁷ C. اتاهم⁸ B. - حيث... الى ارضهم⁹ B. اذ يسوا من الرجوع C. هبوا¹⁰ يسروا¹¹ C. لان¹² وكان¹³ B. - من¹⁴ C. مختارين¹⁵ خيار¹⁶ B. + مقاتل¹⁷ B. اتواقعوا¹⁸ C. - B. واستجاروا بالبحر ثم انهم¹⁹ اتاخروا... نحو البحر²⁰ C. القتال²¹ B. لانهم كانوا²² [فكانوا²³ B. وطى²⁴ + سهل²⁵ B. - القوم²⁶ C. وتواقعوا موسىين من بلدهم ومن²⁷ [قد يسوا... من الحياة²⁸ C. بلدانهم²⁹ C. الخلاص³⁰ [الرجوع³¹ B. للفارانين + شديد³² C. لقتال³³ C. فسوموا³⁴ [فنصبوا³⁵ B. حياة³⁶ B. - قدام الساحل³⁷ B.]

F. - تلك النار العظيمة³ F. بالحريق³ [من حريق² F. حرقوا¹ F. جزيلة + بشهامة⁴

وتركوا القديسين بعضهم طريقا فوق
بعض واذا لم يجدوا شيئا ياخذونه
عادوا ايضا الى العيون مردين ان
يكملوا طريقهم الى القلزم في البحر
فلما ذهبوا وجدوا المركب مكسرا
لان الرجل الذي كان فيه ليحفظه
كان مسيحيا فاعتقل البربري المقيم
معه وقطع حبال المركب فتفسخ
المركب في الدوار وتكسر كله وقتل
البربري وهرب سباحة^١ الى الجبل
وهكذا سلم بمعونة الله فاذا خاب البربر
من املهم وتحيروا فيما يعملونه وكيف
يمكنهم يعودون الى بلدهم اكتبوا
وحزنوا اذ لم يجدوا سبيل لعودتهم
وخلاصهم ومن غيظهم^٢ وكثرة حنقهم
ابتدوا اولاً ان يقتلوا الذين استقبلوهم
من النساء والصبيان وقد كانوا كثيرين

وتركوا القديسين قتلاً بعض^١ علي
بعض مطروحين ولم يجدون شيئا^٢
ياخذوه^٣ ورجعوا^٤ الى العيون يرجون
ان يسيروا الى القلزم في تلك
السفينة^٥ فوجدوها^٦ مكسورة^٧ لان
الرجل الذي تركوه يحرسها^٨ استطاع
ان يقتل^٩ الحبشي الذي كانوا خلفوه^{١٠}
معه و^{١١} قطع حبال مراسي^{١٢} السفينة
وحمل^{١٣} السفينة^{١٤} على العرق^{١٥} و^{١٦} اسبح
خارج فار^{١٧} الى الجبل وسلمه الله
عند ذلك انقطع رجا السودان^{١٨} وقطع
بهم^{١٩} ولم يدروا ما صنعوا^{٢٠} ولا كيف
يرجعوا الى ارضهم ومن شدة الحزن
والغضب^{٢١} قتلوا كل امرأة وصبي كانوا
سبوا^{٢٢} من الفارنيين^{٢٣} جماعة كثيرة^{٢٤}

١ رجعوا^٤ B. — تركوا القديسين... ياخذوه^٣ C. شيئا^٢ C. بعضهم^١ C.
B. يلتمسوا تلك السفينة ليسيروا فيها الى القلزم [يرجون... في تلك السفينة^٥ B. صاروا
B. يحرسها (sic) [يحرسها^٨ B. قد انكسرت^٧ C. فوجوا السفينة [فوجدوها^٦
BC. كان [كانوا خلفوه^{١٠} C. يقتل^٩ B ، يقتل ذلك، A ان قتل [ان يقتل^٩
C. المكسورة + السفينة^{١٤} C. نزل [حمل^{١٣} B. — مراسي^{١٢} B. انه + و^{١١}
اخرجها ؟. الى البر [حمل السفينة على العرق و^{١٥} C. — على العرق^{١٥}
C. هاربا، B وخرج هاربا [خارج فار^{١٧} B. وانكسرت فاما النوتي فانه
C. وتحيروا B حل بهم الرعب والفرع [قطع بهم^{١٩} B. رجاها [رجا السودان^{١٨}
C. حزنهم وغضبهم، B كردهم وحزنهم [الحزن والغضب^{٢١} B. ايش يعمل [ما صنعوا^{٢٠}
C. وكانوا + الفارنيين^{٢٣} C. قد اسره (?) وسبوه، B سبوه وذلك انهم سبوا^{٢٢}
DF. غيظهم^٢ F. سباحا^١ ٩.

XVII وان البربر المنافقين لما قتلوا مذ ذاك جماعة الرهبان فتشوا كل مكان ظانين انهم يجدون امة ما واموالا ولم يعلموا الذين لا اله لهم 5 ان الشهدا لم يكن لهم شئ على الارض بل قنيتهم كانت كلها في السما فاد صار التفتيش لم يمقا في انا ولا نقطة دم بل كنت كمايتا طريقا معتقدا بلا محالة انهم سيفتشون الخوص وبيجدوني 10 مختفيا وراه فكنت اطلع^١ دايمًا من بين الخوص لابصر متى يجيئون^٢ الى وكنت كما قلت عيناي^٣ تشاهد الموت متضرعا الى الله ان يخلصني ان كان ذلك مرضيا له فجاووا الى فلما راوا ذلك الخوص كانهم استحقروه وانصرفوا 15 لان الله جلت قدرته غشا قلوبهم وابصارهم ليلا بفتشون المكان الذي كنت فيه

XVII فلما فرغوا المنافقين من قتلهم اخذوا^١ يفتشون^٢ الكنيسة والبيوت يظنون انهم يجدوا^٣ اموال^٤ ولا يدرون الاشقا انه لم يكون^٥ للقديسين^٦ في الارض شئ^٧ ولكن السما كانت لهم وفرح المسيح ربنا^٨ وحيث^٩ رايتهم يفتشون ذهب^{١٠} دمي ومات جسد من الفزع وقلت انهم سايفتشون المكان الذي انا فيه فيجدوني^{١١} ويقتلونني وكنت ابصرت^{١٢} من السعف كثيرا^{١٣} متى ياتون^{١٤} وارا^{١٥} الموت بين عينيه^{١٦} واطلب^{١٧} الى ربي^{١٨} ان كان ذلك^{١٩} احب^{٢٠} اليه ان^{٢١} يخلصني من ايديهم^{٢٢} وحيث^{٢٣} راوا^{٢٤} السعف حقروه ولم يلتفتون اليه^{٢٥} وانصرفوا لان الله^{٢٦} حفظني^{٢٧} واعما ابصرهم على^{٢٨}

[يجدوا^٣ C. في تفتيش ، B. ويفتشوا^٢ B. يدوروا + اخذوا^١ C. ان القديسين [انه ... للقديسين^٥ C. يكن^٤ B. فيما + C. يجدون C. وحين ، B. فلما [وحيث^٩ BC. ربنا المسيح ~^٨ C. شيا^٧ B. لم يكون لهم B. توهمت انهم سايجدونني [قلت ... فيجدوني^{١١} C. نشف [ذهب^{١٠} كثير ؛ C. الى + ياتون^{١٤} B. - C. دايمًا [كثيرا^{١٣} C. انظر ، B. اراهم [ابصرت^{١٢} B. بعيني ، C. بين عيني [بين عينيه^{١٦} C. كان ، انظر [ارا^{١٥} B. - متى ياتون [احب^{٢٠} B. - كان ذلك^{١٩} B. ربي ، C. الى الله [الى ربي^{١٨} B. اسل [اطلب^{١٧} [اروا^{٢٤} B. فلما [وحيث^{٢٣} B. منهم [من ايديهم^{٢٢} B. - اليه ان^{٢١} C. رضا C. تعالى + الله^{٢٦} C. كانهم استحقروه [حقروه ولم يلتفتون اليه^{٢٥} C. ابصروا ، B. اروا BC. عنى [على^{٢٨} B. وذهبوا وسترني الله منهم [ولم يلتفتون اليه ... الله حفظني^{٢٧}

F. عيني^٩ F. يجون^٢ E. اطلع^١ ٩.

حين^١ رأيت أنا هذا^٢ كله^٣ أخذت^٤
أطلب إلى ربي وإلى^٥ المتحنين^٦
أن يخلصني منهم ويعمى أبصارهم^٧
عني لعلى وحدي أخافس^٨ فادفن^٩
أحساد القديسين^٩

هكذا قتلوا¹⁰ وملوا¹¹ الكنيسة ولم
يجزعون¹² ولم يحزنون¹³ ولكن بفرح¹⁴
شكروا¹⁵ ربهم¹⁶ على ما¹⁷ اصابهم¹⁸ ورفعوا
ظنهم¹⁹ الى المسيح²⁰ في²¹ الارض تعباً²²
عاشوا ومسكن كانوا لروح القدس²³
وكل شيء²⁴ في هذه الدنيا تركوه لها²⁵
واتبعوا ربهم²⁶ وحده وبعد ذلك بالسيوف
قتلوا²⁷ قتل شتاً²⁸

فَتَلُوا بِالسِّوْفِ بِحَالٍ كَثِيرٍ الْأَنْوَاعِ

B. ¹ [حين] فلما B. ² هذا + B. ³ الفزع + B. ⁴ الذي اخبرتكم به + B. ⁵ كله B. ⁶ المتحنن BC. ⁷ [ابصارهم] E. ⁸ عين (?) B. ⁹ [ابصارهم] B. ¹⁰ قتلوا B. ¹¹ الاطهار [القدسين] B. ¹² اذا نجوت [وحدى اخلك] B. ¹³ - ولم يجزعون B. ¹⁴ منهم + C. ¹⁵ لم يجزعوا في [ملو] B. ¹⁶ هولا B. ¹⁷ .؟. المباركين ولم يهولهم ذلك ولا وجزعوا [ولم يجزعون ... ولكن بفرح] C. ¹⁸ يجزونوا كانوا [شكروا] B. ¹⁹ منه فاما القديسين وانهم قبلوا ذلك بفرح وسرور ونشاط و B. ²⁰ ينالهم [اصابهم] C. ²¹ نزل بهم + ما B. ²² الرب يسوع المسيح [ربهم] C. ²³ يمجدون [تعبا] C. ²⁴ من [في] B. ²⁵ - ورفعوا ... الى المسيح C. ²⁶ بواطنهم [ظنهم] B. ²⁷ - [وكل شيء] A ²⁸ الله [القدس] C. ²⁹ وعاشوا بفنا روحاني وكانوا مساكنا [تعبا عاشوا ... تركوه] B. ³⁰ كلما C. ³¹ الرب B. ³² لروح القدس لانهم كانوا قد تركوا كل العالم وماله C. ³³ جميعا [قتل شتا] C. ³⁴ قتلوا بالسيف ~ B. ³⁵

الراهب^١ انه ليس^٢ يقتل مع اصحابه
وانهم يريدون^٣ يسبوه^٤ اشد ذلك
عليه^٥ واخذ^٦ يصيح ويبكي فلما را
ذلك^٧ انه لا ينتفع بذلك^٨ هز روحه^٩
والقا عنه كل مخافة^{١٠} واجترأ^{١١} فاخذ^{١٢}
سيف من احدهم^{١٣} وضرب^{١٤} كنف
الحبشي^{١٥} لان^{١٦} يفضون^{١٧} فيقتلوه^{١٨}

انه لم يوهل للموت مع الاخوة^١ بل يمضي
مرافقا لقوم جفاة غير شفقين نكا بمرارة^٢
مولولا واذا علم انه ما ينتفع من بكا
استحرج بالروح واطرح بشامة^٣ كل
خوف وجبانة وبقل اصيل حاضر فاخترط
سيف من احد^٤ البربر وضرب واحد
منهم على كتفه لكيما ولو بهذا يفتاضون^٥
عاه فيقتلونه

وكذلك كان غضبوا خميما واشتعلوا
من شدة الغضب^{١٠} فقطعوه بالسيوف^{٢٠}
وهو يصيح ويقول مبارك الله ربى^{٢١}
الذى لم يسلمنى فى يدى^{٢٢} الخطاة^{٢٣}
هاكذا^{٢٤} كان يقول^{٢٥} حتى^{٢٦} تنيح
ولقى المسيح ومن بعد موته كانوا
يضربوه بالسيوف من شدة انفض
وهاكذا غصب^{٢٧} رجل الله سرجيوس^{٢٨}

وهكذا صار لانه اغتصوا^١ وحنقوا
عليه واقبلوا اعينهم وصروا باسنانهم
وتفافزوا اليه فقطعوه عضوا عضوا
فهتف ضاحكا مبارك هو الرب الالهنا
الذى لم يسلمنا الى ايدى اعدائنا
الخطاة فاذا قال هذا^٧ توفى بالرب وبعد
وفاة هذا سرجى الانسان العجيب وعبد
المسيح قبل ضربات كثيرة على جسده

B. بل [وانهم يريدون^٣ B. وانهم لا [انه ليس^٢ C. - الفلام الراهب^١ ح
B. فجعل [واخذ^٦ B. فعه ذلك جدا [اشد ذلك عليه^٥ C. ياسروه [يسبوه^٤
فلم ينفعه ذلك ولا غنا عنه [فلما را... لاينتفع بذلك^٨ C. ابصر [را ذلك^٧
B. فزع [مخافة^{١٠} B. وحسن +، C شد نفه [هز روحه^٩ B. شيا حينئذ
C. ثم اخذ، B. وانه مشق [فاخذ^{١٢} C. تشجع، B. رعب يكون منهم [اجترأ^{١١}
C. لكى [لان^{١٦} C. الاسود [الحبشي^{١٥} B. به + ضرب^{١٤} B. بعضهم [احدهم^{١٣}
[الغضب^{١٠} B. كمثل اصحابه + فيقتلوه^{١٨} B. ليفضوا عليه [لان يفضون^{١٧}
فلما اروه الحبش ما صنع اغتاطوا [وكذلك كان... فقطعوه بالسيوف^{٢٠} C. انفيض
B. هو الرب [الله ربى^{٢١} B. لذلك واخذتهم البيرة فوضعوا فيه سيوفهم
B. - هاكذا كان يقول^{٢٥} C. هاكذا^{٢٤} C. الخاطيين^{٢٣} B. بيدى المنافقين [فى يدى^{٢٢}
ومن بعد^{٢٦} C. هاكذا اغلب [هاكذا غصب^{٢٧} C. الى ان^{٢٦} B. حتا [حتى^{٢٦}
وبعد نياحته كانوا جوحوه بالسيوف من شدة غيظهم وحردهم [موته... سرجيوس
C. للعدو +، B. عليه

F. يفتاضون^٥ E. واحد^٤ E. شهامة^٣ E. بمكرارة^٢ E. الاخوين^١ q.
E. هذه^٧ F. اغتاضوا^١

ولما كان يحدث بهذه الأمور بكاء
بمرارة^١ وحركتنا نحن إلى البكا أيضا
والنحيب وكان أيضا ماذا أقول أو كيف
أصف يا أحبائي المبال التي رآتها عيني

XVI كان هناك أحد اسمه آدم له
نسب قد تراهب سنة خمسة عشر سنة
هذا ربه الشيخ منذ صغر سنه وعلمه
صناعة الرهبانية منذ طفولته وجعله
عالما بالحرب المنتصب بازا المحال
حاذقا هذا لما أبصره البربر حسن
الوجه وشاب السن شاووا أن
يصطنعوه فاجتذبه أحدهم إلى
خارج ومسكه بيده فلما رأى الآخر

حين كان هذا الراهب يحدثنا هذا
الحديث لم يكون يستطيع أن يمسك
نفسه من البكا والحسرة حتى كنا
نبكي لبكائه العزيز^١ حتى^٢ ينقطع كلامنا
وأصواتنا وكان يقول^٣ إيش^٤ أقول لكم^٥
ياخوة وإيش^٦ أحدث^٧ معا^٨ رات عيني^٩

XVI كان ثمة راهب^{١٠} يقال له
أنا صلومون وكان له نسب^{١١} بن
خمس عشرة سنة راهب^{١٢} وكان القديس
قد ربه من صغره^{١٣} وعلمه الرهبانية^{١٤}
الشريفة وعلمه قتال^{١٥} الشياطين نعم^{١٦}
فلما راوه أعدا الله^{١٧} ظريف شاب
صبيح^{١٨} استلقفوه^{١٩} وأرادوا أن يصطنعوه^{٢٠}
ويأخذوه معهم وأخذوا واحد^{٢١} منهم^{٢٢}
يسوقه ذاهب^{٢٣} فلما را^{٢٤} ذلك^{٢٥} الغلام^{٢٦}

لم تقو ؟. نمسك أنفسنا من البكا مع بكاء [لم يكون يستطيع... لبكائه العزيزة^١ C
لم يكن يستطيع من البكا والتشاهق أن يخبر حتى كنا نحن نبكي ، B الحزين عليهم
B. أطول عليكم [أقول لكم^٥ C. أي شيا^٤ B. لنا + يقول^٣ B. و [حتى^٢ C. لبكائه المحزن
ارتأ عيناى [رات عيني^٩ C. بما [معا^٨ B. - ياخوة وإيش أحدث^٧ C. أي شيا^٩
وذلك أن كان [كان ثمة راهب^{١٠} B. وسمعتا أذننى أقدر أن أخبرتكم ؟. أعلمكم ياخوة
B. -- ، C راهبا^{١٢} B. غلام حدث + ، C نسيبا^{١١} C. فيهم راهبا
خرجه فى قتال [علمه قتل^{١٥} B. الشكل [الرهبانية^{١٤} B. وراهبه + صغره^{١٣}
وفهم اجتهد القديسين بما ينفع ، C جيدا [نعم^{١٦} B. قتلات ، C الأعدا
به نفسه وجسده ويخلصه من مراد الأعدا التى فى الهوا ليستاهل الخلاص
[ظريف شاب صبيح^{١٨} B. الفسقة + الله^{١٧} B. ويصير إلى ربه ؟. المبارك
C. واحدا^{٢١} C. يبقوه [يصطنعوه^{٢٠} C. استبقوه [استلقفوه^{١٩} C. شابا ضريفا حسنا
يريد به حيث كانوا نزال ، C ذاهبا [ذهاب^{٢٣} B. وان أحدهم جعل [وأخذوا واحد منهم^{٢٢}
B. بحقيق رايبهم ذلك + ذلك^{٢٥} C. أبصر ، B عرف [را^{٢٤} B. أول ما قدموا إلينا
F. بكى بكاء مرا [بكاء بمرارة^١ ٩

ان يصير بلا محالة احد الامرين اما بنساني
البربر فاخلص واما يضبطونني فلا اصبر
على اكثر مما كنت اصبر عليه من
الموت

٥ وان البربر الذين لا ناموس لهم
تركوا الاثنين خارج الكنيسة بعد
وفاتها وتطافروا^١ كلهم اجمعين الى
الكنيسة يزعمون ضارين^٢ بسيوفهم
الهاوا وابتدوا بالقتل كل واحد منهم
١٠ من وجد ويقتل الواقع كيف ما
اتفق فواحد يضرب على راسه
واخر يدخل السيف كله في سرة
الراهب الى قايه ومع اجتذابه الى
خارج تبرز كل الاعضاء التي داخل خارجا
١٥ اخر يضرب بالخشب بين المنكبين
ويغصبه الى القلب وقبل ان يجتد به
الى خارج يعدم القديس الحياة

اما ياخذونني^١ فيقتلونني كما كانوا
يفعلوا بي وانا خارج^٢ من سف
واما ان اخلص منهم فادفن اجساد
القديسين^٣

فلما فرغوا من قتل هاذين^٤
القديسين دخلوا^٥ جميعا في^٦ الكنيسة
يصيحوا ووضعوا سيوفهم في قتل
الرهبان^٧ وكان كل واحد منهم
يضرب من ادرك وكيف وجد فمنهم
من كان يضرب^٨ راسه واخر يضرب^٩
وسطه واخر يدخل^{١٠} السيف في بطنه
حتى يخرج جوفه^{١١} واخر يضرب
على كتفه^{١٢} فيشق^{١٣} بالثنين الى سرتة^{١٤}
وهاكذا قتلوا القديسين^{١٥}

اما ياخذونني... فادفن^٣ C. خارجا^٤ C. يجدوني | اما ياخذونني^١ ح
ان افلت منهم دفنت اجساد القديسين وان اخذوني من خلف هذا السف | اجساد القديسين
فلما فرغوا...^٥ B. هولا الاثنين | هاذين^٤ B. فهم يقتلونني واستشهد مع ابهاتي
بصياح شديد | يصيحوا في... قتل الرهبان^٧ B. - جميعا في^٦ C. ادخلوا | القديسين دخلوا
[وكان كل... من كان^٨ C. القديسين | الرهبان؛ B. وتمرد على الله وبدوا بقتل القديسين
واخر يدخل السيف...^{١١} C. يغص | يدخل^{١٠} B. - يضرب^٩ B. فواحد قد ضرب | يضرب
B. واخرين قد يعجموا بالسيف حتا^{١٢} ؟. الى اجوافهم يتجر على الارض | جوفه
B. اسفل بطونهم | سرتة^{١٤} C. فينشق ، B. وانشقوا^{١٣} B. اكتافهم | على كتفه^{١٢}
B. هولا الاطهار وتمت شهادتهم | القديسين^{١٥}

E. ظاريين^٢ ED. تطافروا^١ ٩.

وانفلقت¹ جمجمة² القديس³ باثنين⁴
و⁵ ضربوا⁶ جسده بالسيف فخر
ميت⁷ بعد عذاب شديد قبل الموت⁸
هذا أوري⁹ غالب ثاني للشيطان¹⁰
ولم يجزع من الموت ولا ضعفت⁵
نيته¹¹

فانطلق ذلك الراس المقدس جزوين
وسقط على كتفيه من هاهنا وهناك
واخذ ايضا ضربات اخر كثيرة على
كافة جسده وهو طريحا عند رجلى
الاب الذى توفى فى قبله وصبر قبل
وفاته على تعذيب كثيرة لا يصبر
عليها وصار لابس الظرف ثانيا وغالبا
للعذو المحال ولم يجزع بالجملة من
شى ولا استرخا فكره

XV فلما¹² رأت ذلك¹³ الفطيع¹⁴ أنا¹⁰
الجبان¹⁵ ورأت دما القديسين تسيل
واجوابهم خارج¹⁶ ملقاة¹⁷ اتخذت الشمس
مكان¹⁸ اختبى¹⁹ فيه لان²⁰ اسلم²¹ من اياديهم
فرايت فى الزاوية عن شمال²² القليلة²³
شى²⁴ من سعف²⁵ مسند²⁶ الى الحائط²⁷
فاختبىت فيه حين²⁸ كانوا الخبثا فى
شغل من قتل²⁹ القديسين وقتل فى نفسى

XV فاما أنا الشقى لما رأت وفاته
المستمرة ودما القديسين منسكة
وامعاهما مطروحة على الارض التمس
من الخوف موحدا اهرب اليه لكى
خلص من القتل وكان مياسر البيت
فى زاوية خوص نخل قليل وكان
البربر مستغلين ببولص الرئيس القديس
خارج البيت فحاضرت أنا واختفيت
تحت سعف النخل مفتكرا هكذا

B. — باثنين⁴. BC. المقدسة³. B. المبارك +، BC. الجمجمة². B. وقعت [انفلقت¹ C.
فسقط، B. وبرك [فخر ميت⁷. B. ولم يزلوا يضربوا [وضربوا⁶. C. ثم [و⁵
[أوري... للشيطان¹⁰. B. أرى⁹. C. ولا ضعفت نيته + قبل الموت⁸. C. مايتا
فعدد [فلما¹². C. — B. ولا ضعفت امانته [ولاضعف نيته¹¹. C. ظهر غالبا ثانيا غلب الشيطان
أنا البائس الجبان [ذلك... أنا الجبان¹⁶. C. الفطيع¹⁴. C. الموت + ذلك¹³. C. وحين، B. ما
C. خارجة، B. قد خرجت وهى [خارج¹⁶. B. ذلك الموت الهائل الفطيع
B. لكىما [لان²⁰. AC. افر [اختبى¹⁹. C. مكانا¹⁸. B. على الارض + ملقاة¹⁷
C. شيا²⁴. C. القبلة [القيلة²³. B. يسرة [شمال²². C. لكى افلت [لان اسلم²¹
B. وقت [حين²⁸. B. الجدار [الحائط²⁷. C. مسنود²⁶. B. النخل + سعف²⁵
C. مستغلين فى قتل، B. مشاغل مع [فى شغل من قتل²⁹

باصبعه ذاته واني هو الذي تلتصونه وسلم
عبد المسيح الشجاع ذاته للبربر ولم
يجبن من احد منهم ولم يتخذ في
عقله الجراحات والتعذيب التي كانوا
عتيدين يحلون بها قبل الموت اولايك⁵
المنافقين فقبضوا عليه وسالوه قائلين
قل لنا اين هي اموالك مخبوة
فاجابهم بكلام لين ووداعة كما الف
من عاداته ان يتكلم قليلا صدقوني
يا اولادي اني لم اقدر في كافة عمري
سوى هذين الثوبين الشرعيين العتيقين
الذين تعانين علي جدي واراها
اياها بيده ماسكا لبوسه

بايهم باصبعه ويريم نفسه واسلم نفسه
تشبه¹ المسيح يدي العدو² ولم
يجزع³ لما سايذبوه⁴ وما⁵ يلقا
منهم قبل الموت فلما اخذوه قالوا له
ارينا⁶ اين المال⁷ الذي عندك مخبيا⁸ قال
لهم⁹ برفق¹⁰ ووداعة¹¹ وكلام لين كعادته¹²
صدقوني يابنيه¹³ اني¹⁴ ما املك شي¹⁵
في هذه الدنيا الا هذه الثياب الذي¹⁶
تروها علي¹⁷ خلقان¹⁸ من¹⁹ شعر²⁰ يريم²¹
اياها بيده

فكانوا يضربون عنقه بحجارة
وينخزون فكيه ووجهه بمزارقهم
قائلين له هات اموالك فلما عذبوه
ساعة كبيرة واستهزوا به ولم يجدوا
له شيا ضربه بالسيف على وسط راسه

فاخذوا الحجارة فما زالوا يضربون²²
بها عنقه²³ وينخسون²⁴ جسده بالسهم²⁵
ووجهه وخديه²⁶ ويقولون له اتينا بما²⁷
كان عندك من شي فلما عذبوه طويلا
ولم يجدون²⁸ عنده شي²⁹ مما يطلبون³⁰
ضرب احدهم وسط³¹ راسه بالسيف

ذاته متشبا [نفسه تشبه... العدو² B. واسترسل بيديهم مثل [اسلم نفسه تشبه¹ C
ولم يفكر، B من عذابهم [لما سايذبوه⁴ B. يخاف [يجزع³ C. بالمسيح بايدي الاعداء
[قال لهم⁹ B. مرفوع [مخبيا⁸ B. جيت [ارينا اين المال⁷ C. - ارينا⁶ A. - ما⁵ C. بتعذيبهم
C. ودعية¹ B. اتضاع [وداعة¹¹ C. بنعمة⁴ B. بداعة [برفق¹⁰ B. اجاب القديس
C. - ما عندى مال و اني¹⁴ B. - C. يا اولادائي (؟) [يابنيه¹³ B. وقال لهم + كعادته¹²
B. - من¹⁹ C. خلقانا¹⁸ B. - الذي تروها علي¹⁷ C. التي [الذي¹⁶ C. شيا¹⁵
C. ولم يزلوا يضربوا²² B. وكان يوريم [يريم²¹ B. التي ترو بي لابسها⁺ B. الشعر²⁰
C. ينخزون، B يتخسوا [ينخسون²⁴ B. وكانوا يتوجموا بهارقبته [لما زال الرا... عنقه²³
[يجدون²⁸ C. بكل ما [بما²⁷ B. عينيه [خديه²⁶ B. بالسهم جسده ~²⁵
B. - وسط³¹ C. كانوا يظنون، B طلبوا منه [يطلبون³⁰ C. شيا²⁹ BC. يجدوا

F. اوليك¹ ٩

وقال لهم ما اخافكم لانكم لا بر فيكم^١ ولكنه^٢ كان يجاوبهم^٣ بقلب جرى^٤
واعدا الله ولا اريكم من تطلبونه^٥ ويقول^٦ لهم لا^٧ اريكم ريسنا^٨ وكان
وقد كان واقفا بقربه فذهل البربر من^٩ راس الدير^{١٠} الى^{١١} جانبه وابا ان يريهم
عظم نفس ذلك الانسان وصراسته^{١٢} اياه ولا يسلمه^{١٣} فمجبوا المنافقين
كيف انه ما انذهل ولا قليلا بل وشتمهم^{١٤} لجراته^{١٥} وشدة قلبه لانه لم يفرغ منهم^{١٦}
ولا بالانهم^{١٧}

واخر الامر مسكوه وربطوا يديه^{١٨} ورجليه^{١٩} واقاموه مجردا ورشقوه بالشباب^{٢٠}
الى هذا المقدار الى ان لم يبقا في^{٢١} جسمه موضعا فكذا جاهد بشجاعة^{٢٢}
اول الجماعة ولبس التاج اولا مجتهدا^{٢٣} الى وفاته ووطى راس الثعبان وصار^{٢٤}
انموذجا للقديسين ومقدمة حسنة لهم^{٢٥}
واخذوه^{٢٦} وربطوه بيديه^{٢٧} ورجليه^{٢٨} فاقاموه عريان^{٢٩} ولم يزلوا يرموه بالنبل^{٣٠}
حتى ملوا جسده ولم يبرح مكانه ولم^{٣١} يجزع لذلك^{٣٢} ولكن قبل ذلك^{٣٣}
بطيية نفس وحمد كثير وصبر حسن^{٣٤} حتى^{٣٥} اسلم نفسه^{٣٦} بيدي خالقه فهو اول^{٣٧}
الشهدا ومن كلل و^{٣٨} غلب الشيطان^{٣٩} حتى مات شاهد^{٤٠} وبدوا اصلاح كان^{٤١}
لاصحابه^{٤٢} وسنة حسنة^{٤٣}

فلما راي هذه الامور ايينا الجزيل^{٤٤} قدسه بولص خرج اليهم بسرعة هاتفا^{٤٥}
قايلا انا هو الذي تطلبونه موريا^{٤٦} فلما را^{٤٧} ذلك^{٤٨} القديس بولس ظهر^{٤٩}
لهم^{٥٠} من اصحاب^{٥١} وقال^{٥٢} هو ذا^{٥٣} انا الذي^{٥٤} تلتمسون^{٥٥} واخذ^{٥٦} يشير^{٥٧}

١. C. قايلا^٤ B. قوى [جرى^٣ C. جاوبهم [كان يجاوبهم^٢ B. بل ولكنه^١ C
[وابا ان ... يسلمه^٥ C. عند [الى^٦ C. واقفا، B. جالس + دير^٧ C. ريسنا^٨ C. ليس
شدة * B. من جرة قلبه، A. لجرته [لجراته^{١٠} B. ولم يقول لهم هذا هو ولا اسلمه
B. عند ذلك + اخذوه^{١١} B. من اددته (sic) اياهم بغير فزع منهم [قلبه ... بالانهم
B. قبله بفرح و [قبل ذلك^{١٤} B. موضعه ولا هاله ذلك [مكانه ولم يجزع لذلك^{١٣} C. عريانا^{١٢}
B. و [حتى^{١٥} B. - C. شكرا كثيرا وصبرا حسنا [حمد ... حسن^{١٦}
شاهدا [شاهد ... لاصحاب^{٢٠} B. شهيد^{١٩} B. اول من [من كلل و^{١٨} B. روحه [نفسه^{١٧}
BC. ابونا + ذلك^{٢٢} C. نظر ' B ارا [را^{٢١} C. وبدوا صالحا لاصحابه كان
B. لهم + ، C قايلا^{٢٥} C. رعيته [اصحاب^{٢٤} BC. برز اليهم [ظهر لهم^{٢٣}
BC. تطلبون [تلتمسون^{٢٨} C. هانذا الذين [هو ذا انا الذي^{٢٧} B. - هو ذا^{٢٥}
B. جعل [اخذ^{٢٩}

فان^١ النفس كما قال الرب في الانجيل طيبة^٢ والجسد ضعيف* ثم رفعنا جميعا^٣ ظننا^٤ الى الله وايسنا من حياة هذه الدنيا

XIV واما^٥ الكفار فجابوا^٦ خشب^٧ طوال وشيدوها الى الحائط^٨ ويسوروا^٩ عليها وفتحوا الباب لاصحابهم ولم ينازعهم احد ولم يقال^{١٠} لهم شئ فدخلوا جميعا^{١١} كمثل السباع الخبيثة^{١٢} والسيوف في ايادهم^{١٣} مسلولة فاخذوا اول من وجدوا^{١٤} راهب^{١٥} يقال له ارميا كان قاعد على باب الكنيسة فقالوا له اربنا^{١٦} ريسكم^{١٧} وكان معهم واحد من النوانية يترجم لهم كلامهم^{١٨} فقال لهم^{٢٠} ارميا ليس^{٢١} اريكم اياه ولا اخشاكم^{٢٢} ولا ابالي بكم يا^{٢٣} اعدا الله الكفار وكان جرى^{٢٤} عليهم ولم يجزع حين نظر الى وجوه كريحة^{٢٥} وسيوف^{٢٦} مسلولة^{٢٧}

لان كما قال الرب ان الروح نشيط والجسم ضعيف* وكانت وجوهنا ممدودة الى السما فقط وايسنا منذ ذاك^١ من حياتنا

XIV وان البربر اذ لم يكن لهم احد يقاومهم ولا يصددهم جابوا خشبا طولا وصعدوا عليها الى السور وفتحوا الباب ودخلوا اليها كذباب برية غير مستانسة وسيوفهم بايديهم مجردة فضبطوا اول^{١٠} راهبا كان اسمه ارميا جالسا على باب الكنيسة فقالوا له بترجمة احد النوتية اربنا ريسكم من هو وانه اجاب ولم يجبن من شئ ولا انذهل اذ رأى وجوها بربرية وسيوفا مجردة^{١٥}

؛ انجيل متى ، ٢٦ ، ٤١ ، * C. نشيطة [طيبة^٣ B. - C' لان [فان^١ C
B. وان [واما^٥ C. نظرنا [ظننا^٤ B. - جميعا^٣ . انجيل مرقس ١٤ ، ٣٨ ،
B. - شيدوها الى الحائط^٨ C. خشب^٧ C. فجابوا^٦ B اسلكوا الى المدار [فجابوا^٦
B' وحشية [الخبيثة^{١٢} BC. - جميعا^{١١} BC. لا قال [لم يقال^{١٠} C. فطلعوا [يسوروا^٩
[كان قاعد على^{١٥} C. راهبا^{١٤} C. اخذوا [وجدوا^{١٤} B. ويدهم سيوف^{١٣} C. الضارية
B. - كلامهم^{١٨} C. ريسكم^{١٦} B. اورينا^{١٧} B. وجدوه جالس عند^{٢٠} C' كان جالسا عند
لا اخاف [لا اخشاكم ... ايا^{٢٢} C. اخفكم [اخشاكم^{٢٢} B. ما ليس^{٢١} C. انبا + لهم^{٢٠}
بغير [ولم يجزع ... الى وجوه كريحة^{٢٥} C. مستجريا^{٢٤} B. منكم يا عبيد الشيطان و
B. سيوفهم المسلولة^{٢٧} C. سيوفا^{٢٦} B. فزع من وجوههم الكريحة

F - منذ ذاك^١ انجيل مرقس ١٤ ، ٣٨ ؛ انجيل متى ، ٢٦ ، ٤١ ، * ٩

ثم لفت ايمننا وجهه الى الشرق
ومد يديه الى السما وقال ايها
الرب يسوع المسيح الالهنا الممسك
الكل رجائونا^١ ومعوئتنا لا تنسا عبيدك
لكن اذكر مسكنتنا وايدنا في ساعة
هذه الشدة واقبل ارواحنا ذبيحة
مرضية نسيمًا طيبًا فان بك يليق الاكرام
والمجد الان ودايما والى دهر الدهور
امين

فلما^١ سمع منهم^٢ هذا تحول الى^٣
المذبح شرقيا^٤ ومد^٥ يديه الى السما^٦
وقال^٧ اللهم ربنا^٨ يسوع المسيح مالك
كل شيء^٩ و^{١٠} رجائنا^{١١} وعزينا^{١٢} لا تنسا^{١٣}
عبيدك ولكن اذكر فقرنا وكدنا^{١٤} ٥
وقوينا في هذه الساعة الشديدة
واقبض انفسنا مثل ذبيحة منقبلة^{١٥} بمسرة^{١٦}
ونعرف طيبك^{١٧} ان لك ينبغي
الكرامة^{١٨} والتسبيحة^{١٩} مع الاب^{٢٠} والابن^{٢١}
وروح القدس^{٢٢} الان وابدا والى دهر ١٥
الداهرين^{٢٣} امين حينئذ استجاب^{٢٤} جميع
الرهبان^{٢٥} وقالوا امين

واذ قلنا امين صار صوت من
المذبح سمعناه كلنا تعالوا الى يا كافة
المتعولين والموقرين وانا انيحكم فاشتمل
جماعتنا خوف^٢ ورعب لذلك الصوت
وانحلت قلوبنا واسترخت ركبتنا

ولما^{٢٥} قالوا امين جا^{٢٧} صوت^{٢٨} من
المذبح يقول تعالوا الى^{٢٩} كلكم ايها^{٣٠}
الكادين والمقرين^{٣١} وانا انيحكم^{٣٢} فلما ١٥
سمعنا هذا الصوت اجمعين فزعنا واخذنا
رعدة شديدة ومخافة مع فرح

[شرقيا^٤ B. الشرق نحو+ الى^٣ B. كلامهم] منهم^٢ C. فحين [فلما^١ C
السما^٦ B بسط [مد^٥ C. ورفع وجهه الى السما+ B. ورفع وجهه الى العلا
B. انت + و^{١٠} B - مالك كل شيء^٩ B. والاهنا + ربنا^٨ C. قايلا^٧ A. العلى
بل اذكر [عبيدك... كدنا^{١٤} C. تناسانا^{١٣} C. عزانا^{١٢} B. وعونا + رجائنا^{١١}
B. ذاكية (؟)، C مقبولة [منقبلة^{١٥} B. تعبنا [كدنا : C عبيدك ومسكنتهم واجتهادهم
C. الاكرام^{١٨} C بمسرته وبخورا طيبا [بمسرة ونعرف طيبك^{١٧} B. بفرح [بمسرة^{١٦}
B. مع الاب... وروح القدس^{٢٢} C. - والابن^{٢١} A. الاب [مع الاب^{٢٠} B. المجد [التسبيحة^{١٩}
من الان والى دهر^{٢٣} الان ودايما وسرمد الادهار [الان وابد والى دهر الداهرين^{٢٣}
لما^{٢٥} B. اجابوه جميعهم [حينئذ... الرهبان^{٢٥} C. فاجاب [حينئذ استجاب^{٢٤} B. الادهار
[ايها^{٣٠} C. - الى^{٢٩} C. صوتا^{٢٨} B. عند ذلك يسمعون [ولما... جا^{٢٧} C. حين
C. اريحكم [انيحكم^{٣٢} C. المجاهدين والتعبين [الكادين والمقرين^{٣١} A. ايه

F. خوفا^٢ F. رجائنا^١ ٩

طوباهالاولا الذى منجل^١ المسيح شهدوا
واهرقوا^٢ دماهم ودعيوا^٣ قديسين وكنا
نشئ^٤ نكون مثلهم فهذا^٥ ياولادى
قد بلغ الحين^٦ والشهوة^٧ قد جت^٨ لان
نكون^٩ مثلهم ونكون^{١٠} معهم فيما هم
فيه من الخير^{١١} الذى لا يزول ولا يتغير
ولا تصيحوا^{١٢} ولا تحزنوا ولا تجبنوا^{١٣}
ولا تصنعون شئ^{١٤} ليس يتبع^{١٥}
لمثلكم^{١٦} ولكن^{١٧} من كل انفسكم البسوا
قوة المسيح^{١٨} واصبروا للموت بقوة^{١٩}
والله بمصرته يقبلكم فى ملكوته

اجابوا^{٢٠} جميعا^{٢١} وقالوا كما قلت
ايه^{٢٢} المكرم كذلك^{٢٣} نصنع^{٢٤} ايش^{٢٥}
يجزى^{٢٦} الرب بدل كلما^{٢٧} اعطانا كاس
خلاص ناخذ واسم ربنا^{٢٨} ندعوا كما
يقال^{٢٩} فى مزامير^{٣٠} داود^{٣١} *

كنا نطوب دائما القديسين ونشئ^١
ونحن ان نوجد معهم فى الان ياولادى
الوقت قد بلغ وشهوتنا قد كملت ان نكون
معهم كشهوتكم^٢ الى دهر الدهور فى
المصر المستانف فلا تصغر نفوسكم من
شئ ولا تحزنوا ولا تجبنوا ولا تعمل امرا
لا يليق بكم لكن البسوا القوة بنشاط
وصابروا الموت بشهامة فيقبلكم الله فى
ملكه بفرح ونشاط

10

فاجابوا كلهم قائلين له ايها الاب
الكريم مهما قلت لنا هكذا نصنع لان
بماذ نكافى الرب عن كافة التى
صنعها بنا ناخذ كاس الخلاص ونستغث
باسم الرب^{١٥}

15

[دعيوا^٣ C. اراقوا^٢ B. حب + C. الذين من اجل^١ ح
BC. الحين قد بلغ ~ C. وها^٥ B. الان [فهذا^٥ C. ان + نشئ^٤ B. سمعوا
C. لكى نكون، B. لنكون [لان نكون^٩ C. انت، B. دنت [جت^٨ B. [الشهادة [الشهوة^٧
[تصيحوا^{١٢} BC. النعيم [الخير^{١١} C. نستوطن، B. نصير [نكون^{١٠}
ولا يتغير ...^{١٥} C. فيه ما لا ينبغي [يتبع^{١٥} C. شيا^{١٤} C. تجبنون^{١٣} C. قنطلوا
B. ولا غيار له ولا فنا ولا انقضا ولا تجزعوا ولا تنكسر قلوبكم [لمثلكم
C. بشهامة [بقوة^{١٨} B. البسوا القوة المسيح من كل انفسكم ~^{١٦} C. لكن^{١٧}
B. حينئذ اجابوه باجمعهم بصوت عالى [اجابوا جميعا^{٢١} C. فاجابوه^{٢٠}
[ايش^{٢٥} B. ففعل بعون المسيح [نصنع^{٢٤} B. - كذلك^{٢٣} C. ايها الاب [ايه^{٢٢}
C. باسم الرب^{٢٨} C. عوض ما [بدل كلما^{٢٧} C. يجازى [يجزى^{٢٦} BC. بماذا
مزمور، ١١٦، ١٢ - ١٣ * BC. النبى + داود^{٣١} B. - مزامير^{٣٠} C. قال^{٢٩}

مزمور، ١١٦، ١٢ - ١٣ * DF. - كشهوتكم^٢ ٩

افصلنا ذاتنا من هذا العالم الباطل
وقصدنا هذه البرية الصعبة والمفكرة لنوهل
نحن الخطاة والثير مستحقين ان نحمل
نيره الصالح متصرفين بالجوع والعطش
وبنهاية الفقر واحقرنا كما قال كل
اشيا العالم الوقتية والباطلة لنوهل ان
نصير شركاء في ملكه والان فما
يصير شي بغير عامه ولا يعرض عنا
في هذه الساعة فان يشا ان يمتقنا
بسرعة من هذه الحياة الباطلة والزاهلة
ونكون معه

فسيبلنا ان نبتج ونفرح بهذا ونشكر
ولا نحزن بالجملة لان ماذا يكون الذ
طوبا واحلى^١ من معاينة وجهه المرحوب
ومجده اذكروا ياخوتي واباى كيف

وتخلينا من هذه الدنيا الغرور^١ واتينا^٢
الى هذه البرية المنقطعة الوحشية^٣
لان^٤ نحمل^٥ نيره على رقابنا نحن
الخطاين^٦ الذين ليس باهل لذلك
و^٧ نعبده بجوع وعطش وفقر شديد^٨
وحزن^٩ في هذه الدنيا ورفضنا بكل
شي^{١٠} لنربح^{١١} ملكوت^{١٢} السما الذى
اوعدها^{١٣} الصالحين^{١٤} والان^{١٥} لا^{١٦}
يكون شي^{١٧} من دون قضا الرب^{١٨} ولا
ينزل^{١٩} بنا امر في هذه الساعة الا^{٢٠}
ما اراد الله^{٢١} فان^{٢٢} اراد في ساعة
واحدة يمتقنا من هذه الحياة الباطلة
ويقبضنا اليه

وهو لنا^{٢٣} ان نفرح ونسر به^{٢٤}
ونشكره^{٢٥} ولا نصغر انفسنا ايش^{٢٦}
احلاوا طيب من النظر الى وجهه (sic)
الجليلى وتسبحته العظيمة اما تذكروا^{٢٧}
ياخوة^{٢٨} حين^{٢٩} كنا نقعد^{٣٠} جميعا^{٣١}
فنقرأ شهادات القديسين ونعجب
من صبرهم ونقول بعضنا لبعض^{٣٢}

[لان نحمل^٥ C. لى [لان^٤ C. المستوحشة^٣ B. صرنا [اتينا^٢ C. مغرورة^١ C
+ شي^٩ C. فقرا شديدا وحزنا^٨ C. للملكوت لى [لذلك و^٧ C. الخطاة^٦ B. لنحمل
[اوعدها^{١٣} C. ملك^{١٢} B. ملكة^{١١} C. لى نربح^{١٠} A. لانربح (sic) [لنربح^{١٠} BC. فيها
[الرب^{١٧} B. شي^{١٦} B. وليس [لا^{١٥} B. - والان^{١٤} BC. الصالحين^{١٣} C. وعد به^{١٢} B. اوعده
B. لان ان [فان^{٢٢} B. بمجبه^{٢١} C. ما اراده [ما اراد الله^{٢١} B. يحل [ينزل^{١٨} C. الله
B. - ونشكره^{٢٣} B. بذلك [به^{٢٢} C. فحقنا^{٢٣} B. فينبغى لنا ياخوة [وهو لنا^{٢٣}
[ياخوة^{٢٧} C. تفتكرون [تذكروا^{٢٦} B. - النظر الى^{٢٥} C. فاي شي^{٢٤} B. اى شي^{٢٤}
C. لبعضنا بعض^{٣١} B. - جميعا^{٣٠} BC. نجلس [نقعد^{٢٩} B. حيث [حين^{٢٨} B. ياخابه

F احلا^١ ٩

بعد ذلك اقبلوا الينا في القصر
 كمثلي^١ السباع الوحشية^٢ يسرون^٣
 ويصيحون باصوات عالية قبيحة عتيمة^٤
 يظنون^٥ انهم يجدون عندنا اموال^٦
 مخبية فلما احاطوا بالقصر اخذوا^٧
 يتواعدونا من خارج فلما سمعناهم^٨
 اصواتهم سقط الخوف علينا^٩ ولم ندري
 اين نضع غير انا^{١٠} فررنا^{١١} الى الرب^{١٢}
 بدعا وبكا بقلوب^{١٣} حزينة فبعضنا^{١٤} كان
 قلبه جرى^{١٥} على الموت ونفسه طيبة
 له^{١٦} وبعضنا حزين^{١٧} باكي^{١٨} منكسر
 القلب وبعضنا يصلي وشكر الله وبعضنا
 يعزى صاحبه^{١٩} وكل^{٢٠} يدعوا^{٢١} رحمة^{٢٢}
 الله^{٢٣}

XIII عند ذلك قام ابونا وراسنا^{٢٤}
 بولس البطريرسي^{٢٥} في وسط الكنيسة
 وقال^{٢٦} اسمعوا من احقركم^{٢٧} الخاطي
 واخوتي وابائتي انتم تعلمون^{٢٨} جميعا^{٢٩}
 انه منجل^{٣٠} ربنا^{٣١} يسوع المسيح اجتمعنا
 كلنا في هذا المكان^{٣٢} منجل^{٣٣} حبه^{٣٤}

وبعد هذا اقبلوا الينا مثل وحوش
 برية غير مستانسة يحاضرون عدوا الى
 الموضوع المدعو القصر مستشهدين
 انهم يجدون هناك اموالا جزيلة مخبوة
 عندنا فاطافوا بالسور وزعقوا وجلبوا^٥
 باصوات بربرية فحصلنا كلنا في نهاية
 المطب وكثرة الكتابة حارين فيما
 نعمل فرفعنا اعيننا الى الله مذ ذاك
 وبكيننا بوجع قلب وكان بعضنا يحتمل
 الحزن بشامة ونشاط وآخرون منا
 سيكون وآخر يبتهل شاكرا آخر
 يعزى قربه وهتفنا كلنا صوتا مشتركا
 يا رب ارحم

XIII فنهض ايننا القديس بولس^{١٥}
 الذي كان جنسه من بطرا ووقف
 في وسط الكنيسة وقال ايها الابا
 والاخوة اسمعوا مني الخاطي والصغير
 فيكم انتم كلكم تعرفوا اليوم اننا من
 اجل سيدنا وربنا يسوع المسيح اجتمعنا
 في هذا المكان واننا من اجل محبته

C. يصرخون، B. يزيدون [يسرون] ^٣ C. الضارية [الوحشية] ^٢ B. مثل ^١ C.
 B. جعلوا [اخذوا] ^٧ C. اموالا ^٦ C. مظنون ^٥ B. -، C. عجيبة [عتيمة] ^٤
 B. وقع علينا الرعب والفرع، A. قطع بنا [سقط الخوف علينا] ^٩ BC. سمعنا ^٨
 BC. وقلوب ^{١٣} C. سبحانه + الرب ^{١٢} C. التجائنا، B. هربنا [فررنا] ^{١١} C. اننا ^{١٠}
 C. مشتاقة اليه [طيبة له] ^{١٦} C. شجاعا، A. حزين [جرى] ^{١٥} B. من + فبعضنا ^{١٤}
 C. يستدعى ^{٢١} C. منا +، B. بعض [كل] ^{٢٠} B. بعض [صاحبه] ^{١٩} B. - باكي ^{١٨} C. حزينا ^{١٧}
 C. -، B. البطريرسي ^{٢٥} B. - وراسنا ^{٢٤} B. الى الرب بالرحمة [رحمة الله] ^{٢٣} C. من + رحمة ^{٢٢}
 C. من اجل حب [منجل] ^{٣٠} B. - جميعا ^{٢٩} B. تعلموا ^{٢٨} B. انا + احقركم ^{٢٧} C. قابلا ^{٢٦}
 B. ورضاه + حبه ^{٣٤} C. من اجل ^{٣٣} B. الموضوع [المكان] ^{٣٢} C. - ربنا ^{٣١}

بطن^١ الجبل قريب^٢ من العيون فلما^٣
اصبحوا اربطوا النوتية وتركوهم في
ذلك المكان^٤ وجعلوا في السفينة واحد
يحرسها ليلا يستطيع احد النواتية
يسرى بالسفينة^٥ ثم اقبلوا الى العيون 5
فلقيوهم^٦ الفارانيين بقتال^٧

جانب الجبل من ناحيه المغرب عند
العيون فلما اصبحوا كنفوا النوتية^٨
وتركوهم في ذلك الموضع وتركوا
في المركب رجلا واحدا يحفظه وليلا
يمكنه وحده ان يفلح بالمركب وتركوا
معه واحدا من السودان البربر ثم اقبلوا
الى العيون فالتقاهم اهل المكان للحرب
وصارت معاركة الحرب بقرب
التاب والعيون بين الجبال وكان رشق
النشاب من الفريقين متكاثفا واذ كان
البربر اكثر في العدد من اولايك^٩
الفارانيين ومرتاضين في الشر غلبوا
اصحابنا وقتلوا منهم مائة وسبعة واربعين
رجلا والباقي منهم هربوا بعضهم الى
الجبال واخرين اختفوا بين الشجر وكما
امكن كل واحد ان يخلص واخذوا
النسا والصبيان وجمعوهم المنافقين
عند العيون

وكان القتال^{١٠} قريب^{١١} من العيون
من^{١٢} جانب التلال^{١٣} بين الايام فتراموا^{١٤}
بالنبل وكانت النبل يقع كثيرة^{١٥} من^{١٦}
كلا الفريقين^{١٧} واما المنافقين^{١٨} منجل
انهم كانوا^{١٩} اكثر من الفارانيين^{٢٠} ومعتادين
للقتال^{٢١} والشر هزموا الفارانيين^{٢٢} وقتلوا
منهم مائة وسبعة واربعين رجلا وفر
سايرهم في^{٢٣} الجبل وبين الشجر^{٢٤} وكل
احد حيث^{٢٥} استطاع ان يسلم^{٢٦} وسبوا^{٢٧}
النسا والصبيان هولايك المنافقين^{٢٨}
وكانوا عندهم في العيون

B. الموضع | المكان^٤ C. احين | فلما^٣ C. قريبا^٢ C. باطن^١ C.
C: يربها وتركوا الحبشة واحدا منهم معه | يستطيع احد ... بالسفينة^٥
من النواتية واخر من اصحابها ليلا يسرا | يحرسها ليلا يستطيع ... بالسفينة
BC. قتالهم^٨ C. الفارانيين بالقتال^٧ C. فالتقاهم^٦ B. وتركوهم
B. فجعلوا يتراموا | فتراموا^{١٤} C. التلول^{١٣} C. في | من^{١٢} C. قريبا^{١١}
B. بكثرة + الفريقين^{١٥} B. - وكانت النبل ... من^{١٦} C. كثيرين^{١٧}
C. فمن اجل ما كانوا كثيرين، B لانهم | منجل انهم كانوا^{١٩} C. المنافقون^{٢٠}
B' هرب باقيهم في | فر سايرهم في^{٢٣} C. الفارانيين^{٢٢} B. للحرب | للقتال^{٢١} C. الفارانيين^{٢٠}
C. واحد حسبا | احد حيث^{٢٥} C. النخل | الشجر^{٢٤} C. انهم باقيهم الى
B. واختفوا تحت الصخور وحيث قدروا | ينجوا | وبين الشجر ... ان يسلم^{٢٦}
BC. - هولايك المنافقين^{٢٨} C. الكفار، B الكفرة + سبوا^{٢٧}

EF. اوليك^٩ F. النواتية^١

فقتلوكم فانهم^١ قوم^٢ سو وهم^٣
 قريب^٤ من^٥ ثلثماية رجل
 ففعلنا كذلك واقمنا رصد^٦ على
 ساحل^٧ البحر لكيما^٨ اذا روا السفينة
 مقبلة يخبرونا^٩ وكنا ندعوا^{١٠} الى الله
 ان يخير لنا^{١١} وان تكون^{١٢} مسرتنا^{١٣}

XII فلما كان من الغد عند المسا
 اوريت^{١٤} السفينة مقبلة نحونا فمن كان
 عندنا من الفارين علمانيين يسروا^{١٥} انفسهم
 للقتال من اجل^{١٦} نساهم^{١٧} والاولادهم
 وابلهم^{١٨} واجتمعوا^{١٩} ماتين رجل^{٢٠} فوق
 الجبل ونسأهم وصبيانهم^{٢١} ونحن
 الرهبان فررنا^{٢٢} الى الكنيسة^{٢٣} وهي^{٢٤}
 محيطة بجدران^{٢٥} طويلة^{٢٦} قريب^{٢٧} من
 قامين واغلقتنا علينا الابواب^{٢٨}

فلما بلغوا^{٢٩} ارسوا وكانت^{٣٠} التوائية
 تهديم^{٣١} فمكثوا الليلتهم تلك في

ويقتلونكم لان عددهم يكون ثلثماية
 رجلا

واذ سمعنا هذا^١ تحفظنا واقمنا
 قوم يحرسون عند البحر لكيما ان
 ابصروا المركب جايًا^٢ يخبروننا وصلينا
 وطلبنا الى الله ان يعمل معنا ما
 يوافق نفوسنا

XII وبعد ليلة واحدة سلفت شوهد
 المركب مقلعا ومقبلا اليها وان الناس
 العالميين الموجودين هناك في المكان
 من اهل فاران سوموا انفسهم لمحاربة
 البربر من اجل نسايم واولادهم
 وقطارات جمالهم فاجتمعوا وكان عدد
 الرجال ماتين سوا النساء والصبيان
 واصطفوا فوق النخيل قليلا فاما نحن
 فهربنا الى الكنيسة التي كان يحيط
 بها حجارة طول ارتفاعه قامتى رجل
 وان البربر بلغوا الى المينا الذي
 ارشدهم اليه التوائية واقاموا تلك الليلة في

[هم قريب من^٥ C. قريبا^٤ B. عددهم] هم^٣ C. قوما^٢ B. لانهم] فانهم^١ C
 B. حتا [لكيما^٨ C. - على ساحل^٧ C. من يرصد [رصد^٦ B. عددهم شبيه
 C. يدبرنا [يخير لنا^{١١} B. ونبتل + ندعوا^{١٠} B. بها + يخبرونا^٩
 ، B اريت [اوريت^{١٤} C. فينا مسرتنا^{١٣} C. ان تكن^{١٢} B. يتم [ان تكون^{١٢}
 C. انعامهم ، B مالمهم [ابلهم^{١٨} C. نسوانهم^{١٧} B. منجل^{١٦} C. هيوا [يسروا^{١٥} C. ابصروا
 ، B باهاليهم [ونسأهم وصبيانهم^{٢١} C. واصطفوا + رجل^{٢٠} B. فالتاموا (؟) [واجتمعوا^{١٩}
 مستغيثين بربنا يسوع + الكنيسة^{٢٣} C. فانجونا^{٢٢} B فهربنا [فررنا^{٢٢} C. مع نسايم واولادهم
 يكون [طويلة^{٢٦} C. بجدارات^{٢٥} B بجدارين^{٢٥} C. كانت ، B الكنيسة [هي^{٢٤} B. المسيح
 C. كانوا^{٣٠} C. وصلوا الشاطي [بلغوا^{٢٨} B. الباب^{٢٥} B. نحو [قريب^{٢٧} B. ارتفاعها
 C. يرشدهم ، B ترشدهم [تهديم^{٣١}
 F. جاييا^٢ E. هذه^١ q

XI وكنا¹ على هذا الحال اذ²
جانا³ انسانين⁴ من جزيرة⁵ البحر على
عيدان غريبة⁶ من نحو ارض الحبشة⁷
فاخبروا ان جماعة من⁸ الحبشة وقعوا
في مرسا⁹ الجزيرة¹⁰ فوجدوا ثمة¹¹ 5
سفينة من سفن ايلة واخذوها يريدون
يجوزون¹² فيها الى القلزم فقالوا لنا
اخذونا¹³ الى القلزم ولا¹⁴ تقتل احد منكم¹⁵
فوعدناهم¹⁶ بذلك لنخلص منهم¹⁷ وكنا
نتنظر متى ياتينا ربح¹⁸ فسير¹⁹ 10

XI واذا كنا في هذه السيرة واذا
قوم¹ من الاماكن التي بازا البحر قد
عبروا للبحر على اطواف خشب من
نواحي الحبشة فاخبرونا قايلين ان
البجاة طايقة منهم كثيرة جاؤوا² محاضرين
الى مركب قد ارسا في ذلك الموضع
وكان فيه اقوام³ من اهل ايلة راكبين
يريدون المضى الى القلزم في البحر
فمسكوا المركب وقالوا لنا خذونا
الى القلزم⁴ فما تقتلكم فوعدناهم اننا
نفعل ذلك وجعلنا نراصد يوما يهب فيه
الريح القبلي لنسير

واراد الله فحفظنا منهم ففررنا
بالليل²⁰ على هذه العيدان واتيناكم²¹
وتركناهم مع اصحاب السفينة²² في
الجزيرة²³ ونحن نقول لكم تحفظوا²⁴ 15
ايام سيرة لان لا يمروا بكم²⁵ الى القلزم

وقد سترنا الله منهم وهرنا في الليل
وخلصنا من ايديهم وها قد اخبرناكم
لتحفظوا نفوسكم⁵ منهم زمانا قليلا ليلا
باجتيازهم بهذا الموضع يرسون هاهنا

C. جا الينا، B اتونا [جانا³ C. قد + اذ² B. نحن [كنا¹ C.
C. - من نحو ارض الحبشة⁷ C. مستغربة⁶ B. جزيرة [جزيرة⁵ B. ناس⁴
انسانا من نحو ارض [جماعة ... وقعوا في مرسا⁹ B. - جماعة من⁸
BC. هناك [ثمة¹¹ BC. الجزيرة [الجزيرة¹⁰ C. السودان ارسوا في ميناء
C. اوصلونا [اخذونا¹³ B. ليركبوا، C. يريدون ان ياتون [يريدون يجوزون¹²
[منهم¹⁷ B. فانمنا لهم [فوعدناهم¹⁶ B. منكم احد ~¹⁵ B. ليس [لا¹⁴
B. - وكنا نتنظر ... نسير¹⁸ C. يهب ربح موافقا [ياتينا ربح¹⁸ C. من القتل
فلما كان الليل ركبنا [واراد الله ... واتيناكم²¹ C. وهرنا بالليل [فررنا بالليل²⁰
[الجزيرة²³ B. مرسيين + سفينة²² B. هذه العيدان وهرنا منهم ؟. والله يجينا من شرهم
C. ليلا يعبروا بكم وهم ذاهبين [لان لا يمروا بكم²⁵ C. منهم + تحفظوا²⁴ B. الجزيرة

საქართველოს მთავრობის დადგენილია E. აქვამა F. 3. აქვამა F. 2. აქვამა F. 1. 9.
რომელიც დადგენილია მთავრობის მიერ - აქვამა F. 3. აქვამა F. 2. აქვამა F. 1. 9.
საქართველოს მთავრობის დადგენილია E. აქვამა F. 3. აქვამა F. 2. აქვამა F. 1. 9.

واراكم ايضا تشتهون¹ ان تسمعون²
كيف قتلوا الاباهات (sic)³ وكيف وقع⁴
العدو عليهم⁵ وانا احدثكم به⁶

كانوا القديسين هكذا⁷ كانوا⁸
تامين في كل⁹ امورهم¹⁰ فقرا في
شان الله ليس¹¹ يقتنوا شي من¹² الدنيا
وكانوا اناس¹³ من اهل البلد ياتون¹⁴
بقمح من مصر يعطوهم اياه وياخذون
من عمل اياديهم¹⁵ بدله¹⁶ وكان عملهم
الصوم¹⁷ والصلاة ورجاهم كله برهم
المسيح¹⁸ وكان جميعا¹⁹ عددهم²⁰ ثثة
واربعين راهب²¹ كل راهب²² في قليته²³
وحده ليس²⁴ يعلم ما²⁵ عنده²⁶ الا ربه
الذي خلقه الذي يعرف²⁷ السراير²⁸
ولا هو يعلم احد²⁹ ما هو عليه الا
لربه الحسن³⁰ الثواب

لانى هذا اراكم تايقين الى استماع
الامور الصائرة منهم

اما لبا القديسين فهكذا كانوا تامين
5 في كل فضيلة ومسكنة مستسرين¹ بعدم
القنية من اجل الرب مصابرين الحزن
والشقا شهامة مشتغلين بالصلوة والطلبات
ولا غير عابدين المسيح الاله² وكان
جملتنا كلنا في العدد ثثة واربعين
10 ناسكا يعرفهم عارف المكتومات وحده

15

B، تعلموا [ان تسمعون² C. لاكنى باراكم مشتاقين [اراكم ايضا تشتهون¹ C
عليهم⁵ C. صادمهم، B واقهم [وقع⁴ C. الابا [الاباهات³ C. تسمعون
B. - C، هكذا⁷ C. به؛ B اذن اخبركم [احدثكم به⁶ B. - C، الحاسد
C. لا [ليس¹¹ B. كانوا + امورهم¹⁰ B. - كل⁹ B. BC. - كانوا⁸
B. من اجل الله وما كان لهم شي من امور هذه [في شان الله... شي من¹²
B، تماز كان عندهم + بدله¹⁶ B. - من عمل اياديهم¹⁵ B. ياتوهم¹⁴ C. اسانا¹³
[برهم المسيح¹⁸ B. عقولهم بصوم [عملهم الصوم¹⁷ C. تما اذا وجوده عندهم
فكنا [وكان... عددهم؛ A - عددهم²⁰ B. - جميعا¹⁹ C. يسوع المسيح رهم
BC. لا [ليس²⁴ C. قلايته²³ C. راهبا، B واحدنا [راهب²² C. اربعون راهبا²¹ C. كلنا
C. عالم، B فهو عالم [الذي يعرف²⁷ C. عليه [عنده²⁶ C. هو +، B بما [ما²⁵
ولا هو... C: المعط (sic) [الحسن³⁰ C. يعرف احدا [يعلم احد²⁹ C. وحده + السرير²⁸
B. وهو الذي يحسن له الفطر ويضعف له [الحسن

F. الاله² F. مستسرين بالمسكنة ~¹ ٩

فقال له لما^١ بذالك الان^٢ تاتي^٣ الى
عبدك فقال له^٤ اليوم انقلب^٥ من هذا
الجسد الشقي الى ربي واحببت ان
ادعه لك^٦ تدفنه كما^٧ شئت^٨ وتعطي
الارض الذي^٩ لها وكثير^{١٠} اوصا تلميذه^٥
وحديثه معا^{١١} ينتفع النفس^{١٢} وما^{١٣}
يرجا من الخير في الآخرة^{١٤} ثم بسط^{١٥}
نفسه نحو^{١٦} المشرق ومد يديه ورجليه
وتام^{١٧} بسلام واسلم روحه^{١٨} بيدي^{١٩} خالقه
حينئذ خرج^{٢٠} تلميذه مسرعا^{٢١} واخبر^{١٠}
جماعة^{٢٢} الرهبان فانوا مسرعين^{٢٣}
متفانين^{٢٤} يحملون سعف^{٢٥} النخل
فحملوا جسده الى الكنيسة وكان وجهه
يبرق مثل الضوء^{٢٦} فتبركنا^{٢٧} منه جميعا^{٢٨}
ودفناه مع الالهات^{٢٩} تنيحوا قبله^{١٥}
X وحديث^{٣٠} عندي كنت احب
ان احدثكم^{٣١} به^{٣٢} عن ما كان ثم من
الرهبان والايات التي كان الله يصنع
على يديهم^{٣٣} ولكنه^{٣٤} اكثر من ذلك

فقال له فلاي حال جيت الان الى
عبدك فاجابه اليوم اسافر الى الرب
واخرج من هذا الجسد الشقي فجيت
اتركه عندك لتدفنه كما تشا وتدفع
الى الارض المحقر لها وخاطب الاخ
باقوال كثيرة عن النفس وعن الخيرات
المستأنفة ثم بسط يديه ورجليه وورقد
بسلام

وان الاخ اعلمنا محاضرا فمضينا
بالسعف وبالترتيلات وحملنا جسده
المقدس وكان وجهه يلمع نورا
بتللا ووضعناه مع الابا السالف
رقودهم

X وكما تقدمت فقلت ان عندي
اشياء كثيرة اقوالها عن الابا القديسين
فاكتفي بهذه لان الوقت يطالبني ان اقول
منذ الان عن مجي البربر واخبارهم

+ له^٤ BC. اتيت [تاتي^٣ B. حتى [الان^٢ B. فايشي [فما^١ C.
C. اودعك هذا الجسد كيما [ادعه لك^٦ C. انتقل [انقلب^٥ BC. الشيخ
لذلك اردت ان اتركه لك لتدفنه [الشقي الى ربي ... تدفنه كما^٧
C. بما [معا^{١١} C. كثيرا^{١٠} C. التي [الذي^٩ C. تشا^٨ B. كيف
B. بحديث ينفع النفس.؟. [وحديثه معا ... في الآخرة^{١٤} C. -C. به^{١٢}
C. رقد [تام^{١٧} C. ذاته تجاه [نحو^{١٦} B. وانه انبسط [ثم بسط^{١٥}
B. -جماعة^{٢٢} C. باسراع^{٢١} B. فخرج [حينئذ خرج^{٢٠} C. بيد^{١٩} B. نفسه [روحه^{١٨}
BC. قلوب [سعف^{٢٥} B. -C. مترنمين [متفانين^{٢٤} B. فاقباوا [فانوا مسرعين^{٢٣}
B. جميع منه ~^{٢٨} BC. فباركنا [فتبركنا^{٢٧} B. مشرف مضو [يبرق مثل الضوء^{٢٦}
B. كبير + C. حديثا كثيرا [حديث^{٣٠} B. الذين + C. الابا [الالهات^{٢٩}
[والايات ... على يديهم^{٣٣} C. - B. عليكم [به^{٣٢} B. اقصه [احدثكم^{٣١}
C. - B' لكن هو [لكنه^{٣٤} B. التي كان الله يظهر على يديهم الايات

وظن انه روح سو تمثل نسخه^١ فقال
له صلى عند ذلك صلى الشيخ فقبله
تلميذه بفرح شديد^٢ واعتنقا كلاهما
وقبل كل واحد منهم^٣ صاحبه
بكلام القدس^٤

لانه استشعره روحا ولم يفلق بل قال
له صلى ايها الاب فاذا صلى قبله القبلة
المقدسة مسرورا

5

وقال الشيخ لتلميذه نعم صنع
يانني حين طلبت الصلاة^٥ قبل كل
شي لان^٦ فباخ^٧ الشيطان^٨ كثيرة فقال له^٩
تلميذه ما^{١٠} بذلك يابني ان تفترق^{١١} من
اصحابك وتدع^{١٢} ابنك يتيما^{١٣} وفي
حزن^{١٤} منجلك^{١٥} فقال له الشيخ^{١٦} اما انا
يابني فاني^{١٧} لم اكن^{١٨} ارا لاحد فالله^{١٩}
اعلم^{٢٠} فاما انا فلم ابرح^{٢١} هذا المكان^{٢٢}
ولم يخطيني يوم الاحد^{٢٣} الا وانا اتقرب
مع جميعكم^{٢٤} في الكنيسة لحم^{٢٥} ربنا^{٢٦}
المسيح ودمه عند ذلك^{٢٧} عجب التلميذ
كيف كان القديس يدخل ويخرج
ولا يراه احد^{٢٨}

فقال له الشيخ ما احسن ما عملت
يا ولدي اذ التمست الصلاة اولا
لان فباخ العدو كثيرة هي فاجابه
التلميذ ايها الاب الكريم ماذا رايت
10 في مفارقتك رفقتك وتخليفتك ايأي
يتيما مغموما لاجلك فقال له الشيخ
اما السبب في انني لم اظهر فالله يعرفه
ومع هذا فاني الى الان ما ابتعدت من
هذا المكان ولا عبر يوم احد ولم
15 اخذ فيه سرار المسيح المقدسة معكم
كلهم فتعجب ذلك الاخ من معلمه
كيف كان يدخل الى الكنيسة مع
الاخوة ولم يبصره احد

C. - شديد^٢ B. - C. قد تمثل له بشيخه [تمثل نسخه^١ ح

بسلام ، C. بسلام المحبة [بكلام القدس^٤ BC. احدهما [كل واحد منهم^٣
C. فان [لان^٦ B. اذا تبديت بالصلاة [حيث طلبت الصلاة^٥ B. القديسين
B. [يشي [ما^{١٠} A. - له^٩ B. اعدانا الشياطين [الشيطان^٨ A. فجوع [فباخ^٧
C. يتيما^{١٣} C. تركت ، B. تترك [تدع^{١٢} C. حتى افتقرت [ان تفترق^{١١}
B. اجاب الشيخ قايلًا [فقال له الشيخ^{١٦} C. لاجلك^{١٥} C. محزونًا ، B. حزين [وفي حزن^{١٤}
B. هو + فالله^{١٩} B. اكون [اكن^{١٨} C. لاي سببا ، B. اني [انا يابني فاني^{١٧}
B. اكون ابرح من [ابرح^{٢١} C. اظهر لاحدا الله العالم بذلك [ارا الاحد فالله اعلم^{٢٠}
C. يفوتني يوما من ايام الحدود [يخطيني يوم الاحد^{٢٣} B. الموضع [المكان^{٢٢}
C. يسوع + ، B. - ربنا^{٢٦} BC. جسد [لحم^{٢٥} BC. جماعتكم [جميعكم^{٢٤}
27 B. و [عند ذلك^{٢٧} A. - احد^{٢٨} B.

فعرّف الشيخ أنّه قد عرفه الله بأموره
فلم يقل للاخ عن هذا شيئا لكن كل
مسائل التي سألها أياها أجابه عنها وداوا
فكره وهكذا صرفه بسلام

فعلم القديس عند ذلك¹ أنّه قد أوحى
إلى الراهب بعلمه² ولم يعلمه الراهب
بشي من ذلك ولكن³ كل شيء
سأله⁴ أو⁵ طلب منه⁶ لم يمنعه القديس⁷
أشفا قلبه من الحسابات⁸ التي⁹ قال¹⁰
له¹⁰ فارسله¹¹ بسلام

وبعد هذه الأشياء صار غائبا لا
يظهر لأنه خشي من مجيّد الناس

بعد ذلك خشي¹² القديس أن يسبح¹³
من الناس فدعا¹⁴ إلى¹⁵ الرب¹⁶ أن¹⁷
يكتمه¹⁸ فكتمه¹⁹ ولم يكن²⁰ يظهر لاحد
من الناس²¹

IX فاتا²² تلميذه²³ أنبا جلاسيوس²⁴
المبارك²⁵ فالتّمه²⁶ كل مكان²⁷ فلم يجده
فسكن في قليته²⁸ وكان²⁹ حزين³⁰
لفقده³¹ ومن بعد ستة سنين في تسع³²
ساعات من النهار ضرب³³ أنسان³⁴ على¹⁵
باب القليته³⁵ فخرج أنبا جلاسيوس³⁶ فوجد
معلمه واقف³⁷ على بابه³⁸ فعجب³⁹ لذلك

IX وبعد ذلك لما جا أبا جلاسيوس
تلميذه لم يجده واذا طلب الشيخ
كثيرا ولم يصادفه أقام في قلاية
الشيخ مقموما من أجله جدا فبعد ستة
سنين عند الساعة التاسعة قرع أحد
باب قلايته فخرج أبا جلاسيوس فرأى
معلمه واقفا على الباب فانذهل منه

E، ان راهب قد علم به [انه قد اوحى... بعلمه² BC. عند ذلك علم القديس] فعلم... ذلك¹ C. و [او⁵ B. عنه + سأل⁴ B. - لم يعلمه... ولكن³ C. انه قد عرف الراهب بأموره
B. الأفكار [الحسابات⁸ B. الا ان الله + القديس⁷ B. اخبر به و] او طلب منه⁶
[فارسله¹¹ C. اعترف له بها، B كانت تعرض [قال له¹⁰ AB. الذي [التي⁹
BC. فطلب [دعا¹⁴ B. اسمه + يسبح¹³ C. خاف [خشي¹² BC. واطلقه
C. - B اخفيه [يكتمه¹⁸ C. - ان¹⁷ C. ربه، B الله [الرب¹⁶ B. من [إلى¹⁵
فما كان احدهم الناس [ولم يكن... من الناس²¹ C. - يكن²⁰ B. - فكتمه¹⁹
B. - المبارك²⁵ B. جراسم [جلاسيوس²⁴ B. المبارك + تلميذه²³ B. فصار [فاتا²² B. يراه
B. هو [كان²⁰ BC. قلايته²⁸ B. - في²⁷ B. موضع [مكان²⁷ BC. في + فالتّمه²⁶
C. انسانا³⁴ B. قرع [ضرب³³ BC. تسعة³² C. معلمه (sic) + لفقده³¹ C. حزينا³⁰
C. - واقف على بابه³⁸ B. قايم [واقف³⁷ B. جراسم [جلاسيوس³⁶ BC. القلاية³⁵
C. تعجب³⁹

اتاه انسان^١ من الرهبان يوم^٢ من ذلك^٣ يسله عن بعض الشي^٤ ويتعلم منه^٥ ويتنفع من قوله^٦ فضرِب^٧ الباب عليه^٨ فلم يجيبه^٩ فاطلع^{١٠} من شق الباب فاراه^{١١} كله من راسه الى قدميه^{١٢} نار تلتهب وهو قائم^{١٣} يصلي فانخلع^{١٤} قلبه من الفزع وخر^{١٥} كالعميت ومكث طويلا ملقا^{١٦} ثم افاق^{١٧} فاما القديس فكان^{١٨} مشغول^{١٩} في صلاته وحديث^{٢٠} ربه فلم يحس به

و^{٢١} بعد خمس ساعات رجع القديس كما كان فضرِب^{٢٢} الراهب^{٢٣} ايضا^{٢٤} ففتح له^{٢٥} انبا يوسف الاليلى فساله^{٢٦} متى^{٢٧} جيت هاها فقال له منذ^{٢٨} قريب من^{٢٩} خمس ساعات ولكن كما لا اشق^{٣٠} عليك^{٣١} لم اضرب^{٣٢} على بابك الى^{٣٣} الساعة

هذا البار قصده اخ^١ ليسله^٢ عن فكر فقرع بابه ولم يذل جوابا فاطلع من المدخل فابصره كله من راسه الى قدمه قايدا كليلب نار فصار مرعوبا 5 وتحلل جسمه كله^٣ وسقط طريقا على الارض كمايت ساعة واحدة ثم نهض وجلس ايضا قدام الباب فاما الشيخ فلاشتغاله بالمنظر العقلي لم يعرف ما صار

10

فاذ عبرت خمس ساعات كاملة ظهر ايضا كاتسان وفتح الباب ودخل ذلك الاخ وجلس معه فقال له متى جيت الى ها هنا فاجاب الشيخ قايدا لي اكثر من اربع ساعات منذ جيت لكن ليلا احزنك لم اقرع الباب الى الان

15

[قوله^٥ B. - يتعلم منه^٥ BC. الاشيا^٤ B. - يوم من ذلك^٣ C. يوما^٢ C. انسانا^١ ح
+ يجيبه^٩ BC. على بابه [الباب عليه^٨ B. فقرع [ضرِب^٧ C. مواعظه^٦ B. تعليمه^٤ ا
C: قايدا^{١٣} C. اسفل رجله [قدميه^{١٢} C. فابصره [فاره^{١١} BC. فتطلع^{١٠} C. احد
فنظر الى القديس وانه يلبس كله من راسه الى قدمه نار يفا وهو [فاره... قايدا
[ملقا^{١٦} C. على وجهه + ، C وقع [خر^{١٥} C. فارتجف [فانخلع^{١٤} B. واقف
[حديث^{٢٠} C. مشغولا^{١٩} B. فانه [فكان^{١٨} C. فاق ، B قام [افاق^{١٧} B. - ، C مطروحا
B. الباب + الراهب^{٢٣} B. فقرع [ضرِب^{٢٢} B. من + و^{٢١} C. مناجات ، B حديثه مع
B. متا^{٢٧} B. فقال له + فساله^{٢٥} B. القديس + له^{٢٦} B. - ايضا^{٢٤} C. على الباب
C. ليلا اقل ، B ليلا اذك [كما لا اشق^{٣٠} B. - ، C منذ قرب [قريب من^{٢٨} B. مذ^{٢٩}
B. الباب حنا [على بابك الى^{٣٣} B. اقرع [اضرب^{٣٢} B. - عليك^{٣١}

F. - كله^٣ F. ليساله^٢ F. اخا^١ ٩

منذ¹ ستة وأربعين سنة² يسكن فوقه³
 قليلا من اهل مريس اسمه ايسوييس⁴
 وكان⁵ على ما كان معلمه عليه⁶ من
 العبادة والصلاح⁷ وهو احد القتلا⁸

5

يسما بستويس¹ من نواحي الصعيد
 موطنه وسكن فوق قلايته واقام
 ستة واربعين سنة لم ينقصر شيا
 من قانون الشيخ لكنه صار له خاتم
 وتمثال كما يقال موضحا الترتيب الذي
 ابصره من معلمه لاننى اقامت انا معه منذ
 مبادئ² حصولي هناك ولاجل صعوبة
 سيرته التى لا توصف فارقتة اذ لم
 اطق احتمال مصاعب عيشته وشقا الجسم
 وما يمكننى³ ان اذكر اعمالهم كلهم
 واتعابهم ونسكهم واشرح سيرة واحدا
 فواحدا منهم لكننى مع هذا اترك الجماعة
 واصف امرا واحدا لان ليس من العدل
 ان يصمت عن مثل هذا الامر المعجز
 والمذهل⁴ ويدفع الى النسيان

10

15

VIII كان انسان اسمه يوسف جنسه
 اليساوس يعنى من ايلة يسكن فى
 موضع بعده من الماء ميلين فى البقعة
 وهو بنا بيده مسكنه ورجلا قدسيا
 ومفرزا تاما فى كل وصايا المسيح
 مكملا لها له فى ذلك المكان اكثر من
 ثلثين سنة مقتنيا تلميذا لا ساكنا
 معه بل بقربه فى مسكن اخر

20

VIII وكان راهب⁸ ايضا⁹ اخر¹¹
 يقال له انبا يوسف من اهل ايلة يسكن
 فى تلك الصخرة¹² بعيد من الماء ميلين
 وكان من فصحا العزم¹³ وحكامهم¹⁴
 وكان تام¹⁵ فى اموره كلها¹⁶ وكان
 الله معه يسكن¹⁷ تلك البرية ثلثين سنة
 وكان له تلميذ يسكن الى جانبه

B فوق من قلايته [فوقه³ B. من اهل مريس + سنة² B. منذ¹ C

B. - من اهل مريس اسمه ايسوييس ؛ C ايسوع [ايسوييس⁴ C. بعيدا منه

[العبادة والصلاح⁷ C. وكان ما كان عليه معلمه ~⁶ B. التلميذ + كان⁵

C. - اخر¹¹ B. - ايضا⁹ C. راهبا⁸ C. المقتولين⁸ B. الصلاح والعبادة الحسنة

C. الغرب [العجم¹³ C. تلك البقعة وكان، B ذلك الجبل وكان [تلك الصخرة¹²

B فيسكن¹⁷ B. بما يرضى ربه + كلها¹⁶ C. تاما¹⁵ C. احكامهم [احكامهم¹⁴

C. ساكنا فى

E. المذهل والمعجز ~⁴ F. يمكنى F. مبادئ² E. بستويس¹ ٩

- اسمه فاذا بنوس^١ قد دخل فيه روح نجس زعيم امته ليشفيه ولما قرب من قلاية الشيخ بمقدار غلوة واحدة طرحه الروح النجس وصرخ صوتا عظيما يا لذا الفضب ما امكننى ولا من قلبل ان اعوق الشيخ السو من قانون واذا قال هذا خرج من ذلك الانسان وبرى الرجل للوقت وامن بالمسيح مع اخرين كثيرين لم يكونوا اهلوا للمعمودية القديسية وعاد الى منزله معافا صحيحا ممجدا لله فلما ولى الله فلم يظهر لهذا المشفى بل نال شفاه اذ لم يستطيع الشيطان الذى كان يصصره معاينته
- ١٥ وانا اصمت عن اشياء كثيرة عندى اقوالها عنه لان الوقت ما يوافقه اطناب الكلام هذا تلمذ انسان
- ١٦ وابات اخر عظام يحدثون^{٢٤} انااس كثير ليس استطيع انا^{٢٥} احدنكم اياها من كثرتها^{٢٥} وكان له تلميذ

- [راس قومه ... يشفيه^٣ B. عبيدانوس، C. عبيدانوس^٢ B. اهل + من^١ C. قريبا، B. قرب^٤ B. ليشفيه وكان ذلك المصاب راس قومه جمعا C. فى خنقه، B. يخنقه^٥ B. جعل الشيطان الذى كان فيه [اخذنه الجنى^٥ بصوت عاليا ~^{١١} B. قايل^{١٠} B. - اخذ^٩ C. شديدا^٨ C. خنقا، B. بخنيق^٧ الذى لم [لم استطيع... عن صلاته^{٢٣} C. اوييا^{١٢} B. ايا^{١١} B. - بصوت عالى: C. ويقول B. من عبيدانوس... منه^{١٥} C. وحين [فلما^{١٤} B. اقدر اشغله عن صلاته مرة ٩٠. قط C. يسوع +، B. - برنا^{١٨} B. حينئذ امن عبيدانوس [وامن^{١٧} B. - الجنى^{١٥} [يشكرون^{٢٢} C. المعمودية، A. يستطيعون [يمدون^{٢١} C. وقبلوا [قبل ان^{٢٠} B. بالمسيح^{١٥} C. ان + انا^{٢٥} C. عنه + يحدثون^{٢٤} C. كان [اما^{٢٣} C. يمجدون، B. وهم شاكرين B. عجائب كثيرة حدثنا عنه انه صنع ما لا اطيق اخبرتها [ابات اخر ... من كثرتها^{٢٥}

انبا موسى هذا من حين يوحد
فى مفارة لم ياكل خبز^١ وكان طعامه
ثمرات يسيرة^٢ وشرابه^٣ ما بالكيل^٤
ولباسه من ليف وكان يحب
السكوت^٥ جدا ورقاده^٦ بعد صلاة^٧
الليل فقط^٨ وفى صوم^٩ ليس كان
يكلم احد^{١٠} ولا يفتح باب مفارته حتى^{١١}
الخميس الكبير وكان يدخل^{١٢} معه
عشرين ثمرة عدد^{١٣} وقسط ما كيل^{١٤}
وربما لم يذوق شيا منه^{١٥} حتى يفتح
بابه^{١٦} كما حدثنا تلميذه

هذا البار منذ نسك فى مفارته
ما ذاق خبزا البتة وقوم من الابا
الاخرين كانوا ياكلون خبزا لان رجال
الموضع كانوا يجيبون حنطة من مصر
لهم ويحملون لهم حبرات قليلة عوض ما
ياخذون منهم من عمل ايديهم ومن ثمر
النخل^١ وكان غذاؤه بسرا قليلا وشرابه
من العا الذى عنده ولبوسه من الليف
وكان يحب الصمت جدا ويقبل نشاط
من يقصده^٢ ويسله^٣ عن الافاكر وله
اجوبة مقنعة معزية وبنام بعد الصلوة
الليلية لا غير وباقي الساعات يستكملها
ساعرا وفى صوم الاربعين المقدس
ما كان يفتح باب قلايته الى يوم الخميس
الكبير وما كان يدع عنده لغذابة
شى سوى عشرين ثمرة فقط وقسط
واحد ماء وهذين ثمرات كثيرة قد
حفظهما الى ان فتح بابهما كما حدثنا
التلميذ الذى كان يخدمه

وفى ايام هذه الاربعين المقدسة
قدم اليه انسان

انبا موسى^٣ C. من اثمار البرية [ثمرات يسيرة^٢ C. خبزا^١ ح
وكان هذا القديس ساكن فى الجبل الذى وصفه ولم يكون [هذ... وشرابه
[السكوت^٥ C. مكبول^٤ B. ياخذ معه الى مفارته الا ثمر يسير وكان يشرب
B. - وكان يحب السكوت... فقط^٧ C. نومه يسيرا [رقاده^٦ C. الصمت
[حتى^{١٠} B. ولم يكون يكلم احد فى الصوم [وفى صوم... احد^٩ C. صيام^٨
[كيل^{١٣} B. - عدد^{١٢} C. ياخذ [يدخل^{١١} C. الى ، B لاحد الى يوم
B. ايام + بعض^{١٥} B. باب مفارته [بابه^{١٦} BC. منه شيا~^{١٤} B. - ، C مكبولا
B. اتوه اناس ومعهم انسان [اتوا اليه بانسان^{١٥} C. الصيامات^{١٦}

F. يساله^٣ F. من يقصده بنشاط ~ نشاط من يقصده^٢ DE. النخيل^١ ٩.

VII كان^١ راهب يقال له انبا موسى^٢
 ترهب من صفره فاراني^٣ من سكان
 المكان^٤ مكث^٥ ثلثة وسبعين سنة
 يسكن^٦ في^٧ مغارة في ذلك الجبل
 قريب من الكنيسة كان بحق ايلياس^٨
 الثاني^٩ كل شئ كان يسال^{١٠} ربه^{١١}
 كان يعطيه اياه^{١٢} وكان الله^{١٣} قد جعل^{١٤}
 على يديه شفا^{١٥} كثير واعطاه سلطان^{١٦}
 على ارواح السو وعلى يديه تنصر
 عامة^{١٧} الفارانين الذين كانوا يسكنون^{١٨}
 تلك البلاد لانهم كانوا يرون الايات
 التي^{١٩} يصنع الله^{٢٠} على يديه فيعجبون^{٢١}
 ويامنون بربنا^{٢٢} المسيح ويتقدمون^{٢٣} الى
 كنيسة الله الجامعة فيعتمدون^{٢٤} وكثير
 منهم^{٢٥} اشفا الله^{٢٦} على يدى انبا موسى^{٢٧}
 من جنون^{٢٨}

VII كان فيهم راهب اسمه موسى
 ترهب من صفر سنه وسكن ذلك
 الموضع وكان اصله من فاران هذا
 عاش في السيرة الملاكية ثلثة وسبعين
 5 سنة مقيما في الجبل في مغارة ما
 ليست بعيدة من الكنيسة ثاني ايليا
 النبي بالحقيقة في سيرته لان كل
 الطلبات التي كان يطلبها من الله كان
 يخوله اياها وكان يصنع الله به اشفية
 10 كثيرة واعطاه سلطانا على الارواح
 النجسة حتى انه شفا منها كثيرين
 وطردها بصلاته من العالمين وشابه
 الرسل الاقدسين لانه جعل كافة الشعب
 الاسماعيليين الا القليل منهم مسحيين
 15 الذين كانوا في تحوم فاران قاطنين
 لانهم اذ عاينوا تلك الجرايح والايات
 التي صنعها الله على يديه امنوا بالرب
 واقبلوا الى الكنيسة الجامعة طالبين
 جميعهم المعمودية المقدسة

من سكان^٤ B. - فاراني^٣ B. من اهل فاران + موسى^٢ C. فيهم + كان^١ C.
 B. الياس^٨ C. - في^٧ B. - يسكن^٦ B. ولبت هناك [مكث^٥ BC. - المكان
 BC. - اياه^{١٢} C. سبحانه + ربه^{١١} BC. يطلب من [يسال^{١٠} C. لان + الثاني^٩
 C. اشفية^{١٥} C. صنع [جعل^{١٤} B. والله تبارك اسمه كان [وكان الله^{١٣}
 + التي^{١٩} B. سكان [الذين كانوا يسكنون^{١٨} C. جماعة [عامة^{١٧} C. سلطانا^{١٦}
 [يتقدمون^{٢٣} C. يوسع + بربنا^{٢٢} B. - فيعجبون^{٢١} B. الله يصنع ~^{٢٠} B. كان
 A. يستطيعون، B. وياخذوا فخرة بحرص وامانة [فيعتمدون^{٢٤} B. كانوا يتقدموا
 [انبا موسى^{٢٧} C. شفوا [اشفا الله^{٢٦} B. من اهل فاران وتلك البلاد [منهم^{٢٥}
 C. وكان، B. وغير ذلك + جنون^{٢٨} B. عبد الفاضل

تسقى أكثر النخل وأبعد منه أقل من فرسخ
أيار آخر وشجر نخل آخر ليست قليلة
في منحدر البقعة مشرفة على البحر
في هذا الجبل كان مسكن كثيرين
من المتوحدين كما يذكر الرسول
مقيمين المغار وثقوب الأرض* وكانت
كنيستهم لا في الجبل نفسه بل بقرب
الجبل أناس بالحقيقة سماويين وكانوا
على الأرض متقلبين ونفوسهم تساوى
الملائكة الذين اقتنوا سيرتهم باتباعهم
ونسكهم وزهدهم في أشياء العالم متهاونين
بأجسامهم كانوا غريبة منهم قد اقتنوا
الفضائل كلها الذين ما يمكنني
إلا أجبأى أن أخبر بجهادهم ومصارعتهم
والمحن التي انتصبت عليهم من المحال
من كثرة أعمالهم بل أكتفى بذكر
واحد منهم أو اثنين لكيما الذين
يسمعون أوصافها هذه يعرفون من
المقاتلات أن والباقيين هكذا كانوا

تسقون^١ نخل كثير وقريب من ذلك
أيار تسقى^٢ نخل آخر هابطة إلى^٣ البحر
في ذلك الجبل كان يسكن عامة
الرهبان كما يقول في السليح^٤ في^٥
المغائر والجبال وأحجرة^٦ الأرض*
وكانت كنيستهم الذين^٧ يجتمعون فيها
يوم الأحد قريبة من^٨ الجبل^٩ كانوا
بحق رجال سماويين^{١٠} وملائكة أرضيين
قد رفضوا^{١١} أجسادهم كانوا ليست^{١٢}
لهم^{١٣} ليست عبادتهم^{١٤} صنف واحد^{١٥}
توصف^{١٦} ولكن أصناف^{١٧} كثيرة
حافظين لما أوصا^{١٨} الله به من شيء لا
يسمع أذن ولا يقول لسان يخبر ما
كانوا عليه من العبادة وما كانوا يلقوا^{١٩}
من قتال الشيطان العدو الذي لا يروا^{٢٠}
وكان الله يصبرهم عليه^{٢١} وسأحدثكم
عن واحد أو اثنين لأن تعرفوا
حال ما كان عليه أنفسهم من الصلاح^{٢٢}

بولص [في السليح^٤ B. هابط حتما هابطة إلى^٣ C. السقى^٢ BC. تسقى^١ C.
C. شقوق] أحجرة^٦ B. - في^٥ B. منجل اسمك يارب يكون .٤. +، C. الرسول
C. كما + الجبل^٩ B. ذلك + من^٨ B. الذي^٧ الرسالة إلى العبرانيين ، ١١ ، ٣٨*
B. لكان ليس لهم أبدا [كانها ليست لهم^{١٢} B. بنعيم + رفضوا^{١١} C. رجلا سماويين^{١٠}
[أصناف^{١٦} BC. - توصف^{١٦} C. واحدة [صنف واحد^{١٤} C. ليس طرائقهم [ليست عبادتهم^{١٣}
[به من شيء... بصبرهم عليه^{٢١} BC. لوصايا [لما أوصا^{١٨} B. كثيرة على أصناف شتا وكانوا
غاية التحفظ ما لا أقدر أن أصفه ولا أنطق به مما كانوا فيه من العبادة وكثرة الصبر
B' على مجاربة الشياطين ولكن الله المتحنن الرحوم هو الذي كان يعطيهم الصبر على ذلك
لا يمكن فهم ولا يقول لسانا يخبر ما كانوا عليه من الانسلا والامتحانات الصدية وكان الله
لتعرفوا حالهم الذي كانوا عليه من [لأن تعرفوا... من صلاح^{٢٠} C. مضدهم
C. - B' الصلاح

الرسالة إلى العبرانيين ، ١١ ، ٣٨ * ٩

- وبأيما فضائل وأفعال كان أوليك والقديسين يستسيرون بها
- فابتدا يحدث قايلًا أما أنا فما لي سنين كثيرة ساكنًا⁴ في الموضع لأن مدى سكناي هناك يكون نحو عشرين سنة فقط فاما الرهبان الآخرين الذين كانوا هناك فكانت لهم سنين كثيرة بعضهم أقام هناك أربعين سنة في ذلك المكان وخمسين وستين سنة والمكان فهو مهمد وكله بقعة حسنة طويلة من الجهة القبلية ممتد جدا وعرضه من ناحية المشرق اثنتي عشر ميلا تحوط به الجبال مثل السور التي هي للذين لا يعرفون المكان غير مسلوكة ومن جهة المغرب يطيف به البحر الأحمر ويقال أنه يمتد إلى أوكيانوس البحر المحيط وفوق هذا البحر الجبل الذي منه تخرج اثني عشر عينا
- وما كانت عبادة¹ المقتلين وحالهم² فأنى يقص علينا ويقول³ أما أنا فأنى ليس⁴ لي زمانة⁵ كثير منذ⁶ سكنت رابة⁷ إنما⁸ سكنتها⁹ من¹⁰ قريب منذ¹¹ عشرين سنة ولكن¹² كان ثمة¹³ آخرين منذ¹⁴ زمان طويل¹⁶ بعضهم¹⁷ من¹⁸ أربعين سنة وآخرين¹⁹ من²⁰ خمسين سنة²¹ وآخرين²² منذ²³ ستين سنة²⁴ وآخرين²⁵ أكثر من ذلك. وآخرين أقل من ذلك²⁶ وأما المكان فبرية وطية سهلة²⁷ من²⁸ الشمال²⁹ طويلة وعرضها أكثر³⁰ من³¹ اثنا عشر ميل وشرقها³² الجبل كمثله المحيط³³ حبال³⁴ من لا يعرفها يقول أنها³⁵ لا تطاف³⁶ وغربها³⁷ البحر الأحمر ماد³⁸ حتى ينقطع³⁹ التراب كما يقال على هذا البحر جبل⁴⁰ يخرج منه اثنا عشر عين⁴¹

فأنى⁴ BC. قايلًا³ B. - C.، وتديرهم [وحالهم² C. سيرته (sic) عبادة¹ ح
C. - إنما⁸ B. الدبر [رابة⁷ B. مذ⁶ A. - زمانة⁵ B. فليس [ليس
B. لقد + C. لاكن [لكن¹² B. لي [سكنتها... منذ¹¹ C. - من¹⁰ C. سكناي فيها¹⁹
B. بعض [بعضهم¹⁸ A. - طويل¹⁶ B. ناس مذ [آخرين منذ¹⁴ C. هناك ثمة¹³
B. - سنة²⁰ C. لهم ، B مذ [من¹⁹ B. بعض [آخرين¹⁸ C. له ، B مذ [من¹⁷
C. غيرهم ، B بعض من [آخرين²³ B. - سنة²² R. بعض مذ [آخرين منذ²¹
C. يمتد ، A يمتد + شمال²⁸ B. وهي + سهلة²⁵ BC. - وآخرين أقل من ذلك²⁴
B. المحيط³¹ BC. شرقها³⁰ B. - من²⁹ C. قريب ، B مقدار [أكثر²⁸ B. يكون + و²⁷
C. غير مسلوكة ، B لا يطاف [لا تطاف³⁴ B. أنه³³ C. طولا ، B و [حبال³²
[على هذا البحر جبل³⁸ B. مقطوع³⁷ C. ممتدا³⁶ C. غربيا ، B من الغرب [غربها³⁵
C. عينا³⁹ B. ومن غربي هذا الدبر جبل على شط البحر

— ნიშანი ჩამატების ახლავს მიწერილი აზიზზე სიხისი ეს ზღაწევი E 1 ჟღერს. —
დასაძლად არის აღივსად სათაისის ტეტევეთვე დგრილი, რიკი.

وراية من الطور مسيرة^١ يومين
على ساحل بحر الاحمر حيث اثنا عشر
عين وسبعين نخلة كما يقول في
الكتاب* فاما اليوم فنخلها كثير^٢
فمايلنا^٣ الرجل^٤ كيف قتلوا وكم قتل 5
منهم^٥ ومتا قتلوا^٦ فقال لا علم^٧ لي
ولكنني سمعت ان الرهبان الذين برية^٨
قتلوا فقط وجوا^٩ اناس اخرين^{١٠}
فاخبرونا بذلك ايضا^{١١}

10

وبعد ايام قليلة جانا^{١٢} راهب من
رهبان راية يريد ان^{١٣} يسكن في^{١٤}
طور^{١٥} سينا^{١٦} لان راية خربت و^{١٧} قتل
رهبانها فلما سمع به دولا^{١٨} ريس^{١٩} 15
دير طور^{٢٠} سينا^{٢١} فقبله بنفس طيبة
فطلبنا الي^{٢٢} الراهب^{٢٣} الذي جانا
من راية^{٢٤} ان يحدثنا^{٢٥} كيف قتلوا
الابهات^{٢٦} ومتى قتلوا وكم الذين
قتلوا^{٢٧} وكيف خلص هو^{٢٨} من العدو^{٢٩} 20

وكان مسافة المكان منا مسيرة
يومين وهو على شاطئ البحر الاحمر
حيث الاثنى عشر عينا والسبعين نخلة
المذكورة في الكتاب* والان فقد
تكاثر النخل بطول الزمان فلما سئل
ذلك الانسان ان يقول الحال الذي
به ماتوا وعددهم اجاب قايلا لست
اعرف بل انما سمعنا ان الرهبان
الذين كانوا هناك قتلوا وانتشر الخبر
بذلك ووافا اخر ايضا فقال لنا مثل
تلك الاقوال

وبعد ايام قليلة جانا واحدا من
النساك الذين كانوا هناك مريدا ان
يقيم هاهنا في الجبل المقدس لان
بريته قد اييدت وهلك سكانها وقتلهم
البعجة واذ عرف ذولاس الرئيس هذه
قباه بفرح والتمس ان يعرف منه
بمبالغة ما عرض للابا القديسين
وكيف هرب هو من البرية وخلص

خروج ، ٢٧، ١٥ * C. ومسييرة راية من طور~ وراية ... مسيرة^١ ح

B. - وكم قتل منهم^٥ B. وقلنا له + الرجل^٤ B. استخبرنا ، C فمالنا [فمايلنا^٣ C. كثيرا^٢
A. قتلوا برية~ ، B في رية قتلوا^٨ C. علما^٧ B. وكم كان عددهم + قتلوا^٦
C ؛ - ايضا^{١١} C. اناس اخرون^{١٠} C. ايضا جاووا ، B اتونا ايضا [جوا^٩
C. - في^{١٤} BC. - ان^{١٣} C. جا ، B اانا [جانا^{١٢} B. بمثل ذلك [بذلك ايضا
B. الراعي الصلحي + ، C ذولاس [دولا^{١٨} B. اذ [و^{١٧} B. - سينا^{١٦} B. بطور [في طور^{٢٠}
B. ثم انا قلنا لذلك [فطلبنا الي^{٢٢} B. - سينا^{٢١} BC. - طور^{٢٠} BC. راس^{١٩}
[الابهات^{٢٦} C. يخبرنا [يحدثنا^{٢٥} BC. - الذي جا من راية^{٢٤} C. اليه [الي الراهب^{٢٣}
[خلص هو^{٢٨} BC. - وكم الذين قتلوا^{٢٧} C. وكم قتل منهم^{٢٦} B. وكم كان عددهم
C. القتل [العدو^{٢٩} B. خلصت انت

خروج ، ٢٧، ١٥ * ٩

أيا الصالح والمحب للناس لا تفرقني
من أبا القديسين الذين سلفت وفاتهم
لكن فليكمل بي عدد عبيدك الأربعين
نعم ياربى يسوع المسيح شا ذلك
فانى من حشا امى لحقتك واليك اشتاق
دايمًا أنا الخاطى والدنس فاذا قال
هذا اسلم نفسه المقدسة هذا² بمقل
شجاع³ بعد اليوم الرابع من وفاة
القديسين

10

الواحد الرحيم¹ المخلص² لا يفرقني
من³ إلهاتى القديسين الذين قتلوا منجل⁴
اسمك⁵ ولكن بى انهم (sic) عدد قديسك
الأربعين نعم يا ربى⁶ يسوع المسيح
سرنى بذلك فانى أنا الخاطى الدنس⁷
أياك ابتغيت واحببت من صغرى وكذلك¹⁰
كان يقول¹¹ من كل نفسه¹² فقبل الله
منه¹³ نية¹⁴ وقبض نفسه¹⁵ فى اليوم
الرابع بعد قتل القديسين وانهم¹⁶
الله به عدد الأربعين القديسين الشهدا¹⁷
وكان قتلهم¹⁸ [فى ثمانية وعشرين
يوما¹⁹ ما مضت²⁰ من دقمريس²¹ بعد
الميلاد بثلاثة أيام²²]

VI وبينما نحن نايحين والحزن
فى نفوسنا والدموع فى أعيننا من
أجل القديسين وأفانا رجل اسماعيلي
فقال لنا ان نساكا كانوا ساكنين فى
البرية الجوانية المسماة راية قتلهم كلهم
السودان

VI و²³ نحن على²⁴ ذلك الحزن
فى انفسنا²⁵ ودموع²⁶ فى أعيننا²⁷ منجل²⁸
القديسين اذ²⁹ أنا انسان³⁰ من بنى
اسماعيل فاخبرنا ان الحبشة³¹ خرجت³²
فى البحر الاحمر فقتلت³³ كل من³⁴
كان فى برية راية من الرهبان

فمنك اسل + المخلص² B. الى رحمتك وانت رحوم [الواحد الرحيم¹ C
B. تم C تم⁸ B. الكريم + اسمك⁵ C. من اجل⁴ B. بنى وبين [من³ B. واطلب
+ نفسه¹² B. يدعو [يقول¹¹ B. هكذا¹⁰ C. الدنس [الذبح⁹ B. الالهى [ربى⁶ BC. - يا⁷
القديسين¹⁷ BC. تم¹⁶ B. روحه [نفسه¹⁵ B. دعوة [نية¹⁴ B. - منه¹³ B. وغمق قلبه
C. - يوما¹⁹ C. شهادتهم [قتلهم¹⁸ B. الذى هم قديسين وشهدا بالحقيقة C. شاهد [الشهدا
بعد الميلاد²² C. كانون الاول B. دكمريس شهر الروم [دقمريس²¹ EC. - ما مضت²⁰
B. - ودموع²⁶ BC. - فى انفسنا²⁵ BC. فى [على²⁴ C. بينما + و²³
C. انسانا B. رجل [انسان³⁰ C. قد + اذ²⁹ C. من اجل²⁸ BC. - فى أعيننا²⁷
C. كلهم³⁴ BC. قتلوا³³ BC. خرجوا³² B. قد + C. السودان [الحبشة³¹

D. اشجاع³ F. هذا² F. دايمًا¹ ٩

الحزمة^١ وابش^٢ أطول عليكم ياخوة
ليس يستطيع^٣ أحد^٤ يحدث ما رات
عيننا^٥ حين كنا نفقش أجساد الشهداء^٦
فاما انبا سمعيا^٧ أحد المجروحين^٨
فتنيج من الغد عند المساء فاما انبا^٩
سابا فكان^{١٠} يرجا لان جراحه لم
تكون^{١١} تلك^{١٢} البالغة وكان يحمد^{١٣} الله
على ما نزل به ويحزن حيث لم يقتل
مع اصحابه وكان يبكي وبنوح^{١٤} ويقول
ويح^{١٥} لي^{١٦} انا الخاطي ويح^{١٧} لي^{١٨}
الذي^{١٩} لم اكون اهلا^{٢٠} ان اعد مع
ابائي الذين قتلوا منجل المسيح
ولكنني القيت عند^{٢١} أحد^{٢٢} اعشر ساعة^{٢٣}
ويح^{٢٤} لي الذي^{٢٥} رات مينا الملك
ولم ادخل فيه^{٢٦}
وكان يدعوا ويقول^{٢٧} اللهم^{٢٨}
مالك كل شئ الذي انت^{٢٩} كما احببت^{٣٠}
بعث^{٣١} ابنك الوحيد^{٣٢} لهذا^{٣٣} بنى ادم

عود يابس وما حاجتنا الى الاطناب
لان ما يمكن انسان ينطق او يصف
ما رايناه حين فتشنا اجسام القديسين
فاما الاخوان البحرىحان فاحدهما
المسما شعيا بعد ليلة واحدة توفي^١
فاما سابا فكان طريقا يومل له الخلاص
لان ما كانت الضربة التي فيه ممطبة
فجعل يشكر الله على الاشيا التي
عرضت له ثم استصعب الامر ايضا اذ
لم يوهل لمرافقة القديسين وهتف ويلي
الخطاي ويلي الغير المستحق لمضاف
الابا القديسين الذين قتلوا من اجل
المسيح ويحي المعطروح عند الساعة
الحادية عشر الذي رات مينا الملك
وما دخلت اليه
وقال ايها الاله^٢ الممسك الكل يا من
ارسلت ابنك الوحيد لتخليص جنس الناس

B. يقدر [يستطيع] C. لاى شيا^٢ C. القرمة [الحزمة] C.
B. القديسين [الشهدا] B. رتا عيني [رات عيننا] C. ان + احد^٤
B. فاما احد المجروحين انبا شعيا ~ اما ... المجروحين^٨ C. اشعيا^{١٧}
B. - وينوح^{١٣} BC. يشكر [يحمد] C. - B. بتلك [تلك] BC. تكن^{١٠} B. فانه كان [فكان]^٩
B. - ويح لي^{١٧} C. ويحا، A وح^{١٨} B. ويلي [ويح لي] C. فايلا ويحا^{١٤}
A. الحد [احد] C. - عند^{٢٠} C. اكن مستحقا [اكون اهلا] C. فاني [الذي]^{١٩}
C. ويحا، A وح^{٢٣} B. مع اصحاب الشمال (sic) [عند ... ساعة] C. الاخر
ولكنك [لله] B. - وكان يدعوا ويقول^{٢٧} B. ويلي اني [ويح لي الذي]^{٢٤}
C. ارسلت [بعث] B. - كما احببت^{٢٩} B. انت الذي ~^{٢٧} B. يارب
C. لهداية، B. تهدي^{٣١} B. كما هويت +، AB. الحبيب [الوحيد]^{٣٢}

F. الاله^٢ F. توفى^١ ٩.

نلتمس من قتل منهم^١ فوجدنا^٢ ثمانية
وثلاثين قتيلًا في أجسادهم جراح^٣
كثيرة^٤ ولم نجد أحد يخبرنا كيف
قتلوا ولا أحد حضر ذلك من^٥ الثمنية
وثلاثين قديسًا و^٦ وجدنا ثنا عشر^٧
في جثري ووجدنا اثنين آخرين أحيًا
بعد^٨ مجروحين اسم أحدهما^٩ أنبا سمعيا^{١٠}
والآخر أنبا سابا فدفعنا القديسين وأخذنا
في علاج المجروحين بحزن شديد
وبكا مر^{١١}

من^{١٢} كان في كل ذلك^{١٣} قاسى القلب
أو قليل الرحمة لا^{١٤} يبكي ويحزن
وينقطع قلبه^{١٥} يرا رجال شيوخ قد
كبروا^{١٦} في عبادة الرب بالصوم
والصلاة^{١٧} والدعا^{١٨} الليل والنهار^{١٩}
مطرحين قتلا^{٢٠} منهم^{٢١} من^{٢٢} راسه معلق^{٢٣}
بجسده بالجلدة وحدها وآخر قد
قطع من وسطه باثنين وآخر^{٢٤} من
كثرة الضربات الذى^{٢٥} في راسه قد
بذرتا^{٢٦} عيناه^{٢٧} وآخر^{٢٨} مقطوع^{٢٩}
اليدين والرجلين وهو ملقا مثل

وفتشنا في اى موضع قتل الابا فوجدنا ثمانية
وثلاثين نفسا قتلى اسماوهم مختلفة
واعضاوهم^١ فيها جراحات مختلفة فاما حال
قتلهم فما امكن أحد يحدثنا بها لان لم يكن
أحد منا يعاين المقتلة فوجدنا من
القديسين في تترافن وحدها اثني عشر
نفسا والباقيين في مواضع مختلفة^٢
مفترقة وكان ابا سمعيا واما سابا مجروحين
وهم متنفسين ايضا وللحين دفنا المقتولين
بنوح عظيم واهتمنا بالمجرحين لان
من يكون هكذا قاسيا وفاقد التحنن
مثل هذا المقدار كثيرا فلا يبكي
بمرارة اذا شاهد اناسا ابرارا وشيوخا
موقرين لا يلقا بهم الشرف والتكريم
طريحين حرة مولعة فيهم جراحات
وضربات مولعة^٣ مرهبة لغيرهم من كان
راسه معلق بجسده يماسك^٤ الجلد وحده
آخر مقطوعا من وسطه آخر من شدة
الضربة التى كانت على راسه قد ندرتا
حدقتى عينيه الى خارج معلقتين بياضهما
آخر قد بترت يدها ورجلاه طريحا مثل

C. جراحات^٣ B. فوجدنا^٢ C. الرهبان المقتولين [من قتل منهم^١ C.
ثمنشر^٧ C. بل أو^٥ C. ليخبرنا عن [من^٥ B. عدة [كثيرة^٤
BC. سمعيا^{١٠} B. الواحد يقال له [اسم أحدهم^٩ B. - أحيًا بعد^٨
C. إذ + قبله^{١٥} BC. فلا^{١٤} C. - في كل ذلك^{١٣} C. فمن^{١٢} C. مرا^{١١}
B. والسهرة + الصلوة^{١٧} C. رجالا شيوخا قد شابوا [رجال شيوخ قد كبروا^{١٦}
C. مطروحا قتيلًا^{٢٠} B. - والنهار^{١٩} B. - بالدعا^{١٨} C. والسهرة والابتهاال
C. التى [الذى^{٢٥} B. بعض [آخر^{٢٤} C. معلقا^{٢٣} B. - من^{٢٢} B. بعضهم [منهم^{٢١}
B. بعض [آخر^{٢٨} C. حدقتى عينيه B. عينيه^{٢٧} B. بذرتا^{٢٦} B. كان^{٢٥} B. +
مقطع^{٢٩} B.

EF. يمسك^٥ EF. - مولعة^٤ F. مفترقة^٣ EF. - مختلفة^٢ D. اعظاوهم^١ Q.

من غير ان ينازعهم احد او^١ يقول لهم
شي^٢ لكن الله الرحيم^٣ الذى لم يزال
يفيث^٤ كل من يدعوا^٥ اليه^٦ مخلصا^٧
اورا على^٨ جبل طور سينا^٩ نار
عظيمة^{١٠} وكان راس^{١١} الجبل كله
يدخن والنار تصعد^{١٢} حتى^{١٣} السما
فلما راينا ذلك اخذنا رعب شديد^{١٤}
حتى^{١٥} خلع^{١٦} افوادنا^{١٧} وخرنا^{١٨} على
وجوهنا جميعا^{١٩} ساجدين للرب
ندعوا اليه^{٢٠} ان يخلصنا مما كنا فيه من
الحزن والشدة

V فلما راوا^{٢١} العرب تلك النار
فزعوا فزع شديد^{٢٢} وهربوا فارين^{٢٣}
وتركوا بعض ابلهم^{٢٤} وسلاحهم من
الفرع وحين^{٢٥} فروا^{٢٦} حمدنا^{٢٧} الله^{٢٨}
الرب^{٢٩} حمدا^{٣٠} كثيرا وحيث رايناهم
قد هربوا^{٣١} هبطنا^{٣٢} من البرج واخذنا^{٣٣}
ندور حول الطور في قلالي الرهبان^{٣٤}

اذ لم يكن لهم احد يحاربهم لكن
الالاه^١ الواد للناس الذى يمد يده
دايما الى المستغيثين به من كل
قلوبهم امر ان يظهر لبيب عظيم فى
اعلى راس الجبل وعائنا الجبل كله
مدخن والنار متسامية الى السما فصرنا
كلنا مرعوبين وتحلقت قوانا من مخافة
المنظر فخررنا على وجوهنا ساجدين
لرب وتضرعنا اليه ان يفرج لنا بغير
من الشدة الحاضرة التى قد^٢ دهمتنا

V فاذا عين البربر ذلك المنظر المعجز
ذهلوا كلهم وجزعوا وهربوا للحين
وتركوا مراكبهم وسلاحهم مع جمالهم
ولم يلبثوا^٣ لحظة واحدة ولما
رايناهم هاربين شكرنا الله ومجدناه
الذى ما يعرض الى النجاس عن
المستغيثين به حينئذ نزلنا من البرج

وفزعنا يقتلوننا ايضا وما كان احد [حتى كادوا... ينازعهم احد او^١ C
برحمته [الرحيم ... لم يزال يفيث^٤ C. رحوم^٣ BC. و+ شي^٢ B. ينازعهم ولا
اورا على^٨ C. باخلاص، B. بامانة [مخلصا^٧ B. - اليه^٥ B. يدعوه^٥ B. وفضله مفيث
BC. - راس^{١١} B. تلب عالية [عظيمة^{١٠} C. - طور سينا^٩ C. اظهر على راس
وكانت النار ترا [والنار يصعد حتى^{١٢} C نحو، [حتى^{١٣} C. صاعدة^{١٢}
C. اخذنا رعبا شديدا، B رعبنا جدا [اخذنا رعب شديد^{١٤} B. كانها طالعة الى
C. هبطنا [وخررنا^{١٨} BC قلوبنا [افوادنا^{١٧} B. وانخلعت، C اخلع^{١٦} BC. - حتى^{١٥}
فحيث [فلما راوا^{٢١} B. ؟. بتضرع وابتها [ندعوا اليه^{٢٠} B. كلنا [جميعا^{١٩}
C. جمالهم [ابلهم^{٢٤} BC. - فارين^{٢٣} C. فزعا شديدا^{٢٢} B. فلما [ابصروا
C. مجدنا، B شكرنا [حمدنا^{٢٧} C. انهزموا [فروا^{٢٦} B. فلما [وحيث^{٢٥}
BC. - وحيث ... هربوا^{٣١} BC. - حمدا^{٣٠} B. - C. للرب^{٢٠} C. - الله^{٢٨}
C. - الرهبان^{٣٤} B. بكينا [اخذنا^{٣٣} C. ونزلنا، وهبطنا [هبطنا^{٣٢}
F. يلبثوا^٣ F. الاله^١ ٩

لحاجة الجسد وكان يكون عند راس
الدير خبز قليل^١ منجل^٢ المصلين^٣

التي منها كانوا يتغذون بضبط الجسد
وكان يأخذ رئيس المكان خبزات يسيرة
مرفوعة برسم الغربا الواردين الى
هناك ليصلون^٤

IV فلما مرت ايام^٤ يسيرة^٥ مات
رئيس^٦ العرب فرهقنا^٧ ناس^٨ منهم كثير^٩
بغفلة^{١٠} فمن^{١١} وجدوا^{١٢} حول الطور من
الرهبان في قليته^{١٣} قتلوه^{١٤} و كان
قرب البرج حيث كانت^{١٥} الكنيسة^{١٦}
وحس بهم فر^{١٧} ويحصن في^{١٨} البرج
ومعهم ريس^{١٩} الدير دولا القديس وبحق
كان عبد المسيح مخلصا^{٢٠} و كان من^{٢١}
اسكن^{٢٢} الناس^{٢٣} واطوله روحا منجل^{٢٤}
ذلك^{٢٥} يدعا موسى الثاني

IV فاذا عبرت ايام لا كثيرة وافوا^٥
بفتة كثرة من العرب بعد وفاة المتقلد
الرياسة فقتلوا كافة الذين وجدوهم
في المساكن التي حول الدير وهرب
الذين كانوا مقيمين بقرب البرج حين
شعروا بالرهج والجلبة الى كنف
الاب القديس ذولاس الرئيس^٢ الذي
بالحقيقة عبد المسيح لانه كانت له
وداعة^٣ كثيرة وطول اناة ما ليستا
الاخر ولذلك كان كثيرون يسمونه
موسى ثاني^{١٥}

فمن كان من الرهبان^{٢٥} في جثرى
و^{٢٦} في خوريب وفي قوذار^{٢٧} وفي
ساير الامكنة^{٢٨} قتلوهم العرب^{٢٩} وبلغوا^{٣٠}
البرج حتى كادوا يقتلونا ايضا

ولما قتلوا الذين وجدوهم في
الموضع السما ترافن وكانوا كثيرين
والذين كانوا في خوريب وقوذار وفي
باقي المواضع المصابقة الجبل المقدس
بلغوا الينا وقد كانوا قتلونا الا قليل^{٢٠}

[مرت ايام^٤ C. الزايرين [المصلين^٣ C لاجل^٢ C. خبزاً قليلاً^١ C
إفرهقنا^٧ C. رئيس^٦ B. - يسيرة^٥ B. اقامت (sic) عندهم ايام ، C مضت اياما
C. منهم اناسا كثير على غفلة^{١٠} ~ B. اناس عدة [كثير^٩ B. - ناس^٨ C. فطرقتنا
B. - C. في قلايتهم [في قليته^{١٣} C. فكلمن صادفوه [فمن وجدوا^{١٢} B فكل من [فمن^{١١}
C. هرب [فر^{١٧} B. ايضا [حيث ... الكنيسة^{١٥} C. عند [حيث كانت^{١٤} B. اما و^{١٣}
[اسكن^{٢٢} BC. - من^{٢١} C. خالصا^{٢٠} C. عند ريس [ومعهم ريس^{١٩} B. داخل [في^{١٨}
C. لاجل ذلك ، B لذلك [منجل ذلك^{٢٤} B. واهداهم + الناس^{٢٣} BC. اودع
C. فينار^{٢٧} B. او [و^{٢٦} B. وكل راهب اوجدوه [فمن ... الرهبان^{٢٥}
[بلغوا^{٣٠} B. - و^{٢٩} B. حتا انهم + العرب^{٢٨} B. الاماكن التي حول الطور [الامكنة^{٢٨}
C. طلعموا

საგუგუნი D ბაჟიტი დიდი ღვთისმეტყველი F. 3 რის F 2 მსვლინი F 1

- III فوصلنا بمعونة الله الى المكان المقدس بعد ثمانية عشر يوما واذا صليت اقمته هناك اياما قليلة متمتعا بالابا القديسين واقصدهم متواترا الى قلاليم لاجل المنفعة لانهم كانوا كل الاسبوع جالسين سكونا وفي عشية السبت صبيحة الاحد كانوا كلهم يلتزمون الى موضع واحد ويعملون الصلوات الليلية جميعا وفي القد ياخذون اسرار المسيح ويعود كل واحد منهم الى موضعه
- III فخرجنا من بيت المقدس¹ واخذنا طريق² البرية فبلغنا³ طور سينا في ثمانية عشر يوما⁴ فصلت في ذلك المكان⁵ المقدس المبارك⁶ ومكثت⁷ فيه ايام يسيرة لان⁸ اترك من ابهاتنا⁹ الروحانيين المقدسين¹⁰ واخذ من¹¹ صلاتهم وكنت اتيتهم في¹² قلالهم في كل يوم¹³ وانتفع من تعليمهم الحسن وعظمتهم¹⁴ الصالحة وكانوا الجمعة كلها يقعدوا¹⁵ في قلالهم حول الجبل المقدس¹⁶ فاذا كان يوم السبت عشية اجتمعوا في الكنيسة فصلوا¹⁷ جميعا ليلة الاحد وتقربوا¹⁸ يوم الاحد ثم يرجع كل واحد منهم الى قليته¹⁹
- وكان نوعهم وسيرتهم ملايكية لان وجوههم كانت مصافرة واجسامهم ذابية¹ من تناهى المسك والحمية وكانوا عما قليل بلا اجسام لانهم ما اقتنوا شيئا مما يتمتع به ويتنعم لا خمر ولا زيتا ولا خبزا البتة الا بسرا قليلا او اطراف الشجر
- وكانوا كمثل الملائكة في العبادة لهم وجوه²⁰ مصافرة²¹ واجساد ضامرة من كثرة الصيام²² النهار وسهر الليل كانه لم تكن لهم اجساد ولم يكونوا يهيموا بشي مما يتنيجهم في هذه الدنيا²³ لا خمر²⁴ ولا ريت²⁵ ولا خبز²⁶ الا شي من ثمر وقليل فاكهة يابسة²⁷

+ فبلغنا³ B. في مسيرة في [طريق² C. اوروشليم [بيت المقدس¹ C. المبارك المقدس ~⁶ C. الموضع [المكان⁵ AB. ليلة [يوما⁴ C. الى [الروحانيين المقدسين¹⁰ C. الابا [ابهاتنا⁹ C. لكبما [لان⁸ B. اقمته [مكثت⁷ في¹³ C. ادور على [اتيتهم في¹² C. اقتطف بتدبير [اخذ من¹¹ B. الاطهار B. وكانوا... الجبل المقدس¹⁶ C. يجلسوا [يقعدوا¹⁵ C. مواعظهم¹⁴ C. - كل يوم C. مصفرة²¹ C. وجوها²⁰ C. قلايته¹⁹ B مكانه [قليته¹⁸ AB. يقربوا¹⁷ C. ليصلوا¹⁶ C. يتنيجوا بشي مما في هذا العالم ولا يهتموا به [يهم... في هذه الدنيا²³ C. صيامهم²² ولا شيئا من اثما [ر] الفاكهة [الاشي... يابسة²⁷ C. خبزا²⁶ C. زيتا²⁵ C. خمر²⁴ C. الشبهة لكن حشايش مبيسة من اثمار الارض

F. ذابية¹ ٩

II وابيننا الزايد قدسه بطرس بطريركنا
مختفيا من موضع الى الموضع¹ [وهاربا
وغير متمكن ان ارعا رعيته براحة
ومجاهرة اصلا ومع هذا اشتهت
ان اعين الاماكن المقدسة واسجد
5 للمقبرة ولقيامة ربنا يسوع المسيح
المحيية والطاهرة واسجد في المواضع
المقدسة التي جا لها ربنا يسوع
المسيح مكمل اسراره المرهبة
10
فلمضيت الى الاماكن المقدسة وسجدت
لها وسررت بكل صنائع الله فلما
تمتعت بها اشتهت واثرت واعتزمت ان
اشاهد الجبل الاقدس العلى اسنحق
15 ان اقبله فسررت في البرية وصادفت رفقا
قوما محبين للمسيح ماضين الى هناك

II وابونا¹ القديس ماري بطرس²
بطريك³ الاسكندرية يفر⁴ من مكان
الى مكان⁵ ويختبى ولا يستطيع⁶ ان
يرعا رعيته المصطفاة بنيان ولا⁷ جهازا
وايضا⁸ اشتهت ان اصلى في الامكنة⁹
المقدسة واسجد للمقبرة والقيامة¹⁰
معطية الحياة وان ارى¹¹ الامكنة¹² التي
كان يدور فيها ربنا¹³ يسوع المسيح
ويعمل¹⁴ الايات¹⁵ الكبار¹⁶ العظام فدعوت¹⁷
الى الله ان يعيننى وان يسره¹⁸ لى
ففعل ربي¹⁹ فله الحمد²⁰
فلما اتيت²¹ بيتا المقدس²² صليت
وتملت كما اشتهيت²³ فشكرت²⁴ ربي²⁵
الذى هياه²⁶ لى²⁷ ثم اردت²⁸ ايضا
ان اصلى²⁹ بطور سينا³⁰ فسر الله لى
صحابة صالحة ناس نصارا³¹

[يفر⁴ B. -، C بطريرك [بطريك³ B. اسقى [مارى بطرس² C. ابانا¹ C
لان ما كان [ولا يستطيع⁶ B. موضع الى الموضع [مكان الى المكان⁵ C. يهرب
[للمقبرة والقيامة¹⁰ B المواضع [الامكنة⁹ B. لا... ايضا⁸ C. لا⁷ B. اقدر
B، الاماكن الشرفة [الامكنة¹² C ابصر [ارى¹¹ A. للقيامة والمقبرة، B في المقبرة
C. العجايب [الايات¹⁵ B. العجايب و + يعمل¹⁴ B. سيدنا + ربنا¹³ C. المواضع
C. بى ذلك [ربى¹⁹ C. يسهل [ان يسره¹⁸ B. C. وطلبت [فدعوت¹⁷ B. - الكبار¹⁶
B. يسهل الى ذلك والرب الممجّد فعل ذلك ويسره [يعيننى ... فله الحمد²⁰
C. اورشليم، B الى بيت المقدس [بيت المقدس²² B. صرت [اتيت²¹
C. الله [ربى²⁵ B. الى (sic) + فشكرت²⁴ B. واستفرحت [كما اشتهيت²³
[ان اصلى²⁹ B. اشتهيت [اردت²⁸ B. امرى بمحبة [لى²⁷ C. يسر ذلك²⁶ B. يسره [هياه²⁶
اصحاب [اصحاب صالحة ناس نصارى³¹ C. المقدس + سينا³⁰ B. الى الصلاة
C. ذلك برفقة صالحة اناسا نصارا، B صليحين نصارى

بسم الاب والابن والروح القدس
الاله الواحد^١ خبر انشاء امونيوس الراهب
عن الابا القديسين الذين قتلهم البربر
بطور سينا وفي راية صلاتهم تحفظنا
امين يارب البارك^٢

المسيح الهى ورجايى والسيدة
والربة شفيعتي هذه قصة ابهاتنا القديسين
الذين قتلوا بربة وطور سينا الشهدا
المباركين^١

I لما كنت جالسا في قلايتي الصغيرة
بقرب الاسكندرية في الموضع المدعو
القانونيوس خطر لي فكر ان اسافر الى
نواحي فلسطين فاولا لانني ما احتملت
مشاهدة الاحزان والمعاطب الصائرة كل
يوم للمؤمنين من قبل عداة الناموس
المردة

I قال ابنا امونيوس المبارك^٢ انه^٣
طلع^٤ على^٥ بالي^٦ ياخوة يوم من
الايام^٧ وانا قاعد^٨ في قلايتي قرب
الاسكندرية في مكان الذي يقال له
قنويس^٩ ان اتى^{١٠} الى فلسطين لاني^{١١}
لم اكون^{١٢} اصبر ان ارى^{١٣} كل يوم
ما يلقون اخوتنا النصارا^{١٤} القديسين^{١٥}
من البلايا^{١٦} والحزن^{١٧} من الكفار
الذين يعبدون^{١٨} الاوثان

بسم الاب والابن وروح القدس [المسيح الهى... الشهدا المباركين^١ C
اله واحد هذه شهادة الابهات الذين قتلوا بطور سينا موضع الله المقدس
نكتب قصة ابائنا القديسين المستشهدين، B راية وانهم الاربعين اول قتلة (sic)
بطور سينا وراية وما يتبعها من اقوال ابائنا الرهبان وتعليمهم الروحانية ولمنفعة
[طلع^٤ BC. - انه^٣ C. القديس [المبارك^٢ C. من يقرأونها (sic) ويسمعونها تم
B. - C. جالسا [قاعد^٧ B. ذاك، A ذلك [الايام^٦ A. باله^٥ B. خطر
C. اكن اقدرا [اكون^{١٠} C. اصعد، اصير [اتى^٩ B. - في مكان... قنويس^٨
C. الشدايد [البلايا^{١٤} B. المباركين [القديسين^{١٣} C. النصارى^{١٢} C. انظر [ارى^{١١}
B. عباد [الذين يعبدون^{١٨} BC. الاحزان^{١٥}

F. - يارب البارك^٢ - بسم الاب ... الاله الواحد^١ ٩

أكاديمية العلوم للجمهورية الجورجية السوفياتية الاشتراكية

معهد المخطوطات باسم ق. ققلدزه

قصة عن الاباء القديسين الذين قتلوا بطور سينا وفي راية لامونيوس الراهب

من المخطوطات العربية والجرجية القديمة (القرن ٩-١١، ١٣ و ١٧)

نشرتها واعتنت ببحثها روسودان غواراميا

بتحرير الاستاذ جيورجي تسيرتيلي

«دار النشر» متسنياربا

تبليسي ١٩٧٣

დაიბეჭდა საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს
გამომცემლობათა, პოლიგრაფიისა და წიგნის ვაჭრობის
საქმეთა სახელმწიფო კომიტეტის დადგენილებით

დაიბეჭდა საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის
სარედაქციო-საგამომცემლო საბჭოს დადგენილებით

•

გამომცემლობის რედაქტორი დ. ლ ე ქ ა ვ ა
ტექრედაქტორი ნ. ო კ უ ჯ ა ვ ა.

გადაეცა წარმოებას 2.10.72;

ქაღალდის ზომა $60 \times 90^{1/16}$; ქაღალდი № 2; ნაბეჭდი თაბახი 90.
სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბახი 7.16;

უე 01048;

ტირაჟი 900;

შეკვეთა № 2530.

ფასი 64 კაპ.

გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, 380060, კუტუზოვის ქ., 19
Издат. «Мецниереба» АН Груз. ССР, Тбилиси, 380060, ул. Кутузова, 19

საქ. სსრ. მეცნ. აკადემიის სტამბა, თბილისი. 380060, კუტუზოვის ქ., 19
Типография АН Груз. ССР, Тбилиси, 380060, ул. Кутузова, 19